

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ismail beşikçi

BİLİM YÖNTEMİ

Türkiye'deki Uygulama:1

kürtlerin 'mecburi iskân'ı

 arastırma

komal

KOMAL YAYINLARI : 13

Araştırma Dizisi : 6

1. Basım Mart 1977

Komal Basım-Yayım-Dağıtım

Adres: Ordu Cad. 282/19 Lâleli - İstanbul

Dizgi ve Tertip : SÜSLÜ Matbaacılık Koll. Şti.
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Baskı : Er-Tu Matbaası

İSMAİL BEŞİKÇİ

BİLİM YÖNTEMİ
TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMA : I

KÜRTLERİN 'MECBURİ İSKAN'I

ÖNSÖZ

Bu araştırmada söylenenler, Türkiye’de şimdiye kadar söylenenlerden epeyce bir farklılık gösteriyor. Bunun nedeni, yazarın olgulardan hareket etmesi ve olgulara dayalı olmasıdır. Şimdiye kadar, «Bütün olgular birbirine bağlıdır ve değişme içindedir, nesnel gerçeği kavramak için olgular arasındaki bağlantıları ve bütünlüğü çok iyi kurmak gerekir» denmiştir. Fakat, Kemalist ideolojinin, yani Resmî İdeolojinin etkisi ile olgulardan çok önemli biri, Kürt ulus olgusu ısrarla ve bilinçle tahlillerin ve araştırmaların dışında tutulmuştur. Bu, Türkiye’de yaşayan herkesi Türk sayan bir anlayıştır. Biz ise, Resmî İdeolojiye, yani Kemalizm’e hiçbir zaman itibar etmedik. Bütün olguları, bu arada Kürt olgusunu da çeşitli boyutları ile vermeye çalıştık. Böyle olunca bu iki tutumun ulaştığı sonuçların birbirinden çok farklı olması doğaldır. Çünkü, birincisi, Resmî İdeolojinin sübjektif alanından kaynaklanmakta ve Resmî İdeolo-

jinin istediği biçimde davranışta bulunmaktadırdır. İkincisi ise, yaşanan, objektif hayattan kaynaklanmaktadır. İşte, bu araştırmada söylenenlerin, şimdiye kadar söylenmiş olanlara karşı epeyce bir farklılık göstermesinin temel nedeni budur.

Burada, ikinci bir konu daha ortaya çıkmaktadır; O da şu: Türkiye’de düşünce özgürlüğünün kısıtlanması denildiği zaman hep TCK 141 - 142. maddeleri akla gelmiş ve buna karşı mücadele yapılmıştır. Halbuki Kürt sorununun anlatılmasında düşüncenin kısıtlanması, daha 141 - 142. maddeler işe karışmadan engellemeler yapılmaktadır. Zaman zaman Üniversitelerin çeşitli kurulları, zaman zaman kitle haberleşme araçları, zaman zaman da Türk «solu» ve Türk «sosyalist» hareketinin önemli bir bölümü 141 - 142. maddelerin gereklerini yerine getirmektedirler. Sansür uygulamaktadırlar.

Bu araştırmada kullanılmış kaynaklar, bilinmeyen, ulaşılmayan kaynaklar değildir. Yalnız, Kemalist İdeoloji dolayısıyla daima gözden uzak tutulmuş, dikkate alınmamış kaynaklardır. Okuyucular bu kaynakları her zaman denetleme olanaklarına sahiptirler. Bu bakımdan kaynakların baskı tarihleri, yayınevleri, sahife numaraları, hattâ basıldıkları matbaa tam olarak verilmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmada olgulara, bilim yöntemi ile yaklaşmanın nasıl olacağına dair bir «Giriş» - ten sonra, Cumhuriyet tarihinden seçilmiş bazı olgular üzerinde durulacaktır. Bu olguları, Türk Üniversitesinin ve Türk «sosyalist» hareketinin

nasıl değerlendirdikleri açıklanacaktır. Bu kitapta sadece, mecburi iskân olgusu incelenecektir.

Görüldüğü gibi bu araştırma **Bilim Yöntemi (*)** kitabının bir devamıdır. Bilim Yöntemi'nin Türkiye'deki uygulaması ile ilgilidir. Çeşitli olgulara dayanılarak Türkiye'de «bilimsel» denilen bilgilerin nasıl üretildiği konusu üzerinde durulmaktadır.

Kasım / 1976

İsmail Beşikçi

GİRİŞ

BİLİMSEL BİLGİYE VE BİLİM YÖNTEMİNE DUYULAN İHTİYAÇ

Türkiye, siyasal, ekonomik ve toplumsal bakımlardan hızla değişmektedir. Gelişmektedir. Değişme ve gelişmelere paralel olarak sosyo - ekonomik ve sosyo - politik sorunlara, kültürel sorunlara ilişkin araştırmalar ve tartışmalar da gün geçtikçe artmaktadır. Önem kazanmaktadır. Son yıllarda yayınlanan kitaplar, çeşitli gazete ve dergilerde yayınlanan yazılar bu alanlardaki çalışmaların ne denli bir yoğunluk kazandığını açıkça göstermektedir.

12 Mart 1971 den sonra da anti - demokratik gelişmeler bu tür düşünsel faaliyetleri baskı altına almayı denediyse de başarılı olamamıştır. Bu faaliyetlerin daha yoğun bir şekilde gelişmesini engelleyememiştir.

Eskiden bu tür akademik çalışmalar sadece üniversitelerde yapılırdı. Günümüzde üniversite, bilgi üreten merkezlerden sadece biridir. Üniversite dışındaki çeşitli kurum ve kişiler de bu faaliyetlere katılmaktadır. Araştırmaları doğrudan doğruya kendileri plânlamakta ve yürütmektedirler. Üniversite dışında, Devlet Plânlama Teşkilâtı, Devlet İstatistik Enstitüsü, İmar - İskân Bakanlığı, Köy İş-

leri Bakanlığı, Bankalar, Vakıflar, vs. bilgi üreten önemli merkezler olmuşlardır. Bütün bunların dışında siyasal partiler, sendikalar, dernekler, bunların yayın organları olan gazete ve dergiler, bu kurumlardan bağımsız olarak faaliyetlerini sürdüren gazete ve dergiler, kişiler toplumun bilgilenmesi sürecinde çok önemli rol oynamaktadırlar.

I. RESMÎ İDEOLOJİNİN DENETİMİNDEKİ BİLİM

Düşünsel faaliyetlerin, bilgi üretme fonksiyonlarının, üniversitelerden, devletin çeşitli kurumlarına ve organlarına da geçmesi önemli bir gelişmedir. Devletin çeşitli kurum ve organları dışında, siyasal parti, sendika, dergi, gazete, gibi kurumların bu tür fonksiyonları yüklenmeleri ise, fikir hayatının canlılığı ve demokratikleşmesi açısından son derece önemlidir.

Bilgi üretme fonksiyonlarının üniversitelerden, devletin öteki kurum ve organlarına geçmesi, devlet hayatının kamu ilişkilerinin genişlemesi ve yoğunlaşmasıyla, açıklanabilir. Fakat devlet organları ve kurumları dışındaki kuruluş ve kişilerin bilgi üretme sürecine girmelerine zorunluluk duymalarının başlıca nedenlerinden biri, üniversitelerin fikir ve bilgi üreten bir merkez olarak görevlerini yerine getirmemesi, getirememesidir. Üniversite, ülkenin bazı temel sorunlarına yaklaşımda bilimsel bir yöntem kullanmamış, Resmî Devlet İdeolojisini aynen benimsemiştir. Bu ideolojinin, tartışılmaz tek doğru, hakikat, «nihaî gerçek» olduğuna inanmış, bilim yöntemini kullanmaktan ısrarla kaçınmıştır. Örneğin 1960 yıllarına kadar, üniversite,

gerek Türkiye'deki sınıfsal ilişkiler konusunda, gerekse Kürt ulus sorunu üzerinde Resmî Devlet İdeolojisi dışında hiçbir şey söylememiştir. Bu ideoloji gereği olarak, Türkiye'de sosyal sınıfların bulunmadığı iddia edilmiş, ve bu görüşe inanılmıştır. «Türkiye'de sınıfsız, imtiyazsız, kaynaşmış bir millet yaşar, bu Türk milletidir» denmiştir. «Türkiye, sınıfsız, imtiyazsız kaynaşmış bir kitledir» denmiştir. Yine bu ideoloji gereği, Türkiye'de yaşayan herkesin soyca, Türk olduğu, Türk dili ve kültürünün dışında bir dil ve kültürün bulunmadığı ifade edilerek, Kürt ulusuna ait toprakların Türklere ait olduğu; yeraltı ve yerüstü kaynaklarına, Türklerin sahip olduğu ileri sürülmüştür.

1960 yıllarından sonra ise, toplumsal yapıda çok hızlı siyasal ve ekonomik değişimler olmuştur. Sosyo - ekonomik yapıdaki bu değişimler yeni toplumsal ve siyasal akımların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Toplumsal ilişkiler içinde sağ ve sol akımlar gittikçe belirgin bir hale gelmişlerdir. Sol akımların halk yığınları ile organik bağlar kurması, bu yeteneğini gittikçe geliştirmesi, başta, Türkiye'deki sosyal sınıfların ve sınıf ilişkilerinin araştırılmasını gerekli kılmıştır. İşte bu süreç içinde üniversite, tek parti döneminde egemen olan «Türkiye'de sosyal sınıflar yoktur, sınıfsız, imtiyazsız, kaynaşmış bir kitleyiz» anlayışını bırakarak, ülkedeki sosyal sınıflar gerçeğine eğilmiş, ve bunu tahlil etmeye başlamıştır.

Buna rağmen, ülkenin başka bir temel sorunu olan Kürt ulus sorunu konusunda üniversite, yine, Resmî İdeolojinin gereklerini sürdüren bir tutum içindedir. Sorun görmemezlikten gelinmekte, herkesin Türk olduğu ileri sürülmekte, «Türkiye'de etnik bir sorun yoktur» denmektedir. Üniversite, bilim yöntemini kullanmaktan, ısrarla, bilinçli olarak kaçınmakta, Resmî Devlet İdeolojisini, bu ideolojinin ortaya koyduğu dogmatizmi bütün katılığı ile savunmaktadır. Üniversite bu konuda hiçbir zaman özerk bir

davranış içine girmemiştir, girememiştir. Üniversite özerk değildir. Üniversite idarî bir ünite olarak eksik olmakla beraber, özerk niteliklere sahip olması yanında, bilimsel bilgi üretme fonksiyonları açısından özerk değildir. Kendisini Resmî İdeoloji ile bağımlı kılmıştır. Resmî İdeoloji çerçevesinin dışında çıkmamayı, onun dışında düşünmemeyi temel bir ilke olarak benimsemiştir.

Bu konuda somut bir örnek vermekte yarar vardır. Örnek, Prof. Dr. Yavuz ABADAN'ın bir yazısı ile ilgili. Prof. Dr. Yavuz ABADAN İstanbul ve Ankara Üniversitelerinde Kamu Hukuku, Hukuk Felsefesi, Kamu Hürriyetleri, Siyasal Doktrinler, Siyasal Bilim Metodolojisi gibi konularda çeşitli dersler okutmuştur. Prof. Dr. Yavuz ABADAN, 1958 - 1959 yıllarında, «Türkiye'de Siyasal Partiler ve Tazyik Grupları» başlığı altında yazdığı bir yazıda bakın ne diyor:

«... E. Meslekler

Türkiye'de Meslekî iştigal bakımından nüfus dağılışı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

1. Ziraatle uğraşanlar	: 9.936.000	% 66.4
2. Mesleği belli olmayanlar	: 2.595.000	% 17.9
3. Küçük sanat erbabı	: 784.000	% 5.4
4. Kalifiye olmayan işçiler	: 297.000	%
5. Hizmetkârlar	: 293.000	%
6. Satıcılar	: 265.000	%
7. İdareciler	: 246.000	%
8. Nakliyat ve Muhabere ile uğraşanlar	: 174.000	%
9. Serbest Meslek erbabı	: 162.000	%
10. Maden ve taş çıkarma ile uğraşanlar	: 45.000	%

Kaynak : 1955 nüfus sayımı, yayın No : 372, Ankara, 1957, s: 27.

Tablo: 12.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

B. Sosyal tabakalaşma

Yukarıdaki tablolar, Türk sosyal bünyesinin siyasî hayatın gelişimi bakımından en önemli unsurların resmî istatistiklere dayanmakla beraber, oldukça karışık çizgilerle belirten örneklerdir. Bu sebeple, bunlardan açık ve kesin sonuçların çıkarılması güçlüğü meydandadır. Bu vuzuhsuzluğun esas kaynağı sosyolojik bir realitedir. Türkiye’de ne hukukî, ne de iktisadî bakımdan kesin surette beliren sosyal sınıfların bulunmadığı konusunda görüş birliği vardır. Çoğunluğunu mebusların teşkil ettiği grup arasında yapılan bir ankette, «Türkiye’de sosyal sınıflar var mıdır?» sualine verilen cevapların hepsi menfidir. (Bu hususta bk. Lucienne Talloen, **Türkiye’de Siyasal Partiler ve Sosyal Sınıflar**, s. 43 ve 50. 1955 sonbaharında Stockholm’de toplanan Uluslararası Siyasal Bilimler Kongresine sunulan Rapor)

Gerçi, verilen örneklerde de görüldüğü üzere, şehirli - köylü, okuma yazma bilen - bilmeyen, işçi - sanatkâr, esnaf - tüccar, memur - asker vesaire kabîlinden, aynı işleri yapanları, farklı sosyal nüveler halinde tabakalaştırmayı hedef tutan tasnif teşebbüsleri vardır.

Fakat bütün bu ayırma teşebbüslerinde sınıf şuru değil, işbölümü esas ölçüyü teşkil etmektedir. Nitekim, sayıca «meslek grupları»nın başında gelen ziraat ile ilgili nüfusun, çalışanlar yekûnuna nisbeti % 66.4’tür.

Aile sayısı 2.778.750 olarak tesbit edilen bu çiftçi nüfusuna topraksız ziraat işçisinden büyük çiftlik ve arazi sahibine, köy çobanından orman koruyucu-

suna kadar ziraatle uzaktan yakından ilgili herkes dahil bulunmaktadır.» (1)

Prof. Dr. Yavuz ABADAN, 1958 veya 1959 yıllarında yazdığı bu yazıda, Türkiye’de sosyal sınıfların olmadığı, veya sosyal sınıfların belirmediği şeklindeki tesbiti, buna **sosyolojik bir realite** demesi, bilim dışı bir tesbittir. Olgulara dayalı, olguların sistematik gözleminden ve izleminden elde edilmiş önerme değildir. Olgulardan kopuk bir önermedir. Bunun için bilimsel değildir.

Türkiye’de sosyal sınıfların olmadığı, sosyal sınıfların belirmediği şeklindeki önerme ideolojik bir önermedir. Resmî İdeoloji olan Kemalizm’e tıpa - tıp uygun bir önerme. Bu önerme Tek Parti döneminin **«Sınıfsız imtiyazsız kaynaşmış bir milletiz», «sınıfsız imtiyazsız kaynaşmış bir kitleyiz»** sloganlarına uygun olsun diye söylenmiş bir önermedir. Bu bakımdan bilimsel değildir. Bu slogan Kemalizm’in temelinde duran ve vazgeçilmez bir ifadesidir. **«Altıok»** un somutlaşmış bir biçimidir. İşte, Prof. Dr. Yavuz ABADAN 1958 veya 1959 yıllarında yazdığı bir yazıda, hâlâ, Kemalizm’in en birinci özelliği olan bu sloganı doğrulamaya, onu, bilimsel bir öneriymiş gibi göstermeye çalışmaktadır.

Hollandalı araştırmacı Lucienne Talloen’in, mebuslardan meydana gelen bir gruba, «Türkiye’de sosyal sınıflar var mıdır?» diye bir soru sorması ve karşılığında «Türkiye’de sosyal sınıflar yoktur. Hak ve çıkarları birbirine bağlı, sınıfsız, imtiyazsız, kaynaşmış bir millet, kitle vardır», şeklinde cevaplar alması, Türkiye’de sosyal sınıfların bulunmadığını kati surette göstermez. Bu, sadece, araştırmacının soruşturma yaptığı mebusların meydana getirdiği meclisin Kemalizm’in ideolojik bünyesinde tuttuğu, eritti-

(1) Yavuz ABADAN, Türkiye’de Siyasi Partiler ve Tazyik Grupları, SBF. 100. Yıl Armağanı, SBF, Ankara, 1959, ss. 92-94.

ğl bir meclis olduğunu gösterir. Bu meclis, 10. dönem (1954 - 1957) Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir.

Araştırmayı yürüten Lucienne Talloen'in tavırlarından ve hareket tarzından bilim yöntemine, bilimsel düşünce bütünlüğüne erişmediği anlaşılmaktadır. Onun için, Türkiye'de sosyal sınıfların varlığı veya yokluğu, siyasal partilerle ilişkileri konusunda son derece yanıltıcı teknikler seçmiştir. Bu da O'nu nesnel gerçeği bulmaya götürmemiş, bilâkis ondan uzaklaştırmıştır. Öte yandan Türkiye'de sosyal sınıfların olmadığı, bulunmadığı bir hipotez olarak ele alınsa bile, bu hipotezin hangi olguların, sistematik gözlemi ve izlemi sonucunda ifade edildiği de belli değildir. Bu önermenin olgulara dönülerek denetlenmesi işlemine ise, hiç girilmemiş, mebusların cevapları «doğru», «hakikat» olarak kabul edilmiştir. Bu bakımdan bu çalışma ve ulaştığı sonuçlar bilimsel değildir. Yöntemi bilim olmayan bir çalışmanın da, bilimsel sonuçlara ulaşması zaten mümkün değildir.

Kaldı ki, sosyal sınıfların varlığını reddetmek, temelde bilime karşı gelen, bilim dışı bir tutumdur. Buna rağmen, bilimsel şüpheciliği de aşmakla beraber, Türkiye'de sosyal sınıflar yoktur, şeklindeki bir önermenin kesin olarak olgularla bağı kurulması gerekirdi. Zaten olgularla bağı kurulsaydı, olguların sistematik izlemi, ve gözlemi sonucu elde edilmiş hipotezlere, bu hipotezlerin tekrar olgular aracılığı ile denetlenmesi yoluna gidilmiş olsaydı, böyle-sine bilimi reddeden bir sonuca da ulaşamazdı. Türkiye'de sosyal sınıfların varlığı veya yokluğu konusundaki olgular ise, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki Mebusların kanaatları değil, doğrudan doğruya yaşanan hayattır. Tüm toplumdur. Toplumdaki üretim ilişkileridir.

Burada vurgulamaya çalıştığımız nokta, doğrudan doğruya, Hollandalı araştırmacının tutumu ile ilgili değildir. Vurgulamaya çalıştığımız nokta, Prof. Dr. Yavuz ABADAN-

ın tutumu ile ilgilidir. Prof. Dr. Yavuz ABADAN, kendi görüşünü doğruladığı veya kendi görüşüne kuvvet kazandırdığı için, Lucienne Talloen'in, «Türkiye'de sosyal sınıflar yoktur», görüşüne dört elle sarılmaktadır. En az O araştırmacı kadar bilimsiz ve yöntemsizdir. Bilimsel düşünce yeteneğine ulaşmamıştır.

Görüldüğü gibi, Prof. Dr. Yavuz ABADAN, Türkiye'deki sınıflaşmayı anlatmaktan şiddetle kaçınmaktadır. Çünkü Kemalisttir. Kendini, Resmî İdeolojiyi, yani Kemalizm'i doğrulamakla yükümlü saymaktadır. O'nu bilimselmiş gibi gösterme gayretine girmektedir. Çünkü, Kemalizm'de toplum, çıkarları birbirine uygun düşen insanlardan meydana gelen bir bütündür. Zira, Kemalizm hiçbir toplumsal farklılaşmaya izin vermez. Kemalizm'de sadece yönetenler ve yönetilenler vardır. Yönetenler egemen güçler adına Kemalistler'dir. Geriye kalan çok büyük çoğunluk olan yönetilenler ise geniş halk kitleleridir.

Prof. Dr. Yavuz ABADAN, sınıflaşmayı anlatmamak için, Türkiye'de sosyal sınıflar yoktur diyebilmek için, bilerek veya bilmeyerek kullandığı istatistikleri de okuyucuya, tahrif ederek sunmaktadır. Kullandığı istatistiğin ilgili bölümü aynen verildiği zaman tahrifatın nerede yapıldığı anlaşılacaktır.

1. Ziraatle uğraşanlar	: 9.636.000	% 66.4
2. Hangi mesleğe gireceği tâyin edilemeyenler	: 2.595.000	% 17.9
3. Sanatkârlar, imalât ve tamirat işçileri	: 784.000	% 5.4
4. Kalifiye olmayan işçiler	: 297.000	
5. Hizmet ile ilgili meslekler	: 293.000	
6. Satıcılar ve satıcılıkla ilgili meslekler	: 265.000	

7. **Müteşebbisler, idareciler ve**
büro ile ilgili meslekler : 246.000
8. **Nakliyat ve muhaberat ile**
ilgili meslekler : 174.000
9. **Teknik elemanlar, serbest**
meslek sahipleri : 162.000
10. **Maden ve taş çıkarma**
ile uğraşanlar : 45.000

*Kaynak : DIE, 1955 nüfus sayımı, yayın No : 372, Ankara 1957,
s. 27, Tablo : 12.*

Her iki çizelgede 7. kategorideki ifadelerle dikkat etmek gerekir. Prof. Dr. Yavuz ABADAN, sadece, «idareciler» demektedir. Halbuki, esas kaynakta ise «Müteşebbisler, idareciler, büro ile ilgili işlerle uğraşanlar», ibaresi vardır. Yine esas kaynakta, ilgili kategoriye ilişkin olan şöyle bir açıklama vardır. «Yanında ücretli işçi çalıştırmadan, işini kendi hesabına yapanlar hariçtir». Bu açıklamada Prof. Dr. Yavuz ABADAN tarafından görülmemektedir. Çünkü bunlar sınıflaşmayı açıklayan ve anlatan ifadelerdir. «idareciler», kavramı bürokrasinin özellikle üst kesimlerini ifade eden bir kavramdır, bu bakımdan kapitalist toplumun veya kapitalizmin gelişme sürecine giren toplum, kapitalistler - işçiler şeklindeki sınıf ayrımını gizleyici bir mahiyet taşımaktadır. Fakat çizelgeden böyle bir tahrif sonucu bile, sınıflaşma olgusunu çıkarmamak mümkün değildir. % 66.4 bir bütün olarak alınabilir mi? Geniş toprak sahipleri ziraatçiler ile, topraksız köylüler ayrı ayrı sınıfların mensupları değil midirler? Bunların bir bütün olarak gösterilmeye çalışılması Türkiye'deki sınıflaşma olgusunu gizlemekten başka birşey değildir. Sınıflaşma olgusunu ifade etmekten bilinçli bir şekilde kaçınmaktır.

Kaldı ki, Prof. Dr. Yavuz ABADAN, kullanmış olduğu kaynağın 2 sahife sonrasındaki bir çizelgeyi görmüş ol-

saydı, sınıflaşma olgusunu gizlemeye çalışması hayli zor olurdu. Bunu ifade etmekten, anlatmaktan ve açıklamaktan kaçınamazdı. Bu çizelgede 15 ve daha yukarı yaşlardaki nüfus **işteki mevkii** itibariyle kategorilere ayrılmışlardır. Bu çizelgenin ilgili kısmı şudur:

	Sayısı	%
İşveren (ücretli kimse çalıştıran)	55.000	0.5
Kendi hesabına çalışan (ücretli kimse çalıştırmayan)	3.081.000	25.6
Ücretli	1.672.000	13.9
Aile içinde ücretsiz çalışanlar	6.599.000	54.8
Meçhul	632.000	5.2

Kaynak : Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü, 1955, Genel Nüfus Sayımı, Yayın No : 372, Ankara 1957, s. 31, Tablo : 20.

Bu çizelgede durum gayet açıktır. Toplumda **işverenlerin**, yani, gelişmeye başlayan kapitalist sınıfın oranı binde beş, ücretlilerin, yani işçi sınıfının oranı ise, yüzde on-dört civarındadır. Bu, sınıflaşmayı açık bir şekilde gösteren bir çizelge değil midir? Bu rakamlar ortadayken, Türkiye’de sosyal sınıflar belirmemiştir, yoktur demek mümkün müdür? Mümkün değildir, zira bu, nesnel gerçeği, gerçek somutu inkâr olur. Bu da, bilim dışıdır. Bilimsel bir davranış değildir. Fakat, Prof. Dr. Yavuz ABADAN, bilimsel olmayan bu tutumunu son derece rahat bir şekilde sürdürmektedir. Çünkü, O Kemalist ideolojiye, yani Resmî İdeolojiye inanmaktadır. Bu ideoloji egemen sınıfların ideolojisidir. Kemalist ideolojinin, «sınıfsız imtiyazsız kaynaşmış bir milletiz», «sınıfsız imtiyazsız kaynaşmış bir kitleyiz» şeklindeki sloganının gereklerini yerine getirmektedir. Bu ideolojiyi bilimsel bir doğru olarak gösterme çabası içindedir. Bu bakımdan 1930 yıllarında, Cumhuriyet Halk

Fırkasının Genel Kâtibi ve Üniversitedeki Türk İnkılâbı Tarihi Profesörü ve İçişleri Bakanı Recep Bey gibi konuşmaktadır. Ve, 1930'ların bu havası, 1960'a ulaşan yıllarda aynen sürdürülmektedir. Sırf bu tutumu sürdürebilmek için istatistiklerde bile tahrifat yapılabilmektedir. Daha yararlı istatistikler gözardı edilerek daha az yararlı olanları okuyucuya sunulmaktadır.

Burada önemli bir noktaya daha değinmekte yarar vardır. O da şu: 1958 - 1959 yıllarında «siyasî ilimleri vakıf alara dayalı olarak geliştirmek», «olgulara dayalı siyasî ilim metodu», «siyasî ilimlerin mahiyeti ve metodu» gibi konular da konuşulmaya, yazılmaya ve tartışılmaya başlanmıştır. Prof. Dr. Yavuz ABADAN da bu tartışmalar içindedir.(2) Fakat bu tartışmalar, Batı'da yapıldığı için Türkiye'de de yapılmaktadır. Aslında Türkiye'de bilimin objesi olan olgu, gerçek somut (bu örnekte sosyal sınıflar) reddedilmektedir. Resmî İdeoloji çerçevesi içinde, Resmî İdeolojinin verileri ile üretilen bilgi ise, bilimsel bir bilgi değildir.

İşte, 1960 yıllarından sonra, toplumun ekonomik ve politik yapısındaki gelişmelere paralel olarak, üniversitenin bu katı tutumu, bilim dışı tutumu da değişmiş, sosyal sınıflar kabul edilmeye başlanmıştır. Burada, üniversitenin, sosyal sınıfları kabul etmesi ile birlikte, bilimsel bilgi üretmeye başladığını söylemek istemiyoruz. Gerçek somutun, (burada sosyal sınıfların) varlığının kabulünün başta gelen, önemli bir adım olduğunu belirtmek istiyoruz. Gerçek somutu kabul etmeden, onu inkâr ederek bilimsel bilgi üretilmeyeceğini vurgulamaya çalışıyoruz. Gerçek somut kabul edildikten sonra, bilimsel bilgi üretmek için uy-

(2) Yavuz ABADAN, Siyasette Nazariye ve Tatbikat Münasebeti ve Türk Anayasa Sistemi. *İncelemeler*, SBF, Ankara 1960, ss. 90-107.

gulanması gereken daha başka aşamalar ve mekanizmalar elbette vardır.

Kürt ulus sorunu konusunda ise, üniversite, gerçek somutu hâlâ reddetmektedir. Resmî İdeolojiyi yani Kemalizmi bütün katılığı ile sürdürmektedir. Kürt ulusal varlığını ısrarla reddetmektedir. Üniversitenin dışındaki, bilgi üreten öteki merkezler de, aynı tutumu sürdürmektedirler.

II. BİLİMSEL BİLGİYE DUYULAN İHTİYAÇ

Türkiye'deki ekonomik gelişmeler, siyasal ve toplumsal hareketler, kültür faaliyetleri, halk yığınlarını derinden etkilemektedir. Türkiye'nin demokratlaşması, toplumun demokratisleştirilmesi konusunda gösterilen çabalar, Türkiye'nin her kesiminde olduğu gibi Kürt toplumunda da derin etkiler yaratmaktadır. Kürt halkı, «uyanmakta», ekonomik, politik, toplumsal ve kültürel statüleri hakkında bilinçlenmektedirler. Temel haklar, özgürlükler konusunda, ileri sürülen görüşler ve yapılan tartışmalar, Kürt toplumunda da etki yaratmaktadır. Eşitlik konusunda, insan hakları konusunda, geliştirilen fikirler için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Yine bunun gibi, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı konusunda ortaya atılan düşünce ve görüşler Kürt toplumunu derinden etkilemektedir. Bütün ulusların kendi doğal zenginliklerinin ulusal kullanımı ve denetimi konusunda yapılan ideolojik çalışmalar, eylemler, Kürtleri de bilinçlendirmektedir. Bu ve buna benzer sloganları sık sık duyan, buna rağmen, bunlara, tam anlamıyla zıt politikalarla karşı karşıya olduklarını anlamaya başlayan Kürtler, ister istemez bir çelişme ve bunalım süreci içine gir-

mekte ve bunlara çözüm aramaktadırlar. En azından cevaplanması gereken önemli sorular gündemleşmektedir.

Devletin kendilerine karşı uyguladığı politika konusunda gittikçe bilinçlenen Kürtler için, Kürt toplumunun sosyo - ekonomik, sosyo - politik ve kültürel yapısı konusunda bilimsel bilgilere sahip olmak çok önemli bir ihtiyaç olarak belirlemektedir. Çünkü böyle bilimsel bilgiler olmadan, sorunları çözümlemenin olanaksız olduğu, sorunlar hakkında bilgi edinmenin mümkün olmadığı anlaşılmıştır. Üniversite gibi, bilgi üreten merkezlerin en üst düzeyinde bulunan kurumların bu konudaki tavrı da gayet açıktır. Sorunu yok saymak, Resmî İdeolojiyi kabul etmek.

Bunun yanında, Devlet Plânlama Teşkilâtı, Devlet İstatistik Enstitüsü gibi devlet kurum ve organlarının tavrı da böyledir. Bu arada, Türkiye'deki basın - yayın faaliyetleri de tamamen Resmî İdeolojinin doğrultusundadır. Kürt olgusu, hiçbir zaman, hiçbir basın organında kabul edilmemiştir. Sorun yok sayılmıştır. Görmemezlikten gelinmiştir. Bu konuda hazırlanan yazılar, raporlar, hiçbir zaman, kamuoyunun incelemesine ve eleştirisine sunulmamış, daima, kapalı kapılar arkasında gizli olarak konuşulmuştur. Siyasal partiler, sendikalar, dernekler, bunların yayın organları, öteki gazete ve dergiler veya kişiler için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Hattâ, Türkiye'deki sol akımlar bile Kürt ulus sorununa gerekli ilgiyi göstermemişlerdir. Sol, Resmî Devlet İdeolojisinin, siyasal ve ekonomik düşüncenin gelişmesine koyduğu ambargoyu parçalayıp, soruna, daha özgür bir biçimde yaklaşamamıştır. Kısaca, bilim yöntemini kullanmamıştır. Kullanamamıştır.

Bu durumda, Kürt toplumunun sosyo - ekonomik yapısı, sosyo - politik yapısı, kültürel yapısı ile bilgilerin üretilmesi için ortaya bazı kurum veya kuruluşların çıkması çok doğaldır. Örneğin, 1969 yılı yaz aylarında, Ankara'da, İstanbul'da ve Kürdistan'da kurulan, Devrimci Doğu Kül-

tür Ocaklarını bu yönden mütalâa etmek te mümkündür. Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nın tüzüğünde, kuruluşun niteliği ve amacı şöyle belirlenmektedir:

«Türkiye'de ileri üretim biçimine geçişin etkin bir unsuru olan devrimci kültürün geliştirilip yayılmasını gerçekleştirmek için **bilimsel davranma ve düşünme yetisine ulaşmış**, yüksek öğrenim gençliği ve mensuplarının, aralarındaki dayanışmaya, karşılıklı eğitime, iş ve eylem birliğine, dayanan örgütüdür.»

Amaç, «Türkiye'de **Toplumsal gelişmeyi bilimsel olarak bilmek**, bu konularda araştırmalar yapmak....» tır. (3)

Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nın, Kürt toplumu ile ilgili araştırmalar yapıp yapmadığını, yaptıklarında başarılı olup olmadığını tartışmak, bu yazının konusu değildir. Önemli de değildir. Önemli olan, bilimsel bilgiye duyulan ihtiyacın belirtilmesidir. Bu ihtiyacı karşılamak için birtakım çabalara girişmek gerektiğinin anlaşılmasıdır.

Görüldüğü gibi, üniversitelerin veya görevi bilgi üretmek olan öteki kurumların, toplumun temel sorunlarına bilimsel bir yöntem ile yaklaşmamaları, sorunları yok sayıp inceleme konusu yapmamaları, bilimsel bilgi üretmek sürecine giren yeni merkezlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Çünkü bilim toplumsal ihtiyaçlardan doğar. Toplumsal yaşantıda, sınıfsal ilişkilerde, iç ve dış etkenlerde, yeni yeni unsurlar ortaya çıktığı zaman, yeni durumları açıklayan bilgilere ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacı da bilimsel bilgi karşılar.

Bütün bunlardan dolayı, bu tür araştırma ve yayın işlerinin, üniversite dışındaki kişi ve kurumlarca, özellikle devlet organları dışındaki kişi ve kurumlarca da yürütül-

(3) DDKO *Dava Dosyası I*, Komal Yayınları, Ankara 1957, s. 629.

mesi, bu yayınlar etrafında, etkili ve dinamik tartışmaların yapılmasına neden olmaktadır. Ve bu tartışmalar gittikçe yoğunlaşmaktadır. Çünkü, evvelce, sadece, üniversitelerde, veya bir kısım entellektüel çevrelerde konuşulmakta ve tartışılmakta olan sorunlar, şimdi, çok daha geniş bir kamuoyunun dikkatine sunulmaktadır. Üniversite yayınlarının, ülkenin belirli yerlerinde, son derece dar bir okur - yazar çevresine hitap etmesine rağmen, gazeteler, dergiler, ülke çapında, çok geniş halk yığınlarına hitap etmektedirler. Bu ise kamuoyunun gittikçe bilinçlenmesine sebep olmaktadır. Bu bilinçlenme ise, Türkiye'nin sorunlarına bakış açısını temelden değiştirmektedir. Bu hareketler, Türkiye'de bilimsel düşüncenin gelişmesi yönünden son derece önemlidir. Çünkü, Türkiye'de, batılılaşma hareketlerinin başlamasından itibaren, toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel hayatın her yönünde sadece, Batı, taklit edilmiş, kalkınmanın bu yolla gerçekleştirileceğine inanılmıştır. Ancak, bütün bu çabaların, olumlu bir sonuç vermediği, Anadolu halklarının temel sosyo - ekonomik ve sosyo - politik sorunlarının çözümünde bir araç olarak kullanılamayacağı görülmüştür.

Toplumsal Batı ile sürdürdüğü bu tür ilişkiler, özellikle genç kuşaklarda ve genç araştırmacılar da önemli bir tepki ve bunalım yaratmıştır. Bu tepki ve bunalım Türkiye'nin ana sorunlarının, temelde yatan, esas can alıcı noktalarının ortaya çıkmasına ve araştırılmasına olanak hazırlamıştır. Sorunlara bilimsel yöntemlerle yaklaşmanın gerekli olduğu hususunu ortaya çıkarmıştır. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, bu gelişigüzel bir hareket olmayıp, temel toplumsal yapı çelişkilerinin açık - seçik su yüzüne çıkmasıdır. Sorunlar böyle bir sürecin sonunda ortaya çıkıyor. Başka bir deyişle, çeşitli, siyasal, ekonomik ve toplumsal yapı dinamikleri üretim güçlerini ve üretim ilişkilerini etkilemektedir. Toplumsal ilişkiler değişmekte, yeni yeni si-

yasal güçler ortaya çıkmakta, ve toplumsal yaşantıda ağırlık kazanmaktadır. Bütün bunlar bilim çevrelerini ister istemez etkilemektedir. Böylece toplumun yapısı ve değişmesi konusunda, yeni yeni bilgilerin üretilmesini ve çözümlerin yapılmasını gerekli kılmaktadır. Yeni bilgilerin ise, toplumsal ilişkileri etkilediği şüphesizdir. Bu bakımdan toplumlarda başlayan «uyanış» ile bilimsel faaliyetlerdeki dinamizmin arasında derin ve anlamlı bir bağ vardır. Bu ilişkiler nesnel gerçeğe dönük ve olgulara dayalı olmayı, Anadolu halklarının temel sosyo - ekonomik ve sosyo - politik sorunlarına daha çok ağırlık vermeyi gerekli kılan süreçleri hazırlamaktadır.

Bu süreç içinde eksikliği duyulan önemli şeylerden biri, araştırma yöntemi ve araştırmanın kullanılabilir, pratik sonuçları ile ilgilidir. Burada akla gelen önemli soru, şimdiye kadar yapılan araştırmaların, ülkenin sorunlarının çözümüne ne derecede ışık tuttuğu veya tutmadığıdır. Araştırmaların bu görevleri yerine getirebilmesi için, araştırmacıların nasıl yetiştirilmesi, araştırmaların hangi yönde geliştirilmesi gerektiğinin saptanmasıdır. Bu konuda, ikinci derecede, önemli bazı sorular daha düşünülebilir.. Bir araştırma neden yapılıyor? Hangi sorunların çözümlenmesinde faydalanılacak veya yardımcı bir kaynak olarak kullanılacak? Genel sorunlar içinde bu araştırmanın çözme-ye çalıştığı sorunların ağırlığı nedir? Araştırmaya konu olan sorunun öteki sorunlarla bağlantısı nasıldır? O sorunlardan nasıl etkileniyor, o sorunları nasıl etkiliyor? Sorunun çözümlenmesi, muhtemel olarak ne gibi sorunların ortaya çıkmasına neden olur? vs...

Bütün bu sorular bir toplumsal araştırma stratejisinin çizilmesini ve araştırmaların belirlenen strateji açısından ele alınmasını gerektirir. Oysa, Türkiye’de şimdiye kadar yapılan araştırmalar, son derece dağınık olmuş, niçin yapıldıkları, hangi amaca hizmet edecekleri, bu amacı sağla-

yıp sağlayamadıkları açık - seçik ortaya konamamıştır. Bunun temel nedeni, bilim yönteminin kavranmaması ile ilgilidir. Bilim yöntemindeki gözlemsel ve kavramsal durumlar ve süreçler arasındaki ilişkilerin belirlenememesidir. Örneğin, pek çok köy araştırmaları yapılmıştır. Fakat köyler, çoğu zaman ülkenin toplumsal yapısının bütünü içinde değil de, bu bütünden bağımsızmış gibi ele alınmıştır. Köylerin kasaba ve kentlerdeki oluşumlara bağlantısı kurulamamıştır. Köydeki toplumsal ilişkilerin genel yapıyı, yani bütünü nasıl etkilediği, bütünden nasıl etkilendiği, zaman ve mekân boyutu içinde ortaya konamamıştır. Böylece, sosyo - ekonomik, sosyo - politik ve kültürel değişmeler, değişmelerin yönü, değişmelerde belirleyici olan temel dinamikler açıklığa kavuşturulamamıştır.

Öte yandan siyasal iktidarlar, toplum bilimi ve bu konularla uğraşan bilim adamlarının faaliyetlerini, bütün araçları kullanarak, kendi ideolojisi doğrultusunda, yönlendirmeye çalışmaktadır. Fakat ilgili kurum ve kişilerin, Resmî İdeolojiyi tartışmasız, tek «doğru», tek «gerçek» olarak kabullenmeleri, giderek onunla bütünleşir bir hale gelmeleri, durumu daha da karışık bir hale getirmektedir. Demekki burada, gözden uzak tutulmaması gereken iki olgu vardır. Bu olgulardan birincisi, siyasal iktidarların Resmî Devlet İdeolojisini, bilim adamlarına empoze etmeye çalışmasıdır. Siyasal iktidar Resmî Devlet İdeolojisinin yapılması ve yayılması eylemlerine, bilim adamlarının dinamik bir şekilde katılmasını istemektedir. İkinci olgu ise, bilim adamlarının devletten gelen bu tür talepleri, büyük bir şevkle, arzuya karşılamaya çalışmalarıdır. Resmî Devlet İdeolojisi ile bütünleşmeleridir. Bu ideolojiyi sadece yapmakla kalmayıp, yayma görevlerini de yüklenmeleridir.

Bilim yöntemi gereğince, bu iki olgunun kesinlikle, birbiriyle çatışması gerekir. Bilim adamı, devletten gelen, siyasal iktidardan gelen bu tür talepler karşısında, kesin-

likle, özerkliğini korumalıdır. Özerkliğini korumak zorundadır. Baskılara karşı koymalıdır. Aksi halde bilim olmaz.

Halbuki bu iki olgu, Türkiye’de kesin olarak bütünleşmiştir. Bilim adamları yalana dayalı Resmî Devlet İdeolojisini yapan ve yayan kişiler haline gelmiştir. Bu konularla uğraşan kurumlar için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Bu durumda, araştırmaların neden yapıldığı, araştırma sonuçlarının nerede ve nasıl kullanılacağı gibi sorunların belirgin bir hale gelmeleri de engellenmektedir. Hele ilgili kişi veya kurumların, yalana dayalı Resmî Devlet İdeolojisini, bilim diye, «bilimsel tek doğru» diye savunmaları, bunun ötesinde, «yurtseverlik» adı altında propagandasında da görev almaları, büyük bir karışıklık getirmiştir. Devlet çeşitli baskı yöntemleri ile, radyo, televizyon, basın, sinema gibi kitle haberleşme araçlarını en etkin bir biçimde kullanarak, tek «doğru» nun bu olduğuna inandırmaya çalışmaktadır. Buna «yurtseverlik» denmektedir. Bilim yönteminin gereklerini gerçekten yerine getirmeye çalışanları, yalana dayalı Resmî İdeolojiye inanmayanları ise, ceza tehditleri altında tutmakta, zindanlara tıkmaktadır. Devletin, siyasal iktidarın, kendilerine verdiği Resmî İdeoloji ile bütünleşen bilim adamları veya kurumlar ise, bu durum karşısında sus - pus olmakta, veya alkış tutmaktadır.

Burada üzerinde durulması gereken temel sorun şudur: Eğer devlet, doğruyu, «gerçek» i biliyorsa, ondan başka bir doğrunun olamayacağı da söz konusu ise, o zaman yeni yeni bilgiler üretmenin, bilgilenmenin ne gereği vardır? Üniversiteler kurmanın, araştırmalar, incelemeler yapmanın ne gereği vardır? Çağdaş demokratik toplumlarda bilgi üretme fonksiyonu ve toplumun bilgilenmesi için yürütülen faaliyetler çok önemli olduğuna göre, «tek doğru budur, bunun dışında bir doğru yoktur, herkes buna inansın ve gereğini yapsın» demenin ne anlamı vardır? Bunun katı bir doğmatizmi göstermekten başka bir anlamı var

midir? Doğmatizm özgür düşüncenin en büyük engellerinden biri değil midir?

Devlet sınıf egemenliğinin bir ürünü, sınıf egemenliğinin bir baskı ve şiddet aracı olması nedeniyle, varlığına hayatiyet veren bu olgunun ideolojik yapısını oluşturmak için egemen sınıfın değer yargıları ile donatılmış, buna uygun bilgi üretmekle yükümlüdür. Ancak bu bilgiler «kesin gerçek», «kesin doğru» olma gibi bir sahtelikle ört-bas edilemez. Bu bilgiler, devlete hâkim olan sınıfın çıkarlarını koruma yönünde «tek doğru», «tek gerçek» tirler. Egemen sınıf ile çatışan diğer sınıf ve tabakaların «doğru», «gerçek» anlayışları elbette ki değişiktir. Ve bu sınıf ve tabakaların doğrultusundadır... ve aslıolan da budur.

O halde şunu ifade edebiliriz: Devlet bilgi üreten merkezlerin sadece biridir. Fakat bilgi üretme inhisarını kendi bünyesinde tutamaz. Devletin dışında, başta üniversite olmak üzere, siyasal partiler, sendikalar, dernekler, çeşitli kurumlar, basın, TRT, sinema gibi kitle haberleşme araçları, gazeteler, dergiler, vs. bilgi üreten önemli merkezlerdir. Bunlar toplumun bilgilenmesi süreci içinde çok büyük görevlere sahiptirler.

III. BİLİM YÖNTEMİNE DUYULAN İHTİYAÇ

Son yıllarda bilimsel araştırmalarda kullanılan yöntem ve tekniklere yaklaşım biçimi Batı taklitçiliğini ve aktarmacılığını reddeden bir süreç içine girmiştir. Yeni yaklaşım, Türkiye için geçerli bilgilerin üretilmesini ve çözümlerin yapılmasını hedef almıştır. Bu yolla ülkenin temel sorunlarına çözümler getirmeyi amaçlamıştır.

Türkiye’de neyin araştırılacağını belirleyen etkenler, artık, bilim adamlarının veya kurumların masa başında yapacakları tercihler değildir. Sosyo - ekonomik, sosyo - politik ve kültürel değişimler bilimi ve bilim adamını yakından etkilemektedir. Bilimin veya bilim adamının bu ilişkileri etkilemesi de elbette mümkündür. İşte bu etkileme ve etkilenme sürecinde bazı sorunların araştırılması ve incelenmesi kendiliğinden artaya çıkmaktadır. 15 - 20 sene öncelerine kadar «öğrenci eylemleri» bir olgu olmadığından, hiç kimse bu konularda araştırma ve inceleme yapmak gereğini duymuyordu. Böyle bir sorun toplum yaşantısında varlığını hissettirmiyordu. Fakat, bugün, bilim adamları, toplumsal ve siyasal kuruluşlar, öğrenci eylemlerini anlamaya, bu eylemlerle toplum yapısı arasında ilişki kurmaya çalışmaktadırlar. Nedenleri, sonuçları üzerinde durmaktadırlar.

Yine bunun gibi, 1945 lerden son yıllara kadar, bütün siyaset bilimcileri, demokrasinin erdemlerinden, Türkiye’ye getireceği yararlardan söz ediyorlardı. O yıllarda büyük ümitler bağlanan Batı burjuva demokrasilerinin uygulanmasının, ülkeyi zaman zaman dar boğazlara sıkıştırdığı, askerî darbeleri getirdiği ise, sonraları, açık - seçik ortaya çıktı. Batı burjuva demokrasilerinin az gelişmiş veya geri bırakılmış ülkelerde, bütün kurumlarıyla uygulanamayacağı, ancak biçimsel olarak uygulandığı anlaşıldı. Çünkü Batı burjuva demokrasileri, Batı’daki kapitalist gelişmelerin üst yapı kurumu olarak gelişip kökleşmişti. Türkiye’de ise, sosyo - ekonomik yapıdaki değişimler, klâsik demokrasiye temel olacak ve onu yaşatacak kadar değişmemişti ve gelişmemişti. Bugün, siyaset bilimcileri artık, demokrasinin erdemlerinden söz etmiyor. Bunun neden biçimsel olarak kaldığını, neden bütün kurumlarıyla işleyemediğini araştırıyor. Geri bırakılmış, yer yer yarı - feodal özellikler gösteren, sanayileşmeye başlayan bir toplumda, Batı’nın

burjuva demokrasisi uygulandığı zaman, ne gibi yeni sorunların ortaya çıktığını veya çıkacağını araştırıyorlar. Çünkü hem demokrasi kavramının özündeki değişimler, hem de geri bırakılmış, veya az gelişmiş ülkelerin farklı olan sosyo - ekonomik yapıları, yeni toplumsal ve siyasal biçimlerin meydana gelmesine neden olmaktadır. Yığınların demokratik talep ve özlemleri gittikçe genişlemekte ve yoğunlaşmaktadır.

Türkiye'de Kürt sorunu da bu süreç içinde ortaya çıkmış ve çözümlenmesi gereken bir sorun olarak varlığını hissettirmeye başlamıştır. Şimdi devletten, siyasal partilerden, sendikalardan, derneklerden, bunun gibi çeşitli kurumlardan ve kuruluşlardan, basın, TRT gibi kitle haberleşme araçlarından gelen bütün baskılara rağmen bu konuda araştırmalar ve incelemeler yapılmakta ve bunlar kamuoyunun inceleme ve eleştirisine sunulmaktadır. Çünkü, herhangi bir yerde, herhangi bir sorun ortaya çıktığı zaman, bu sorun üzerinde düşünenler ister istemez ortaya çıkar. Halbuki Türkiye'de 18 - 20 yıl öncesine kadar bu sorun varlığını ağır bir biçimde hissettirmiyordu. Dolayısıyla kimse bunu, kendine sorun etmiyor, araştırma ve incelemelere girişmiyordu.

Sorunların, dış etkenler, «dış kışkırtmalar» tarafından yaratıldığına dair; geliştirilen, fikirler ve görüşler de ciddiye alınamaz. Çünkü, içerde, iç yapıda, herhangi bir sorun olmasa, dışarıdan sorun yaratmak, etkilemek, mümkün değildir. Bunun yanında gerek iç dinamikler, gerekse dış etkiler toplumsal sorunların yoğunlaşmasına neden olabilir. O halde «dış kışkırtmalar» sloganını sık sık kullanmak yerine, ülkedeki esas sorunu çözümleme yoluna gidilmelidir.

O halde neyin, nelerin araştırılması gerektiğini saptayan bilim adamının bizzat kendisi veya tercihleri değildir. Araştırma ve inceleme konuları, temel toplumsal yapı dinamiklerinin işleyişi sonunda zaten ortaya çıkmaktadır.

Bilim adamı, bugünkü koşullarda ,toplumsal yapı dinamiklerinin geleceğe doğru nasıl bir doğrultu gösterdiğini, sıhhatli bir şekilde ortaya koyabilmektedir. Böylece, gelecekte doğabilecek muhtemel oluşumlara, şimdiden dikkat çekebilmektedir. Bütün bunlardan çıkan sonuç şudur: Bilim adamı, kendisine, «şu konuda araştırma yap», denilen, etrafında sorun arayan kişi değil, toplumsal yaşantıda, güçlükleri ve çelişkileri farkedene, bunları problemleştiren ve çözüm arayan kişidir.

Toplum hakkında, toplumdaki, sosyo - ekonomik, sosyo - politik ve kültürel değişmeler hakkında güvenilir olan ve önemli olan bazı bilgilere sahibiz. Bu bilgiler, toplumların sistematik yollarla gözlenmesi ve izlenmesi sonucu elde edilmişlerdir.

Bu tür güvenilir bilgilerin en önemlisi, bilim yönteminin de temelinde duran bir ilke ile ilgilidir. Buna göre, doğadaki, tarihteki, toplumdaki bütün olgular, bütün şeyler birbirleri ile ilişki halindedirler. Bu olgular ve şeyler birbirlerinden bağımsız değildirler. Geniş, karmaşık ve yoğun bir ilişkiler sistemi içindedirler. Doğadaki, tarihteki, veya toplumdaki herhangi bir olgu veya şey, bu olgular veya şeylerdeki değişmeler, ilişkiler bütününden etkilendiği gibi, bu bütünü de etkilemektedir. O halde, herhangi bir olgu veya şey ele alınırken ilişkiler ve bağlantılar öteki olgu veya şeylerden bağımsız olarak ele alınamaz. İlişkiler ve bağlantılar sistemi içinde bulunduğu öteki olgular veya şeyler yok farzedilemez. Olgular veya şeylerin bütün iç ve dış bağlantıları, bütünsellik içinde ele alınır. Değişmelerde temel olan, ve tâyin edici olan etkenlerin belirlenmesine çalışılır. Fakat, bazı olgu veya şeyleri mübalâğalı bir şekilde öne çıkarıp ötekiler görmemezlikten gelinemez, yok sayılamaz.

Demek ki, toplumsal yaşantıdaki çeşitli unsurlar, insanlar arasındaki her ilişki, bu ilişkilerden doğan her de-

ğer yargısı, yine bu ilişkilerden doğan ve bu ilişkileri etkileyen, toplumsal, ekonomik, siyasal, kültürel, askerî, dinî bütün kurumlar, birbirleriyle karşılıklı ilişkiler halinde olup bir bütün meydana getirirler. Nesnel gerçek bu ilişkilerin zaman ve mekân boyutu içinde meydana getirdiği bir bütündür. Veya bu ilişki biçimlerinin, kurumların, değerlerin herbiri, nesnel gerçeği meydana getiren birer parçadır. O halde hiçbir toplum öteki toplumlardan tamamen tecrid edilmiş değildir. Hiçbir toplum, öteki toplumlara nazaran, kendi içine kapanmış ve kendi kendine yeter bir yapıda değildir. Toplum yapıları ve bu yapıdaki değişmeler hakkında elde ettiğimiz güvenilir bilgilerden ve genellemelerden biri budur. Bu da kısaca, olguları veya olgusal ilişkileri bağlı oldukları bütünsellikleri içinde ele almayı gerektirir. Bu bütünsellik içinde bazı olguların veya olgusal ilişkilerin, bazı gerçek somutların yok sayılması, görmemezlikten gelinmesi, bazılarının ise, gerektiğinden daha yoğun bir şekilde ele alınması, bu temel ilkeye, giderek bilim yöntemine aykırı bir davranıştır.

Toplumların sistematik yollardan izlenmesi ve gözlenmesi sonucu elde edilmiş güvenilir bilgilerden ve genellemelerden biri de olgu veya şeyin değiştiğidir. Hiçbir olgu veya şey durağan değildir. Değişir. Bu da bilim yöntemi ile ilgili temel bir özelliktir. Bu özelliğe göre bütün toplumsal bilimlerin tarihsel olma durumları vardır. Toplumsal bilimler deneysel değil, tarihseldir. Örneğin, fizik, kimya, deneysel bilimler olabilir. Çünkü ,burada, fizikçi veya kimyacı, doğada gözlediği ve izlediği olguları labaratuvarında tekrarlama, yeniden yaratma olanaklarına sahiptir. Halbuki toplumda her olgu ancak bir kere yaşanır. Örneğin, belirli bir yerde, belirli bir zamanda meydana gelmiş bir ihtilâl eylemini yeniden yaratmak mümkün değildir. Başka bir yerde, başka bir zamanda yine bir ihtilâl eylemi olabilir. Bu artık, başka bir olgudur. Yer, zaman boyutu değiş-

miştir. Kişiler, sınıflar, yöneticiler arasındaki ilişkiler biçimi değişmiştir. Bu bakımdan toplumsal bilimler tarihsel olma özelliklerine sahiptir. Aslında, şüphesiz, doğa da değişir. Her olgu değiştiği gibi her şey de değişme halindedir. Fakat, doğa olaylarını, laboratuvarlarda tekrarlamak, yeniden yaratmak mümkündür. Halbuki belirli bir tarihte cereyan etmiş bir ihtilâli yeniden yaratmak mümkün değildir.

Toplumsal bilimlerin tarihsel olma vasıflarının önemli sonucu şudur: Herhangi bir toplumsal olgu veya olgular kümesi, bugünkü halleri ile dış görünüşleri ile kavranılamaz. Esas olan bu olgulara ve olgular arasındaki ilişkilere canlılık ve hayatiyet veren temel çelişkilerin, bu çelişkilerdeki temel ve belirleyici etkenlerin kavranılmasıdır. Bilim nesnel gerçeği bir bütün olarak kavrar. Olguları veya birbirleri ile ilişkiler halinde olan olgular kümesini, sadece ve bugünkü halleri ile algılamaya çalıştığımız zaman nesnel gerçeği tüm olarak kavrayamayız. Toplumsal bilimlerin tarihsel olma zorunluluğu bunun içindir. Olguların veya olgular kümesinin sadece, dış görünüşleri ile uğraşmayıp, onlara hayatiyet ve canlılık veren, temel dinamiklerin yakalanması ancak, tarihsel yaklaşımla mümkündür. Geçmişte olup bitenleri bilmeden bugünü kavrayamayız. Geçmişte cereyan eden olguların nedenlerini ve sonuçlarını, olgulardaki ilişki ve bağlantıları bilmeden, ilişki ve bağlantı biçimlerine nüfuz etmeden bugünü kavramak mümkün değildir. Toplumun geleceğe doğru gelişim doğrultusunu çizebilmek ve gelecek hakkında öngöründe bulunabilmek için ise, bugünü kavramamız şarttır. Herhangi bir olgunun veya birbirleriyle ilişkiler halinde olan olgular kümesinin iç ve dış bağlantıları, çelişme ve değişimleri, ancak, tarihsel bir yaklaşımla kavranılabilir. Nesnel gerçek, ancak bu yöntem ile, bir bütün halinde ve bütün çelişkililikleriyle kavranılabilir.

Toplum yapıları ve bu yapılarıdaki değişmeler hakkında

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

da ulaştığımız güvenilir ve önemli genellemelerden biri de olgu veya olgulardaki değişmelerin doğrultusunu belirleyen dinamiklerle ilgilidir. Buna göre, bütün yönleri ile, bütün kurumları ve değerleriyle, her çeşit ilişki biçimiyle bir bütün halinde olan ve birbirine bağlı bir toplumsal yapıda, her ilişki biçimi aynı ağırlıkta değildir. Her kurum, her değer, her yn, toplum yapısında veya bu yapıdaki değişmelerde aynı tâyin edici ve belirleyici ağırlıkta değildir. Çeşitli zaman ve mekân boyutlarında bazı toplumlarda i dinamikler, bazı toplumlarda da dıştan gelen etkiler, dıştan gelen dinamikler, toplumların değişmelerinde temel ve belirleyici özelliğe sahiptirler. Üretim gleri ve üretim ilişkileri gelişmiş, sanayileşmiş ve şehirleşmiş toplumlarda i dinamikler, toplumdaki, sosyo - ekonomik, sosyo - politik ve kültürel değişmelerde, giderek değer değişmelerinde temel etkendirler. Bu tür toplumlarda, hareketi, değişmeyi yaratan temel etkenler toplumun yapısındaki elişmelerdir. Toplumı meydana getiren kurumlar arasındaki etki - tepki ilişkileridir. Kişiler arasındaki yüzyüze ilişkilerin kaybolduğu, anonim ve çok yönlü ilişkilerin, kurumsal ilişkilerin yoğunlaştığı bu tür toplumlarda i dinamikler toplumun gelişim doğrultusunda tâyin edici bir güce ve fonksiyona sahiptirler.

Sanayileşmemiş, retim gleri ve üretim ilişkileri çok geri olan, nüfusun daha çok kırsal alanlarda dağıldığı toplumlarda ise, toplumun, sosyo - ekonomik, sosyo - politik ve kültürel değişmelerinde temel olan daha çok dıştan gelen etkilerdir. Dıştan gelen dinamiklerdir. Kişiler arasındaki yüzyüze ilişkilerin yoğun olduğu, kırsal alanların ekonomik yapıda ağır bastığı ve politik bir bütünleşmenin görülmediği, farklılaşmamış, uzmanlık alanları belirginleşmemiş bu tür toplumlarda politik, ekonomik, toplumsal, kültürel gelişmelerin tarihsel doğrultusu daha çok dış etkenler tarafından belirlenir. Bu tür toplumlarda i dinamikler çok

yavaş işler. Ve dıştan gelen etkilere karşı kendini fazla koruyamaz. O halde kısaca, sanayileşmiş, şehirleşmiş illeri teknoloji kullanan, farklılaşmış, sınıflar arasındaki farklılaşma belirginleşmiş, politik bütünleşmelerini gerçekleştirmiş toplumlarda iç dinamikler belirleyici ve tâyin edici bir fonksiyona sahiptirler. Bu özellikleri göstermeyen veya bu özelliklerin aksini gösteren toplumlarda ise, dıştan gelen etkilerin daha temel, daha belirleyici ve tâyin edici bir fonksiyonu vardır.

Demek ki toplumlar hakkında ve toplumlardaki değişimler hakkında incelemeler yaparken, bütün ilişki biçimlerinin, kurumların ve değerlerin aynı ağırlıkta olmadığını bileceğiz. O halde, seçici olmanın gereği vardır. Seçicilik te bilim yönteminde, uyulması gereken temel ilkelere biridir. Seçicilik, hem, iç dinamiklerin mi yoksa dış etkilerin mi, tâyin edici olduğu konusunda geçerlidir; hem de bir yığın iç dinamik arasında veya dış etkiler arasında hangilerinin belirleyici ve tâyin edici olduğunun saptanmasında geçerlidir.

Bu genelleme bize, toplum yapılarının tahlilinde iç dinamiklerin dış etkilerin rolünü göstermesi bakımından önemlidir. Olgulardaki ve şeylerdeki hareketli yaratan temel etkenin iç etkenler olduğu şüphesizdir. Hareketi yaratan çelişmedir. Fakat dıştan gelen etkilerin de harekette çok önemli bir rol oynadığını unutmamak gerekir. Hattâ, dıştan gelen etkiler bazan, iç yapıdaki bütün dinamikleri muhtemel potansiyelleri parçalar, onların yerine dış etkenleri empoze etmeye çalışabilir.

Toplum yapılarının belirlenmesinde ve tâyin edici rol konusunda hangi etkenler söz konusu olursa olsun, mevcut sınıfsal ilişkileri çok iyi kavramak gerekir. Ve, herhangi bir değişikliğin, sisteme yapılan iç veya dış müdahalelerin hangi sınıfların talebi olarak devreye sokulduğunu iyice saptamak gerekir. Bu müdahalenin, hangi sınıfların

işine yaradığı, talep edenleri memnun edip-etmediği, toplum yapısında ilişkiler sisteminde, nasıl bir değişiklik yarattığı, yine, üzerinde durulması gereken konulardır.

IV. KÜRT SORUNU'NA YAKLAŞIM BİÇİMİ

Toplumların sistematik yollardan izlenmesi ve gözlenmesi sonucu ulaşılmış bu önemli ve güvenilir genellemeleri kısaca özetledikten sonra, şu hususu belirtmek istiyoruz. Türkiye'de 50 yılı aşkın bir süredir, gerek üniversite çevrelerinde, gerek üniversite dışındaki öteki devlet kurum ve organlarında, TRT gibi kurumlarda, «bilimsel» adı altında yapılan çalışmalarda bu güvenilir ve son derece önemli olan genellemelere uyulmamıştır. Bilim yönteminin temeli olan bu özellikleri dikkate almamakta, bilinçli ve ısrarlı bir gayret gösterilmiştir. Siyasal partilerin, derneklerin, gazete, dergi, sinema gibi kurumların ve kitle haberleşme araçlarının bütün faaliyetleri yani, «bilimsel» adı altında yürüttükleri faaliyetler için de aşağı yukarı aynı şeyleri söyleyebiliriz.

Bu tür yazılarda, Kürt toplumu kati surette dikkate alınmamıştır. Ülkenin sosyo-ekonomik yapısının, sosyo-politik yapısının önemli bir parçası olan bu unsur, «Kürt diye bir ulus yoktur, herkes Türk'tür, kürtçe diye bir dil yoktur, bu türkçenin bir lehçesidir» diye reddedilmiştir. Bu tamamen bilim dışı bir tutumdur. Yalandan kaynaklanmakta ve yalanı meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Toplum üzerine yalana dayalı bir ideolojiyi egemen kılmaya çalışmaktadır. Herkesi buna inanmaya ve gereklerini yerine getirmeye zorlamaktadır. Bütün bunların ötesinde insan bi-

lincinin somut şeyleri, gerçek somutları (burada Kürt ulusu) yok edebileceğini, ortadan kaldırılabileceğini kabul etmektedir ki, böyle bir anlayışın bilimsel olması mümkün değildir. Zira, bilimsel anlayışta bilinç somut varlıktan sonra gelir. Bilinç herhangi bir gerçek somutun, herhangi bir varlığın bilincidir.

Bu soruna karşı gerek devlet organlarında ve kurumlarında, üniversitelerde, TRT, basın, sinema, gibi kitle haberleşme araçlarında, kişilerin özel olarak sürdürdükleri faaliyetlerde, sürdürülen ikinci bir yaklaşım da, sorunu, görmemezlikten, duymamazlıktan gelmektir. Yok saymaktır. Örneğin, «Türk halkı», «Türk toplumu», «Türk insanı», «Türk köyü» gibi deyimler, Türk toplumunun yaşadığı alanlara da teşmil edilerek düşünülmekte, konuşulmakta ve yazılmaktadır. Böylece herkesin «Türk» olduğu kabul edilerek, Kürt toplumunun kendine has sorunları, iç ve dış toplumsal ilişkileri görmemezlikten, bilinmemezlikten gelmektedir. «Türkiye halkı», «Türkiye toplumu» gibi, biraz da sahte ve aldatmaca kavramları kullanıp, veya bunların hiçbirini kullanmayıp, sorunun varlığını görmezlikten, duymamazlıktan gelmek de yine mümkündür. Bu da basında, özellikle sol basında, sık sık rastladığımız bir anlatım biçimidir.

Böylece, temel toplumsal ilişkiler, sosyo-ekonomik yapının önemli ve vazgeçilmez bir parçası yok sayılarak tahliller yapılmaktadır. Ayrıca «Kürtlük» adına tarihte yapılmış bütün eylemler yok sayılmakta, görmemezlikten gelinmektedir. Bu ikinci tutum da birincisi gibi kesinlikle bilim-dışı bir tutumdur. Bugünkü toplum yapısının biçimlenişinde önemli bir rol oynayan geçmiş etmenler ısrarlı ve bilinçli olarak gözden uzak tutulmaya hatta unutturulmaya çalışılmaktadır. Örneğin, 1923 Lozan Antlaşması ile, Kürdistan'ın nasıl parçalanıp bölüşüldüğü bilinmeden, Kürt toplumuna karşı, herbir parçada yürütülen politikala-

rın özü anlaşılmadan, Kürt toplumunun bugünkü yapısını bilmek olanağı yoktur. Bu emperyalist ve sömürgeci paylaşım gözden uzak tutularak Kürt sorununa yaklaşılamaz. Bunun gibi Cumhuriyetten sonraki Kürt isyanları, Kürtlere karşı uygulanan kitle katliamları, sürgünler, mecburi iskan politikaları asimilasyon politikaları, bunların uygulanışı bilinmeden, gerek Doğu'da, gerekse Türkiye'de kapitalizmin nasıl geliştiği de anlaşılamaz. Veya kapitalist gelişme Batı'da devletin müdahaleci engelleriyle karşılaşmadan geliştiği halde, Doğu'da neden gelişmediği bilinemez. Çünkü bu olaylar toplum yapısını derinden etkileyen, toplum yapısının biçimlenişinde rol oynayan temel etkenlerdir. Nesnel gerçeği biçimlendiren önemli ve vazgeçilmez bir etkeni veya etkenleri yok farzederek, görmemezlikten gelerek toplum yapısı tahlil edilemez. Birbirleriyle etkin bir ilişkide olan, bu ilişkileri dolayısıyla bütünlük arzeden olgu veya olgular sistemi kavranılmaya çalışılırken, bunlardan bazıları, yok farzedilemez. Görmemezlikten gelinemez.

Türkiye'de Kürt sorunu sözkonusu olduğu zaman, üçüncü bir tutum daha vardır. Özellikle bazı sol çevrelerde egemen olan bu görüş şudur : «Böyle bir sorun var ama, şimdi bunun sözünü etmenin zamanı değil. Her şey, her zaman, her yerde konuşulmaz. Her şeyin bir sırası ve zamanı var.» Bu da bilim dışı bir görüştür. Egemen Resmî İdeolojiye taviz vermekten başka bir şey değildir. Bir kaçışın ifadesidir. Çünkü bilimin ifade ettiği şeyler yeri ve zamanı olduğu için ifade ediliyordur. Esasen sorunlar, çözümü için gerekli potansiyeller belirmeye başladığı zaman ortaya çıkarlar. Ve bilimsel incelemeye konu olurlar. Bu bakımdan yeri ve zamanı değil, görüşü, Egemen Resmî İdeolojiye karşı bir tâviz olup, ileri sürenin o ideoloji karşısında meşruiyetini sağlar. Bir kaçışı, uzak duruşu meşru göstermeye gayret eder.

Örneğin, bu kitabın yazarına aşağı yukarı aynı yerde

ve aynı kişiler tarafından, 1964, 1970, 1974-1975 yıllarında, yani 12 sene gibi bir zaman boyutunda aynı şey söylenmiştir. 1964 yılında, «Bu gibi konuları araştırmaktan uzak durmak gerekir. Devlet, askerler bu konulara karşı çok hassasdır» deniyordu. 1969-1970 yıllarında yine aynı şey. «Heryerde herşey konuşulmaz, yazılmaz ,herşeyin bir zamanı var. Üniversitede kalıp akademik faaliyeti sürdürmek için bazı tavizleri vermeyi bilmek gerekir». 1974-1975 yıllarında söylenenler ise biraz değişik «... Biz seni zamanında uyarmıştık ,sen ise, şu kadar olaylardan sonra hala akıllanmamışsın. Sabırlı olmak varken..»

Bu sözlerin muhtevası 12 yıl boyunca hiç değişmemiştir. Kürt sorunu'nun araştırılmasının sırası da gelmemiştir. Halbuki, son yıllarda toplum yapısında meydana gelen değişimleri göz önüne aldığımız zaman bu 12 yılın aslında uzunca bir müddet olduğu anlaşılabilir. Nitekim, bu zaman zarfında üniversitenin bakışı değişmemiştir, ama, devletin Kürdistan'daki eylemlerinde büyük değişimler olmuştur. Örneğin, 1964 yıllarında herhangi bir yerde 50 kişilik istihbarat kadrosu bulunduruyorsa, bu, bugün 500 olmuştur. Polis, polis kadroları, ordu birliklerinin kadroları, zindanların, mahkemelerin sayıları o nisbette arttırılmıştır. O halde, üniversitenin veya benzer kurumların, kısaca, «zamanı değil», «hassas çevreler», gibi bahaneler ileri sürenlerin tavrı, kesinlikle sömürgeci-militarist burjuvazinin yandaşı, emekçi halk yığınlarının ve Kürt ulusunun düşmanı bir davranıştır. Çünkü nesnel gerçeğin bilinmesinden, anlaşılmasından, anlatılmasından Kürt ulusunun ve emekçi halk yığınlarının hiçbir zararı yoktur. Bilâkis onların doğruları, «hakikatı» bilmeye ihtiyaçları vardır. Nesnel gerçeğin bilinmesinden, gerçek sonuçların konuşulmasından, anlaşılmasından korkanlar ise, militarist-sömürgeci burjuvazidir. Egemen ulusun egemen sınıfı ve yöneticileridir. Çünkü, onlar ı sömürülerini ve sömürgeci

politikalarını sürdürürebilmeleri için karanlıklara ihtiyaç vardır. Bilinçsiz halk yığınlarına, koyun sürüleri gibi rahatlıkla yönetilebilen sömürge uluslara ihtiyaçları vardır.

Bu konuda dördüncü bir görüş daha sayabiliriz. Bu görüş de sorunun varlığını kabul etmekte, fakat ortadan kaldırılması, yok edilmesi için çeşitli biçimlerde yoğun bir asimilasyon politikası sürdürmeyi önermektedir. Görüldüğü gibi bu son görüşte objektif olgulardan, gerçek so-muttan değil, Egemen Resmî İdeolojiden hareket etmek-te, bu ideolojiyi doğrulamayı amaçlamaktadır. Bunu ya-parken de geçmişte cereyan etmiş olayları dikkate alma-maktadır. Bazı olguları mübalağalı bir şekilde öne çıkar-makta, bazılarını da görmemezlikten gelmekte, yok say-maktadır. Egemen Resmî İdeolojiyi korumak, savunmak, gibi bir değerden, değer yargısından hareket eden, yine o ideolojiyi doğrulamak gibi bir değer yargısına ulaşan bu görüş de elbette bilimsel değildir. Çünkü bilimde, değer-ler, inançlar, rol oynamaz. Bilimde olgulardan hareket et-mek, hipotez ve teorileri tekrar olgular yolu ile denetle-mek esastır. Doğrunun tek ölçütü olgulardır.

Burada amaç, kişilere veya kurumlara, «Kürt sorunu önemli bir sorundur, bu konuda siz de araştırma ve ince-lemeler yapın, sorunun çözümünde yardımcı olun, konu-yu tartışın..» şeklinde davetiye çıkarmak değildir. Bu et-ken, yani, Kürt olgusu, dikkate alınmadan, görmemezlik-ten gelinerek, yok sayılarak yapılan çalışmaların bilimsel olmadığını göstermektir. Bu hususu vurgulamaya çalış-maktır. Çünkü böyle bir anlayışta, yukarıda belirtmeye ça-lıştığımız, toplumların sistematik yollardan gözlemi ve iz-lemi sonucu elde edilmiş güvenilir bilgilere ve genelle-melere hiç dikkat edilmemektedir. Toplumsal bir bütün-lük arzedan ilişkiler sisteminde, bazı olgular görmemezlik-ten gelinmekte, geçmişte cereyan eden olgular dikkate alınmamaktadır. Olguların ve olgusal ilişkilerin sadece dış

görünümleri ile ilgilenip onlara canlılık ve hayatîyet veren dinamiklerin önemli bir kısmı gizlenmeye çalışılmaktadır. Böylece toplumun tarihsel doğrultusu kasıtlı olarak yanlış çizilmektedir. Bu tutum elbette bilimsel bir tutum değildir. Resmî Devlet İdeolojisini korumak ve doğrulamaktan, doğmatizmi bilime egemen kılmaktan başka bir anlam taşımaz.

Bu çalışmada, Türkiye’de çeşitli toplumsal bilim dallarında kullanılan, çeşitli yaklaşım biçimlerinden, «bilimsel» adı altında yapılmış çalışmalardan örnekler vererek, bilim yönteminin ne dereceye kadar uygulanıp uygulanmadığını araştıracağız. Bilimin, bilim yönteminin gereklerine uyulup uyulmadığını belirteceğiz. «Bilimsel» adı altında yapılmış bu çalışmaların gerçekten bilimsel olup olmadığını göstereceğiz.

İnceleme konusu, şüphesiz, Kürt toplumunun sosyo-ekonomik, sosyo-politik, kültürel yapısına, giderek Kürt sorununa **yaklaşım tarzı** olacaktır. Fakat bilim yöntemi bütün araştırma ve inceleme konularına, bütün sorunlara aynı şekilde yaklaşır. Bu soruna, bu türlü, başka bir soruna başka türlü yaklaşım, bilim yöntemi bakımından, söz konusu olamaz. O bakımdan Kürt toplumunun sosyo-ekonomik yapısına, sosyo-politik ve kültürel yapısına yaklaşım tarzından da, araştırmalarda ve incelemelerde bilim yönteminin ilkelerine dikkat edilip edilmediğini çıkarabiliriz. Bilimsel bir yöntem kullanıldığının veya kullanılmadığının sonucuna varabiliriz.

Baştanberi vurgulamaya çalıştığımız en önemli nokta ise, Kürt toplumunun, sosyo-ekonomik, sosyo-politik ve kültürel yapısına, bilim yöntemi gereğince yaklaşmamak, fakat bunun dışındaki konulara ve sorunlara bilim yöntemi gereğince yaklaşmak diye bir hususun mevcut olmadığıdır. Çünkü hiçbir olgu veya şey ötekilerden bağımsız de-

ğildir. Hiçbir toplum, yapısı çevresindeki toplumlardan tecrit edilmiş, kendisine yeter bir durumda değildir. Nesnel gerçek, toplumsal yaşantıda mevcut olan ve süregelen bütün insan ilişkilerinden, bu ilişkilerin meydana getirdiği kurumlardan değerlerden meydana gelir. Nesnel gerçek bu etkenlerin karşılıklı etki ve tepkilerinden meydana gelen bir bütündür. Nesnel gerçeği meydana getiren etkenler ,sadece, toplumda mevcut olan ve süregelen ilişkiler, kurumlar, ve değerler değildir. Toplumun dış ilişkileri dış bağlantıları da önemlidir. Nesnel gerçek toplumun iç ve dış ilişkilerinin, iç ve dış bağlantılarının zaman ve mekan boyutunda meydana getirdiği bir bütündür.

İşte, bütünsellik arzedan böyle bir yapıda, bütünü meydana getiren etkenlerden birini, keyfî olarak, Resmî Devlet İdeolojisi öyle istiyor, diye, gözden uzak tutmak bilim yöntemine zıt bir tutumdur. Bilim yöntemi ile hiç bağdaşmaz. Bilim yönteminin temelinde duran özgür düşünce, dogmatizme karşı durmayı gerektirir. Böyle bir anlayışla yapılmayan çalışma «bilimsel» bir çalışma değildir. Resmî İdeolojiyi koruyan ve gözeten, en azından ona ve bu ideolojinin ortaya koyduğu dogmatizme taviz veren bir tutumdur .Bu bakımdan «Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısı», «Türkiye'nin Toplumsal Yapısı», «Türkiye'de Kapitalizmin Gelişmesi», «Türkiye'de Sınıfların Konumu ve Sınıf İlişkileri» denildikten sonra, «Kürt olgusu»nu ısrarla ve bilinçli olarak çözümlemelere katmamak, onu görmemezlikten gelmek veya yok saymak, bilimsel bir tutum değildir. Resmî Devlet İdeolojisine veya dogmatizme taviz vermektedir. Böyle bir tutumun, nesnel gerçeği zaman ve mekân boyutu içinde bir bütün olarak, bütünsellik içinde kavraması mümkün değildir. Çünkü önemli bir etkeni ısrarla ve bilinçli olarak, dikkate almamaktadır. Böylesine bir tutumla varılan sonuç ise sıhhatli olamamaktadır. Nesnel gerçeği meydana getiren öğeler, birer birer zaman ve me-

kan boyutunda ele alınmadan, bazı unsurlar ve ilişkiler gözardı edilerek, görmemezlikten gelinerek yapılan tahliller bilimsel olamaz. Bu tahlillerin bazı yerlerinde veya tümünde marksist terminolojinin de kullanılması durumu değiştirmez. Aslında yalana ve inkâra dayalı, gerçek somutları reddeden, yok sayan, Resmî Devlet İdeolojisine taviz verilerek marksist tahlil de yapılamaz. Kürt olgusunu ısrarlı ve bilinçli bir şekilde dikkate almayarak yapılan çalışmalar, sadece, bu tutumu sürdürenlere, devlet karşısında, egemen güçler karşısında belirli bir meşruiyet kazandırır. İlgili kişi veya kurumlar, Resmî İdeolojiye gerekli tavizi verdikleri sürece, egemen güçler yani devlet karşısındaki bu meşruiyetlerini de devam ettirirler.

V — RESMÎ DEVLET İDEOLOJİSİ (KEMALİZM) İLE BİLİM İLİŞKİLERİ

Herhangibir toplum yapısı, daima alt-yapı ve üst-yapı ilişkileri ile birlikte ele alınır. Üretim güçleri ve üretim ilişkileri alt-yapıyı meydana getirir. Politik sistemler, hukuk, din, eğitim, ideoloji gibi kurumlar da üst-yapıyı meydana getirir. Herhangi bir üretim biçimi kendisini meşrulaştıran ve evrenselmiş gibi gösteren üst-yapı ilişkilerinden özellikle ideolojiden yani, resmi ideolojiden bağımsız olarak savunulamaz. «Son tahlilde alt-yapının üst-yapıyı tayin etmesi», ondan önceki aşamalarda üst-yapı ilişkilerinin araştırılması ve tayin edici etkilerinin belirtilmesi sürecine aykırı bir eylem değildir.

Resmi ideoloji, devletin, toplumsal yaşantı içinde yeri ve fonksiyonu olan bütün kurumlara ve kişilere kabul et-

tirmeye çalıştığı bir ideolojidir. Devlet resmi ideolojisini, çeşitli araçlarını harekete geçirerek, çeşitli kurumlara benimsetmeye çalışır. Bu kurumlar arasında üniversiteler, siyasi partiler, mahkemeler, sendikalar, dernekler, her türlü eğitim kurumları, dini kurumlar v.s... Örgütler, kişiler vardır. Devlet, bu kurumların, örgütlerin ve kişilerin bu ideolojinin yapılması ve yayılması sürecinde rol almalarını sağlamaya gayret eder. Bu sürecin oluşmasına katkılarını ister.

Devletin resmi ideolojiyi benimsetmek için kullandığı çeşitli araçları iki grupta toplamak mümkündür. Bunlardan birincisi devletin zorlayıcı araçlarıdır. Bunlara devletin baskı araçları diyebiliriz. Bunlar, karakollar, tutukevleri, cezaevleri, mahkemeler, hükümdür. Kısaca, ordu, polis ve jandarma gücüdür. İkinci grupta olanlara ise, devletin ideolojik araçları diyoruz: Devletin ideolojik araçları arasında ana hatları ile şunları belirtebiliriz: Siyasal sistemler, partiler, hukuk kurumları, her türlü eğitim kurumları, basın, radyo, televizyon gibi kitle haberleşme araçları, üniversiteler, sendikalar, dernekler, dinî kurumlar, aile, sanat, edebiyat, tiyatro, spor gibi... kültürel kurumlar ve saire. Devlet bütün bu kurumları resmi ideolojiyi benimseyecek, yapacak ve yayacak şekilde organize eder, geliştirir. Bu ideolojiyi benimseyen kurumları, örgütleri, kişileri devletin zorlayıcı araçlarını, yani baskı araçlarını ve devletin ideolojik araçlarını kullanarak yok etmeye, en azından etkisiz duruma getirmeye çalışır. Bu ideolojiyi benimsemediği gibi, buna karşı direnen kurumlara, örgütlere ve kişilere ise, kesin, yoğun ve etkili bir mücadele açar.

Devletin, resmi ideolojiyi yapması ve geliştirmesi başlıca üç aşamada gerçekleşir. Birinci aşamada, devlet, temel kanunu olan Anayasası ile ve öteki kanunları ile resmi ideolojiye karşı görüş ve fikir akımlarının gelişmesini engelleyici kayıtlar getirir. Böylece, r e s m î ideoloji,

hukuksal plânda korunduğu, meşrulaştırıldığı gibi, buna aykırı görüşlerin ve fikirlerin gayri-meşru olduğu ve hukuk dışı bulunduğu ifade edilmiş olur. Böylece, devlet gücünü siyasal ve ekonomik kurumları ile, devlet aygıtının da, hükümet, kamu görevlileri, mahkemeler, tutukevleri, polis ve ordu birlikleri yolu ile devletin resmî ideolojiyi koruyacağı, bu ideolojiye karşı akımları ise yok etme; sindirme gayreti içinde olacağı anlatılmış olur.

Resmi ideolojinin yapılmasındaki, sloganlaştırılmasındaki ikinci aşama ise şudur: Anayasa ve kanunlarla korunmaya çalışılan resmi ideoloji bilimsel bir bulgu, bilimsel bir sonuç gibi gösterilmeye çalışılır. Bu safhada üniversitelerin yardımı büyüktür. Üniversiteler, «çeşitli yerli ve yabancı kaynaklara dayanarak yaptıkları uzun inceleme ve araştırmalar» sonunda bu ideolojinin en geçerli bilimsel doğru olduğunu ilân eder. Burada profesörlerin ünvanları büyük işe yarar. Bu safhada, «bağımsız» olarak nitelenen mahkemeler, çeşitli kamu kuruluşları, siyasal partiler, sendikalar, dernekler, bu «bilimsel sonuç»u benimseyici ve gereklerini yerine getirici bir davranış içine girerler. Bütün eylemlerinde bunu doğrulamaya çalışırlar.

Resmi ideolojinin yapılmasındaki üçüncü aşama ise, çeşitli kamu kuruluşları ve kamu görevlileri her türlü eğitim kurumları, basın, radyo, televizyon gibi kitle haberleşme araçları vesaire kullanılarak geniş halk yığınlarına anlatılmaya, benimsetilmeye ve gereklerinin yerine getirilmesine çalışılmasıdır. Bu safhada resmi ideolojinin, anlatılmasında, benimsetilmesinde ve gereklerinin yerine getirilmesinde karşılaşılan tepkiler, pürüzler, güçlükler vesaire dikkate alınarak, yeni anlatım biçimleri geliştirilmeye çalışılır.

Türkiye’de Kürt ulus sorunu konusundaki Resmi İdeolojinin teşekkülünde, yani Resmi İdeolojinin bu konu ile ilgili kısmının teşekkülünde bu aşamaları açık seçik gör-

mek mümkündür. Önce, anayasa ve buna uyarlı olan öteki kanunlarla Anadolu'da yaşayan herkesin Türk olduğu ilân edilmiş, buna aykırı hareket edenlerin, kanunsuz hareket ettikleri ifade edilmiştir. Daha sonra ise, üniversite, bilgi üreten öteki merkezler, profesörler «bunun» en bilimsel doğru olduğunu ifade etmeye çalışmışlardır. Herkesin Türk olduğu, Kürt olarak bilinen bir halkın olmadığı, Kürtçe diye bilinen bir dilin yaşamadığı defalarca isbat edilmiş(!), «en bilimsel doğru budur» denmiştir. Tek doğrunun bu olduğu, bunun dışında bir doğrunun olamayacağı söylenmiştir. Devlet çeşitli olanaklarını etkin bir şekilde kullanarak, mahkemelere, siyasal partilere, derneklere, her türlü eğitim kurumlarına v.s... bu tek bilimsel doğruyu benimsetmeye çalışmıştır. Resmi İdeolojiyi bu kurumlara benimsetme sürecinde ortaya çıkan güçlükler, tepkiler dikkate alınmış, daha iyi benimsetme, yaygınlaştırma yollarının aranmasına gayret edilmiştir.

Üniversiteler, demedikleri ile de aynı hizmeti yürütmektedirler. Birden fazla ulusun birarada yaşadığı bir devlet yapısı içinde devamlı olarak «Türk»den, «Türk insanı»ndan, «Türk Toplumu»ndan söz edilmesi, Kürt ulusunun yok sayıldığı, red edildiği anlamına gelir ki, bu da yukarıdaki kapıya çıkar. Bazan da, Kürt halkının varlığı kabul edilmiş, fakat kesin-kes, kayıtsız-şartsız Türk ulusu içinde erimesi, benliğini reddetmesi istenmiştir. Bu, üniversitenin veya benzeri kurumların iki standartlı, iki değerli bir biçimde düşündüklerini gösterir. Kendi toplumu için, yani, Türk insanı, Türk toplumu, Türk ulusu için istediği şeylerin, özgürlüklerin, zenginliklerin, mutlulukların, Kürt insanı, Kürt toplumu, Kürt ulusu, Kürt halkı için istememesidir. Türk varlığının yücelmesini isterken ve bunun için çaba gösterirken, Kürt varlığının yokolmasını, Türk varlığının boyunduruğu altında kalmasını ve Türk varlığının içinde erimesini istemektedir.

İki standartlı, iki değerli düşünmek sadece Türk üniversitelerine mahsus bir süreç değildir. Türk siyasal partileri, Türk sendikaları, kısaca Türk düşüncesi, hatta bir kısım Türk solu da bu süreç içindedir.

İki standartlı, iki değerli düşünmenin temel nedeni bilim yöntemine sahip olmamak, bilimsel düşünce bütünlüğüne erişmemektir.

Resmi ideolojinin yayılmasında ve uygulanmasında, yine bir takım safhalardan geçilir. Birinci safhada devlet aygıtında, yani hükümet, kamu görevlileri, ordu, polis birliklerinde, kamu kuruluşlarında, kısaca, devletin yasama, yürütme ve yargı organlarında, resmî ideolojiyi benimsemeyen, ona karşı duran, başka bir ideolojiyi geliştirmeye çalışan bütün unsurların sistematik olarak ayıklanması ve sistemin dışına atılmaya çalışılmasıdır. Bu ayıklama işleminde politik, ekonomik, idari, hukuki bütün tasarruflar ayrı ayrı veya hepsi bir arada denenir. Devletin bütün olanakları bu yolda kullanılır.

Resmi ideolojinin yayılması ve uygulanmasındaki ikinci aşama ise, devletin çeşitli organlarında görev alan kurum ve kişiler arasında resmi ideolojiyi anlatmada ve savunmada en elverişli unsurların seçilmesidir. Birinci safhada gerçekleştirilen ayıklama işlemi sonunda, devlet organlarında görev alan bütün unsurların resmi ideolojiyi benimseyen, savunan unsurlar olması sağlanmıştır. İşte, bu ikinci safhada, bu unsurların en iyileri, en elverişlileri seçilir. Bunların yasama organlarında, yürütme organlarında, yargı organlarında çeşitli kamu kuruluşlarında, kitle haberleşme araçlarında önemli görevler almaları sağlanır. Devlet ekonomik ve politik olanaklarını bu unsurların güçlenmeleri yolunda kullanır. Banka-kredi sistemi, başta bu unsurların faydalanmasına sunulur. Bu kadroların, politik, ekonomik ve toplumsal yönlerden güçlendiril-

mesi yoluyla resmi ideolojinin yığınlar üzerindeki egemenliği sağlanır.

Resmi ideolojiyi uygulama ve yaygınlaştırmanın bu safhasında ideolojilerin kamufle edici rolü üzerinde dikkatle durulur. Resmi ideoloji temel ilişki biçimlerini kamufle eder. Üretim ilişkilerini, bu ilişkiler sistemi içinde sınıfların birbirlerine karşı durumlarını en rasyoneel ilişki biçimi diye gösterir. Mülk sahibi olan sınıflarla mülk sahibi olmayanlar arasındaki ilişkileri veya sömürge ulus ile sömürgeci devlet arasındaki ilişkileri kaçınılması mümkün olmayan, olması gereken ilişkiler diye gösterir. Bu, ilişki biçimlerini «en bilimsel», «en evrensel», «en yurtsever», «en demokratik» diye göstermeye çalışır. Bilimin, üniversitelerin bu safhadaki rolleri çok büyüktür.

Devlet resmi ideolojiyi, bütün ideolojik araçlarını kullanarak halk yığınlarına kabul ettirmeye çalışır. Bu ideolojinin gereklerinin yerine getirilmesini ister. Bütün ekonomik, politik ve toplumsal olanaklarını bu yönde kullanır. Basın, radyo, televizyon gibi kitle haberleşme araçlarını tam anlamı ile denetimine almaya çalışır. Ve alır. Çeşitli ekonomik, idari ve politik mekanizmaları kullanarak resmi ideolojiye karşı ideolojilerin anlatılmasının ve yaygınlaştırılmasının önüne geçer. Eğitim kurumlarını, yine bu yönde geliştirir. Siyasal partilerin, sendikaların, derneklerin faaliyetlerini resmi ideoloji çerçevesi içinde tutmaya çalışır. Bu çerçevenin dışına çıkılmamasına özellikle dikkat eder. Daha önce de belirttiğimiz gibi bu çerçeveyi anayasası ile ve öteki kanunları ile yine devlet çizer.

Sanat, edebiyat, tiyatro gibi kültür kurumlarının, bu ideolojinin ifade edilmesinde kullanılmasını sağlamaya gayret eder. Dini kurumların faaliyetini yine resmi ideolojinin gereklerine göre biçimlendirir.

Resmi ideolojinin uygulanmasında ve yaygınlaştırılmasında çok önemli ve vazgeçilmez bir rolü olan hükû-

met, kamu görevlileri gibi kurumlar ve unsurlar ideolojiyi benimseyen ve savunan kişi veya kurumlara devletin çeşitli olanaklarından faydalanmalarını sağlayarak, onları güçlendirirler. Banka kredi sistemi, ithalat, ihracat olanaklarını, teşvik tedbirlerini, yatırım olanaklarını onların hizmetine sunarak, toplumda maddi olarak güçlenmelerini, itibar kazanmalarını sağlar; böylece, toplum üzerinde resmî ideolojinin yaygınlaştırılmasını, güçlendirilmesini ve uygulanmasını sağlayan yeni odak noktalarının kazanılması sağlanmış olur. Durmadan çoğaltılmalarına, yaygınlaştırılmalarına ve güçlendirilmelerine çalışılan bu odak noktalar resmi ideolojinin halk yığınları arasındaki gelişmesinin kontrolünü yaparlar. Başka ideolojilerin, özellikle resmî ideolojiye karşı duran ideolojilerin gelişmesine engel olurlar. Karşı ideolojileri geliştirecek bütün kanalları tıkamaya çalışırlar. Gerekli bilgileri ve tavsiyeleri bağlı bulundukları üst makamlara iletirler.

Bütün bunlara rağmen resmî ideolojiye karşı görüşlerin ve fikir akımlarının gelişmesi halk yığınlarında kök salması, etkinlik kazanması her zaman mümkündür. Devlet bütün olanaklarına ve bunları etkin bir biçimde kullanmasına rağmen, resmi ideolojiye karşı fikir ve görüşlerin güçlenmesine engel olamaz. İşte, bu koşullarda devlet zorlayıcı araçlarını, yani baskı araçlarını harekete getirir. Yeni gelişen fikirlerin gücü oranında toplumu harekete getirme yeteneği oranında devletin zorlayıcı araçları da kullanılır. Böylece karakollar, tutukevleri, cezaevleri, mahkemeler, polis birlikleri, ordu birlikleri kısaca hükümet ve kamu görevlileri, yani yürütme, yasama ve yargı organları yeri ve zamanına göre kullanılır. Böylece, yeni gelişen fikir akımlarının, dolayısıyla toplumsal yapının ayrışması sonunda oluşan yeni toplumsal güçlerin etkinlik kazanmasının, toplumun ileriye doğru değişmesinin önüne geçilmeye çalışılır.

Devletin baskı araçlarını harekete geçirmesi, etkin ve yoğun bir biçimde uygulamaya çalışması, artık, devletin ideolojik araçlarının yetmediği anlamına gelmektedir. Artık devlet, devletin baskı araçlarını kullanmadan resmi ideolojiye karşı olan ideolojilerin, fikir akımlarının gelişmesine engel olamamaktadır. İşte, devletin baskı araçlarını uygulama sürecine girmesine, resmî ideolojiyi uygulama ve yaygınlaştırma safhasına, üçüncü aşama diyebiliriz. Gerçi, devlet baskı araçlarını her zaman kullanır fakat, bu üçüncü safhada yoğun olarak kullanır. Birinci derecede bu araçlar kullanılarak, sömürgeci uygulamalar, faşist diktatörlükle bütünleştirilmiş olur.

Resmi ideolojinin yaygınlaştırılması ve uygulanması ile ilgili olarak, yine Türkiye'deki örneğe dönelim. Resmî ideolojinin Kürt bölgelerindeki uygulaması şöyle olmuştur. Önce, Resmi İdeolojiye karşı gelen veya karşı gelme, onu benimsememe olasılığı olan bütün unsurlar, kurumlar ve kişiler birer birer ve sistemli olarak ayıklanmıştır. 1923-1938 arasında cereyan eden bütün Kürt direnmelerinde bu ayıklama sistematik olarak sürdürülmüştür. Kürt olarak yaşamak isteyen, Kürt toplumu olma özelliklerini kaybetmek istemeyen bütün unsurlar çeşitli biçimlerde politik sistemin, yani devlet sisteminin dışına itilmişlerdir. Bu süreçte, Kürt ulusuna kabul ettirilmek istenen Türk olma, Türkleşme olgusunu benimsemeyen, Kürt kalmak isteyen bütün unsurlar çeşitli yollardan yok edilmişlerdir. Türklüğü kabule zorlanmışlardır. Katliam yolu ile imha, dahili sürgün yolu ile imha, harici sürgün yolu ile imha, asimilasyon yolu ile imha yerine ve zamanına göre tek tek veya hepsi birarada uygulanmıştır.

Resmi İdeolojiye karşı olanların veya karşı olma potansiyelleri taşıyan unsurların, sistematik yollardan ayıklanmalarından sonra geriye kalanların arasında Resmi İdeolojiyi savunma ve yaygınlaştırma yolunda en elverişli

olan unsurlar seçilmiştir. Kürtlüğünü reddederek Türk olmayı kabul eden bu unsurlara devlet her türlü olanağı sağlamıştır. Bunların, yasama organlarında milletvekili veya senatör olarak görev almaları sağlanmış, böylece çevrelerinde politik olarak ve toplumsal olarak güçlendirilmişlerdir. Milletvekili veya senatör olan bu kişilerin Türk devletinin, Kürdistan'da gizli örgütlerinin ajanları olmaları sağlanmıştır. Bunların ekonomik olarak güçlendirilmeleri yoluna da gidilmiştir. Böylece bunların çevrelerinde cereyan eden her türlü gelişmeyi kontrol eden elemanlar olmaları temin edilmiştir. Banka kredi sistemi geniş ölçüde bunların da faydalanmalarına sunulduğu gibi, merkezi otoritenin Kürdistan'da pazarladığı malların aracılığını yapmak da geniş ölçüde bunlara ve çevrelerine verilmiştir. Yine bu odak noktaları aracılığı ile Resmi İdeolojinin geniş halk yığınları üzerinde uygulanması ve yaygınlaştırılması sağlanmıştır.

İdeoloji, bazı düşüncelerin, siyasal bir amacı gerçekleştirmek üzere kullanılmaya çalışılmasıdır. Bu bakımdan ideoloji sadece düşünce sistemleri olarak ele alınamaz. İdeolojiler fikir akımları yanında değer yargılarını, inançları, davranış biçimlerini de içerir. Ne zaman, nasıl davranılacağını, hangi fikirlere inanılıp, hangilerine inanılmayacağını ideolojiler önceden gösterirler. Tâyin ederler. İşte bu noktada ideoloji ile bilim arasında son derece önemli bir fark olduğu ortaya çıkmaktadır. Daha önceleri birçok kereler tekrarladığımız gibi, bilim olgulardan hareket eder, gözlemine ve izlemine yaptığı bu olgulardan bazı hipotezlerle ulaşır. Bu hipotezlerini tekrar olgulara dönerek, olgular aracılığı ile denetlemeye çalışır. Ulaştığı sonuçları kamunun incelemesine ve eleştirmesine sunar. Ve bu dinamik bir süreçtir. Bu süreçte değer yargıları, inançlar ,davranış biçimleri, kesinliği yüzde-yüz olan bilgiler rol oynamaz.

İdeolojilerin değeri ve itibarı toplum tarafından be-

nimsenmesi kabul görmesi ve savunulması, başta, nesnel gerçeklerle ilişki derecesine bağlıdır. Gerçek somutlardan hareket eden, nesnel gerçeği aksettiren bir ideolojinin toplum tarafından benimsenmesi ve savunulması daha kolaydır. Nesnel gerçeklere ters düşen gerçek somutları reddeden ideolojiler ise, topluma daha çok baskı araçları kullanılarak kabul ettirilmeye çalışılır. İdeolojilere değerini ve itibarını veren ikinci bir etken ise, siyasal iktidar ile ilgili olan öteki ideoloji ve sistemlerle çarpışma kudretine bağlıdır. Değişen koşullara göre, politik ve ekonomik bakımdan kudret ve kuvvetini ispat eden ideolojiler yaşamalarını ve fonksiyonlarını sürdürürler. Canlı ve etkili kalırlar.

İdeolojilere toplumsal yaşantıda etkinlik verecek, canlılıklarını sürdürecektir başka bir mekanizma da içinde doğduğu birimin devamlılığını sağlayacak kurumlar kurup - kurmadıkları, bu kurumları geliştirip - geliştirmedikleri ile ilgilidir. İçinde doğdukları birimin, devletin, siyasal partinin, grubun vesaire devamlılığını sağlayacak kurumlar kurmuş olan ideolojilerin varlığını ve etkinliğini sürdürme şansı daha fazladır.

Devlet tarafından uygulanan ideolojiye resmî ideoloji denildiğini belirtmiştik. Türkiye'de uygulanan resmî ideoloji Kemalizm'dir. Kemalizm, yalana dayalı bir Resmî İdeolojidir. Çünkü, gerçek somutu reddediyor. Kürt ulusunun varlığının reddedilmesi Kemalizm'in temel özelliklerinden biridir. Gerçek somutu reddettiği, ortadan kaldırmaya çalıştığı için Kemalizm'in geniş halk yığınları arasında, özellikle Kürt halk yığınları arasında destek kazanması mümkün değildir. Bu yönden Kemalizm'in değeri ve itibarı çok azdır. Fakat, Kemalizm öteki ideolojilere nazaran resmî ideolojidir. Devletin her türlü olanaklarına sahiptir ve onları kullanmaktadır. Şimdiye kadar siyasal iktidarı biçimlendirme ve kontrol etme bakımından öteki ideolojilerle

çarpışmış ve galebe çalmıştır. Bu yönden güçlüdür. Gücünün zayıfladığı zaman devletin baskı araçlarını harekete geçirir ve yeni yeni güçler kazanır. Devletin ideolojik araçları ise, her zaman, zaten kendi denetimindedir. Öte yandan kendi varlığını sürdürecektür kurumlar da kurmuştur. Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu, yalana dayalı, inkârı dayalı bu ideolojiyi «bilimsel» gösterme gayreti içindedirler. Daha sonraları bu kurumlara üniversiteler, mahkemeler, siyasal partiler, sendikalar, dernekler, her türlü eğitim kurumları, kitle haberleşme araçları vs. gibi kurumlar da katılmıştır. Bunlar Kemalizm'in yaşamını ve etkinliğini sürdürmesini sağlayan kurumlardır.

Bilimin başta gelen amacı, nesnel gerçeği bütün çeşitlilikleriyle, iç ve dış bağlantıları ile, çelişme ve değişimleri ile zaman ve mekân boyutu içinde ele almak olduğuna göre, bu sürecin normal yollardan gelişmesine engel olan bütün kurumlara, engellemelere, ideolojilere karşı dikkatli durmak önemli bir görevdir. Türkiye'de Resmî İdeoloji, yani Kemalizm bilimsel gelişmeyi durduran temel bir etkindir. Yalana dayalı bu ideoloji ile mücadele etmeden bu ideolojinin hangi sınıf ve tabakaların işine yaradığı konusu iyice ortaya çıkarılmadan bilimi, bilimsel düşüncüyü geliştirmek mümkün değildir.

VI. CHP'nin BİLİM ANLAYIŞI, «BİLİM» ADI ALTINDA «BİLİM DÜŞMANLIĞI»

Türkiye'de Resmî İdeolojiyi yani Kemalizmi bilimsel göstermek, Kemalist İdeolojinin bilimsel bir bilgiye dayandığını anlatmak için «bilim» kavramından çok yararlanılmıştır. Bu kavramı işlevsel hale getirebilmek için çok büyük gayret gösterilmiştir. Fakat, bilim kavramı asıl yapıları uzun müddet gizleyememiştir. Pratikte çok kısa bir süre içinde gerçekleştirilmesi istenen amaçlar daima deşifre edilmiştir. CHP Genel Başkanı Bülent ECEVİT'in fikir ve davranışlarını yani, düşünceleri ile eyleminin muhtevasını karşılaştırdığımız zaman çok ilginç sonuçlara varılıyor.

20 - 22 Kasım. 1970 tarihleri arasında İstanbul'da CHP Gençlik kolları tarafından «**Demokratik Sol Düşünce Forumu**» adı altında bir forum düzenlenmiştir. Bu forumda yapılan konuşmaları toplayan bir kitaba yazdığı önsözde CHP Genel Sekreteri Bülent ECEVİT şöyle demektedir:

«... Türkiye'de solun halktan destek görebilmesi, güçlenebilmesi gerçeklik kazanabilmesi için bu engelleyici etkenleri gidermek gerekirdi. Bu amaçla;

1. Türkiye'nin nesnel koşullarını gözönünde tu-

tan, doğmacılığa da özenticiliğe de kapılmayan yerli bir sol düşünce akımı geliştirilmeliydi.

2. Solun halka yabancılığı giderilmeli, sol düşünce ile demokrasi bağdaştırılabilmeliydi. Türk toplumunun koşullarına uygun gerçekçi ve yerli bir sol akımı daha geniş bir çevrede oluşturmaya çalışmak gerekirdi». (4)

Burada, «Türkiye'nin nesnel koşullarını gözönünde tutmak», «doğmacılığa kapılmama» deyimleri üzerinde ısrarla durmak gerekir. Bunlar, muhtevası olmayan kavramlar değildir. Ve neyi ifade ettikleri somut olarak ortaya konulabilir.

CHP Genel Başkanı Bülent ECEVİT, 27 - 29 Ekim 1974 tarihleri arasında Ankara'da, yine CHP Gençlik Kolları tarafından düzenlenen «Demokratik Sol Düşünce Forumunda» yaptığı konuşmada, Türkiye'nin nesnel koşullarının nasıl değerlendirileceği, doğmatizm'den nasıl kaçınılacağı konusu üzerinde durmaktadır. Bilimsel Sosyalizmin bilim olmadığını belirttikten sonra, şöyle devam etmektedir:

«... Bilimselliğin temelinde kuşkuculuk vardır. Kuşkuculuk derken, insanı karamsarlığa ve hareketsizliğe götüren kuşkuculuğu kastetmiyorum, insanları yanılgılardan kurtarıcı, bütün doğru bilinenleri sınamaya yöneltici, yapıcı, ileriye götürücü bir kuşkuculuğu kastediyorum. Bu anlamda kuşkuculuk dünyadaki bilimsel gelişmenin, daima itici gücü olmuştur. Eğer insanlar belli dönemlerde doğru bilinenlerin, gerçek bilinenlerin doğruluğundan gerçekliğinden kuşku duymasalardı, dünyada bilim diye birşey olmazdı. Bilim, belli aşamalarda doğru bilinenlerin doğruluğundan

(4) Bülent ECEVİT, Önsöz, *Demokratik Sol Düşünce Forumu, Türkiye'nin Yapısal Analizi*, Ulusal Basımevi, Ankara 1971, ss. 3-4.

kuşkuya kapılmak suretiyle, yola çıkanların yarattıkları, oluşturdıkları bir olgudur. Onun için bilimsel sosyalizm kavramını bile bilimsellik ile çelişir görüyorum. Özellikle sosyal ve siyasal bilimlerde tek doğrunun, kesin gerçeğin bulunduğunu iddia etmenin, bilimsellikle bağdaşmayacağını sanıyorum. Özellikle sosyal ve siyasal alanlarda kendi bildiklerini kuşku duyulmaz ve tartışılmaz gerçekler ve doğrular olduğuna inanan kimseler ve siyasal güçler tarihin her döneminde görülmüştür. Solda görülmüştür, sağda görülmüştür.» (5)

Bilimsel kuşkuyu bu şekilde ifade eden CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, konuşmasına şöyle devam ediyor: «... İnsanlık en büyük acıları böylelerin elinden çekmiştir. Çünkü, bir insan veya bir siyasal güç, benim toplum sorunları için yaptığım, çözümlemelerin en doğrusudur. Bundan başka doğru çözümleme olamaz, diye düşünürse veya «benim toplum sorunları için öngördüğüm çözüm tek doğru çözümdür» diye düşünürse, o çözümü topluma kabul ettirebilmek için zor kullanma hakkını da kendinde görür. Onun için zora başvurur, baskıya başvurur. İnsan kişiliğini ezici ve toplumları baskı altında tutucu yöntemlere başvurmayı kendilerinde hak olarak görür. O bakımdan biz gerektiğinde inançlarımızı da kuşku sınavından, deneyinden geçirme gereğini kabul eden kimseler olarak, kendi inandıklarından başka hiçbir şeyin doğru olamayacağına inananların, o kaniya varanların bizim hakkımızdaki yargılarına bir ölçünün ötesinde önem vermezsek, bizi mazur görmelidirler.» (6)

(5) Bülent Ecevit, Demokratik Sol Düşünce Forumunda yapılan konuşma, *Demokratik Sol Düşünce Forumu*, Kalite Matbaası, Ankara, 1974, ss. 3-4.

(6) Bülent Ecevit, y.a.g. Konuşma s. 4.

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, bilginin ,bilimin üretilmesi ile ilgili olarak ileri sürdüğü bu görüşlerinden sonra, bilim dışı bir alana geçmektedir. Bu, «siyasette geçerlilik» gibi subjektif bir kavramdır. Bu konuda söylenen şu:

«... Siyasette geçerliliğin önemi her halde küçümsemez. Siyasette geçerlilik hiç değilse tutarlılık kadar önem taşır. Geçerli ölçüsünü kullandığımız zaman ise, herkesin kabul edeceği gerçek şudur ki, CHP'nin Demokratik Sol Siyaseti Türk toplumunun objektif, nesnel koşulları içinde geçerliliğini şimdiden kanıtlamıştır.» (7)

Bülent Ecevit, gerek CHP Genel Sekreteri iken, gerek CHP Genel Başkanı iken, gerekse çeşitli yerlerde ve zamanlarda bu düşüncelerini ifade etmiştir. Bilimin gelişmesinin temel şartı olan düşünce özgürlüğünü, sınırsız düşünce özgürlüğünü savunmuştur. (8)

(7) Bülent Ecevit, a.g. Konuşma, ss. 4-5,

(8) Sözü edilen kitap ve konuşmaların bazılarını şöyle sıralamak mümkündür: Bülent Ecevit, *Ortanın Solu*, Üçüncü baskı, Kim Yayınları, Ankara 1966, ss. 86-95; *Bu Düzen Değişmelidir*, Tekin Yayınevi, Ankara 1968, ss. 3-7; *Atatürk ve Devrimcilik*, Tekin Yayınevi, (tarihsiz) ss. 3-16; Ecevit'in Cumhuriyet'e demeci (Kemal Aydar ile yapılan konuşma), *Cumhuriyet*, 12.2.1974; Abdi İpekçi ile 11.2.1974 tarihinde yapılan sohbet, *Milliyet*, 13-17 Şubat 1974; *Özgür İnsan* dergisi yazarları ile (Bozkurt Güvenç, Ahmet Taner Kışlalı, Kemal Derviş, Turhan Tükel) yapılan görüşme, *Özgür İnsan*, sayı: 15 Mart 1974, ss. 3-21; Yeni Ortam Gazetesi yazarları ile (Mustafa Ekmekçi, Yaşar Uğur Mumcu) yapılan görüşme, *Yeni Ortam*, 26 Mart-30 Mart 1974; İsmail Cem Bülent Ecevit ile tartışıyor: CHP, Sol ve Türkiye, *Politika*, 3 Kasım - 16 Kasım 1975; Başbakan Bülent Ecevit'in *Milliyet* Gazetesinden Abdi İpekçi ile, *Özgür İnsan* Dergisi yazarları ile ve *Yeni Ortam* yazarları ile yaptığı konuşmalar şu kitapta toplanmıştır: *Başbakan Ecevit İle Sohbet*, CHP Yayını, Ankara 1974.

Şu yazı, Bülent Ecevit'in düşüncelerinin kısa bir özeti halindedir:

«... Özgür yaşayabilmek ve insanlığın özgürlüğü, gelişmesi ve mutluluğu için uğraşabilmek isteyenlerin bantlarla, kameralarla çevrili bir dünyada izlemeleri gereken davranış, şu olabilir ancak: Doğru bildiklerini korkusuzca söylemek, bütün açıklığı ile anlatarak topluma benimsetmeye, tasarladıklarını açıkça gerçekleştirmeye uğraşmak... doğru bildiklerini açıkça anlatabilmenin ve açıkça gerçekleştirmeye uğraşabilmenin gereği olan, hiç değilse kolaylaştırıcısı olan özgürlükçü demokrasiyi bütün kurumları ile yaşatmaya çalışmak.» (9)

Bu olguları burada bırakarak, ikinci tür olgulara geçelim. Bu, «Özgürlükçü Demokrasi», «Halkçılık», «Bilim» adı altında, halkların özgürlüğüne nasıl düşman bir tavır takındığını, Sömürgeci düzeni sürdürmek için ne tür çabalar harcadığını göstermektedir.

(9) Bülent Ecevit, Batılı Dünya, *Özgür İnsan*, sayı: 13 Haziran 1973, ss. 4-5; Ayrıca bk. *Özgür İnsan*, *Özgür İnsan*, sayı: 1 Haziran 1972, ss. 2-6; Aydın ve halk, *Özgür İnsan*, sayı: 2 Temmuz 1972, ss. 2-5; Demokraside Bunalım, *Özgür İnsan* sayı: 3 Ağustos 1972, ss. 2-10; Dış Politika, *Özgür İnsan*, sayı: 4 Eylül 1972, ss. 1-7; Anayasa ve Demokrasi, *Özgür İnsan*, sayı: 5 Ekim 1972, ss. 2-5; Emanet, *Özgür İnsan*, sayı: 6 Kasım 1972, ss. 1-4; Umut, *Özgür İnsan*, sayı: 8 Ocak 1973, ss. 1-2; Vietnam'da Barış, *Özgür İnsan*, sayı: 9 Şubat 1973, ss. 1-3; Demokrasinin asgarisi yoktur, *Özgür İnsan*, sayı: 10 Mart 1973, ss. 1-4; Ordu ve Siyaset, *Özgür İnsan*, sayı: 11 Nisan 1973, ss. 1-4.

VII. «ÖZGÜRLÜKÇÜ DEMOKRASİ» ADI ALTINDA «HALKLARA ÖZGÜRLÜK» DÜŞMANLIĞI.

CHP lideri Bülent Ecevit 1975 yaz aylarında Tunceli'-de yaptığı konuşmada şunları söylemiştir:

«... Halklar diye bağırırsanız, sömürü düzeni uzar gider, ben insanların kafalarının biçimlerine bakmam, eğer o kafanın içinde insan sevgisi, yurt sevgisi varsa halklar yoktur, halk vardır, gerçek solcunun gözünde halklar yoktur, halk vardır».

«... CHP, Türk halkını bölerek birbiri ile vuruşturarak, sömürü düzenini sürdürmek isteyenlere karşı barışın, sömürü ile savaşın öncüsüdür». (10)

Konuşmasının sık sık kesildiği, konuşturulmadığı bu ortamda, Bülent Ecevit «Halklara özgürlük» diye bağırانları kışkırtıcı ajanlıkla suçlamıştır.

13 Eylül 1975 tarihli gazetelerde de şu haber var:

«Halklara Özgürlük, CHP liderini sınırlendirdi» (Söke).

«... Bülent Ecevit, aniden geriye dönmüş ve çok sinirli bir şekilde grubun üzerine yürümüştür. Bu arada diğer partililer de Halklara Özgürlük diye bağırان kişilerin üzerine yürümüşlerdir ve ortalık birden bire karışmıştır. CHP lideri halka hitaben yaptığı konuşmada, «bu slogana en az benim kadar tepki göstermezseniz demokrasiyi yaşatamayız» demiştir.» (11)

(10) *Yeni Ortam*, 7 Eylül 1975.

(11) *Yeni Ortam*, 13 Eylül 1975, (Uşak'ta geçen bu olayla ilgili olarak bir görgü tanığının ilginç bir izlenimi var: Bu olayda Bülent Ecevit'in karısı Rahşan Ecevit de kocasının gezilerine katılmaktadır. Halklara Özgürlük sloganı üzerine kargaşa çıkınca, Rahşan Ecevit de kocasına yardımcı olmuştur. Bülent Ecevit ve polisler ve par-

Başka bir haber:

«... Doğu Anadolu'nun Milliyetçi ve Yurtsever halkına «Türk müsün, değil misin» diye sorarak baskı yapan, Yurttaşlarımız arasında ayırım gözeten görevliler, bizim gözümüzde «halklar» edebiyatı yapanlardan farklı değildir. İkisi de çok uluslu sermaye emperyalizminin tertiplerine alet olarak Türk ulusunun birliğini yıkmaya uğraşmaktadır». (12)

«... Türkiye'de tek halk vardır, o da Türk halkıdır... Şimdi bana gelen bir pusulaya göre, «halklara özgürlük» diye bağırانların arasında «bozkurt rozetliler» vardır.» (13)

Bir haber daha:

«CHP lideri «Halklara Özgürlük» diyenlerin, sağdaki katiller kadar milliyetçi gençlerin düşmanı olduğunu söyledi.» (İzmir, Özel.)

«... Sağdaki katiller sizin ne kadar düşmanınız ise, bu sloganları taşıyanlar da o derece düşmanınızdır. Bu kışkırtmacıların oyunlarına gelmeyeceğiz. Bir takım sahte solcuların tuzaklarına düşmeyeceğiz. Bir takım sahte solcuların ardından gerçek solcular yürümeyecektir. Doğru bildiğimiz yolda mücadelemize devam edeceğiz. Türk halkını halklar diye bölmeye çalışanların oyunlarına gelmeyeceğiz.» (14)

tililer bu sloganları bağırانlara saldırırken, Rahşan Ecevit de, durduğu yerden eliyle bu sloganları bağırانları işaret ederek polislerin onları tutuklamalarını sağlıyordu.) Ayrıca Bk. aynı tarihli *Milliyet*, *Yeni Asır* vs...

(12) *Cumhuriyet*, 19 Nisan 1976.

(13) CHP'nin Ankara'da Tandoğan Meydanı'nda düzenlediği Barış ve Özgürlük mitinginde yapılan konuşma. (18 Nisan 1976) Bu mitingin bir eleştirisi için bk. Özgürlük Yolu, CHP'nin Tandoğan mitingi ve «Halklara Özgürlük» Üzerine, *Özgürlük Yolu*, sayı: 12 Mayıs 1976, ss. 49-59.

(14) *Milliyet*, 22 Mart 1976.

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in Kürt ulusuna karşı yaptığı

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, 1976 yılı bütçesi dolayısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisinde yaptığı konuşmada da, bu konuya değinmekten geri kalmamıştır:

«... Biz bölücülüğü teşvik ediyormuşuz! Biz CHP'liler ne biçim bölücüleriz ki, toplantılarımızı sabote etme-

bu saldırılar, kendisinin umduğunun aksine sağ basında büyük bir sempati toplamıştır. Ahmet Kabaklı, Tekin Erer, Metin Toker gibi yazarlar Ecevit'in saldırılarından övgü ile söz etmişlerdir. Örneğin: Son Havadis Gazetesinden Tekin Erer şunları yazmaktadır:

«... Sayın Ecevit'in hâdiseler karşısındaki tutumunda beğendiğimiz ve beğenmediğimiz taraflar vardır. Beğendiğimiz taraf, takdir ettiğimiz taraf «halklara özgürlük» sloganı karşısında komünistlere açıkça kürsülerden «Türkiye'de Halklar yoktur, halk vardır» demesidir. Gerçekten CHP'lilerin kendisini tutan, destekleyen Komünistlerin karşısında «Türkiye'de Halklar yoktur, halk vardır» demesi büyük bir cesaret ve vatanperverlik işaretidir. Bu tutumundan dolayı sayın Ecevit'i takdir ediyoruz.» (Tekin Erer, «Halklara Özgürlük», *Son Havadis*, 8 Eylül 1975).

Metin Toker, Hürriyet Gazetesinde şunları yazmaktadır:

«... Bir siyasi partinin Genel Başkanından bir seçim kampanyasının en önemli devresinde uç solun bu teklifine, «Halklara Özgürlük» diye bağırان grupların üzerine yürümesinin ötesinde daha açık, daha kesin bir vaziyet alma belki istenilemez. Ama, Ecevit ve CHP'nin her kesiti Marksist uç sol ile Demokratik Ortanın Solu'nu gerçekten nasıl bir uçurumun ayırdığının devamlı bilinci içinde olmalıdırlar. O zaman, Ecevit, Barzani Kürtlerinin Türkiye'ye girmesine izin verilmesini istemek hatasına düşmez ve bunun kendisi için bazı çevrelerde yarattığı -geniş kütlelerden ve memleketin sağlam kuvvetlerinden bahsediyorum- prestij kaybına yol açmaz. CHP'de Güney-Doğu bölgesinde tertiplenen masum görünüşlü bölücü tertiplere âlet olmaz». (Metin Toker, Kendi Solundakilerin Ecevit'e Faturası, *Hürriyet*, 21 Eylül 1975).

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in Kürt ulusuna saldıran konuşmaları sağ basını o kadar memnun etmiş ki, Bülent Ecevit'in sözleriyle Süleyman Demirel'in sözleri birinci sayfede aynı puntolarla yanyana dizilmiş. Bülent Ecevit'in sözleri Kürtlere karşı yaptığı saldırılarla ilgili. Süleyman Demirel'in sözleri ise, Bülent

ğe kalkışanlar, gelirler, «Halklara Özgürlükler» diye bağırlar, devir Cephe devridir, devlet onlara dokunmaz. CHP tek başına mücadele eder. Onları susturur. Onları meydanlardan uzaklaştırır!.. Her seferinde bunların kışkırtıcı ajanlara alet olmuş kimseler olduklarını söyledim. Oyunlarına gelmedik. Tuzaklarına düşmedik ve onların bu «Halklar» oyununu tezgâhla-

Ecevit ve CHP tarafından öne sürülen yolsuzluk iddiaları ile ilgili, bu haberlerin başlıkları şöyle :

Ecevit: En büyük ihanet sağdan değil, soldan gelir.

Demirel: CHP Genel Başkanı ile müsteşarın yeri suçlu sandalyasıdır, dedi.

Demirel: Ecevit, hayasız ve alçakça yakıştırmalar yapıyor.

(*Adalet Gazetesi*, 13 Eylül 1975)

Başbakan Süleyman Demirel'in beyanlarından sağın ve sağ basının CHP'ye ve başkanına ne kadar kızdığı ve kinli olduğu belli. Fakat, Ecevit'in Kürt ulusuna saldıran sözleri sağ basını o kadar memnun etmiş ki, gazetenin 1. sayfasında Demirel'in sözleri ile yanyana dizilmiş.

Bu belge, CHP'nin Özgürlükçü liderinin ne kadar derin bir çelişme içinde olduğunu somut bir biçimde göstermektedir. Yine bu belge CHP lideri Bülent Ecevit'in anti-demokratik, sömürgeci düşünce ve eylem yapısını açıkça ortaya koymaktadır.

Bu konuda bir örnek daha verelim :

Engin Konuksever Milliyet Gazetesinde, «Öğretim Kurumlarındaki Olayların İç Yüzü» başlığı altında bir röportaj dizisi yayınlamıştır. Bu dizinin «Doğu'nun Başbuğu» isimli bölümünde, *Ülkücü bir genç* şöyle konuşmaktadır :

«... Bizim içimizde Kürt olan arkadaşımız da var. Ama hiç biri solcular gibi Kürdüz demiyor. Biz kendimizi Halklar olarak kabul etmiyoruz». (*Milliyet*, 17 Nisan 1976)

Bu konuşma ile CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in konuşmaları arasında hiç bir fark olmadığına okuyucular dikkat etmelidirler. Ülkü Ocaklı genç, «Kürtler, Kürt olduklarını ileri sürmedikleri sürece, köleleştikleri, boyunduruk altında yaşadıkları sürece, Ülkü Ocaklarında görev yapacaklar, ödüllendirileceklerdir», demektedir. Tabii bu arada Kürtlerin varlığını da kabul etmektedir.

mak istedikleri her yerde **Halkla birlikte, halkın önünde defalarca yenilgiye uğrattık, burunlarını yere sür-tük. Ama işkence etmeden, ama zor kullanmadan, rejimi tehlikeye düşürmeden başardık bunu»** (15)

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit Demokratik Sol Düşünce Forumunda yaptığı konuşmalara taban - tabana zıt bir tutum içindedir. Orada, kuşkuculuğu yanılmaz ve sarsılmaz bilgi olmadığını belirten Ecevit, «Türkiye’de Halk-lar yoktur, sadece Türk halkı vardır» demektedir. Bunun da yanılmaz, sarsılmaz bir doğru olduğunu iddia etmekte-dir. Halklara Özgürlük diyenlerin, Kürtlerden söz edenlerin üzerine yürümektedir. Aynı kışkırtıcı ajanlar gibi. (16)

Yani, gerçek somutu kabul etmekte, onun köleleşmesini boyunduruktan, sömürge olmaktan kurtulmamasını istemektedir.

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit ise, aynı şeyleri söylemektedir. Fakat gerçek somutu kabul etmemektedir. Bunu ifade etmeden, sömürgecilik eylemlerini hızlandırmayı Kürt ulusunu tümü ile köleleştirmeyi arzu etmektedir.

(15) Bülent Ecevit, *Türkiye 1965-1975*, 1976 yılı Bütçe konuşması, Ajans Türk Matbaacılık Sanayii, Ankara, s. 201.

(16) CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit konuşmalarında kışkırtıcı ajan sözünü çok kullanmaktadır. Olayların hemen hemen hepsinin kışkırtıcı ajanlar tarafından çıkartıldığını, özellikle gençlerin kışkırtıcı ajanların oyununa geldiğini belirtmektedir. Fakat kendisi, «Halk-lara Özgürlük» sloganını söyleyenlerin ve bu sloganı ihtiva eden pankartları taşıyanların üzerine saldırıyor. Hem de bu saldırıyı tabancalı mebusların, koruma polislerinin refakatinde yapıyor. Bunun üzerine partisinin öteki üyeleri de liderlerinin arkasından saldırılara geçiyorlar. Bu, herkesi kışkırtıcılıkla suçlayan, bütün kitle hareketlerini kışkırtıcılıkla açıklayan bir liderin bizzat kendisini kışkırtıcı olmaktan kurtaramadığını gösterir.

Yukarıda 11.Nolu dipnotunda da ifade ettiğimiz gibi, karısı Rahşan Ecevit’le bu konuda yapılan işbirliği de bunu açıkça göstermektedir. Faşist kurşunlarına gül ile cevap veren Ecevit, «Halklara Özgürlük» sloganını atanlara silahla karşı koymaktadır.

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, bilimin temel ögesi olan objeyi ta başta reddetmekte, doğmatik bir tutumun hem de katı, saldırgan bir doğmatizm'in içine girmektedir. Kendi görüşünü kabul etmeyen kişilerin üzerine saldırdığı gibi, saldırımları için başkalarını da kışkırtmaktadır.

Dikkat edilecek olursa CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit «Demokrasi» kavramını yer yer sömürgecilik terimi yerine kullanmaktadır. «Demokrasiyi yaşatabilmemiz için Halklara Özgürlük diyenlerin karşısına en az benim kadar karşı çıkmanız gerekmektedir», demektedir. Bu, «sömürgeciliği sürdürebilmek için Kürt ulusunu köle düzeyinde tutabilmek için, Halklara Özgürlük diyenlere en az benim kadar karşı çıkmanız gerekir» anlamına gelmektedir. Zira, Kürt ulusu özgür olduğu zaman sömürgeci politikayı sürdürmenin olanağı kalmaz. Sömürgecilik ancak Kürt ulusu, köle düzeyinde, kişiliksiz ,onursuz bırakıldığı sürece yürüyebilir. Bunun için Halkların Özgürlüğüne, dolayısıyla bu sloganı ifade edenlere karşı çıkmak gerekir.

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit Demokrasi kavramını yer yer sömürgecilik yerine kullandığı gibi, polis, ordu, MİT gibi, devletin zorlayıcı kurumlarını da, zaman zaman, «halk» yerine kullanmaktadır. 1976 yılı bütçesi dolayısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki yaptığı konuşma ilginçtir.

«... Halklara Özgürlük diyenlerin oyunlarına gelmedik, tuzaklarına düşmedik ve onları, bu «halklar» oyununu tezgâhlamak istedikleri her yerde, **halkla birlikte, halkın önünde defalarca yenilgiye uğrattık, burunlarını yere sürttük.** Ama işkence etmeden, ama zor kullanmadan rejimi tehlikeye düşürmeden başardık bunu!» (17)

(17) Bk. dipnotu 15.

Olgular dikkate alındığında CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in bu konuşmasından son derece ilginç sonuçlar çıkmaktadır. Türkiye'deki iç - politika gelişmelerini biraz dikkatle izleyenler, bilirler ki, Halklara Özgürlük sloganını ifade eden hiçbir grubun üzerine halk yürümemiş, «yenilgiye uğratmamış», «burunlarını yere sürtmemiş» tir. Hele Kürdistan'da hiç. Bilâkis, Diyarbakir'deki Sıkıyönetim Mahkemelerinde, sömürgeci politikalara karşı kendi kişiliklerini ve halkının onurlarını savunan DDKO üyelerine ve öteki yurtsever Kürtlere karşı, Kürt halk yığınlarında beliren sempatilerin büyüdüğü, güçlendiği, bu sempatilerin fi-kirsel plânda açıkça maddîleştiği görülmektedir. Bu, sö-mürgecilerin Kürtleri birbirlerine karşı kışkırtmayacakları anlamına gelmez. Sadece, zaman ve mekân boyutunda belli bir gelişmeyi ifade eder.

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit Halklara Özgürlük sloganını söyleyenlerin üzerine halkla beraber yürüdüklerini, bu grupları «halkla beraber yendiklerini», «burunlarını yere sürttüklerini» ifade etmektedir .Bu, açık bir yalandır. Yalana dayalı bir Resmî İdeolojinin destekçiliğini yapan bir politikacının yalan söylememesi mümkün değildir. Doğu'da yaptığı geziler sırasında «halklara özgürlük» talepleri ile karşılaşan CHP Genel Başkanı, «hapishanelerden çıkardıklarımızı görüyorum» diyerek, istihbarat örgütlerini, devletin zorlayıcı güçlerini Kürtlerin üzerlerine kışkırtmaktan başka hiçbir şey yapmamıştır. Milliyetçi Hareket Partisi lideri Alparslan Türkeş'in Diyarbakir'deki 23. Haziran 1975 tarihindeki protestosu sırasında (18), yığınlar, «Türkiye'de tek halk, tek ulus vardır, o da Türk halkıdır, Türk ulusudur» diye mi bağırıyorlardı? yoksa Halklara Özgürlük taleplerini mi ileri sürüyorlardı? MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş te aynı CHP Genel Başkanı Bül-

(18) *Yeni Ortam*, 24 Haziran 1975.

lent Ecevit gibi «Türkiye’de tek ulus yaşar o da Türk ulusudur» diyordu .Ama yığınlar öyle demiyordu. Yukarıda sözü edilen CHP Tandoğan mitinginde, «Halklara Özgürlük» diyenler arasında Bozkurt rozetliler vardır, diyen CHP Genel Başkanı, yuhalanmaktan başka nasıl bir destek bulmuştur?

O halde burada, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit’in, «halk» dediği kimdir? Bu, Kürtlerle uğraşan, devletin zorlayıcı gücünün ta kendisidir. Karakol, jandarma, polis, ordu, MIT. Kürtleri «yenilgiye uğratmaya» çalışanlar, «bunlarını yere sürtmeye» çalışanlar bunlardır. CHP Genel Başkanı bu gruplarla ortak çalıştığını ifade ediyor. Başka bir çalışmamızda Tek Parti döneminde Cumhuriyet Halk Fırkasının, (daha sonra partisinin) Doğu’daki örgütlerinde çalışanların yüzde - yüzünün (% 99,5 değil) aslında istihbarat ajanları olduğunu göstereceğiz. Bu durum günümüz koşullarında, sanıldığından çok az değişmiştir. Bu bakımdan CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit’in, «halkla bütünleşiyoruz», «halkın dediği yoldan gidiyoruz», «halk ne derse o olur» vs. dediği yerlerde, halk kavramı çoğu zaman yönetilen kalabalıkları değil, yönetici eliti ve devletin zorlayıcı güçleri yerine kullanılmaktadır.

CHP Genel Başkanı, Kürt ulusuna karşı bu saldırılarını sürdürürken, kendilerine, «Doğu Milletvekili» denen kişilere zerre kadar kıymet vermemektedir. Çünkü, hiçbir sömürgeci devlet, sömürge mebuslarına kıymet vermez. Çünkü varoluşları, sömürgeci devlete bağlıdır. Onun için, Ecevit, konuşmalarını onların gözünün içine baka baka sürdürmektedir. Çünkü, CHP Genel Başkanı çok iyi farkındadır ki, onların, kişilikleri, onurları satın alınmış, yüreklerine zincir vurulmuştur. Egemen ulusun hizmetine koşmuşlardır. İşte, Ecevit’in «yurtsever», «devrimci», «fedakâr» dediği kişiler bunlardır. Ve bunlara benzer olanlardır.

Bütün bunlar, şu hususu açıkça ortaya koymaktadır.

Birden fazla ulusun birarada yaşadığı, egemen ulus, bağımlı ulus ilişkilerinin belirlediği bir ülkede, değil sosyalist, demokratik bir unsur olmak bile son derece zordur. Bu tür ülkelerde ulusal sorun, kişilerin siyasal partilerin veya öteki örgütlerin gerçek niteliklerini ortaya koyan en önemli bir göstergedir. Göstergelerden biri değil, göstergelerin en önemlisidir. Bilim, özgürlükçü demokrasi gibi kavramları dilinden düşürmeyen CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in düşüncelerinin aslında anti - demokratik, sömürgeci ve faşist bir yapıya sahip olduğunu kürt sorununa bakış tarzı açıkça ortaya koymuştur. Bu bakımdan CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, «burunlarını sürtmek» gibi sömürge jargonlarını, İngiltere'nin, Fransa'nın, İspanya'nın veya Portekiz'in sömürge generallerini, sömürge valilerini hiç aratmayacak şekilde rahatça kullanmaktadır. Kaldı ki, Ecevit'in, bu konuşmayı yaptığı sırada, Kürtler, zindanlarda, sömürge mahkemeleri önünde varlık mücadelesi vermektedirler. CHP'nin Gençlik Kolları ise, gizli raporlarla bütün devrimcileri devletin gizli örgütlerine jurnalleme süreci içindedir. MİT için rapor hazırlanmakta ve bir yolunu bulup bunu başına da sızdırmanın yollarını aramaktadır.

İşte, bu noktada CHP Genel Başkanı Ecevit'in iki standartlı düşünen tipik bir sömürgeci ülke politikacısı ve aydını olduğu ortaya çıkmaktadır. Türk ulusu için vadedtiği özgürlükleri, zenginlikleri, mutlulukları, Kürt ulusu için kati surette istememektedir. Kürt ulusunun köle kalmasını, kesinlikle boyunduruk altında yaşamasını istemektedir. Doğu için düşündüğü toprak reformu uygulaması ise, bir sömürge düzenlemesinden başka birşey değildir.

Demekki, kişilerin söylediklerinden, yazdıklarından, çok, onların eylemlerinin muhtevasını incelemek çok önemlidir. CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, Özgür İnsan dergisinde, çeşitli gazetelere verdiği demeçlerde, gazetecilerle yaptığı konuşmalarda, TRT'ye verdiği demeçlerde,

«Bilim», «Özgürlükçü demokrasi», «halkçılık» gibi kavramları sık sık kullanabilir. Fakat **Ecevit, Halklara Özgürlük sloganını kullananlara karşı fiilî saldırıda bulunmuş bir politikacıdır.** Bu eylemini de çeşitli yerlerde ve zamanlarda iftiharla anlatmış, muhaliflerini, «siz neden böyle yapmıyorsunuz?» diye suçlamıştır. Eyleminin muhtevası, anti - demokratik ve sömürgecidir. İleride Kürdistan üzerinde uygulayacağı politikayı bu eylemi belirler. Bu haliyle CHP Genel Başkanı Tek Parti döneminin kesintisiz ve katıksız bir devamıdır.

Mussolini'nin, Hitler'in, Franco'nun sözleri ve yazıları ile eylemlerinin muhtevası karşılaştırıldığı zaman bu husus daha iyi anlaşılmaktadır.

Hitler şöyle diyor:

«... Nasyonal Sosyalist Fırkası birtakım hususî sınıflar için değil, bütün bir millet için kurulmuştur. Şu halde, Millet ve devletin, saltanat ailesine ait menfaatleri teminat altına alması beklenemez. Nasyonal sosyalistlik, cumhuriyetçi şekilciliğinden, cumhuriyetçi meşruiyetinden muarra bir millî iradedir. Nasyonal Sosyalistlik tarafından atılmış ırk düşüncesi, başka ırkları hor görmeyi amaç edinmez. Kendi milletimizin hayatını tanzim eder. Saltanatçılara karşı mücadele açtık. Hükümdarlar (Versay antlaşmasını imza eden Alman İmparatorluk hükümeti) Millete fenalık etmişlerdir. Bütün Milletlerle sulh içinde yaşamak istiyoruz.» (19)

Hitler'in başka bir konuşması ise şöyle:

«... bu dünyanın 40 milyon kilometre kare murabbalık bir kısmında 46 milyon İngiliz hâkim bulunmakta-

(19) Hitler'in Ocak 1934 Reichstag Nutku, *Ayın Tarihi*, Sayı : 2 Şubat 1934, ss. 281-285.

dır. 37 milyon Fransız da 10 milyon kilometre murab-balık bir kısmına hükmetmektedir. 40 milyon İtalyan ise, ancak yarım milyon kilometre murabbalık bir araziye sahip bulunuyor. 85 milyon Alman'a gelince, bunlar 600.000 kilometre murabbalık bir saha üzerinde yaşamak ve geçinmek imkânlarını bulmak mecburiyetinde kalıyorlar.

Bir milletin içinde fakirler ile zenginler arasındaki gerginliği hafifletecek tedbirler almak nasıl lâzımsa, milletlerin hayatında da onlardan birinin herşeye sahip olmayı istemesi ve diğerlerine hiçbir şey bırakmaması mümkün değildir.

Fakat bu dünya Allah tarafından böyle tanzim edilmiş değildi. Almanlar yenildiği zaman kabul ettirildi.

Yaşamak hakkı umumî bir haktır. Ve herkese aittir. Bir tek Milletin kendisinde herşeye malik olma hakkını görmesi ve «sizlerin yaşıyabilmenize müsaade bahşediyoruz» demesi imkânsızdır. Hakikaten **sosyalist her nizam, sadaka dağıtmaması, fakat adalet talebi hakkının yeniden tesis olunması için elinden geleni yapmak mecburiyetindedir.** Bahis mevzuu olan şey, bu dünyanın paylaşılmasında ancak, pek ufak hisse almış olanların sadaka almaları değil, fakat normal ve sosyal hayatta insanların kendi haklarından istifade ettikleri gibi, Milletlerin de haklara sahip olmalarıdır. Yaşamak hakkı, esas prensip olan hak talebidir. Yaşamak hakkı hayatın yegâne temeli olan toprağı istemek hakkıdır.

Nasyonal Sosyalist inkılâbımızda 1933'te iki talep ileri sürüldü. Bu taleplerin birincisi, Alman Milletinin hayatî isteklerini tahakkuk ettirmek için, bütün kuvvetleri birlik olmadan seferber etmek mümkün olmadığı kararı üzerinde bütün milletin birlik olması

idi. Milletimiz o zaman mahvolmak arifesinde bulunuyordu. Ekonomimiz tam bir infial karşısında idi. Bu sebeplerden dolayı Millî Birlik, Alman Milletinin tam kuvvetini evvelâ bir nizam altına almak için lüzumlu şartı teşkil ediyordu. Ta ki, bizzat Alman Milleti bu kuvvetinin büyüklüğünü anlasın ve bilâhare memleketin hayatî isteklerini yerine getirebilsin.

Bu Millî birliği elde etmek için aklı selime hitap ettim. **Her iki taraftan** 15 sene üzerime iftiralar yağdırdılar. Bir taraf, «sen bizi yani yüksek sınıfa mensup olan zeki ve mümtazları ötekilerin mertebesine indirmek istiyorsun» diyerek hitap ediyordu. Bunları ikna etmek mümkün değildi. Bugün bile kanaat getirmeyen kimseler vardır. Fakat Milletimizde ikilik olmanın Alman Milletinin mahvını intaç edeceğini anlayanlar çok fazladır. İkinci bir taraf ta benimle mücadele ediyordu. Bunlar diyorlardı ki, «sınıflarımızın ne demek olduğunu biliyoruz. İnsanlar gördükleri terbiyenin mahsulüdür ve maalesef bu terbiye doğduktan az sonra başlar. Herkes verilen terbiyenin yaptığı gibi kalmak, o terbiyeyi muhafaza etmek ister».

3, 4 veya 5 asırda yapılan birşeyin iki, üç veya dört sene içinde ortadan kaldırılamıyacağını biliyorum. Kati netice veren şey bunların ortadan kaldırılması için tedbir alınmış olmasıdır. Esaslı olan şeyi anladım. «Alman Milletinin yükselmesini istiyor isek, Alman Milletinin birliğini doğurmaktığımız lâzımdır». Rakiplerimizin hepsi buna muhalefet ettiği için bunun doğru yol olduğuna inandık. «Millî birlik» i temin etmek ilk vazife idi ve bunu derece derece tamamladık.» (20)

)) Hitler'in 10 Ocak 1940'ta Alman işçilerine hitaben yaptığı konuşma, *Ayin Tarihi*, Sayı : 85, İlk Kanun 1940, ss. 143-148.

Görüldüğü üzere Hitler, ulusların eşitliğinden, başka uluslar aleyhine genişleme politikası olmadığından, öteki ulusların hor görülmesi düşüncesi bulunmadığından, öteki uluslarla birlikte Alman Ulusunun da eşitlik ve kardeşlik içinde yaşamasından söz etmektedir. Bu ilişkileri kısıtlayan İngiltere'ye ve Fransa'ya karşı mücadele önermektedir. Hitler'in eyleminin muhtevası ise herkesçe bilinmektedir. Başka ırkları hor görme, yayılma, sosyalizm düşmanlığı, kapitalizm taraftarlığı.

Mussolini şöyle diyor:

«... Faşizm'in kanaati şu: İşçi ile işveren artık birbirine zıt iki eleman olamazdı. Onların menfaatleri hususî menfaatleri değil, Milletin yüksek menfaatini teşkil eden istihsalin umumî menfaatidir. İşçi nasıl feda edilemez bir elemansa, kapital de o derece feda edilemez bir elemandır. İşçisiz kapitalist, kapitalistsiz de işçi olmaz. Onun için birbirini tamamlayan bu iki elemanı, Milletin umumî menfaati olan istihsal gayesinde yan - yana getirerek barıştırmak ve sosyal davayı bu suretle halletmek zaruridir.

Sosyalist Devlet de, Liberal Devlet de sınıf devletidir. Faşist devlet de Milletin Jüridik (hukuksal) tezahürü olduğuna göre, Millî devlettir. Bu itibarla Faşist devlet de istihsalin birliğidir. Korporatif nizam bu anlayışın ürünüdür! (21)

Mussolini, faşizm'i, kapitalizme ve sosyalizme bir alternatif olarak getiriyor. Ona göre, düzendeki sorunları, bozuklukları ne kapitalizm, ne de sosyalizm çözebilir. Fa-

(21) Mussolini, *Faşizm*, bu yazı için bk. Nüzhet Haşim Sinanoğlu, *Faşizm ve O'nun devlet sistemi*, Muallim Halit Kitaphanesi, İstanbul, 1933, ss. 9-15; Mete Tuncay (derleyen), *Batı'da Siyasal Düşünce Tarihi*, Cilt: 3. Yakın çağ, SBF, Ankara 1969, ss. 250-264.

şizm, her ikisini de kaynaştırmaya çalışan, işçi ile patronu aynı örgütte biraraya getiren bir sistemdir.

Fikirleri kısaca böyle özetlenen Mussolini'nin eyleminin muhtevası ise, yine herkes tarafından bilinmektedir. Kapitalist üretim ilişkilerinin korunması, sosyalist sistemlere, işçi ve emekçi yığınlara karşı büyük bir düşmanlık. Hem patronu, hem işçiye koruyoruz, adı altında patronun korunması.

Franco'nun söz ve yazılarından bazı örnekler ise şunlar:

«... Dünkü İspanya mazi olmuştur. Bundan sonra artık, asilzadelere, finansal kurumlara hiç imtiyaz tanımayacağız. Juan March gibi hareketimize para vermiş olan kimseler de, bu yardımları mukabilinde hiç bir şey istemeyeceklerdir. Müşterek bir ülkü, asilzade ve avam, zengin ve fakir, genç ve ihtiyar, bütün İspanyolları birleştirmektedir. Bu ülküde hakikî İspanya'yı mahvetmek isteyen Sovyet İspanya'ya karşı muvaffak olacaktır.» (22)

«... Dış ülkelerde rejimimize Diktatörlük adı veriliyor. Sanki, İspanyol halkı bir diktatörlüğe boyun eğebilmiş gibi... Bütün devrimler geç anlaşılmıştır ve biz yaşayan bir devrimi gerçekleştirmekteyiz.» (23)

«... İspanya için ne Liberal kapitalizm, ne de Komünizm bir çözümdür. Biz üçüncü yolu takip ettik. İkinci dünya savaşının sonunda olduğu gibi bazı rejimlere bağlanmak yanlıştır.» (24)

(22) General Franco, İspanya İhtilâline Nasıl Başladım, *Ulus*, 25 İkinci Kânun 1939, (*Ayın Tarihi*, Sayı : 62, İkincikânun 1939, ss. 285-288)

(23) Franco'nun 9 Mart 1962'de İkinci Sendikalar Kongresinde yaptığı konuşma, *Le Monde*, Franco'nun Sözlüğü ve Seçmeler, bu yazının çevirisi için bk. *Yeni Ortam*, 3 Kasım 1975.

(24) Franco'nun Rejimin 25. Yıldönümü dolayısıyla 1 Ekim 1961'de yaptığı konuşma. Bk. Yukarıda sözü edilen 3 Kasım 1975 tarihli *Yeni Ortam*.

«... İspanya sömürgeci değildir ve hiçbir zaman da sömürgeci olmamıştır. İspanya medeniyetçidir. O da tamamen farklı bir şeydir.» (25)

Franco'nun yazdıklarına ve konuştuklarına bakarsanız, sömürgeci değildir. Diktatör değildir, Afrika'ya medeniyet götürmektedir, bu da hizmettir. Orada, toprak reformuna benzer sömürge düzenlemeleri yapmak istemektedir. Finans - kapitale ve asilzadeliğe paydos demiştir.

Bu sözlere inanıp geçemeyiz. Bunları pratikte sınamamız gerekir. Bunun için Franco'nun eyleminin muhtevasını araştırırız: Eyleminin muhtevası Franco'yu Diktatör, sömürgeci, faşist bir kişi olarak somutlamaktadır.

Bütün bunlar «bilim», «özgürlükçü demokrasi» gibi kavramları sık sık kullanan CHP Genel Başkanı'nın çabuk deşifre olduğunu göstermektedir. Artık bu kavramları rahat rahat istismar etmesi pek olanak dahilinde değildir. Nitekim artık sınırsız düşünce özgürlüğü demiyor. Özgürlüğün, sadece Türk ulusu için söz konusu olacağını belirtiyor. Milliyet Gazetesi Genel Yayın Müdürü Abdi İpekçi ile yaptığı bir konuşmasında bu husus çok açık bir şekilde görülüyor. (26) Kürtler kürtlüklerini reddettikleri, yani Türk olduklarını ilân ettikleri ve iktidarlara buna inan-

(25) Franco'nun Temmuz 1968'de Ekvator Ginesine gönderdiği mesaj, bk. yukarıda sözü edilen 3 Kasım 1975 tarihli *Yeni Ortam* Gazetesi.

(26) Abdi İpekçi ile (İç, dış ve ekonomik konular üzerinde yapılan) sohbet, *Milliyet*, 28 Haziran - 5 Temmuz 1976; CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in *Milliyet* Gazetesindeki bu açıklamalarına Başbakan Süleyman Demirel cevap vermiştir. *Milliyet*, 19-24 Temmuz 1976; Bülent Ecevit, Başbakan Süleyman Demirel'in bu cevabı üzerine yeni bir cevap daha vermiştir. *Milliyet*, 25 Temmuz 1976; Bu konuşmalarda, CHP Genel Başkanı, Başbakan Süleyman Demirel'i Halklara Özgürlük diyenlerle gereği kadar sert mücadele etmemekle suçlamaktadır. Bu mücadeleyi ancak biz yapabiliriz, demektedir.

dırdıkları sürece özgürlüklerden yararlanabilirler. İşte bu noktada CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, «siyasette geçerlilik» kavramını kullanmaktadır. Örneğin; «Halklara Özgürlük» diye bağırانlarla şiddetli mücadele ettiğimiz zaman daha çok oy alıyoruz» demektedir. Bilim kavramından birdenbire, siyasette geçerlilik kavramına geçmesi, aslında bilimsel düşünce bütünlüğüne ulaşmamasının bir nedenidir. Örneğin; Hitler, Mussolini Franco, Salazar gibi diktatörler, uyguladıkları politikaların, kısa süreler için de olsa geçerli politikalar olduğunu, dolayısıyla «doğru» politikalar olduğunu savunmuşlardır. Halbuki siyasette geçerlilik ile «doğrulara», «bilimsel bilgilere dayalı politikalar» arasında derin farklar vardır. İşte bu, siyasette geçerlilik anlayışı dolayısıyla CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, Amerika Birleşik Devletleri Dışışleri Bakanı Kissinger ile kol - kola iken, ABD'ye «Yunanistan'ın Nato'daki boşluğunu biz doldururuz, endişe etmeyin», diye teminat verirken bile, «Halklara Özgürlük» diyenleri emperyalizmin oyununa gelmekle suçlamaktadır. «Halklara Özgürlük» sloganının gerisinde çok uluslu tekelleri görmektedir. Bunun için Kürdistan Sorunu'nu, özellikle, Kürdistan'ın bölünüp yönetilmesi sorununu zaman ve mekân boyutları içinde incelemekten ısrarla kaçınmaktadır. Bu sorunun tartışılmasını engellemeleri için «hassas çevreler» in yardımını istemektedir. Düzenlediği mitinglerde, «en az siz de benim kadar bu sloganı söyleyenlere karşı çıkmazsanız, demokrasi yaşamaz» demektedir. «Aksi halde demokrasi elden gider» diye kitleleri tehdit etmeye, baskı altında tutmaya çalışmaktadır. Çünkü, bunlar, Türk iç politikasının en geçerli kavramlarıdır. Herhangi bir örgüt veya kişi, Kürtlere karşı olumsuz tavır aldı mı, siyasal iktidar karşısındaki meşruiyetini sağlamış demektir.

Bütün bunlar Türk iç politikasının geçerli kavramlarıdır ama, bilim ile en ufak bir bağı, ilişkisi yoktur. Yalana

dayalı bir Resmî İdeolojinin yapıcılığından ve yayıcılığından başka birşey değildir.

Burada, önemli bir noktaya biraz daha açıklık getirmek gerekir: «Özgürlükçü Demokrasi», «Bilim», «Eşitlik», «Özgürlük», «Halkla Bütünleşmek», «İnsanlık Haysiyeti» gibi kavramları dilinden düşürmeyen CHP Genel Başkanı «Halklara Özgürlük» gibi son derece demokratik bir slogan karşısında neden bu kadar celâllenmekte, öfkelenmekte, hiddete kapılmaktadır? Kıbrıs'a, hattâ Yunanistan'a bile özgürlük, demokrasi ihraç etmekle övünen (27) «Demokratik Sol» liderin, halkların özgürlüğüne karşı duyduğu bu düşmanlığın nedeni nedir? İşte burada biraz daha derine inen, çok daha geniş mekân ve zaman boyutunda tahliller yapılması gerekmektedir.

İlk önce «Halklara Özgürlük» talebinin hangi sınıfların veya tabakaların talebi olarak ortaya çıktığını ortaya koymak gerekir. Bunun için de Türkiye'nin toplumsal yapısını, bu yapıdaki sınıfsal ilişkileri, çelişme ve değişimleri kavramak gerekir. Ayrıca, zaman ve mekân boyutu içinde Kürdistan'daki sınıfsal gelişmeleri, Kürt toplumunun iç ve dış bağlantılarını, mevcut çelişmeleri saptamak gerekir. Burada, Kürdistan toplum yapısını belirleyici, değişimleri tâyin edici etkenleri saptamak gerekir. Özel olarak da, Kürdistan'ın Türkiye kesimindeki parçasındaki ilişkileri ve bütün bu ilişkilerin Türk Merkezi Otoritesi ile olan ilişkilerini, yine, zaman ve mekân boyutu içinde tartışmak gerekir. Böylesine kapsamlı bir araştırmanın ayrı bir çalışmaya konu olacağı şüphesizdir. Bu bakımdan burada, sadece konunun ana hatları üzerinde duruyoruz. Burada söylenenler, olguların sistematik izlemi ve gözlemi sonu-

(27) Bk. 20 Temmuz 1974 tarihli Kıbrıs'a ordu gönderilerek müdahale edilmesinden sonra, Kıbrıs'ta ve Yunanistan'da meydana gelen değişimler. Özellikle Yunanistan'daki cuntanın iktidardan çekilmesi. vs..

cu elde edilmiş hipotezler olarak ele alınabilir. Böyle olunca yine olguların, yaşanan hayatın izlemi ve gözlemi ile test edilmesi, yani sınanması, mümkün önermeler olarak kabul edilebilir.

«Halklara Özgürlük», özel olarak ta, «Kürt Halkına da Özgürlük» CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in sandığı ve böylece kabul edilmesini istediği gibi, Kürt egemen sınıflarının, hele hele Türk egemen sınıflarının talebi değildir! CHP de dahil olmak üzere Türk egemen sınıflarının gerek siyasal ve gerekse ekonomik örgütlerinin Halklara özgürlük, hele hele Kürt halkına özgürlük talebi olmamıştır. A.P. Genel Başkanı ve Başbakan Süleyman Demirel'in MSP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Necmeddin Erbakan'ın, CGP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu'nun, MHP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Alparslan Türkeş'in böyle bir talebi hiçbir zaman olmamıştır, olamaz. Bunu düşünmek bile yaşanan hayatta aykırıdır. Bunların hepsi de Atatürkçü'dürler. «Sınıfsız, imtiyazsız kaynaşmış bir Milletiz» demektedirler. Veya böyle bir Milleti, yani öteki milletleri bünyesinde iyice eritip köleleştirmiş, kişiliksiz, onursuz hale getirmiş, egemen Türk milleti yaratmaya çalışmaktadırlar. Sermayenin ekonomik örgütleri olan işveren sendikalarının, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Borsalar Birliği'nin de bu tutumu sürdürmesi doğaldır. Bunlar da Atatürkçüdürler. Kürt Ulusal hareketine kesin kes karşıdırlar. Yaşanan hayat bakımından da bu böyledir. Çünkü, Kürdistan bunlar için önemli bir pazardır. Ham madde kaynağı, enerji kaynağı ve ucuz iş gücü kaynağıdır.

«Halklara Özgürlük» sloganı karşısında Kürt egemen sınıflarının tavrına gelince: Kürt egemen sınıflarının büyük bir kesimi, Atatürkçülükleri en önemli özellikleri olan siyasal partiler yolu ile Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilmektedirler. Bunlara «Doğu Milletvekilleri» de-

nilmektedir. Örneğin, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, bunların gözünün içine baka baka özellikle bunların gözünün içine baka baka, «Türkiye’de yaşayan tek ulus vardır, o da Türk ulusudur» demektedir. Bu kişilerden, yani, Doğu Milletvekillerinden en ufak bir tepki gelmemektedir. Bunlar objektif olarak Kürttür. Subjektif olarak ise, egemen ulusun hizmetine koşmuşlardır. Kürt olduklarını ileri sürmedikleri gibi, çokları rahat rahat Türk olduklarını da söyleyemezler. Atatürkçülüğü dilinden düşürmeyen, gerçekten de en iyi Atatürkçülerden biri olan Turhan Feyzioğlu, 1973 seçimleri sonunda partisinin kazandığı 11 milletvekiliğinden yarısından fazlasını «Doğu Milletvekilleri» meydana getirmiyor muydu? Adalet Partisi ve Adalet Partisi Başkanı Süleyman Demirel bakımından da aynı şeyler söylenebilir.

Atatürkçü Partilerde örgütlenmiş Kürt egemen sınıflarının (28), Halklara Özgürlük talebinde bulunmaları, partilerinin, liderlerinin Kürt düşmanı politikalarına tepkide bulunmaları mümkün değildir. Örneğin: «Özgürlükçü Lider»

(28) «Kürt egemen sınıfları» tabiri aslında, yanlışır. Objektif olarak Kürt olan, fakat sübjektif olarak kürtlüklerini inkâr eden bu sınıflar elbette Kürt değildir. Bunlar Türk Merkezi Otoritesi ile bütünleşmiş ve egemen ulusun hizmetine koşmuşlardır. Bu bakımdan Türk egemen sınıfları içinde mütalâa edilmeleri gerekir.

Gerçek anlamda «Kürt egemen sınıfı» demek ise, kendi ulusal haklarına sahip çıkan bir egemen sınıf demektir. Örneğin: Türk egemen sınıfları kendi ulusal haklarına, dillerine, kültürlerine sahip çıkmakta, korumakta ve geliştirmektedir. «Kürt egemen sınıfı» denenlerin ise, sübjektif olarak kendi ulusal haklarına sahip olma, bunun için çaba harcama gibi bir talepleri olmadığı bilinmektedir. Öte yandan bunların ekonomik gelişmeleri, banka kredi olanaklarından faydalanmaları da Türkleşmeleri oranına bağlıdır. Merkezi Otorite’nin kendilerine verdiği, devletin gizli örgütlerinin Kürdistan’daki ajanları olma durumlarına bağlıdır. Bu bakımdan bu tür sınıfların Türk egemen sınıfları içinde mütalâa edilmelerinde fayda vardır.

Bülent Ecevit, «Halklara Özgürlük diyenlerle en az benim kadar mücadele etmeniz gerekir» dediği zaman, kaç tane «Doğu Milletvekili» buna tepki göstermiştir? Tepkisini ifade etmiştir? Öyleyse bu slogan bugünkü Kürt egemen sınıflarının talebi değildir.

Bu talep ,Kürdistan'ın sorunlarını, Türkiye, Orta - Doğu ve Dünya içerisinde değerlendirebilen, bunları kendi halkına anlatabilen, çözüm yolları önerebilen Kürt İntelligentsia'sının (29) talebi olabilir. Aldıkları eğitim dolayısıy-

(29) İntelligentsia, aydın demek değildir. Aydınlar genel olarak, aldıkları eğitim dolayısıyla kendi toplumlarına yabancılaşmış bir tabakadır. Sahip olduğu bilgiler, ürettiği bilgiler, kendi toplumunun somut koşullarından kopuktur. Tavrı ve davranışları da öyledir.

İntelligentsia, toplumun somut bir ürünüdür. Kendi toplumunun somut koşullarını öteki toplumlarla birlikte kavrayabilen bir kişidir. Bütün bunların ötesinde bilgisini kendi halkına anlatabilen, onlara çözüm yolları önerebilen, bir kişidir. Demekki, İntelligentsia, kendi öz sorunları ile, memleket sorunları veya ulusal sorunlarla ilgili bir kişidir. Politik niteliği olan bir kişidir. Aydın'ın ise, politik bir niteliği olmayabilir.

İntelligentsia, entellektüel demek de değildir. Entellektüel, düşünen, çok bilen, çok okumuş kişi demektir. Çoğu zaman politik bir kişiliğe sahip değildir. İntelligentsia çok okunamış, hattâ okunamış bile olabilir, çok şey bilmeyebilir. Örneğin; uzay çalışmaları, tıptaki son gelişmeler, falanca ülkenin devlet başkanının kim olduğu vs. gibi konularda entellektüel çok şey bilir. Fakat entellektüel kendi toplumunun öz sorunlarına bütünü ile yabancılaşmış bir kişidir.

İntelligentsia, bürokrat demek de değildir. Bürokrat, devlet aygıtında görev alan ve resmi ideolojiye göre düşünen kişi demektir. İntelligentsia'nın ise, çoğu zaman devlet ile herhangi bir ilişkisi yoktur.

İntelligentsia, elit (seçkin) demek de değildir. Elitler, bürokrasinin yukarı kesimlerindeki yöneticilerdir. Bürokratlar, (İdareciler, İçişleri mensupları, maliyeciler, dışişleri mensupları vs..) teknik bürokratlar (iktisatçılar, mühendisler, hukukçular vs..) askeri bürokratlar, seçkinler kategorisine dahil olabilirler.

İntelligentsia kavramını, «halk eğitimi», «toplum kalkınması» gibi

la, Kürdistan'ın Dünya içindeki konumunu daha iyi kavrayabilen, sömürge koşulları konusunda gittikçe bilinçlenen ve Kürt halk yığınları ile, Kürt yurtseverleri ve milliyetçileri ile daha sıkı bağlar kurma yolunda olan devrimcilerin, sosyalistlerin talebi olabilir. Nihayet Kürt emekçi yığınlarının, yoksul köylülüğün talebi olabilir. Bütün bunların ötesinde 1923'lerden beri Türk Merkezi Otoritesi ile bütünleşmeyen, Türk Merkezi Otoritesi ile daima sürtüşme içinde olmuş, egemen sınıflara mensup birtakım kişiler ve aileler de vardı. Bu kategoriye mensup aşiret reisleri, toprak sahipleri hattâ şeyhler bulunabilir. Bunlar ulusal özelliklerini (dil, kültür, toplumsal gelenek vs.) korumaktadırlar. Halklara özgürlük bu kesimlerin de talebi olabilir.

Fakat bu son kesim 50 yıllık devlet politikası karşısında iyice yıpranmıştır. Sürgünlerle, katliamlarla, çoğu mevcut mal ve mülklerini kaybetmişlerdir. Çoğunun adı kalmıştır. Kitleler üzerindeki etkinlikleri ulusal niteliklerinden dolayıdır. Fakat, bu kesimin çok uluslu tekel şirketleri ile, emperyalizm ile bağının kurulması somut olgu ve ilişkilere, yaşanan hayata ters bir tutumdur. Değil bu kesim, Merkezî otorite ile hiç sürtüşmemiş veya giderek onunla uyuşmuş sübjektif olarak Türk olan egemen kesimin bile emperyalizmle veya çok uluslu şirketlerle bağı Türk egemen sınıfları dolayısıyladır.

Halklara Özgürlük anlayışına, özellikle Kürt ulusunun özgürlüğüne karşı olmak hangi sınıfların veya tabakala-

kalkınma tekniklerinde fonksiyonları olan liderlik, önderlik kurumlarıyla da karıştırmamak gerekir.

Kürdistan'da, medreseden yetişmiş ulusçu din hocaları (Mellalar) *Intelligentsia*'ya güzel bir örnektir.

Intelligentsia'nın başka bir anlatımı için Bk. Nkrumah, *Afrika'da sınıf mücadelesi*, Çev. Zülal Acaroğlu, Yücel Yayınları, Ankara, 1976.

rın talebidir. Şimdi, kısaca bunu görelim: Kürt emekçi yığınlarının, «özgür olmamayı istemek», «sömürge düzeyinde kalmak» gibi talepleri olamaz. Türk emekçi yığınlarının, işçilerinin, köylülerinin de, Kürdistan'ın, Kürt ulusunun sömürge düzeyinde tutulmasından hiçbir çıkarları yoktur. **Zira, başka ulusu ezen ulusun özgür olamayacağını en iyi bu kesimin bilmesi gerekir.** Demek ki, halklara özgürlük anlayışına, Kürt ulusunun özgürlüğüne karşı olmak emekçi halk yığınlarının talebi değildir. Bu kimlerin talebidir? Kürdistan'ı sömürge düzeyinde tutan Türk egemen sınıflarının ve tabakalarının talebidir. Kürdistan'ın doğal kaynaklarını sömüren, Kürdistan'dan ucuz iş gücü ve enerji temin eden sınıfların talebidir. Kürdistan'ı ürettiği mallar için bir pazar olarak kullanan Türk egemen sınıflarının talebidir. Bu sınıfların Kürdistan'daki yerli işbirlikçilerinin, ajanlarının talebidir. Bütün bunların gerisinde duran emperyalizm'in talebidir. Çünkü, Kürt ulusu özgür olduğu zaman ham - madde kaynakları Kürt ulusunun denetimine geçecek, pazar, enerji, ucuz - iş gücü kaynakları belli oranlarda azalacaktır. Bunların pürüzsüz devam edebilmesi için Kürt ulusunun ve Kürdistan'ın sömürge düzeyinde tutulması gerekir. Bunun için de «Halklara Özgürlük» e, Kürt ulusunun özgürlüğüne karşı olmak gerekir.

İşte, Halklara özgürlük anlayışına, Kürt ulusunun özgürlüğüne karşı olan CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, bu sömürgeci ve sömürücü sınıfların sözcülüğünü yapmaktadır, onların taleplerini dile getirmektedir.

CHP Genel Başkanı, neden, bu sömürgeci ve sömürücü sınıfların sözcülüğünü yapmaktadır ve onların taleplerini dile getirmektedir? Çünkü bu sınıflar artık CHP'ni iktidar alternatifi olarak görmektedirler. Türkiye'nin sorunlarının Bülent Ecevit liderliğindeki CHP tarafından çözümlenebileceğine, ufak tefek reformlarla kapitalizm'in uzatılabileceğine kanaat getirmişlerdir. Kanaat getirmişlerdir

ama, Kürt sorunu ne olacak? «Doğu» ya yapılacak yatırımların garantisi nasıl sağlanacaktır? İşte CHP Genel Başkanı «Halklara Özgürlük» talebine karşı çıkarken, Kürt ulusunun özgürlüğüne karşı olurken sermayenin bu talebini dile getirmektedir. Şimdi sormak gerekir, uluslararası tekel örgütleri, kimin arkasındadır? Emperyalizm kimin arkasındadır? Türk ve Kürt emekçi sınıflarının mı, sömürgeci ve sömürücü Türk egemen sınıflarının ve bunların Kürdistan'daki işbirlikçi ajanlarının mı?

«Halklara Özgürlük diyenlere karşı en iyi mücadeleyi biz yürütürüz, CHP iktidarı yürütür. Halklara özgürlük diyenlerin oyunlarına gelmedik, gelmeyeceğiz» şeklindeki mesajların ise Kürt ulusundan çok «hassas çevreler» e verilmiş teminatlar olduğu dikkatten uzak değildir. CHP lideri Bülent Ecevit «CHP iktidar olduğu zaman, bu sorun, istenildiği gibi çözülecek, endişe etmeyin, merak etmeyin» demektedir. «Hassas Çevreler» in buna inanmaması için hiçbir neden yoktur. Nasıl çözüleceği, konusunda ise, CHP Genel Başkanı'nın, daha yukarılarda anlatmaya çalıştığımız eyleminin muhtevası ip - uçları vermektedir. CHP, yakın zamanlarda, 1973 seçimlerinde bu teminatı vermektedir. «Demokratik ortama geçiş» gerekçesi, Kürt ulusunun inkârı üzerine oturtularak, «Hassas çevreler» e, ve «kitleler» e vaadlerde bulunuluyor. CHP, «En büyük Tehlike» olarak gördüğü sorun için şöyle bir teminat vermektedir:

«... Bazı kimseler ve yöneticiler, Doğu ve Güney - Doğu Anadolu'nun **etnik** sorunlarını gözlerinde çok büyütürler. Ve gözlerde büyütülen etnik sorunların yarattığı kuruntu ve korkularla da baskı ölçüsüne varan tedbirlere başvurulur. Oysa, bu bölgelerin tüm halkı devletin ve milletin bütünlüğü üzerine titrer ve devleti daha çok yanında görmek ister. Bu bölgele-
rin sorunları etnik değil, sosyal ve ekonomiktir. Sos-

yal ve ekonomik sorunlar, yukarıda özetlediğimiz yollardan çözülmeye başlayınca, bu bölgelerle ilgili olarak bazı çevrelerin duyduğu aşırı kaygılar kendiliğinden ortadan kalkacaktır.

Doğu ve Güney - Doğu Anadolu'da etnik özelliklere dayanan bölücü hareketler bir ölçüde varsa, bu hareketlerin kaynağı, Orta - Doğu'nun yer - altı kaynakları ile ilgili bazı yabancı hesaplarında ve tertiplerinde aranmalıdır. Türk Devleti, CHP'nin seçim bildirgesinin ilgili yerinde açıklandığı gibi, ülkenin yer - altı kaynaklarına tümü ile sahip çıkınca bu bölgelerde kalkınmayı hızlandırınca, dış kışkırtmalar da etkinliğini yitirecektir.

CHP iktidarı Doğu ve Güney - Doğu Anadolu'da öncelikle köylüye dönük bir eğitim seferberliği başlatarak, eğitim yetersizliğinden doğan olanak eşitsizliğini de giderecektir.

Bütün bunların gerçekleşebilmesi için, CHP iktidarı ulusal kalkınma plânı çerçevesinde, Doğu ve Güney - Doğu Anadolu'nun kalkınmasını ve sanayileşmesini hızlandırıcı yöresel plânlama çalışmaları yaptıracaktır. Yöresel plânlamanın amacı, **Doğu ve Güney - Doğu halkının** hızla ve adaletle kalkındırılmasının yanı sıra, bölgeler arası ayrılıkları ve adaletsizlikleri de en kısa zamanda gidermek ve Türkiye'nin daha çok bütünleşmesini sağlamak olacaktır.

CHP iktidarında devlet, Doğu ve Güney - Doğu Anadolu'da baskı ile, silâh ile, komando ile değil, halk yararına ekonomik, sosyal ve eğitsel tedbirlerle, reformlarla, yardımlarla, güleryüzle varlığını duyuracaktır.» (30)

30) *Ak Günlere, CHP 1973 Seçim Bildirgesi, ss. 49-50.*

CHP, bu seçim bildirgesi ile de «hassas çevrelere», bir kısım yöneticilerin, Kürt sorununu onların istediği biçimde çözeceklerine dair teminatlar vermektedir. Bu bildirgeyi, biraz sonra inceleyeceğiz.

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in bu eylemleri, aynı zamanda AET emperyalizmine karşı da verilmiş bir teminatır. CHP Genel Başkanı, Türkiye'nin Orta - Doğu ile Avrupa arasında bir köprü olmasını istemektedir. AET ülkelerinin, Türkiye ile ticarî ve sınaî ilişkilerinin arttırılmasını, geliştirilmesini istemektedir. Türkiye'nin Kürdistan diye bir sorunu olduğunu ise, Avrupa ülkeleri çok iyi bilmektedirler. O zaman, «Doğu» ya yapılacak yatırımların geleceği ne olacak? İşte, İktidar alternatifi CHP, ve Genel Başkanı, «Halklara Özgürlük» sloganına karşı olmakla, AET emperyalizmine karşı da teminat vermiş olmaktadır. İşte bu nedenle, Yunanistan'a «özgürlük», «demokrasi» ihraç etmekle övünen, bu yolda, kendisi için propaganda yaptıran CHP Genel Başkanı, Halklara Özgürlük düşmanı kesilmiştir.

Nitekim, CHP Genel Başkanı, Bülent Ecevit'in bu eylemleri, gerekli etkileri göstermiştir. Daha yukarıda örnekleriyle de gösterdiğimiz gibi, Tekin ERER'den (Son Havadis) Metin TOKER'e (Hürriyet) kadar bütün sağ basının ve sermayenin takdirini kazanmıştır.

Sağın tavrı bu olmuştur. Fakat, Sol'un tavrı nedir? Ne olmuştur? Çok önemli bir nokta da budur. Dikkat edilirse, CHP Genel Başkanı, emperyalizmle en iyi bütünleşme olanakları aradığı, emperyalist örgütlere, çok uluslu tekellere sağlam teminatlar vermeye çalıştığı bir sırada, Kürt devrimcilerini ve demokratlarını, yani, «halklara özgürlük» talebini ileri sürenleri emperyalizm'in aracı olarak suçlamıştır. «Bu sloganları bağırانların gerisinde çok uluslu sermaye tekelleri vardır» demiştir. «Böyle bağırانların arasında Bozkurt Rozetliler vardır», demiştir. Bu,

CHP Genel Başkanı Bülent ECEVİT'in ne yaptığını, nasıl yaptığını çok iyi bilen, tecrübeli ve akıllı bir politikacı olduğunu gösterir. Nitekim Kürtleri, yani Kürt devrimcilerini ve sosyalistlerini bu şekildeki suçlamaları ile amaç edindiği iki şeyi gerçekleştirmiştir. Birinci olarak, Kürt devrimcilerini ve ulusal hareketini emperyalizm ile ilişkili göstererek, kendi emperyalist ve sömürgeci ilişkilerini gizlemiştir. İkinci olarak, Kürt ulusal demokratik hareketini Türk Sol'undan tecrit etmeye çalışmıştır.

Nitekim, CHP Genel Başkanı'nın bu beyanlarına kadar, Türk solunda ve «Sosyalist» hareketinde, «Halklara Özgürlük» yolunda yarışa giren birçok fraksiyon artık «Halka Hürriyet» demeye başlamışlardır. (31)

(31) Örneğin, 11 Aralık 1974 günü Viranşehir'de, 20 yoksul köylünün katledilmesi üzerine çeşitli devrimci kuruluşlar tarafından yayınlanan bildiride «yaşasın halkların kardeşliği» denmektedir. Bu bildiri için bk. *Aydınlık Dergisi*, Sayı: 48, 7 Ocak 1975, s. 5; 18 Mayıs 1976'da, Ankara'da, Faşistler tarafından vurularak öldürülen Fevzi ARSLANSOY'un Suruç'taki cenaze merasimi sırasında çıkan olaylar üzerine yayınlanan yazılarda ise, «halka hürriyet» denmektedir. Örnek olarak bk. *Halkın Kurtuluşu*, Sayı: 16 - 31 Mayıs 1976; s. 3; Bu yazı hakkında öz-eleştiri için Bk. *Halkın Kurtuluşu*, Sayı: 17 - 14 Haziran 1976, s. 3. Ayrıca Bk. *Halkın Kurtuluşu*, Sayı: 2 - 19 Şubat 1976 (Milletler Özgür, Halklar Birlik Olmalıdır); *Halkın Kurtuluşu*, Sayı: 12 - 26 Nisan 1976, (Kitleler Bağırıyor: Faşizme Ölüm, Halka Hürriyet); *Devrimci Gençlik* dergisindeki değişiklik için Bk. Sayı: 1, 20 Kasım 1975, s. 3, Sayı: 9-10, 25 Haziran 1976, Sayı: 14; *Militan Gençlik*, Sayı: 5, 23 Haziran 1976, s. 5; *Halkın Sesi*, Sayı: 53, 20 Nisan 1976, s. 6. Bu dergilerden hemen hemen hiç birinde CHP liderinin «Halklara Özgürlük» sloganına karşı çıkması eleştirilmemiştir. Sadece, CHP mitingleri övülmüştür. Yine bu (Tandoğan Mitingi) mitingten sonra yayınlanan *Kitle, İlke, Ürün, Yürüyüş, Birikim, Öncü, Sosyalist Gençlik* gibi dergiler, böyle bir konuya bile dokunmamışlardır. Bunların, CHP Lideri Bülent Ecevit'in uyarılarını iyice dikkate aldıkları anlaşıyor.

Bu mitingten bir ay kadar önce, 9 devrimci kuruluş tarafından 13

Birden bire meydana gelen bu slogan değişikliğinin nedeni nedir?

Türkiye’de sol, Kürdistan sorununu hiç bir vakit mekân ve zaman boyutu içinde tahlil etmemiştir. Sömürgecilik olgusu genel olarak Türk düşüncesini olduğu kadar Türk solunda ve sosyalist hareketinde de özgür düşünceyi kısıtlamış, bilimsel bilgi üretimini engellemiştir. Örneğin, Türk solu ve «sosyalist» hareketi hiçbir zaman Kürdistan üzerindeki Lozan Emperyalist Bölüşümünü ve sonuçlarını incelememiştir. İncelemekten şiddetle uzak durmuştur. Sevr’i kendi egemen sınıfları ve yönetici kadroları ile birlikte yerden yere vuran Türk solu, Lozanı yine kendi egemen sınıfları ve yönetici kadroları ile birlikte övmekten geri kalmamıştır. Kaldı ki, emperyalist politikalar da, eğer bir derecelemeye tâbi tutulabilirse, Lozan Sevr’den çok daha gerici ve çok daha barbardır. Çünkü, Sevr’de Anadolu parçalanıyor, fakat, Türk olan kesimlerinde Türk devletinin kurulmasına izin veriliyordu. Lozan’da ise, çağın en büyük emperyalist devletleri ve yerel işbirlikçileri, Kürdistan’ı tarihten silmek üzere parçaladılar. Bütün direnmelerini kanla boğdular.

Sömürgecilik olgusu, Türkiye’de Türk solunu ve Türk «Sosyalist» hareketini de iki standartlı düşünenlerden yaptığı için, son derece önemli olan bazı ilişkiler de bilinçli olarak gözden uzak tutulmuştur.

CHP Genel Başkanı, koyun sürüleri gibi rahatlıkla yönetilebilen, kişiliksiz, onursuz bir halk isteyebilir. Halkların

Mart 1976’da Ankara’da düzenlenen «Faşist Baskıları ve Kısımları Protesto Mitingi»nde, «Halklara Özgürlük» sloganı kesin olarak reddedilmiştir. (Rızgari, Sayı: 1, 21 Mart 1976, s. 110).

Bu, Türk solunun ve «sosyalist» hareketinin, kendi sömürgeci burjuvazisinin eylemlerinden utanç duymak şöyle dursun, ona karşı çıkmayarak, onu eleştirmeyerek, sömürgeci eylemlerinin yanında yer aldığını göstermiştir.

Özgürlüğüne karşı durabilir. Bu, Partisinin ve sözcülüğünü yaptığı militarist - sömürgeci burjuvazisinin, bu burjuvazinin gerisindeki emperyalist kuruluşların talebidir. Fakat Kürt ulusunun talebi ve tercihi bu değildir. 60 seneye yakın bir zamandır Kürdistan'ın çeşitli yerlerinde ve çeşitli zamanlarda meydana gelen direnmeler bunu somutlamaktadır.

Burada üzerinde durulması gereken önemli bir konu daha vardır. CHP, programında Kürt ulus sorununu hiçbir zaman programlaştırmamıştır. Aynı öteki partiler gibi, fakat programlaştırmadığı bu konu üzerinde etkin bir mücadeleye girişmiştir. Bu da onun kaçak çarpıştığını gösterir. Aslında bu mücadelenin parti programında açıkça ifadesini bulması gerekirdi. Militarist - sömürgeci burjuvazi, «Hassas Çevreler», «Kürtlerle etkin bir mücadeleye girişilecek» anlamında önermeler ifade edilirken bile, «Kürt» sözünün geçmesini istememektedir. Çünkü, Kürdistan, bir kısım klâsik sömürgeler gibi, «kendi kendini idare edebilir» hale getirildikten sonra bağımsızlık verilecek sömürgelerden değildir. Kürdistan, Kürt adı, tarihlerden, dillerden yeryüzünden silinmek üzere parçalanmıştır. Her parçası da ayrı ayrı emperyalist ve sömürgeci devletlerin denetimine verilmiştir. İşte, kaçak mücadele bundan dolayıdır.

Bu noktada CHP Genel Başkanı, «bilim» kavramından «pragmatizm» kavramına varmaktadır. Politikamız iktidarımız için yararlı olduğu sürece herşey doğrudur anlayışına ulaşmaktadır. Bu iki kavram ise, birbirine son derece zıt kavramlardır. Bütün bunları Kürt Ulusunun ve Türk sosyalistlerinin bilmesinde yarar vardır.

VIII. CHP, OLGULARA NEDEN BİLİMSEL BİR AÇIDAN YAKLAŞMIYOR?

Ak Günlere, CHP 1973 Seçim Bildirgesinin Doğu ile ilgili kısmından şu sonuçları çıkarabiliriz: Bir kere, Doğu ve Güney - Doğu Anadolu'da etnik sorunlar olduğu belirtilmiştir. İkinci olarak, etnik sorunları bastırmak için şiddetle başvurulduğu da ifade edilmiştir. Üçüncü olarak, özellikle bazı kimselerin ve yöneticilerin «Hassas Çevreler»in bu sorunları gözlerinde büyüttükleri söylenmiştir. Dördüncü olarak, etnik sorunların çok büyük korku ve kuruntu yaratmalarına rağmen, sorunun etnik değil, sosyal ve ekonomik olduğu söylenmiştir. Beşinci olarak, «oyşa bu bölgelerin tüm halkı devletin ve milletin bütünlüğü üstüne titrer ve devleti daha çok yanında görmek ister» denmiştir. Altıncı olarak, «etnik özelliklere dayalı bölücü hareketler bir ölçüde de olsa» denilerek, bunun, Orta-Doğu'nun yeraltı kaynakları ile ilgili olarak dış kışkırtmalar tarafından yaratıldığı belirtilmiştir. Yedinci olarak, hızlı ve yoğun bir eğitim seferberliği ile, hızlı bir asimilasyon sürdürülerek, herkesin «Türk» yapılacağı ve etnik sorunun çözümleneceği vaadi yapılmıştır. Sekizinci olarak, Doğu ve Güney - Doğu, kalkınma plânları ile bölge halkının adaletle kalkındırılacağı, böylece, ekonomik bütünleşmenin sağlanacağı, bunun ise, etnik sorunu yok edeceği belirtilmiştir. Dokuzuncu olarak da, bütün bunların silâhla, baskı ile, komando ile değil, halk yararına sosyal, ekonomik ve eğitimsel tedbirlerle, reformlarla, yardımlarla, güler yüzle yapılacağı ifade edilmiştir. Böylece geçmişte Kürdistan'da şiddet yolunun kullanıldığı da kabul edilmiştir.

CHP 1973 seçim bildirgesi ile, etnik bir sorunun varlığını açıkça kabul etmiştir. Bu Doğu'da Türk ulusundan

başka bir ulusun, Kürt ulusunun yaşadığı anlamına gelmektedir. Fakat, Sömürgeci devletin temel politikası «yalan» a dayanmaktadır. Kürdistan'daki Türk sömürgeciliği de eylemlerini meşru göstermek için yalana dayalı resmi ideolojiden hareket etmektedir. Bu bakımdan Türk sömürgecileri, çeşitli zamanlara ve yerlere göre, gayet rahat yalan söyleyebilirler. Çünkü, sömürgecilik olgusu Türk Düşüncesini tahrip etmiştir. İki standartlı düşünen, bilimsel düşünce bütünlüğüne erişmemiş aydınlar ve politikacılar yaratmıştır. 9 Haziran 1976 tarihinde, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, CHP parti meclisinde yaptığı konuşmada bakınız ne diyor:

«... CHP hükümetteyken, ülkemizde, «halklara özgürlük» gibi Türkiye'de «Federasyon Kurulması» gibi ulusal yararımıza da, toplumsal ve tarihsel gerçeklerimize de ters düşen düşünceler öne sürülemezdi.

Federatif devlet biçimleri bazı ülkelerde bulunabilir ve işliyor olabilir. Fakat o ülkelere hiç birinde suni olarak federasyona gidilmemiştir. Aynı uluslardan oluşan ülkeler birliklerini ancak o yoldan koruyabilecekleri için federasyonları seçmişlerdir. Sovyetler Birliğinde durum böyledir. Yugoslavya'da böyledir. İsviçre'de böyledir. Kıbrıs'ta durum aynı olduğu için federasyon gereklidir. Lübnan'da belki aynı nedenle federasyona gidilmesi söz konusu olabilmektedir.

Ama, Tarihi boyunca Anadolu topraklarında tek bir ulustan olmanın bilinci ve gücü içinde ve yüzyıllardır tek bir devletin çatısı altında yaşamış olan Türk halkını zorla bölmeye çalışmak ihanetten başka birşey değildir.

Bugünkü hükümet, sanki kendisi için övünülecek birşeymiş gibi, Türkiye'de böyle akımların hız

landığını resmen açıklıyor. Bu aslında, acı bir itiraf-
tır. Daha iki yıl önce CHP hükümetteyken, neden ül-
kemizde böyle akımlar bir sorun değildi? Şimdi ne-
den, hükümetin bile iddiasına ve itirafına göre ciddi
ölçülere varmıştır, veya varmış gibi görünmektedir?
Türk ulusu gün gelecek bunun hesabını bu hükümet-
ten soracaktır. Ve bu hükümete rağmen, bu hüküme-
tin akıl almaz sorumsuzluğuna ve kışkırtıcılığına rağ-
men Türk ulusu bölünmeyecektir.» (32)

Görüldüğü gibi, 1973'de etnik bir sorunun, başka bir
ulusun, Kürt ulusunun varlığı kabul edilirken, 1976 da,
«asırlardır Anadolu topraklarında tek bir ulus yaşamıştır.
O da Türk ulusudur», denmektedir. Yalan söylemek sö-
mürgeci politikacılığın temel bir ögesidir. Sömürgeci dev-
letlerin sömürge halklar üzerindeki baskısı ve şiddeti, bu
yalanlara inanılmayışı sonucudur. Türkiye'de de «Özgür-
lük», «Özgürlükçü Demokrasi», «Eşitlik», «Hürriyet», «İn-
san Haysiyetine Yaraşır Düzen» gibi «Ninni» lerin ninni
oldukları, yığınlar tarafından anlaşıldığı andan itibaren,
siyasal iktidarın bu uyanmayı kontrol etmesi için baskı ve
şiddet politikasını harekete geçirmesinden başka hiçbir
atlenatifi yoktur.

CHP, 1973 Seçim Bildirgesinde, yani Ak Günler kita-
bında, «Doğu ve Güney - Doğu halkının» etnik bir sorunu
olmadığı, devletin kendilerine yakın olması gerektiğini ifa-
de ettikleri, Türk bütünlüğü içinde yer aldıkları, kesin ya-
nılmaz ve sarsılmaz bir doğru olarak ifade ediliyor. Yani
CHP'ye göre, Kürt ulusu, ulusal haklarından, Kürt toplu-
mu olma haklarından vazgeçmiş, Türk yaşamak istiyor-
muş. Devlet kendisine her zaman iyi davranmış, zulüm,
zindan, katliam olmamış, bu bakımdan devleti daha da
çok yanında görmek istiyormuş... Halk, kesinlikle böyleley-

(32) *Cumhuriyet*, 10 Haziran 1976.

miş... Çok küçük bir grup Kürt olduklarını ileri sürüyorlarsa da, onlar zaten küçükmüş, etkisizmiş. CHP'nin kararlı politikası onları yola getirecekmiş, yola gelmezlerse yok edileceklermiş.

CHP yöneticileri bu kanaata nasıl varmışlardır? Kürt ulusunun kendi ulusal haklarını, yani Kürt toplumu olma özelliklerini koruma haklarını talep etmediği, bu hakları reddettiği, Türk olmayı benimsediği hangi bilimsel araştırmaların sonucudur? Hangi olgular, hangi gözlemler bu tür sonuçlara ulaşmayı sağlamıştır. İşte bu, CHP'nin ve yöneticilerinin kendi subjektif tercihlerini «bilimselmiş gibi» gösterme çabasından başka birşey değildir. Olgu ve olaylara bilimsel bir açıdan yaklaşılmadığı sürece bu tür tavırlardan hiçbir zaman kurtulunamaz. CHP yöneticileri Kürdistan sorununa hiç olmazsa 1920'lerden beri zaman boyutu içinde bakmış olsalardı, böyle bir sonuca ulaşabilirler miydi? Ulaşamazlardı. Çünkü, 1920'lerden itibaren Kürtler de, Osmanlı İmparatorluğu bünyesindeki öteki uluslar gibi, kendi kaderlerini tayin için büyük direnmeler, çabalar göstermişlerdir. Kürdistan'ın doğal zenginlikleri üzerinde emelleri olan İngiliz ve Fransız emperyalizmi ve yerel işbirlikçileri kemalistler ile Şehinşah Rıza Şah yönetimi ise, müşterek politik ve askerî eylemleri ile, bu, kendi kaderini tayin çabalarını hep kanla boğmuşlardır. Sorunun zaman boyutu içinde ele alınması, bu direnmelerin, birer birer incelenmelerini gerektirir.

Sorunu mekân boyutu içinde de ele alan bir kişi veya örgüt, Güney Kürdistan'da ulusal bağımsızlıkları ve özgürlükleri için mücadele eden Kürtler Türkiye'ye Mülteci olarak bile kabul edilmedikleri sırada, Kürtlerin, Kürt toplumu olma haklarını reddettikleri, Türk olmayı arzu ettiklerini ve Türk olduklarını ileri sürmek mümkün müdür?

İşte CHP, yalana dayalı resmî ideolojiye aykırı düştüğü için, bu ideolojiyi deşifre ettiği için, soruna bilimsel bir

açından yaklaşmamaktadır. Sorunu zaman ve mekân boyutu içinde ele almaktan ısrarla kaçınmaktadır.

O halde, CHP'nin bu tür bilgileri hangi kaynaklara dayanmaktadır? CHP'nin bu bilgileri istihbarat örgütlerinde çalışan adamlarının raporlarından gelmektedir. Yukarıda bir yerde (bk. s. 67) ifade ettiğimiz gibi Tek Parti Döneminde Cumhuriyet Halk Fırkasının Doğu ve Güney - Doğudaki görevlilerinin tümü istihbarat ajanları idi. İstihbarat teşkilâtı ile iç - içe çalışıyorlardı. Doğu ve Güney - Doğulu vilâyetlerinde, örneğin Elâzığ'da, Diyarbakır'de, Bitlis'te, Hakkâri'de, Mardin'de, Ağrı'da, Muş'ta, Tunceli'de, Bingöl'de, Urfa'da, Siirt'te partinin teşkilâtı bile yoktu. Cumhuriyet Halk Fırkasının Genel Başkanı, Büyük Şef Gazi Mustafa Kemal, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yenilenmesi zamanı geldiğinde buralara da mebus tâyin ediyordu. Bu tâyin işlemi, daha sonra Millî Şef ve değişmez Genel Başkan İsmet İnönü tarafından yapılıyordu. (33)

(33) Burada «tayin» sözü yapılan eylemi tam anlamı ile karşılamaktadır. Fakat «seçim» kati surette karşılamamaktadır. TBMM üyelerinin halk tarafından seçileceği 1924 Anayasasının hükmüdür. Fakat, Tek Parti döneminde, Anayasanın kesinlikle üzerinde duran ve bütün maddeleri satır satırına uygulanan bir metin vardır. Bu da Cumhuriyet Halk Fırkasının tüzüğüdür. Bu tüzük gereğince, Cumhuriyet Halk Fırkasının Genel Başkanı Gazi Mustafa Kemal'den, Genel Başkan Yardımcısından ve Genel Kâtibinden meydana gelen bir heyet (Genel Başkanlık Divanı), mebus adaylarını bizzat tesbit eder. Yine, tüzüğün başka bir maddesine göre Genel Başkanlık Divanı'nın bu kararlarına partililer kati surette itiraz edemezler. Sadece, bu kararların gereklerini yerine getirirler. Burada her ne kadar üç kişilik bir heyetten söz edilmişse de, tek otorite, Büyük Şef Gazi Mustafa Kemal'in bizzat kendisidir. Zira, Genel Başkan Vekili'ni, Genel Sekreteri tayin yetkisi, tüzük gereğince, yine kendisine aittir. Kendisinin Genel Başkanlığının ömür boyu olduğu ve hiç bir zaman değişmeyeceği yine tüzük hükmüdür. 1938'de ise, bir değişiklik yapılarak Millî Şef İsmet İnönü'nün Cum-

Şeflerin yüksek iradesine göre tâyin edilen Doğu Mebusları, İstanbul, İzmir, Selânik, Üsküp, Kırım ,Kazan, Girit vs. doğumlular arasından tâyin ediliyordu ve bu tâyin aslında Örneğin: Bir öğretmen'in tâyininden daha kolay bir şekilde yapılıyordu. Doğu Vilâyetlerine tâyin edilen Valiler, Kaymakamlar ve Halkevleri başkanları CHP'nin bütün fonksiyonlarını yerine getiriyorlardı. Kemalist Bürokrasi, Doğu'da, giderek, yerli bir ajan kadrosu da yaratmıştır. Ve bunlarla sözlü bir anlaşma yapmıştır. (34) Böylece CHP'nin bütün kadroları yerli ajanlarla doldurulmuştur. CHP'nin Tek Parti Dönemindeki bu yapısı bugün çok az değişmiştir. Bugün bu ilişkiler CHP'nin Doğu illerindeki teşkilâtlarında aynen sürmektedir. Diyarbakir Sıkıyönetim Mahkemelerinde yargılananlar çok iyi hatırlıyacaklardır.

huriyet Halk Partisi'nin değişmez Genel Başkanı olduğu hükme bağlanmıştır.

Tek Parti döneminde Cumhuriyet Halk Partisi devletin ta kendisidir. CHP Genel Başkanı Gazi Mustafa Kemal Cumhurreisi, CHP Genel Başkan Yardımcısı İsmet İnönü (daha sonra Celâl Bayar) Başbakan, CHP Genel Sekreteri Şükrü Kaya (daha sonra Recep Peker v.s.) İçişleri Bakanıdır. CHP'nin il başkanları aynı zamanda validirler.

Bu ilişkiler, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünden sonra, İsmet İnönü'nün Cumhurreisliğinde de aynen devam etmiştir. Yui karıdaki iki kategori yani, Parti Genel Başkanı'nın Cumhurreisi, Parti Genel Başkan Yardımcısının da Başbakan olması tek parti döneminde hiç değişmemiştir. Son iki kategori ise, yani, Parti Genel Sekreterinin İçişleri Bakanı olması, parti il başkanlarının vali olmaları, çeşitli yerlerde ve zamanlarda değişiklikler göstermektedir. Tek Parti döneminde, Anayasanın hemen hemen hiç uygulanmamasına karşı, CHP tüzüğü harfi harfine uygulanmıştır. 1927, 1931, 1935, 1939, 1943'te TBMM üyelerinin yenilenmesi bu esaslar dahilinde yapılmıştır. Tek Parti döneminin bu temel özelliği ayrı bir araştırmanın konusu olacaktır.

(34) Bu ajan kadronun, nasıl yaratıldığına, bundan sonraki bölümde, ilgili yerlerde dokunulmaktadır.

Türkiye’de Kürdistan Demokrat Partisi dosyalarında, Devrimci Doğu Kültür Ocaklarının dosyalarında bunlardan bazılarının adları bile açıklanmıştır. Kürt köylülerine işkence yapan istihbarat mensuplarının yanlarında bu tür İl ve İlçe başkanlarının ve Belediye Başkanlarının da bulundukları sanıklar tarafından görüldü. Bütün bunlara rağmen, bizim buradaki beyanlarımız somut olguların sistematik izlemi ve gözlemi yoluyla elde edilmiştir. Özellikle Tek Parti Döneminden beri zaman ve mekân boyutu içerisinde ele alınan Kürdistan Sorunu’nun günümüze doğru **getirilmesi** sürecinde elde edilmiştir. Şu veya bu kişi ile ilgili bilgilerden çok, Kürt toplumunun Merkezi Otorite ile ilişkilerinin gelişiminin nesnel sonuçlarıdır. CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, bunları çok iyi bilir. Bilmemesi mümkün değildir. Bilir ama, kendi partisinin bünyesindeki ilişkileri gizlemek için Kürt devrimcilerini, demokratlarını ve yurtseverlerini kışkırtıcılıkla veya kışkırtıcıların oyununa gelmekle suçlar. Bu, 1976’lar Türkiye’sinin en ibret verici olaylarından ve çelişmelerinden biridir. Türk solcularının, Kürt solcularının, Kürt demokratlarının, yurtseverlerinin ve milliyetçilerinin bu durumu bilmelerinde, çevrelerinde bu ilişkileri izlemelerinde yarar var. CHP’nden kopmuş olan CGP’nin 1973 seçimlerinde «Doğu» daki başarısını bu açıdan da değerlendirmede yarar vardır. Bilindiği gibi, CGP’nin 1973 seçimlerinde kazandığı 11 milletvekilliğinden yarısından fazlası Doğu’dan idi.

İşte, CHP’nin «Doğu» ile ilgili bilgisi bu tür kişilerin raporlarına dayanmaktadır. Kürtlüklerini reddetmiş, Türk olmaları ile övünen, Ajanlıkları da zaten buna bağlı olan bu kadronun Resmî İdeoloji doğrultusunda rapor yazmaları gayet doğaldır. İşte, CHP Genel Başkanı’nın, «Doğu ve Güney - Doğu halkı kendisini Türk olarak görüyor» derken, «halk» dediği bu kadrolardır.

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, bu kadrolardan,

«devrimci», «yurtsever», «haksever» diye söz etmektedir. Bu gayet doğaldır. İngiltere, Fransa, İspanya, Portekiz gibi bütün emperyalist - sömürgeci devletler sömürgelerindeki yerli işbirlikçilerinden ajanlarından hep övgü ile söz etmişlerdir. Sömürgelerindeki Devrimci - Demokratik ulusal hareketleri de daima kışkırtma olarak nitelemişlerdir.

CHP'nin yayın organı **Demokratik Sol** dergisinde, «Doğu Milletvekilleri İle Açık Oturum» adı altında bir açık oturum yayınlanmıştır. Bu açık oturumu Demokratik Sol dergisi idare müdürü Hamdi Fidan yönetmiştir. Açık oturuma CHP'nin «Doğu Milletvekilleri»nden bir grup katılmıştır. Katılanlar şunlardır: Hasan Değer, Tekin İleri Dikmen, Recai İskenderoğlu, Süreyya Öner, Nurettin Yılmaz.

«Acılı Doğu'nun Sesi» adlı bu açık oturumda Tekin İleri Dikmen şöyle söylemektedir:

«... Doğu ve Güney - Doğu Anadolu'da, Türk Vatanı olan Türkiye'nin ayrılmaz parçalarıdır. Doğu ve Güney - Doğu Anadolu'da da diğer bölgelerdeki gibi Türkler oturmaktadır. Türk kelimesini her türlü ırkçılığı reddeden birleştirici Milliyetçiliğin ışığında bir anayasa terimi olarak kullanıyorum. Ekonomik ve sosyal yapı bakımından ayrılık göze çarpmakta ise de, Vatan bütünlüğü ve Millî Birlik bakımından bir ayrılık yoktur. Ayırım peşinde koşan veya kasten ayırım yaratmak isteyen küçük grupların ise tehlike yaratma güçleri yoktur.» (35)

Görüldüğü gibi, bu açık oturumda, Tekin İleri Dikmen, kendisi için «Türküm» dediği gibi, bütün Doğu'yu da Türk kabul etmektedir. Fakat Kürt ulusunu kabul etmemenin, ona başka bir ulusun ulusal değerlerini empoze etmenin

(35) Doğu Milletvekilleri ile Açık Oturum, Acılı Doğu'nun Sesi, *Demokratik Sol* Dergisi, Sayı: 16 Kasım 1975, ss. 6-7.

ırkçılık olduğunun farkında değildir. Kendi kişiliğini inkâr edenlere ne denir? Sömürgeci devletin, egemen ulusun aydınları, demokratları, hattâ solcuları «devrimci» diyor.

Burada vurgulamaya çalıştığımız nokta, Tekin İleri Dikmen'in bu konuşmasının ötekiler tarafından hiçbir tepki ile karşılaşmamış olmasıdır. Fakat kişilikleri bizzat kendileri tarafından reddedilen bu milletvekilleri, Türkiye'deki bütün partilerin her zaman konuştukları yol, su, elektrik, enerji, kaçakçılık vs.. gibi sorunlar etrafında bol bol konuşmuşlardır.

CHP teşkilâtlarının, Doğu'da bu ilişkiler içinde olduğunu belirtirken, örneğin, Demokrat Partinin, Adalet Partisinin uzun yıllar hükümet olmalarına rağmen bu ilişkilere CHP kadar yoğun bir şekilde giremedikleri, giremeyeceklerini belirtiyoruz. Çünkü, bu ilişkiler Tek Parti Döneminde kurulmuş, sağlam kurulmuş. Öte yandan bu ilişkilerin CHP tarafından yürütülmesi için de, devlet tarafından çaba harcanmaktadır. Çünkü, «Özgürlük», «Özgürlükçü Demokrasi», «Eşitlik», «İnsan Haysiyetine Yaraşır Düzen», «Fakiri Fukarayı Gözetmek» gibi sloganlarla bu ilişkiler gizlenmektedir.

İşte, CHP'nin Kürt sorununa bilimsel bir yöntemle yaklaşmamasının temel nedeni, sorunlara zaman ve mekân boyutu içinde yaklaşımdan şiddetle kaçınmasının temel nedeni, sorunu «tabu» olarak tutma gayretinin temel nedeni budur. Halbuki, zaman ve mekân boyutu içerisinde öteki toplumlarla ilişkileri içerisinde ele alınmayan toplumlar hakkında bilgi edinmek mümkün değildir. Hele toplumun geleceğe doğru doğrultusunu çizmenin hiçbir olanağı yoktur. «Emperyalizm yer-altı zenginlikleri dolayısıyla, dış kışkırtmalarla sorun yaratıyor» demek toplum hakkında hiçbir bilgi vermez. Önemli olan, Lozan emperyalist bölüşümü ile Kürdistan'ın nasıl parçalandığını, Kürt ulusunun nasıl bölünüp, yönetildiğini incelemektir. Kürdistan,

hangi sınıfsal çıkarların gereği olarak parçalanmıştır. Bu sınıfsal çıkarlarla ulusal çıkarlar nasıl bağdaştırılabilmiş- tir. İngiliz emperyalizmine ve Fransız emperyalizmine karşı kurtuluş savaşı verdiği iddia edilen bir kadro ile, yani, kemalistlerle bu emperyalist güçler, savaşın sonunda nasıl bir araya gelebilmişler, müşterek, politik ve askerî eylemlerde bulunabilmişlerdir. Kürdistan'ı bölüşmek için birbirlerine ne tür tavizler vermişler, imtiyazlar sağlamışlardır. Bu ilişkilerin kavranabilmesi sorunun ancak, zaman ve mekan boyutu içinde ele alındığında mümkün olabilir.

CHP, «Doğu»ya güleryüzle gideceğini söylüyor. Bu ifadeye neden gerek duyulmaktadır. Örneğin, neden Akdeniz, Ege bölgeleri için, veya Trakya için böyle demiyor da, Doğu ve Güney-Doğu için böyle diyor. Bu, O'nun sorun karşısında duyduğu endişeyi dile getiren bir ibaredir. Halbuki bu, sadece bir «lâf» tır. CHP'nin ve CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in gerçek anlamda demokrat olmadıkları sürece, baskıdan başka yapacağı hiçbir alternatifi yoktur. CHP ve Genel Başkanı Bülent Ecevit, «etnik sorunu reddettik, halklara özgürlük isteyenlerin üzerine saldırdık, daha çok oy aldık», diyor. (36) Halbuki CHP'ye oy, daha demokratik bir ortama geçiş sürecinde, emekçi yığınları gözetici, insan haysiyetine daha uygun bir düzen vaad edici programı için verilmiştir. Bir ulusun temel kişilik haklarını, haysiyet haklarını gasbetmek, insan haysiyetine uygun bir düzen midir? CHP Genel Başkanının, Kürt ulusu için düşündüğü «insan haysiyetine uygun düzenin» ne olduğunu Kürt halk yığınları elbette kavrayacaklardır. Hem de çok kısa bir zamanda. Ecevit'in telaşı, tedirginliği, öfkesi, jurnalciliği, kışkırtıcılığı, Kürt ulusu üzerinde sürdürmek istediği sömürgeci politikanın, Kürt devrimcileri ve demokratları tarafından anlaşılmış ve deşifra edilmiş

(36) Ecevit'in Açıklamaları, *Milliyet*, 29 Haziran 1976.

olmasıdır. Kürt devrimcilerinin ve demokratlarının, Kürt intelligentsiasının, bu sömürgeci politikayı daha önce kavramaları ise doğaldır.

Şu olguları gözden geçirelim:

1976 yılı Mayıs ayında, Yugoslavya'yı ziyaret eden, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, oradaki Türklerin, Türk toplumu olma hakları ile yakından ilgilenmiştir.

«... Ecevit, önceki gece, geldiği Üsküp'te, bölgede yaşayan Türk'ler tarafından, sevgi gösterileri ile karşılanmıştır. Halkla konuşan Ecevit, **«Yugoslavya'nın, ülkede yaşayan Türklere eşit haklar vermesinden duyduğu memnuniyeti» belirtmiştir.** Ecevit kendi arzusu üzerine, Türklerle temasta bulunmak üzere, Üsküp'e geldiğini söylemiştir.» (37)

«... Ecevit, Yugoslavya ile yakından ilgilenmesinin nedenlerini öz yönetim, ulusal savunma, bağlantısız dış politika ve milliyetler politikası olarak gösteriyor... Ecevit konuşmalarında, Yugoslavya'nın bütün ulusal topluluklara eşit haklar ve kendi dilinde yayın yapmak, bayramlarda kendi bayrağını asmak, kendi okullarını açmak, gibi özgürlükler tanıyan, siyasetinden övgü ile söz etti.» (38)

1976 yılı Haziran ayının başlarında da, Yugoslavya Devlet Başkanı Tito, Türkiye'yi ziyaret etti. Cumhurbaşkanı ve Başbakan ile görüştüktan sonra, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit ile de görüştü. 9 Haziran 1976 günkü televizyon haberlerinde, Bülent Ecevit'in aşağı yukarı şöyle bir demeci yayınlanmıştır:

«... Tito ile yararlı bir görüşme yaptım. Yugoslavya'daki Türklere tanınan ulusal haklardan çok memnun

(37) *Hürriyet*, 22 Mayıs 1976.

(38) Okay Gönensin, Ecevit'in Yugoslavya Durağı, *Cumhuriyet*, 25 Mayıs 1976.

olduğumu söyledim. Ve bu hakların daha da geliştirilmesini talep ettim. Tito da bu hakların daha da geliştirilmesinden yanadır. Bundan memnunluk duyduğumu belirttim.»

Fakat, aynı televizyon haber bülteninde, yine CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'e ait ikinci bir demeç daha yayınlanmıştır. Bu haber de öteki haberin hemen arkasından verilmiştir. Bu ikinci haberde, Bülent Ecevit, halklara özgürlük isteyenleri, Kürt ulusunun Kürt toplumu olma haklarını savunanları, emperyalizmin ajanı olarak suçlamıştır. Bunlarla şiddetli bir mücadeleye giriştiğini açıklamış, herkesi de bu mücadeleye davet etmiştir. Bu iki demeç de Ecevit'in canlı görüntüleri ile verilmiştir. Birinci demeçte Ecevit çağdaş olmanın verdiği rahatlık ve huzur içindedir. Aydınlıktır. Demokrat bir lider görünümündedir. İkincisinde ise, telaşlı, huzursuz ve öfkeli. Karanlık bir liderdir. Bu sömürgeciliğin verdiği bir huzursuzluktur. «Özgürlükçü Demokrasi» ninnilerinin, artık, bu sömürgeci düşünce ve eylem yapısını gizleyememesinin verdiği bir tedirginliktir. Bu da onu ihbarcılığa ve kışkırtıcılığa götürmektedir. Kürdistan üzerinde 1923'ten beri sürdürülen emperyalist ve sömürgeci politikalar alanında, gayet iyi oynayan CHP Genel Başkanı, halklara özgürlük isteyenlerin oyununa gelmedik, diye övünmektedir. Sömürgeci politikası ile iftihar etmektedir.

Militarist sömürgeci burjuvazilerinin, Kürdistan üzerinde uyguladığı, sömürge politikası ile övünmek, Türk «demokratlarının», Türk «solcularının» Türk sağının ortak bir özelliğidir. Halbuki Batı demokrasilerinde, demokrat aydınlar, sosyalistler, burjuvazilerinin, Afrika'da ve başka yerlerde uyguladıkları, sömürgeci politikalardan utanç duyduklarını, her zaman belirtmişlerdir.

9 Temmuz 1976 da televizyon haber bülteninde arka arkaya yayınlanan bu iki demeç, CHP Genel Başkanı'nın

koyu bir ırkçı olduğunu gün gibi ortaya koymuştur. CHP Genel Başkanı, «Yugoslavya'daki Türkler, Türk toplumu olma özelliklerini korusunlar», demektedir. «Türkiye'deki Kürtler ise, Kürt toplumu olma özelliklerini kesinlikle, kaybetmesinler, Türkleşsinler» istemektedir. Kürtlere, her türlü vasıta kullanılarak, Türk özelliklerinin aşılmasını önermektedir. Türkiye'de «ırkçı» olarak bilinen MHP, bundan başkasını mı yapmaktadır?

Bu demeçlerle Ecevit'e «Koyu bir Milliyetçi» demek çok zordur. Çünkü, Milliyetçilik herhangi bir ulusun kendi ulusal değerleri ile ilgilidir. Başka ulusların ulusal değerleri alanına tecavüz edildiği zaman Milliyetçilik alanından ırkçılık alanına geçilmiş olur.

Kendi ulusunun ulusal değerlerini başka bir ulusa kabul ettirmeye çalışan bunu savunan kişi ırkçıdır.

9 Haziran 1976 tarihli televizyon haber bülteninde yer alan bu iki haber, iki standartlı düşünen bir sömürgeci politikacının, somut görünümünü, derin çelişmelerini göstermesi bakımından, son derece önemlidir.

CHP Genel Başkanı, 11 Haziran 1976 tarihinden itibaren de bir haftalık süre ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğini gezdi. Gezi izlenimlerini Hürriyet gazetesine geniş bir şekilde anlattı. (39)

Ecevit şöyle demektedir;

«... Özgürlük konusuna gelince, Türkiye'deki özgürlük anlayışı ile Sovyetler Birliği'ndeki Özgürlük anlayışının birbirinden temelde farklı olduğu gözönünde tutulmalıdır. Bu da, siyasal rejimlerimizin birbirleri ile kıyaslanmayacak kadar değişik olduğundan ortaya çıkan bir sonuçtur. Onun için, o ülkedeki durumu objektif olarak, yansız olarak değerlendirebilmek istersek, Türk asıllı Sovyetler Birliği yurttaşlarına tanınan

(39) Ecevit Rusya'yı anlatıyor, *Hürriyet*, 27 Haziran - 3 Temmuz 1976.

haklarla ve özgürlüklerle ,Rus asıllı Sovyetler Birliği yurttaşlarına tanınan haklar ve özgürlükler arasında eşitsizlik, dengesizlik bulunup bulunmadığına bakmalıyız. Dediğim gibi, kesin yargılara varabilecek kadar uzun kalmadım ve geniş temaslar yapmadım Sovyetler Birliğinde... Ama, ilk izlenimim bu açıdan bir sorun olmadığı yolundadır. Ana dilini dilediği gibi konuşabilmekte, kültürünü yaşatıp geliştirebilmektedir. Mesleklerinde önleri açıktır. Yalnız Türk asıllıların çoğunlukta bulundukları Bakû'da değil, Moskova'da ve Leningrat'ta da sokakta, dükkânda, lokantada, müzede rastladığımız Türk asıllı kimselerle rahatça konuşabildik... Başka ölçek kullanmadığımıza ve kullanamayacağımıza komşularımızı inandırabileceğimiz oranda, hem o ülkelerle ilişkilerimizin rahatça gelişebileceğine, hem de o ülkelerdeki Türk asıllı kimselerin geleneksel kültürlerini ve ana dillerini yaşatıp geliştirmelerine daha çok katkıda bulunma kolaylığını elde edebileceğimize inanıyorum.» (40)

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, Rusya izlenimlerinin başka bir yerinde de şöyle demektedir:

«... Benim Azerbaycan'da Türk törelerinin ve kültürünün yaşayıp gelişmesinden duyulanarak söylediğim, «Sözünüz sözüme, sazınız sazıma, yüzünüz yüzüme benzer» sözlerimden, Türkiye'deki bazı ırkçı-Turancı çevrelerin, telaşa kapıldıklarını sezdim... «Ecevit elimizdeki bir silahı mı almak istiyor?» gibi bir telaşa, kaygıya kapılmış, görünüyorlar. Hiç telaşlanmasınlar, kaygılanmasınlar! O çakar almaz silahları, o geri tepen silahları kendilerinin olsun! Ancak, Türkiye'yi ve dışarıdaki Türk'leri yaralayabilecek olan ve ellerine bazı dış güçler tarafından tutuşturulan o

silahlar kendilerinin olsun! Elimi bile sürmem o silaha...

Biz silahla ve kışkırtma ile değil, akılla, iyi niyetle ve kendi insanlık duyguları ile yaklaşıyoruz bu soruna. Kendine «Milliyetçi» diyen hükümet, Yunanistan'da dayanılmaz baskılar altında yaşayan Batı Trakya Türk'lerinin adını anmaktan korkarken, biz, onların sorununu bütün dünyaya duyurmaya çalışıyoruz. Kendine «Milliyetçi» diyen hükümet Bulgaristan'daki Türk'lerin sorununu yalnız bir göçmen sorunu gibi ele alırken, daha ötesini göze alamazken, biz o sorun üzerinde de insani açıdan ve iyi ilişkiler kurmak istediğimiz bu komşu ülke ile aramızı açmadan duruyoruz.» (41)

Bu açıklamalarda, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit çeşitli ülkelerde yaşayan Türk'lerin Türk Toplumu olma haklarını savunmakta, bunun için gerekli her türlü tedbirin alınacağını her türlü mücadelenin yapılacağını ifade etmektedir. Türkiye'de yaşayan Kürt'ler, Kürt toplumu olma haklarını talep ettikleri zaman ise, şöyle demektedir;

«... Federatif devlet biçimleri bazı ülkelerde bulunabilir ve işliyor olabilir, fakat o ülkelere hiçbirinde suni olarak federasyona gidilmemiştir. Aynı uluslardan oluşan ülkeler birliklerini ancak o yoldan koruyabilecekleri için federasyonu seçmişlerdir. Sovyetler Birliği'nde durum böyledir, Yugoslavya'da böyledir, İsviçre'de böyledir. Kıbrıs'ta durum aynı olduğu için federasyon gereklidir. Lübnan'da da, belki aynı nedenle federasyona gidilmesi söz konusu olabilmektedir. Ama tarihi boyunca Anadolu topraklarında tek bir ulustan olmanın bilinci ve gücü içinde ve yüz-

(41) Ecevit Rusya'yı anlatıyor. *Hürriyet*, 3 Temmuz 1976.

yıllardır tek bir devletin çatısı altında yaşamış olan Türk halkını bölmeye kalkışmak ihanetten başka birşey değildir.» (42)

Demek ki, Kıbrıs'ta yaşayan 120.000 Türk'ün haklarının korunması tarihsel bir zaruret, Yugoslavya'daki 100.000 Türk'ün haklarının geliştirilmesi yine tarihsel bir zarurettir. Bulgaristan'daki, Yunanistan'daki, Sovyetler Birliği'ndeki Türk'lerin Türk toplumu olma hakları ile ilgilenmek önemli bir görevdir. Demokrasinin gereğidir. Fakat, Kürt ulusunun, ulusal hakları söz konusu olduğu zaman, «Türkiye'de tek ulus yaşar, O'da Türk ulusudur» demek, yine demokrasinin gereğidir. «Türk değilim,» «Kürdüm,» «Halklara Özgürlük» gibi sözleri söyleyenler kışkırtıcıdır. (43)

Bülent Ecevit'in konuşmasından şu anlaşılmaktadır: Çeşitli uluslardan biri ötekini veya ötekilerini boyunduruk altına alacak güce sahip değilse orada federatif yapı uygulanır. Halbuki, Türk yönetimi Kürt ulusunu iyice boyunduruk altına almıştır. Bu durumda böyle bir yapıya da gerek yoktur. Ecevit'in düşüncesinin muhtevası budur. Fakat, bu düşüncesini açıkça ifade edemediği için «Türkiye'de farklı uluslar yoktur, herkes Türktür» diyor. Kemalist ırkçılığın temel özelliği Kürt ulusal ve demokratik haklarını, Kürt ulus varlığını reddetmek, kabul etmemek suretiyle gasetmiş olmasıdır.

Bu örnekler, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in ırkçılığını, sömürgeci zihniyetini anti-demokratik tutumunu açıkça gözler önüne sermektedir. İşte, sorunun düğüm noktası da budur. Kürt ulusu, ulusal haklarını yoğun bir

(42) *Cumhuriyet*, 10 Haziran 1976.

(43) CHP yöneticileri, bu, kışkırtıcı sözünü sık sık kullanmaktadır. Örneğin, bir cenaze töreninde, Kürtçe konuşma yapılması bile bu parti tarafından kışkırtıcılık olarak nitelendirilmiştir.

biçimde talep ettiği zaman CHP ve Genel Başkanı ne yapacaktır? «Herkes Türk'tür, Türklüğünden şeref duyar. Tek ulus vardır O da Türk ulusudur» ninnileri sürekli olamaz. Bu, kimseyi uyutmuyor artık. Kitleler sömürgeci devletin kendilerine önerdiği miskinlikten, uyuşukluktan kurtulma süreçlerini hızlandırdıkları, sömürgecilerin kendilerinden istediği korkuyu üzerlerinden attıkları zaman, bu süreç büyük bir yoğunluk kazanacaktır. (44)

Bu süreç nasıl gelişir? İşte, biz diyoruz ki, bir lider, «Özgürlükçü demokrasi» adı altında Faşizm'in tohumlarını ekmektedir. O, «Doğu»ya «güleryüzle» gideceğim diyor. Yalnız, O'nun güleryüzle gitmesi «Doğu» halkının koyun sürüleri gibi kolay idare edilebilmesine bağlıdır. Sömürge politikalarına boyun eğmesine bağlıdır. Biz diyoruz ki, «güleryüzle» gitmesi nesnel olarak mümkün değildir. Çünkü, Kürt ulusu da, Dünya, Orta-Doğu, Kürdistan konumunda kendi ulusal sorunlarının bilincine büyük bir hızla ulaşmaktadır. Kürdistan sorununu zaman ve mekan boyutu içinde ele almada büyük bir yeteneğe ulaşmaktadır. Bütün bunları CHP ile sıkı-fıkı ilişkiler içinde olan Türk Solu'nun ve Türk «Sosyalist» Hareketinin çok iyi kavraması gerekir. Kürdistan üzerindeki sömürgeci politika sürdürüldüğü sürece Türkiye'deki siyasal iktidarın yapısı, daima anti-demokratik olacaktır. CHP'nin Sosyalist enternasyonal ile bütünleşmeye çalışması, anti-demokratik niteliği değiştirmez. Zaten Sosyalist Enternasyonal ile bütünleşme, O'nun Kürdistan üzerindeki sömürgeci eylemle-

(44) Sömürgeci devletler, sömürgelerdeki halklardan daima kendilerinden korkmalarını talep ederler. Cezayir ulusal kurtuluşçularından ve aynı zamanda savaşın teorisini yapanlardan biri olan Fanon, şöyle diyor :

«Sömürge ulusun bir ferdi, sömürgecilere ilk kurşunu sıktığı zaman, ilk önce kendi içindeki köle kişiliğini, korkak kişiliğini öldürür. Yeniden doğar, çağdaşlaşır».

rini dünyanın ilerici kamu oyundan gizlemek için düşünül-
müştür.

Dikkat edilirse, 1969 seçimlerinde de CHP yayınladı-
ğı Seçim Bildirgesinde bu tür sorunlara yine değinmekte-
dir. (45) Yalnız, 1973'lerden sonra sorun kendisini daha
yoğun bir şekilde hissettirdiği için, «Hassas çevreler»e ve
ilgili öteki çevrelere daha sağlam garantiler vermek gere-
ği ortaya çıkmıştır. Bunun için «sınırsız düşünce özgürlü-
ğü»nden hızla geri dönülmüştür. Bu hızla dönüşün tek
amacı vardır, Kürdistan sorununu tabu olarak tutmak...
Kürdistan sorunu'na zaman ve mekan boyutları içinde
yaklaşmayı engellemek. Sorunu daima tehlike olarak gös-
termek, fakat ne olduğunu kati surette anlatmamak ve an-
lattırmamak. Yığınları bu konuda bilinçsiz bırakmak. Bu-
nu CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit açık açık söylüyor.

CHP Genel Başkanı 1976 yılı Haziran ayında Milliyet
Gazetesi Genel Yayın Müdürü Abdi İpekçi ile yaptığı uzun
sohbette (46) bu hususu açıkça belirtmektedir; Ecevit şöy-
le diyor:

«... Biz her ne kadar sınırsız düşünce özgürlüğü isti-
yorsak da, bu demek değildir ki, ülkemizi bölmek is-
teyenlere de bu düşünce özgürlüğünü tanıyalım. Bu
bir düşünce özgürlüğü değildir. Bence bir milleti, bir
devleti, bir ülkeyi bölmek istemenin, düşünce özgür-
lüğü ile ilişkisi yoktur. Biz iktidara gelip yasalarda is-
tediğimiz değişiklikleri yapsak bile bu türlü bölücü
akımlar benim gözümde suç olmaya devam edecek-
tir... Elbette, böylelerine karşı Anayasa ve yasa sı-

(45) İnsanca bir düzen kurmak için *Halktan yetki istiyoruz*, CHP'nin
düzen değişikliği programı, Ulusal Basımevi Ankara, 1969, ss. 45-56.

(46) Ecevit'in açıklamaları, (Abdi İpekçi ile sohbet) *Milliyet*, 28 Ha-
ziran - 5 Temmuz 1976.

nırları içinde her tedbiri almak devletin görevidir. Bizim bu konuda hiçbir itirazımız olmaz.» (47)

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in tutumu gayet açıktır. Bu, görüşmesi ile sömürgeci ve anti-demokratik niteliğini açıkça ortaya koymaktadır. Süleyman Demirel, Turhan Feyzioğlu gibi liderler düşünce özgürlüğüne karşı çıkarken başka gerekçeler mi ileri sürüyorlar?

Halklara Özgürlük olmayacaktır. Çünkü, Bülent Ecevit'in düşündüğü düzen sömürgeci, ırkçı ve anti-demokratiktir. Böyle bir düzende halkların özgürlüğüne düşman olmak son derece doğaldır. Böyle bir düzende halkların özgür değil köle olmaları istenir. CHP Genel Başkanı, Türkiye'nin ilerici kamuoyu üzerindeki etkinliğini korumak için, halkların özgürlüğü için mücadele edenleri emperyalizmin ajanları, kışkırtıcı ajanları olarak suçlamaktadır. Bunu yaparken partisinin emperyalist ünitelerle kurduğu sağlam ilişkileri gizlemeye çalıştığını ve bunda da başarı sağladığını yukarıda ifade etmiştik.

Şimdi, herkesi kışkırtıcılıkla suçlayan bir parti genel başkanının kendi partisinin gençlik kollarının hazırladığı gizli rapordan söz edelim. Bu rapora her ne kadar, «CHP Gençlik Kollarının Gizli Raporu» denmişse de, bir MİT raporudur. Sıkıyönetim Mahkemelerini sanık, tanık, avukat veya dinleyici olarak izleme olanağını bulanlar bunun bir MİT raporu olduğunu hemen kavramışlardır. (48) Bu raporda;

- «... 1. Türkiye İşçi Partisi (TİP)
2. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP)
3. Sosyalist Parti (SP)
4. Türkiye Emekçi Partisi (TEP)

(47) Ecevit'in açıklamaları, *Milliyet*, 29 Haziran 1976.

(48) CHP Gençlik Kollarının Gizli Raporu, *Vatan*, 24 Mayıs - 30 Mayıs 1976; Ayrıca bk. o tarihlere ait öteki gazeteler, *Tercüman* vs...

5. Türkiye Birlik Partisi (TBP)

6. Vatan Partisi (VP)

1. Türkiye Komünist Partisi (TKP)

2. Türkiye Marksist-Leninist (Maocu)

3. Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi

(THKP-C)

4. Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO)

5. Aydınlık Grubu

6. Türkiye İhtilâlcı İşçi Köylü Ordusu (TİKKO)

7. Devrimci Demokratik Kültür Dernekleri

(DDKD)

8. Troçkistler

9. Devrimci Gençlik Birlikleri (DGB) »

gibi örgütler hakkında bilgi verilmiştir. Jurnallemeler yapılmıştır. Bu örgütlerin eğilimleri, kimlerle ilişki halinde oldukları iç ve dışbağlantıları vs... anlatılmaktadır. (49)

Bu gizli raporda Devrimci Demokratik Kültür Dernekleri hakkında şunlar söylenmektedir:

«... DDKD eski Devrimci Doğu Kültür Ocaklarının devamı olarak kurulmuş olan bir örgüttür. Bir kısmı Leninist olduklarını söyleseler bile, temel davalarında sosyalistlikten önce Şöven Milliyetçidirler. Aralarında önce Sosyalizmin kurulması için mücadele etmenin gerektiğini söyleyenler olabilir ama, etkinliklerinin fazla olduğu söylenemez. Özellikle Doğulu gençler arasında son derece etkindirler. Bu kesimin Ankara'da düzenledikleri bir mitingte söyledikleri sloganlar anlamlıdır: Bağımsız Kürdistan, Kurdara Azadi-Kürtlere özgürlük... Doğu sorunu ile ilgili olarak grupların hemen hemen hepsi «Kürt»lerin varlığı ko-

(49) CHP Gençlik Kollarının Gizli Raporu, *Vatan*, 29 Haziran 1976.

nusunda görüş birliğindedirler. Yalnız TİP, TSİP, SP «Kürt halkından», Maocular ise, Kürt ulusundan bahsetmektedirler. TİP'in Doğu halkı ile ilgili açıklık kazanmış bir siyaseti yoktur. «Halklar» sözcüğü TİP tarafından en azından bugün için kullanılmaktadır. TSİP, bağınaz bir biçimde «faşizme nihayet-halklara hürriyet» sloganını söyleyebilmektedir. «Cepheciler bugün için Halkların Özgürlüğü sloganının mevcut iktidara hizmet anlamına gelebileceğini, bugün için kullanılmasının erken olduğunu söylemektedirler. DDKD ise, çeşitli yayınları yoluyla, bağınaz biçimde Barzani hareketinin haklılık ve geçerliliğini kanıtlamaktadır. Belçika ve İsveç'teki bazı örgütlerle ilişkili oldukları söylenmektedir. TİP'in ve bir kısım DDKD'cilerin temsil ettikleri düşünce «Sosyalist Kürtçülük» Maocuların ve bir kısım miliyetçi Kürtçülerin izledikleri siyaset ise, «Milliyetçi Kürtçülük» olarak adlandırılmaktadır. Çünkü ,adı geçen bu gruplar Kürt halkının ötesinde Kürt ulusunun varlığını savunmakta; «biz önce Türk, sonra da Amerikan emperyalizmi tarafından eziliyoruz. O halde mücadelemizi ikisine karşı da yürüteceğiz» demektedirler. Burada belirtmek gerekir ki, şu anda ortaya koymasalar bile, Maocular ve DDKD'ciler gibi ayrılıkçı hareket yanlısı olmayanlardan bir bölümü de Doğu'da özerklik ya da federatif bir yapıdan yanadırlar... Mao'cular halk savaşı tezleri nedeni ile Kürt davasına bir araç olarak sarılmışlardır. Cepheciler üniversitelerde etkinliklerini büyük ölçüde Doğulu gençlerin militanlıkları sayesinde sağladıkları için bir araç olarak Kürt gençlerini kullanılmaktadırlar. Bütün bu gruplar içinde yalnızca TİP son derece ihtiyatlı bir tutum izlemektedir.»

(50)

Bu raporun MİT Raporu olduğunu belirten birçok özellikleri yanında temel bir özelliği vardır, o da şudur; bütün MİT raporlarında olduğu gibi, bu raporda da Kürt halkının varlığı kabul edilmiştir. Bu da MİT'in CHP üzerindeki kesin etkinliğini ve denetimini göstermektedir.

Bu raporda Kürt devrimcileri ve demokrat aydınları şövenlikle suçlanmaktadır. Demek ki, Kürt ulusunu, dili ile, tarihi ile, kültürü ile, ekonomik yapısı ile, tümüyle ortadan kaldırmaya ,onu köleleştirmeye çalışanlar, kişiliksiz, onursuz tutmaya çalışanlar «özgürlükçü» fakat, bu emperyalist ve sömürgeci politikalara karşı varlık mücadelesi yapanlar, bu emperyalist-sömürgeci politikalara karşı direnenler şöven olacak... Bir, MİT raporunda da bundan daha başkası denemezdi.

Yukarıda sözünü ettiğimiz 9 Haziran 1976 tarihli televizyon haberlerinde Bülent Ecevit, bu raporun muhtevasını tasvip eden, bilgisi dahilinde hazırlandığı izlenimini veren bir konuşma yapmıştır. Zaten, Genel Başkandan habersiz bu tür raporların hazırlanması da mümkün değildir. Nitekim, bu raporun açıklanmasından ve Genel Başkan Ecevit'in kışkırtmalarından sonra Devrimci Demokratik Kültür Derneklerinin Ankara'daki kurucu ve üyeleri ile, Doğu'nun çeşitli yerlerindeki Devrimci Kültür ve Dayanışma Derneklerinin kurucu ve üyeleri tutuklanmışlardır. Tutuklananlar CHP'nin bu kışkırtıcı tavrını mahkeme huzurunda ifade etmişlerdir. Ankara Devrimci Demokratik Kültür Derneği kurucu ve üyeleri Ankara kapalı cezaevinden raporu protesto eden bir bildiriye basına açıklamışlardır. (51) Bünyesinde bu tür ilişkileri her zaman muhafaza etmiş CHP'nin Kürt devrimcilerini, demokratlarını kışkırtıcılıkla suçlaması, gerçekten ibret vericidir.

Yukarıda bu raporun aslında bir MİT raporu olduğu-

(51) *Cumhuriyet*, 10 Haziran 1976, s. 9.

nu, bütün MİT raporlarında olduğu gibi Kürt halkının varlığının kabul edildiğini belirtmiştik. Zira Türkiye’de Kemalist Bürokrasi, Etkili Çevreler, kapalı kapılar arkasında gizli raporlarda bunu her zaman belirtmişlerdir.

Türkiye’de Kürt sorunu CHP için her zaman önemli bir sorun olmuştur. Bu konuda Parti Genel Başkanı ile Gençlik Kollarının birbirlerine ters tutumlar benimsemele-ri mümkün değildir. Daha yukarılarda çeşitli kereler, belirttik ki, CHP Genel Başkanı, Kürt ulusunun varlığını, hiçbir zaman kabul etmemiştir. Halbuki, adı geçen raporda, «Kürt gençleri» gibi ibareler kullanılarak Kürt halkının varlığı kabul edilmektedir. İşte biz, diyoruz ki, genel başkan ile gençlik örgütleri arasında önemli bir konuda böylesine bir çelişme olamaz. Dolayısıyla, rapor MİT tarafından hazırlanmış ve CHP Gençlik Kolları aracılığı ile kamuoyuna duyurulmuştur. Bu bakımdan CHP, Gizli Raporun CHP görüşünü aksettirmediğini açıklamak zorunda kalmıştır. (52) Bu böyledir ama, MİT’in Parti üzerindeki etkinliği de ortaya çıkmıştır

Bu gizli rapor sanıldığı gibi bir kaza sonucunda da basın tarafından ele geçirilmiş değildir. Basına bizzat sızdırılmıştır. Bu sızdırmanın amacı, MİT’in CHP ile sıkı-fıkı-lığını ispat etmek, sol gruplarla, Kürt ulusal demokratik hareketi ile CHP arasında kesin bir mesafe olduğunu göstermektir.

Nitekim, Türk Solundaki çeşitli örgütler hakkında jurnalleme yapan bu gizli rapor, solda tepki ile karşılanmıştır. İşte, bu raporun açıklanmasından bir kaç gün sonra CHP Genel Başkanı Milliyet Gazetesi Genel Yayın Müdürü Abdi İpekçi ile yine yukarılarda sözü edilen geniş görüşmesini yapmıştır. Bu uzun görüşmede, gizli rapor üzerinde hiç görüşülmemesi ilginçtir. Fakat, bu görüşmede,

(52) *Cumhuriyet*, 5 Haziran 1976.

Bülent Ecevit, sınırsız düşünce özgürlüğünü yine savunduğunu, sadece, halkların özgürlüğünü isteyenlere karşı bunun hiçbir zaman savunulamayacağını belirterek, Türk solu ve Türk sosyalist hareketi karşısında yine meşruiyetini korumaya çalışmıştır. İşte burada, Türk soluna ve sosyalist hareketine düşen önemli bir görev vardır. Sömürgeciliği ve ırkçılığı ile övünen bu lideri, kitleler önünde deşifre etmek. Özgürlükçü demokrasi görüşünü perde ederek, ırkçı, sömürgeci bir düşünce ve eylem yapısına sahip olduğunu açıklamak.

Bunun da biricik yolu, Kürdistan sorununa bilimsel yollarla yaklaşmaktır. Tabuları kırmak ve sorunu zaman ve mekan boyutları içinde ele almaktır. Sorun, zaman ve mekan boyutları içinde ele alındığı zaman, bütün maskeler düşecek, maskelerin gizlediği çirkinlikler birer birer ortaya çıkacaktır. Halk yığınları ile organik bağlar ancak bu yollarla kurulabilir. MHP, Türkiye’de ırkçılığın, sömürgeciliğin esas odak noktalarını gizleyen bir paravana olarak ele alınmamalıdır. Türk solu bunun gerisindeki CHP ırkçılığını ve sömürgeciliğini deşifre etmek zorundadır.

Kürt ulusal demokratik mücadelesinin safında yer alanlar, Bülent Ecevit ve benzerleri tarafından emperyalizmin oyununa gelmekle suçlanmaktadır. Bu, bilimsel bir bakış değildir. Emperyalizm ve sömürgecilik, Kürt ulusal demokratik hareketini, öteki devrimci hareketlerden tecrit amacını taşır. Soruna bilimsel bir bakış şunu gerektirir: Emperyalizm, herhangi bir ülkeyi ve o ülke üzerindeki yaşayan ulusu parçalamışsa, bundan çıkarları vardır. Bunu kendi çıkarları için yapmıştır. Lozan emperyalist bölümünde, Kürdistan bölüşülmüş, Kürt ulusu parçalanmıştır. Dört devletin siyasi otoritesi (İngiltere, Fransa, Türkiye, İran) müşterek siyasi ve askeri eylemleri ile bunu gerçekleştirmişlerdir. Kürdistan üzerinde böl ve yönet politikası uygulayan emperyalist devletler, Kemalistlere de ba-

zı imtiyazlar vererek, onları da politikalarına ortak etmişlerdir.

Emperyalizm, Kürdistan'ı bölerken, elbette bir huzursuzluğu da planlamıştır. Zira, ulusal hakları ve demokratik hakları gaspedilmiş, doğal kaynakları yağmalanmış Kürt ulusunun buna sahip olmak için mücadele edeceği şüphesizdir. Bu süreç içerisinde emperyalizmin parçalanmış olan bu kısımlardan birini ötekine karşı kullanması bile mümkündür. İşte, Kürdistan meselesinde emperyalizm faktörü burada durur. Ve Kemalistler 1919'dan beri Kürdistan'dan pay alabilmek için İngiliz ve Fransız emperyalizmi ile temas aramış ve bu amaçlarını gerçekleştirmişlerdir. Halbuki gerçekten anti-emperyalist bir kurtuluş hareketinin emperyalizmin bu tür tavizlerine kati surette iltifat etmemesi, kesin olarak ulusların eşitliği düşünce ve eyleminden hareket etmesi gerekirdi.

Bülent Ecevit gibi, bilinçli bir sömürge politikası uygulayanlar, Türk solu ve Türk «Sosyalist» hareketi Kürdistan sorununu zaman ve mekan boyutu içerisinde yani, bilimsel olarak ele almadığı için, bu temel ilişkiyi daima gözden uzak tutmuştur.

Diyarbakır'deki sıkıyönetim duruşmaları ve daha sonra meydana gelen olaylar ise, Kürt devrimcilerinin, Kürt demokratlarının, yurtseverlerinin ve milliyetçilerinin hızlı ve yoğun bir şekilde bilinçlenmelerine neden olmuştur. Kürt solunda mevcut, niceliksel düşünce birikimi, nitelik dönüşümüne uğramıştır. Kürtler, sömürgecilik kavramına ulaşmışlardır. Dünya ve Orta-Doğu konumlarında Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun statüsü konusunda geçerli ve sağlam bilgiler edinmişlerdir. Kürdistan'daki bu uyanma başta militarist-sömürgeci burjuvaziyi, onların Kürdistan'daki yerli ajanlarını ve bunların gerisindeki emperyalizmi tedirgin etmiştir. Bunun üzerine başta CHP olmak üzere, sömürgeci-militarist burjuvazinin sözcüleri olan siyasi par-

tiler, Kürt ulusal demokratik hareketine karşı şiddetli bir kampanyaya girişmişlerdir. Bunların Türkiye'deki sözcüleri de o kadar çoktur ki... Amaç açık. Kürt ulusal demokratik hareketinin öteki devrimci akım ve hareketlerden tecrini sağlamak. Bunda başarılı olmadıkları da söylenemez.

Bu eylemlerin sonucu nedir? Sonuç: 1923'teki Lozan emperyalist bölüşümünü onaylamaktır. Bugün, Türk solu, kendi militarist-sömürgeci burjuvazisi ile birlikte hâlâ Kürdistan üzerindeki bu emperyalist bölüşümü onaylama noktasındadır. 1923'teki emperyalist bölüşümü onaylayanların, 1976'larda, «Vatanımız, milletimiz bölünüyor, emperyalizm ,böl ve yönet politikası uyguluyor» demeleri, gülünçtür. İnandırıcı değildir. 1923'te, Kürdistan'ın bölünüp-parçalanmasına ses çıkarmayanların, bu eyleme, İngiliz ve Fransız emperyalistleri ile birlikte iştirak etmiş Kemalistleri hiçbir zaman eleştirmemiş olanların, 1976'larda kendi sömürgeci burjuvazisi ile birlikte Kürt ulusal demokratik hareketine karşı tavır almaları ibret vericidir. Bu tavır almanın en keskin Marksist-Leninist söz ve teorilerle yapılmış olması hiçbir şey değiştirmez. İşte, bütün bu sakıncaların önüne, bilim yöntemi kullanılarak geçilebilir. Türk «Sosyalist» hareketi, bilim yöntemini kullanmadığı, Kürdistan sorununu zaman ve mekan boyutu içerisinde ele almadığı sürece «kendi» sömürgeci-militarist burjuvazisinin görüşlerinden bağımsız bir görüşe ve düşünceye sahip olamaz.

Kişilerin veya örgütlerin, zaman ve mekan koşullarında değişmiyeceği diye bir kural yoktur. Değişmeleri mümkündür. Bugünkü koşullarda CHP'nin ve Genel Başkanının görünümü bu. Bilim dışı, bilimin gelişmesine engel olmak için de «tabu»lara sıkı-sıkıya sarılmış bir Genel Başkan ve bir Örgüt.

Şunu da belirtelim ki, kişilerin veya örgütlerin bilinci bir bütündür. Herhangi bir soruna, bilimsel tavırla yaklaş-

ması, başka sorunlara bilimsel olmayan yollarla yaklaşması söz konusu olamaz. Örneğin: fizikteki birleşik kaplar sistemini ele alalım. Kabin bir tarafından doldurulan su, bütün kesimlerinde eşit derecede yükselir. Herhangi bir kesimde suyun yükselmesine engel olunamaz. İnsan, düşüncesi de böyledir. «Kürt sorunu hariç olmak üzere olgulara bilimsel yönden bakılıyor», denemez. Çünkü, Kürt sorunu da olgular bütünü içerisinde. Kürt sorununun tabu olarak bırakılması, öteki sorunlara bilimsel yaklaşımı da engeller.

KÜRTLERİN MECBURİ İSKÂNI

MECBURİ İSKÂN OLGUSUNA NASIL BAKILDI?

Cumhuriyetin ilanından beri, Türkiye’de, gelişmekte, etkinliğini yıldan yıla arttırmakta olan bir kapitalist ilişkiler sisteminin yanında feodal, yarı-feodal veya prekapitalist gibi çeşitli adlarla belirtilen ilişkilerin de varlığını sürdürdüğü ifade edilmiştir. İlkel, geri, «çağ-dışı» olarak belirtilen bu ilişkilerin «Doğu Anadolu Bölgesi»nde, kapitalist ilişkilerin de Türkiye’nin öteki bölgelerinde varlığını sürdürdüğü de ısrarla belirtilmiştir. Yine bunun gibi Atatürk devrinde, bu, geri, «çağ-dışı» ilkel üretim ilişkileri ile mücadele edildiği, toplumu demokratlaştırmak için her türlü çabanın harcandığı sık sık söylenmiş ve yazılmıştır. Bununla beraber, bu geri üretim ilişkilerini cumhuriyete ve inkılâplara karşı direndiği ve varlığını sürdürdüğü iddiaları her zaman vurgulanmıştır. Çeşitli zamanlarda ve çeşitli

yerlerde yayınlanan yazılarda ve kitaplarda bu iddiaları görmek ve izlemek mümkündür. (1)

I. İSKAN KANUNU HAKKINDA GÖRÜŞLER VE ELEŞTİRİLER

Bu yayınlarda, merkezi otoritenin, «Doğu» bölgesi ile uğraşması daha çok sınıf mücadelesi gibi gösterilmeye çalışılmaktadır. Bu anlayışlara göre, 19-24'lerden sonraki Doğu isyanlarının yani, Kürt direnmelerinin temelinde feodalizmin gelişmekte olan üretim ilişkilerine, kapitalistleşmeye, modernleşmeye karşı oluşu vardır. Yine bu anlayışlara göre, zaman zaman toprak reformu yapma ihtiyacı belirmiştir. Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Başkanı ve Cumhurreisi Gazi Mustafa Kemal ve devletin ve hüküme-

- (1) Bu yayınların önemlilerinden bazılarını şöyle sıralamak mümkündür. İsmail Hüsrev, *Türkiye'de Köy İktisadiyatı*, Kardo mecmuası neşriyatı, İstanbul, 1934, ss. 152-203; Hasan Reşit TANKUT, *Köylerimiz bugün nasıldır, dün nasıldı, yarın nasıl olmalıdır*, İstanbul, 1939, ss. 18-41; Ali KEMÂLİ, *Erzincan Tarihi*, Resimli Ay Matbaası, İstanbul 1932, ss. 117-208; Şevket Süreyya AYDEMİR, *Tek Adam Mustafa Kemal*, Cilt : 3, 1922-1938, Remzi Kitabevi, İstanbul 1965, ss. 215-238; Şevket Süreyya AYDEMİR, *İkinci Adam İsmet İnönü*, 1. cilt, 1884-1938, Remzi Kitabevi, İstanbul 1966, ss. 299-318; Doğan AVCIOĞLU, *Türkiye'nin Düzeni-Dün, Bugün, Yarın*, Cilt : 2, Cem Yayınevi, İstanbul 1974, ss. 1136-1140; Doğan AVCI-OĞLU, *Millî Kurtuluş Tarihi 1838'den 1915'e*, üçüncü kitap, İstanbul 1974, ss. 1332-1340; İsmail Cem, *Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi*, 4. baskı, Cem Yayınevi, İstanbul 1974, ss. 502-511; Behice BORAN, *Türkiye ve Sosyalizm Sorunları*, ikinci baskı, Tekin Yayınevi, İstanbul 1970, ss. 183-194; Taner TİMUR, *Türk Devrimi ve Sonrası 1919-1946*, Doğan Yayınevi, Ankara 1971, ss. 83-94.

tin daha sonra gelen yetkilileri bu ihtiyacı çeşitli zamanlarda ve çeşitli yerlerde belirtmişlerdir. 1934 yılında kabul edilen ve yürürlüğe konulan 2510 sayılı İskan Kanunu bu ihtiyaca cevap vermek için yapılmıştır. Kanunun esas amacının aşiretleri yerleştirmek ve toprak sahibi etmek, muhacirleri yerleştirmek ve toprak vererek kolaylıklar göstermek olduğu, topraksız köylülere toprak dağıtmak olduğu iddia edilmektedir. Bu konu ile ilgili olarak, Örneğin; Ordinaryüs Profesör Doktor Ömer Celâl SARÇ, 1934 yılında yayınladığı, **Ziraat ve Sanayii Siyaseti** isimli kitabında şöyle diyor:

A — Ord. Prof. Dr. Ömer Celâl SARÇ :

«... 14 haziran 1934 tarihli İskân Kanunu Türk İskân siyasetinin bir dönüm noktasını, daha doğrusu hakiki iskân siyasetinin temelini ve başlangıcını teşkil eder. Şimdiye kadar gelişigüzel ve plansız olarak yapılan İskân işleri bu kanunla ekonomik, sosyal ve ulusal gayeler gözetilen şuurlu bir siyasetin çerçevesine girmektedir». (2)

Ord. Prof. Dr. Ömer Celâl SARÇ, daha sonra Kanunun amaçlarını şöyle sıralamaktadır :

«... 1 — Memlekette Türk Kültürüne bağlı muhacirler gelmesini temin etmek ve nüfusu arttırmak,

2 — Ekonomik, ulusal ve askeri sebeplerin icabatına göre, memleket dahilinde nüfusun yayılışını değiştirmek,

a) Bazı yerlerde Türk Kültürlü nüfusu tefsis etmek,

(2) Ömer Celâl SARÇ, *Ziraat ve Sanayii Siyaseti*, (Ziraî ve Sinaî İktisat), İstanbul Yüksek İktisat Ve Ticaret Mektebi Talebe Cemiyeti Neşriyatı NO : 65 Arkadaş Matbaası, İstanbul 1934 s. 102.

- b) Türk Kültürüne bağlı olmayan nüfusu naklederek, bunları Türk Kültürüne temsil eylemek,
- c) Dar veya fena topraklarda bulunan ve geçim vasıtalarından mahrum olan köyleri yaşayış ve sıhhat şartları elverişli yerlere nakletmek.

3 — Aşiretleri yerleştirmek.

Ziraatte iskân edilecek nüfusa birçok yardımlar yapılır. Ezcümle toprak ,çift hayvanı, alat ve edavatı, tohumluk, ahır ve samanlık veya yeri verilir. (madde : 17) Ayrıca hükümetçe verilen talimata göre, yapı yapılması için malzeme veya para verilebilir. (Madde : 18) Yeniden kurulan veya canlandırılan köylere orta malı olarak mevcut nüfusun ortak ihtiyacına yetişen mektep, cami, köy odası, karakol, pazar, harman ve mezarlık yerleri, otlak, suvat ve orman kanunu hükümleri içinde baltalık ve başka ihtiyaçlara lazım gelen yerler parasız bırakılır (Madde : 19).

Tevfiz edilecek (dağıtılacak) arazinin büyüklüğü dekar (1/10 hektar) olarak şöyledir :

a) İki nüfuslu bir aileye :

	en çok	en az
iyi topraklardan	45	30
orta topraklardan	60	45
aşağı topraklardan	90	60

b) İkidenden fazla her nüfus için aşağıdaki miktarlar ilâve edilir :

	en çok	en az
iyi topraklardan	15	10
orta topraklardan	20	15
aşağı topraklardan	30	20

İskân edilenlerden, tahsil görmüş olanlara, tahsillerinin derecelerine göre daha fazla toprak tevfiz olunur. (3)

Yerleştirilenlere verilen malların bir kısmı parasızdır. Mütedavil sermaye, ziraat alat ve edavatı, hayvanlar, kurumlar ve araba takımları, tohumluklar parasız verilir. (Madde : 25) Türk Kültürlü nüfusun yoğunluğu istenilen mıntikalara yerleştirilenlere verilen toprak ve yapılan yapılar da parasızdır. Halbuki bu mıntikaların haricine yerleştirilenlere verilecek yapılar ve topraklar borçlanmaya tabidir.

İç İşleri Bakanı Şükrü KAYA, meclisin 11 teşrin evvel 1934 tarihindeki toplantısında, o zamana kadar gelen muhacirlere devlet arazisinden toprak verilebildiğini, fakat yeni geleceklere toprak bulmanın önemli bir mesele olduğunu söylemiştir. (4)

İç İşleri Bakanı Şükrü Kaya, biraz önce bahsedilen söylevinde bu ciheti teyit etmiştir... Muhacirler ve iskân edilenler yerleştirildikleri yerde en az 10 yıl müddetle oturmaya mecburdurlar (madde : 29).

Kanun memlekete gelecek Türk kültürlü muhacirlere büyük kolaylıklar göstermektedir. Pasaportları vize harcından, beraberlerinde getirdikleri zati eşya, tohumlar, ve hayvanlar ,gümrük resminden mu-

(3) Ömer Celâl SARÇ, a.g.e. ss. 102-103.

(4) Ömer Celâl SARÇ, a.g.e. ss. 103-104.

aftır. Yerleştirildikleri mıntıkaya göre iskân tarihinden üç veya beş yıl içinde toprak, yapı, kazanç ve yol vergilerinden istisna edilmişlerdir. Askerlik hususunda kendilerine kolaylıklar gösterilmiştir. Ayrıca muhacirlerin bütûn nakliye masrafları hükûmet tarafından ödenir. Türkiye'ye geldikleri veya kaldıkları tarihten iskânlarını takip eden senenin nihayetine kadar da, yatacakları, yiyecekleri, giyecekleri, yakacakları, tedavileri hükûmetçe verilir. (Madde 15)
(5)

İskân edileceklerin, iktisadî, içtimaî, sıhhî vasıflara ve şartlara göre mürettep yerleri tetkik etmek, iskâna yarayacak toprakları arayıp bulmak, muhacirlerin sevk şartlarını mütala etmek gibi işlerle meşgul olmak üzere, İçişleri Bakanlığında, muhtelif bakanlıklarca seçilecek zatlardan müteşekkil bir komisyon kurulmuştur.

Kanunun, nüfusun memleket dahilindeki yayılışını değiştirmeğe matuf hükümleri de, Türk iktisadi ve Kültürü için feyizli neticeler verebilir. Üreyip türemek imkânının kısıtlı olduğu dar geçimli muhitlerdeki nüfusun, arazisi daha geniş ve inkişaf kaabiliyeti daha büyük olan mıntikalarda toplamakla, iktisadî refahın artması, üretimin çoğalması temin edilebilir. Bugün inkişaf kaabiliyeti olan bazı arazi, meselâ Van Gölü ve havalisi tamamen boştur.

İskân kanunu'nun muayyen unsurların Türk Kültürüne temsiline ait hükümleri de aynı ehemmiyeti haizdir. Esbabı mucibe layihasında söylendiği gibi, Kanun «bünyemizi korumak, sağlamlaştırmak, mütecannisleştirmek ve milli harsımıza muasır medeniyete daha ziyade intibakları matlup olan nüfus kütleleri

üzerinde devlet eli ile işlemek» imkânları öngörmektedir.

Göçebeleri yerleştirmekle orta çağa ait bir müessese ilga edilmiş olacaktır. İç İşleri Bakanı'nın 14 haziran 1934 te, meclisteki beyanatına göre memleketimizde bir milyondan fazla yarı yahut daimî göçer vardır. İç işleri bakanı 11. teşrinevvel'deki söylevinde, Avrupa'da bir nüfusun iskânı 5.000 liraya mal olduğu halde, bizde 100 liraya yapılabildiğini söylemiştir.» (6)

Yeni iskân kanunumuzda, Avrupa memleketlerinde yapılan iskânlarda mühim bir rol oynayan memleket dahilindeki topraksız köylüleri topraklandırmak cihetine temas edilmediği görülür... Fakat Türkiye'de topraksız köylülere arazi verilmesi hakkında mevzuat yok değildir. Örneğin; 1504 numaralı «Şark Mıntıkları Dahilinde Muhtaç Çiftçilere Dağıtılacak Araziye Dair Kanun», büyük Çiftliklerin arazisinden köylü, aşiret efradı, göçebe ve muhacirlere arazi dağıtımına müsaade etmiş ve bu kanunun hükmü 14. 6. 1934 tarihli tefsirle diğer mıntıklara da teşmil edilmiştir.» (7)

Ord. Prof. Dr. Ömer Celâl SARÇ'ın 2510 sayılı İskan Kanunu hakkında söyledikleri bunlar. Burada, iktisat Ord. Profesörünün, İskan Kanunu ile ilgili olarak getirdiği tahlillerin bilimsel bir öz taşımadığını hemen belirtelim. Çünkü, Ordinaryüs Profesör İskân Kanunu'nun buna ilişkin olguların yüzeydeki görüntüleri ile uğraşüyor. Kendi subjektif kanılarına göre, kanun maddelerinin kaba bir tasvirini, anlatımını yapıyor. Halbuki, bilim olguların yüzeydeki görüntüleri ile uğraşmaz, bu, olgulara hayatîyet ve

(6) Ömer Celâl SARÇ, a.g.e. ss. 106-107.

(7) Ömer Celâl SARÇ, a.g.e. ss. 107-108.

canlılık veren temeldeki dinamikleri bulmaya çalışır. Bu dinamiklere ilişkin olguları öteki olgularla olan ilişkileri içinde iç ve dış bağlantıları ile kavramaya çalışır.

Öte yandan Ord. Prof. Dr. Ömer Celâl SARÇ, nesnel gerçeği ve gerçek somutu ısrarla ve bilinçle gizlemeye çalışıyor. Bunun için kanunun maddelerini tahlil etmeye 15. maddesinden itibaren başlıyor. Bu bakımdan kanunun maddelerini tahlildeki tutumu, tamamen subjektif bir tutumdur. Kendi subjektif kanılarına göre bir anlatımdır. Dolayısıyla bilimsel objektiflikten tam anlamı ile uzaktır.

Ord. Prof. Dr. Ömer Celâl SARÇ, «Türk Kültürü'nün benimsetilmesi istenilen bir halk»tan söz etmektedir. Kimdir bu halk? adı nedir? dili nedir? kültürü nedir? Bu halka Türk kültürünün benimsetilmesi neden gerekiyor? Kendi öz dilini ve kültürünü geliştirmesinin mahsuru nedir? İktisat Ordinaryüs Profesörü bu gibi soruları ve bu sorulara ilişkin olguları ısrarla ve bilinçli bir şekilde görmemezlikten geliyor, duymamazlıktan geliyor. Yazılarında bu olgulara yer vermiyor. Daha doğrusu, tahlillerine bu olguları katmıyor. Önemli bir olgusal ilişkiler kategorisini bilinçli bir şekilde yok saydığı, görmemezlikten geldiği, keyfî bir şekilde, öteki ilişkilerden soyutladığı, tecrit ettiği için de yazıları hiçbir zaman bilimsel bir bütünlüğe varmıyor.

İnsanlar, bazı olguları veya olgusal ilişkileri göremeyebilirler. Kavrayamayabilirler. Bu, gözlemdaki bir yetersizlikten ileri gelebilir. Veya olgular arasındaki ilişkileri, ilişkilerin temelindeki dinamikleri bütünsel bir şekilde göremeyebilir. Bütün bunlar bilimin üretilmesi sürecinde oluşan olaylardır. Çünkü, bu süreçteki kişi belirli bir zaman sonra gözleminin yetersizliğini anlar veya olguların öteki olgularla ilişkisini, bunlara canlılık veren temel dinamikleri daha dikkatli bir şekilde kavrayabilir. Böylece muhtemel yanlışlıklar düzeltilebilir. Fakat, Ord. Prof. Dr. Ömer Celâl SARÇ'ın durumu bu değil. İktisat Ordinaryüs Profe-

sörü doğrudan doğruya bir olguyu, Kürt olgusunu ısrarla ve bilinçli bir şekilde gizlemeye ve göz-ardı etmeye çalışmaktadır. Bu da, onun bilimsel bilgi üretmediğini, Resmi İdeoloji, yani Kemalizm çerçevesi içinde kalıp, onu doğrulama ve övme gayreti içinde olduğunu gösterir. Ord. Prof. Dr. Ömer Celâl SARÇ, Resmi İdeolojiyi, yani Kemalizmi bilimsel bir bilgi bütünü olarak gösterme gayreti içindedir. Yazdıkları ile, bunu gerçekleştirmesi mümkün değildir. Zira, olgulardan kaynaklanmayan, olgular aracılığı ile denetlenemeyen hiçbir önerme bilimsel olamaz. Temeldeki esas can alıcı noktaları gizlemek, bu can alıcı olguları gizleyen teferruat üzerinde ise fazlası ile durmak bilimsel bir tutum olamaz.

Ord. Prof. Dr. Ömer Celâl SARÇ, yazısının bir yerinde, Avrupa'da bir nüfusun iskânının 5.000 liraya mal olduğunu, Türkiye'de ise, 100 liraya yapılabildiğini söylemiştir. Aradaki bu derin farkın nereden ileri geldiğini bilimin açıklaması gerekir. Türk İskân siyasetinin bu derece masrafsız olmasının, bu derece kolay yürütülmesinin üzerinde durulması gerekirdi.

B — Erdoğan BAŞAR

Ord. Prof. Dr. Ömer Celâl SARÇ'ın kitabının basım tarihi 1934. Bu yılın son ayları. Bu kanun üzerinde daha sonraki yıllarda çeşitli yorumlar yapılmış, görüşler ileri sürülmüştür. Bir tanesini ilgi çekici bir karşılaştırmaya olanak sağladığı için buraya aktarmakta yarar görüyoruz.

Bu yazı birincisinden 30 yıl kadar sonra, 1963 te Türkiye İşçi Partisi'nin yayın organı olarak bilinen **Sosyal Adalet** dergisinde yayınlanmıştır. Erdoğan Başar'ın yazısı, «Tarih, Toprak Reformunu Haklı ve Mümkün Kılıyor» başlığını taşıyor. (8) Erdoğan BAŞAR, aynı zamanda **Sosyal**

(8) Erdoğan Başar, Tarih Toprak Reformunu Haklı ve Mümkün Kılıyor, *Sosyal Adalet*, Sayı : 2, 26 Mart 1963, s. 7.

Adalet dergisinin sürekli yazarlarından biri (9) Erdoğan BAŞAR, «Tarih, Toprak Reformunu Haklı ve Mümkün Kılıyor» başlıklı yazısında şöyle demektedir :

«... daha sonra 1926 Şark İsyanı sonunda çıkarılan, 10 haziran 1927 tarihli ve 1097 sayılı «Bazı Eşhasın Şark Mıntıkasından Garp Vilayetlerine Nakline Dair Kanun» gelir. Bu, «Bazı Eşhas» «Şark Örfi İdare Mıntıkası ile, Bayazıt Vilayetlerinden 1400 kadar Eşhas ve Eşhas aileleri ile 8 asi ailesi ve mezkûr mıntikalardaki ağır ceza mahkûmları»dır. Bu kanunun 9. maddesine göre, nakledilenlerin terk ettikleri arazi ve araziye tabi olan binalar ,vakıf gelirleri hazineye intikal eder.

Kanunun 1. maddesinde idareye tanınan nakil yetkisinin gerekçesi açıklanmakta, bu nakillerin, «idari, askeri ve içtimai nedenlere binaen» yapılabileceği belirtilmektedir.

13.6.1934 tarihli ve 2510 sayılı İskân Kanunu'nun 10. maddesi, bu kanunun daha geniş hedefli olduğunu, bir içtimai değişikliği de öngördüğünü ortaya koymaktadır. Bu madde şöyledir:

Madde 10 — Kanun, aşirete hükmü şahsiyet tanımaz. Bu hususta herhangi bir hüküm, vesika ve ilama müstenit ol-
sa da tanınmış haklar kaldırılmıştır. Aşiret reisliği, beyliği, ağalığı ve şeyhliği ve bunların herhangi bir vesikaya, veya görgü ve göreneğe müstenit her türlü teşkilât ve taazuvları kaldırılmıştır.

Bu kanunun neşrinden önce herhangi bir hüküm veya vesika ile veya örf ve adetle aşiretlerin şahsiyetlerine veya onlara izafetle reis, bey, ağa ve şeyhlerine ait olarak tanınmış, kayıtsız-şartsız bütün gayrı-menkuller devlete geçer.

Cumhuriyetin devletçi bir tutumla sanayileşme tecrübelerine giriştiği bir zamana rastlayan bu kanun görüldüğü gibi, gayet açık bir şekilde aşiret hayat tarzına son vermeyi, aşiret beylerinin nüfuz ve hakimiyetini kaldırmayı hedef tutmuştur.» (10)

Sosyal Adalet Dergisi yazarı Erdoğan BAŞAR'ın 2510 sayılı İskân Kanunu hakkında söyledikleri de bunlar. Aradan geçen 30 yıl gibi uzun bir müddete rağmen 2510 sayılı kanunun anlatımında hiçbir değişiklik yok. Hatta, Kanunun yapılmasının gerçek nedeninin biraz daha bilinçli olarak gizlenmesi var, diyebiliriz. Devletin, şeyhlerin, ağaların, aşiretlerin ve reislerinin topraklarına el-koyması olayı, toprak reformu çabalarına başlanmış olarak gösterilmek isteniyor. Sosyal-Adalet dergisi yazarı Erdoğan BAŞAR şöyle devam ediyor :

«... 27 mayıstan sonra 19.10.1960 tarih ve 105 sayılı bir kanunla 2510 sayılı kanuna bazı maddeler eklendi. Bu kanunun 1. maddesi, dini, his veya geleneklere alet etme veya yabancı ideolojilere alet etmek, veya cebir veya şiddet kullanmak suretiyle kurduğu nüfuza dayanarak bölge halkını ezen, tedirgin eden, sömüren, haklarına tecavüz eden, iradelerine müessir olan veya milî menfaatlara müessir herhangi bir harekette bulunanlar ile yakın hısımlarının yurt içinde başka mıntikalara nakil ve iskân edilmelerine imkân sağlamıştır.» (11)

(10) Erdoğan Başar, a.g.m. s. 7.

(11) Erdoğan Başar, a.g.m. s. 7.

Erdoğan BAŞAR, daha sonra yazısına, kanun hükümlerinin, ağaların iktisadi ve siyasi nüfuzlarının kırılmasına yetmediği, bir takım peşin hükümlerle daha radikal tedbirlerden çekinildiğini belirterek, şöyle devam etmektedir:

«... Tarihimizin birbirinden çok farklı ve uzak devirlerinden alınmış bu olaylar bir noktada birleşmektedir. Toprak mülkiyeti bir kutsal varlık, dokunulmaz ve değişmez bir nesne, değişmez bir kavram değildir. Tersine bazan sırf siyasi, bazan sosyal-politik, bazan da sosyal değişimleri hedef tutan, bazan sosyal değişimler meydana getirmek isteyen fakat akim kalmış hukukî müdahaleler bu alanda görülmüştür.

Aşiret hayatına son vermeyi hedef tutan hüküm açıklığında bir kanunla Türkiye’de toprak ağalığına son verilebilmiş olsaydı, şimdi, çok daha ileri bir düzeyde başka problemlerin tartışması ile meşgul olacaktık. Çeşitli nedenlerle bu mümkün kılınmadı. Fakat, bugün artık mümkündür.

Buna müsait, hatta bunu emreden bir anayasa hükmü yürürlüktedir. Türk toprak hukukunun geçmiş bu istikamette bir reformu haklı ve mümkün kılan misaller taşımaktadır. Türk köylüsü toprak ihtiyacı içinde kıvrınmaktadır ve Türk toplumu daha ileri bir istihsal düzeyine geçmek ihtiyacı içinde, toprak meselesinin halkçı ve devrimci bir yönde halledilmesini beklemektedir.

Buna mukabil, «bir avuç bataklık toprak ağası», halkın ağaların nüfuzundan kurtulmasını kendi için tehlikeli bulan «bir avuç kapitalist» ve bunların borusunu öttürmekle bir lokma ekmeğe kavuşan «bir avuç gerici» toprak reformunu yolundan çıkarmaya, anayasanın açık hükmünü gizlemeye çalışmaktadır. Bu mücadele çağın isteğine, yığınların çıkarına, toplumun hürriyet mücadelesine ve anayasa ilkelerine

uygun bir tarzda sonuçlandırılacaktır. Aksi, tarihen sabit, gayri-mümkündür.» (12)

Görüldüğü gibi Erdoğan BAŞAR 2510 sayılı iskân kanununu, toprak reformu girişimi, topraksız köylülere toprak dağıtmanın bir basamağı, büyük toprak mülkiyetini parçalamak için girişilen radikal bir tedbir olarak sunmaktadır. Bütün bunlar gerçek somutu, nesnel gerçeği gizleyen çabalardır. Yazar, demokratik ve ilerici sloganları da kullanarak nesnel gerçeği gizlemek için büyük bir çaba harcamıştır. Sosyal Adalet dergisinin yazarı, gerçek somutu, nesnel gerçeği gizleyebilmek için, kitlelerin düşüncesinden uzak tutabilmek için tahrifata da girişmektedir.

Yazar, 2510 sayılı kanunun 10. maddesi şudur dedikten sonra, yukarıdaki alıntıyı aynen vermektedir. Halbuki, 2510 sayılı kanunun 10. maddesi sadece bu değildir. Erdoğan BAŞAR 10. madde adı altında sadece maddenin A fıkrasını ve B fıkrasının bir kısmını vermiştir. Halbuki maddenin C ve Ç fıkraları da vardır. Bu fıkralarda şunlar yazılmaktadır :

«... C. Bu kanunun neşrinden önce Aşiretlere reislik, beylik, ağalık, şeyhlik yapmış olanları ve **yapmak isteyenleri** ve sınırlar boyunda oturmasında emniyet ve asayiş bakımından mahsur bulunanları, aileleri ile birlikte münasip yerlere naklettirip yerleştirmeye, icra vekilleri heyeti kararı ile Dahiliye Vekili selâhiyetlidir.

Ç. Türk tebaasından olup da, Türk kültürüne bağlı bulunmayan aşiretler fertlerinin dağınik olarak 2 numaralı mıntikalara, Türk tabiiyetli ve Türk kültürlü göçebe aşiret fertlerini sıhhat ve yaşama şart-

ları elverişli yerlere nakledip yerleştirmeye, Türk tebaası olmayan ve Türk kültürüne bağlı bulunmayan göçebe aşiretler fertlerini icaba göre Türkiye dışarısına çıkarmaya Dahiliye Vekili selâhiyetlidir.»

Sosyal Adalet dergisinin yazarı Erdoğan BAŞAR, 10. maddenin bu son fıkralarını neden görmemektedir, gözden uzak tutmaktadır, gizlemektedir? Çünkü, bu fıkralar, kanunun yapılışının gerçek nedenlerini, bu olgulara hayatîyet ve canlılık veren temel dinamikleri açıklamaktadır. Bu bakımdan, bu kanun, İskân Kanunu değil, Mecburi İskân Kanunudur. Sürgün Kanunudur. Merkezi Otorite, Kemalist iktidar her türlü devlet olanaklarından yararlanarak, aşiretleri, şeyhleri, ağaları, ailelerini, mallarını ve müklerini de ellerinden alıp çoluklarıyla-çocuklarıyla jandarma dipçiği refakatinde sürgüne göndermekte, Sosyal Adalet Dergisinin yazarı ise «bir avuç bataklık toprak ağası» diye bu kişilere saldırmaktadır. Böylece, sürgün işlemini gerçekleştiren Merkezi Otoritenin, yani hakim ulusun egemen sınıfı ve yönetici sınıfı ile kesin bir özdeşlik içine girmektedir. Bu egemen ve yönetici sınıfın bütün sömürgeci anti-demokratik, ırkçı ve faşist eylemlerini onaylamaktadır.

Bu kişiler neden sürgüne gönderilmektedir sorusunu sormamakta ve bu soruya cevap aramamaktadır. Kaldı ki, sürgüne gönderilenler sadece bunlar da değildir. Sormak gerekir; toprak reformunun yolu kitleleri sürgüne göndermek midir?

Ağalar, beyler, şeyhler ve aşiret reisleri sınıfsal ilişkileri ve sömürü düzeni içinde sömürücü sınıflar olmakla birlikte, sürgüne gönderilmeleri, kürt ulusallığı açısından alternatif görülmelerindendir. Çünkü, sömürgeciler bir alanı, bölgeyi ve ulusu sömürgeleştirirken yerli egemen sınıfların politik alternatif olma durumlarını kırar ve kendine uyarlı hale getirmeye çalışır.

Sosyal Adalet dergisi yazarı Erdoğan BAŞAR'ın, «Tarih, Toprak Reformunu Haklı ve Mümkün Kılıyor» başlıklı bu yazısı, çok etkili olmuş olacak ki, yine aynı derginin yazarlarından Samim KOCAGÖZ, yine aynı dergide yayınlanan bir yazısında bu fikirlere aynen katılmaktadır. (13)

2510 sayılı İskân Kanunu, yani Mecburi İskân Kanunu veya Sürgün Kanunu ile ilgili olarak üçüncü bir kişinin görüşlerini daha eleştireceğiz. Bu Doç. Dr. Taner TİMUR'dur. Yazar, kitabının başında, araştırmasını «Bilimsel Sosyalizmin teori ve yöntemini kullanarak» yaptığını yazmaktadır. Bu bakımdan, bu eleştiriyi araştırmamızın biraz daha ileri kısımlarında yapmayı uygun görüyoruz.

2510 sayılı kanunun yapılışının gerçek nedenlerini, kanunun maddelerini, kanunun gerekçesini ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görüşülmesi işlemine dayanarak anlatmaya çalışalım.

(13) Samim Kocagöz, Köylümüz Kimden Yana, *Sosyal Adalet*, Sayı:5, 16 Nisan 1963, s. 11.

II. OLGU. 1 : MECBURİ İSKAN (SÜRGÜN) KANUNU

A. KANUNUN MADDELERİ.

2510 sayılı kanun, 52 maddedir. 1934 tarihinde kabul edilmiştir. (14) Kanunun önemli maddelerini buraya ay-nen alıyoruz. Kanunun ilgili maddeleri hakkında gerekli açıklamalar dipnotları aracılığı ile yapılmıştır.

M u k a d d e m e

İskân Mıntıkları

Madde 1 — Türkiye’de Türk Kültürüne bağlılık dola-yısıyla nüfuz oturuş ve yayılışının, bu kanuna uygun

-
- (14) 2510 sayılı İskan Kanunu, Kabul tarihi, 14 Haziran 1934. Resmi Gazete ile neşir ve ilanı 21 Haziran 1934, Resmi Gazetenin nu-marası 2733, Düstur, 3. tertip, Cilt 15, Teşrisani, 1933-Teşrinev-vel 1934, Başvekalet matbaası 1934 ss. 1156-1175.

olarak icra vekillerince yapılacak bir programa göre, düzeltilmesi dahiliye vekilliğine verilmiştir.

Madde 2 — Dahiliye vekilliğince yapılıp, icra vekilleri heyetince tasdik olunacak haritaya göre, Türkiye, iskân mıntıkları bakımından 3 nevi mıntıkaya ayrılır.

1 numaralı mıntıklar : Türk kültürlü nüfusun tekasüfü istenilen yerlerdir. (15)

2 numaralı mıntıklar : Türk kültürüne temsili istenilen nüfusun nakil ve iskânına ayrılan yerlerdir. (16)

3 numaralı mıntıklar : Yer, sıhhat, iktisat, kültür, siyaset, askerlik ve inzibat sebepleri ile boşaltılması istenilen ve iskân ve ikame yasak edilen yerlerdir. (17)

-
- (15) Bu bölgeler, genel olarak uzun asırlardan beri en az M.Ö. 2000 yılından beri Kürtlerin oturduğu bölgelerdir. Kürdistan'ın Kuzey ve Kuzey-Batı kesimleri, yani Lozan Emperyalist bölüşümünde Kürdistan'ın Türkiye'de bırakılan kesimidir. Hükümet 2510 sayılı kanun ile bu bölgelere Türk kültürlü nüfus yerleştirerek Türkçe konuşan, Türk Kültürüne bağlı olan nüfusun yoğunluk kazanmasını istemektedir.
- (16) Bu mıntıklar, Türkiye'nin Batı bölgeleridir. Özellikle Akdeniz, Ege, Marmara, Trakya Bölgeleridir. Kürtler, En az M.Ö. 2000 yılından beri oturdukları yurtlarından alınarak bu bölgelere sürgüne gönderilmektedir. Buradaki Türk Kültürlü nüfus yoğunluğu içine serpiştirilerek eritilmek istenmektedir.
- (17) Bu bölgeler boşaltılacaktır. İskan ve ikame yasak edilecektir. Bu bölgeler, Ağrı, Sason, Tunceli, Zeylan (Van), Kars'ın Güneyi, Diyarbakir'in bazı kesimleri, Bitlis, Bingöl ve Muş'un bazı kesimleridir. Ayrıca Anadolu'nun öteki bölgelerinde de ufak-tefek birkaç yer vardır. Bk. 5826 sayılı kanun, Kabul tarihi: 3.8.1951, neşir tarihi: 9.8.1951; Başbakanlık Toprak ve İskan işleri Genel Müdürlü-

Yukarıda yazılan iskân mıntıkalarının tasdikli haritasında, zamanla ortaya çıkacak ihtiyaca göre değişiklikler yapılması dahiliye vekilliğinin teklifi üzerine icra vekilleri heyeti kararına bağlıdır.

f a s ı l : 1

Muhacirlerin ve Mültecilerin Kabulü

Madde 3 — Türkiye'de yerleşmek maksadı ile dışarıdan, münferiden ve müctemian gelmek isteyen, Türk soyundan meskun veya göçebe fertler ve aşiretler ve Türk kültürüne bağlı meskun kimseler iş bu kanun hükümlerine göre dahiliye Vekilliğinin emri ile kabul olunurlar. Bunlara muhacir denir. Kimlerin veya hangi memleketler halkının Türk kültürüne bağlı sayılacağı İcra Vekilleri Heyeti kararı ile tesbit olunur. (18).

Türkiye'de yerleşmek maksadı ile olmayıp, bir zaruret ilcası ile muvakkat oturmak üzere sığınanlara (mülteci) denir. 4. madde'de yazılı sebepler bulunmayan mülteciler, Türkiye'de yerleşmek isterler ve bunu yazı ile bulundukları yerin hükümetine bildirirler ise muhacir muamelesi görürler. Öbür mülteciler için vatandaşlık kanunu hükümleri tatbik olunur.

günün, 6. şubesinin 17.10.1951 tarihli ve 154 sayılı tamimi. Tamim NO : 17180-3615/49500; Yine aynı şubenin 3630-105/8836 numaralı ve 224 sayılı tamimi; 5098 sayılı kanunun ek maddeleri, bu kanunlarda ve tamimlerde yukarıda belfirtilen bazı bölgelerde «yasaklık» durumunun kaldırıldığı belirtilmiştir.

- (18) Bunlar genel olarak Yugoslavya, Romanya, Bulgaristan, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği gibi ölkelerden gelen Türk göçmenleridir. Hükümet bunların Türkiye'ye gelmesini özellikle teşvik etmektedir. Kürt bölgelerine yerleştirmeyi amaçlamaktadır.

Dahiliye Vekilliği muhacirlerin ve mültecilerin alınma yollarını gösterir bir talimatname hazırlar.

Madde 4 — A : Türk kültürüne bağlı olmayanlar,

B : Anarşistler.

C : Casuslar.

Ç : Göçebe çingeneler.

D : Memleket dışına çıkarılmış olanlar

Türkiye'ye muhacir olarak alınmazlar. (19)

(19) Hükümet, «Türk kültürüne bağlı olmayanlar»a, yani özellikle Kürtlere, ulusal kurtuluşu için mücadele eden Kürtlere (bunlara yerine göre anarşist, yerine göre casus diyor) mülteci olma hakkı vermediğini beyan ediyor. Bu konuya özellikle dikkat etmek gerekir. Lozan Emperyalist bölüşümünden sonra Kürdistan'ı paylaşan hükümetler yani, İngiliz emperyalizmi, Fransız emperyalizmi, Kemalist Cumhuriyet ve Şehinşah Rıza Şah monarşisi, bu müşterek sömürgeyi iyice kontrol edebilmek için aralarında birçok anlaşmalar imzalamışlardır. Bu anlaşmalarda temel hareket noktası sınırlardaki asayışı müştereken korumaktır. Bu müştereklik, müşterek askeri, politik, idari ve hukuki eylemleri kapsamaktadır. Örneğin: Kemalist hükümet, 1926'da İngiliz emperyalist hükümeti ile, 1927'de Fransız emperyalist hükümeti ile, 1930 yıllarında da Şehinşah Rıza Şah Monarşisi ile bu tür anlaşmalar imzalamıştır. Bu anlaşmaların 1930 yılı yaz aylarında ibret verici bir uygulaması olmuştur: Kürtler, Kürdistan'ın özerkliği için İngiliz emperyalist hükümeti ile Güney Kürdistan'da şiddetli bir savaşa tutuşmuşlardır. İngiliz ordusu, yanına, kukla Arap Monarşisinin güçlerini de katarak, hava ve kara birlikleri ile Kürdistan'a yürümüştür. Aynı zamanda İran ile de savaş halinde olan Kürtler son derece olumsuz durumlarla karşı-karşıya kalmışlardır. İngiliz ordu birlikleri tarafından sıkıştırılan Kürtler Hakkari'ye kadar gelmişler ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinden iltica hakkı istemişlerdir. Kemalist hükümet İngiliz emperyalist hükümeti ile yaptığı anlaşma gereğince Kürtlere iltica hakkı vermemiştir. Yine bu anlaşma gereğince İngiliz emperyalist hükümeti ile, Kemalist hükümetin müşterek eylemleri sonucu Kürtlerin liderleri yakalanmış ve Kürt Ulusal Demokratik talepleri için verilen mücadele kanla boğulmuştur. Şeyh Ahmet ve Molla Mustafa Barzani'nin İngilizler tarafından yakalanıp yargı-

Bulaşık hastalıklılar doğrudan doğruya hükümet hastahanelerine gönderilip orada parasız tedavi olunurlar.

Madde 5 — Hususi bir ahit dolayısıyla Türkiye'ye mecburi olarak gelenler yapılan muahede hükümlerine ve hükümetçe verilen kararlara göre alınırlar.

Madde 6 — A : Muhacirler sınırlardan girdikleri veya nakil vasıtalarından çıktıkları yerin en büyük mülkiye memuruna kendilerini ve ailesi fertlerini yazdırıp bir «muhacir kâğıdı» almağa ve bir vatandaşlığa girme beyannamesi imzalamaya mecburdurlar. Muhacir kâğıdı muvakkat doğum kâğıdı yerine geçer ve bir yıl muteber tutulur.

B : Muhacir olarak alınanlar, İcra Vekilleri Heyeti kararı ile hemen vatandaşlığa alınırlar. Küçükler baba ve annelerine veya hısımlarına bağlı tutulurlar. Kimsesiz gelen küçükler, yaşına bakılmaksızın vatandaşlığa geçirilirler.

Madde 7 — A : Türk ırkından olup, hükümetten iskan yardımı istememeyi yazı ile bildiren muhacirler ve mülteciler, Türkiye içinde istedikleri yerde yerleşmeye serbest bırakılırlar. Hükümetten iskan yardımı isteyenler Hükümetin göstereceği yerlere gitmeye mecburdurlar. (20)

lanmaları ve idama mahkum edilmeleri olayı kısaca budur. İngilizler daha sonra idam kararlarını ömür boyu hapis cezasına çevirmişler ve Kürt liderlerini Basra'da zindana atmışlardır.

İşte, mecburi iskan kanunu, bu maddeleri ile Ulusal Kurtuluşu için mücadele sürecindeki Kürtlere mülteci olma hakkı verilmeyeceğini bir kere daha hükme bağlıyor.

(20) Gerek bu kanunda, gerekse bundan sonraki ilgili kanunlarda, gerekse hükümet kararnameleri ve tamimlerde, «Türk Irkı» tabiri sık sık ve ısrarla kullanılmaktadır. 1951 yıllarına kadar bu devam

B : Türk ırkından olmayanlar, hükümet-
tan yardım istemeseler bile, hükümetin göstereceği
yerde yurt tutmağa ve hükümetin izni olmadıkça bu-
ralarda kalmağa mecburdurlar. İzinsiz başka yere
gidenler ilk defasında yerlerine çevrilirler. Tekerrürü
halinde İcra Vekilleri Heyeti kararı ile vatandaşlıktan
düşürülürler. (21)

C : Türkiye'ye geldikleri tarihten itiba-
ren iki yıl içinde iskan istemeyen muhacir ve mülte-
cilere iskan yardımı yapılamaz.

f a s ı l : 2

İçerde Nakiller, Kültür ve İdare Tedbirleri

Madde 8 — Türkiye içinde toprağı dar veya azmaz-
lık, bataklık, ormanlık, dağlık ve taşlık olan yerlerde
bulunan ve geçim vasıtasından mahrum olan köyle-
ri, gerek meskun, gerekse göçebe bulunsun 3 num-
ralı mıntıkalar halkını yaşayış ve sıhhat şartları el-
verişli olan yerlere nakletmeye, evleri dağınık, köyle-
ri daha uygun merkezlerde toplamaya, huğları, oba-
ları ve komları köyler içine kaldırmaya ve yenilerinin

etmiştir. İleride kanun ile ilgili meclis görüşmelerinin anlatıldığı
bölümünde görüleceği gibi, zamanın İç İşleri Bakanı Şükrü Kaya,
Türk ırkı tabirinin kullanılması üzerinde ısrarla durmaktadır.

Okuyucular bu noktaya dikkat etmek zorundadır. Zira, bugünkü
Kemalistler de sık sık Kemalizmin ırkçı olmadığını söylemekte-
dirler.

Bu madde de Türk ırkından olan muhacirlere hükümetin yapacağı
yardımlardan göstereceği ilgiden söz etmektedir.

- (21) Burada, «Türk ırkından olmayanlar sözü üzerinde önemle durmak
gerekir. Bunlar Kürtlerdir. Özellikle Kürtlerdir. Türk ırkından
olanlara ve Türk ırkından olmayanlara karşı Kemalist Cumhuri-
yetin gösterdiği ilgi son derece ibret vericidir.

yapılmasını yasak etmeye Dahiliye Vekili selahiyetlidir. (22)

Madde 9 — Türkiye tabiiyetinde bulunan gezginci çingeneleri ve Türk Kültürüne bağlı olmayan göçebeleri, toplu olmamak üzere kasabalara ve serpiştirmek suretiyle Türk kültürlü köylere dağıtıp yerleştirmeye, casuslukları sezilenleri sınır boylarından uzaklaştırmaya ve ecnebi tebaası gezginci çingeneleri ve Türk kültürüne bağlı olmayan göçebeleri Milli sınırlar dışına çıkarmaya Dahiliye Vekili selâhiyetlidir. (23)

Madde 10 — A : Kanun aşirete hükmü şahsiyet tanımaz. Bu hususta herhangi bir hüküm vesika ve ilama müstenitte olsa, tanınmış haklar kaldırılmıştır. Aşiret reisliği, beyliği, ağalığı ve şeyhliği ve bunların herhangi bir vesikaya, veya görgü ve göreneğe müstenit her türlü teşkilât ve taazzufları kaldırılmıştır.

(22) 3 Numaralı bölgelerin kesin olarak boşaltılacağı hükme bağlanmıştır. Gerek göçebe, gerekse yerleşmiş olsun 3 numaralı bölgeler kesin olarak boşaltılacak ve iskana kapalı tutulacaktır. Nüfusun sıhhatte daha elverişli yere taşınması, temel olguyu gizleyici mahiyettedir. Öte yandan Kemalist hükümetin bu ilgisi Türk ırkından olmayan Kürtlere değil, Türk ırkından olanlara yani Balkanlardan ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğinden gelenler içindir.

(23) Bu madde kanunun yapılışının temel nedenini açıkça ortaya koymaktadır. Kürtler, kendi yurtlarından sökülüp alınacak, 2 numaralı bölgelere, yani Akdeniz, Ege, Marmara, Trakya gibi bölgelere sürgüne gönderileceklerdir. Bu bölgelerde «Serpistirme» suretiyle Türk kültürlü köylere dağıtılacaktır. Böylece Türkler içinde eritilecektir. «Ulusal Kurtuluşçu» Kemalistlerin Kürtler için düşündükleri ve uyguladıkları budur.

Araştırmanın konusu olmamakla beraber şu noktayı yeri gelmişken belirlemekte yarar var : 1919-1923 hareketinin belgelenmiş, tarihsel bir nitelik kazanmış nesnel gerçekliği ayrı şey, bu nesnel gerçeğin yorumlanması ve sunulması ise ayrı bir şeydir. İlginç

B : Kanunun neşrinden önce, herhangi bir hüküm veya vesika ile veya örf ve adetle aşiretlerin şahsiyetlerine veya onlara izafetle reis, bey, ağa ve şeyhlerine ait olarak tanınmış kayıtlı-kayıtsız bütün gayrı menkuller devlete geçer. Bu kanun hükümlerine ve devletçe tutulan usullere göre bu gayrı menkuller muhacirlere, mültecilere, göçbelere, naklolunanlara, topraksız veya az topraklı yerli çiftçilere dağıtılıp tapuya bağlanır. Bu gayrı menkullerin aidiyeti sicillerindeki kayıtlara göre tesbit olunur.

olan şu ki; birinci öge sürekli olarak ikinci ögeyi reddetmektedir. Yani, 1919-1923 ve sonrasının nesnel gerçeği, kendi yorumunu ve sunuluşunu, somut belgeleri ve uygulamaları ile reddetmektedir. Yani, tarihi yorumlayarak sunanlar, «tarihin bütün maddi öğelerini tasfiye ederek, meydanı tümü ile spekülatif ve metafizik düşüncelere bırakmaktadırlar». Daha açık bir deyimle, olgulardan, yaşanan hayattan tamamen kopuk bir düşünce üretilmiştir. Böylece olgulardan kopuk olarak üretilen bu düşünceler nesnel gerçeği ve gerçek somutu ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Bu ideolojik bir çarpıtmadır. Ve süreç içinde gelenek haline gelerek aldatmacaya nesnellik kazandırılmaya çalışılmaktadır.

1919-1923 ve sonrasının yorumuna dayanan sunuluşu, «anti-emperyalist ulusal kurtuluş hareketi» olarak nitelendirilmesidir. İdeolojik çarpıtma buradadır, ki, olgunun bizatihi kendisi tarafından, yani yaşanmış hayatın bizatihi kendisi tarafından reddedilmektedir. Lenin, «savaşın karakteri, saldırganın kim olduğuna ya da düşmanın kimin yurduna yerleştiğine değil, savaşın hangi sınıfın yaptığına ve bu savaşın hangi politikanın uzantısı olduğuna bağlıdır», diyor. (*Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky*, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Ankara 1974, ss. 142-143)

1919-1923 hareketini yöneten ve yönlendiren öge, üzerinde genel olarak ittifak edildiği üzere Osmanlı paşaları, çoğu ordu kökenli sivil bürokratlar, tüccar, eşraf, mütegalibe vb. benzeri sınıf ve tabakalardır. Savaşın ideolojik muhtevasının tekabül ettiği nesnel gerçek bu sınıf ve tabakaların, sınıfsal varlıklarının ve tarihsel misyonlarının dışında düşünülebilir mi? Şüphesiz ki bu sorunun cevabı olumsuzdur. Olumsuzluk gerek savaşın seyri, ittifakları,

Tapu sicilinde aidiyete dair bir kayıt yoksa, yahut kayıtlar yalnız şahıslar namına olup da, halk arasında bunların aşirete ait olduğu şayi bulunuyor ve Aşiret fertleri de bu gayri menkullerden başkasına sahip bulunmuyorlarsa aidiyet tahkikat üzerine, o yerin idare heyeti kararı ile hallolunur. İdare heyetlerinin valilerce tasdik edilen bu kararı, katidir. (24)

şiarları itibariyle; savaş sonu devlet aygıtına egemen olan felsefe ve uygulamalar ile ve gerekse Kürdistan üzerinde uygulanan sömürgeci politika ile herhangi bir yoruma yer bırakmayacak kadar berrak olarak saptanmıştır. Bu nedenle konumuzla ilgili olarak denilebilir ki: böylesine bir kadronun yürüttüğü savaş «ulusal Kurtuluş savaşı» olabilir mi? Başka bir ulusu ezmeyi ve köleleştirmeyi amaçlayan bir savaş ulusal kurtuluş savaşı olabilir mi? Bir Ulusu köleleştirmek, dilini, kültürünü, öz benliğini ortadan kaldırmak için emperyalist bir bölüşümü, zamanın en güçlü emperyalist hükümetleri ile gerçekleştiren bir kadronun yürüttüğü savaş «Ulusal Kurtuluş Savaşı» olabilir mi?

Ulusal Kurtuluş Savaşı ancak başka ulusların Ulusal kurtuluşu ile birlikte gerçekleştirildiği zaman, yani başka Ulusların Ulusal Kurtuluşu için de çaba gösterildiği zaman, gerçekleşen bir olgu değil midir? Komşu bir Ulusu tutsak eden, hemde bunu zamanın en büyük emperyalist güçleri ile birlikte ortak eylemlerle beceren bir kadro ulusunu kurtarmış sayılabilir mi? O ulus kurtulmuş sayılabilir mi?

- (24) Kanun bu maddesi ile, aşiretleri, aşiret reisliğini, beyliği, ağalığı, şeyhliği ortadan kaldırdığını beyan etmektedir. Daha sonra bunların topraklarına devletçe el konulduğunu söylemektedir. Daha sonra da bu topraklarda Balkanlardan ve Sovyetler Birliğinden gelen ve 1 numaralı bölgelere yerleştirilen muhacirlere, mültecilere ve 1 numaralı bölgelere nakledilen öteki kişilere dağıtılacağını ifade etmektedir. İşte bu husus Türk yazarları tarafından, Kemalistler tarafından toprak reformu olarak görülmek istenmektedir. Halbuki, bunun toprak reformu girişimleri ile hiç bir ilgisi yoktur. Bir kere Kürdistan'daki toprak sahipleri yani sadece Kürdistan'daki toprak sahipleri hedef alınmıştır. Türkiye'nin öteki kesimlerindeki toprak sahiplerine, şeyhlere, aşiret reislerine dokunulmamıştır. İkinci olarak, toprak reformunun yolu sürgün değildir.

C. Bu kanunun neşrinden önce aşiretlere reislik, beylik, ağalık, şeyhlik yapmış olanları ve yapmak isteyenleri ve sınırlar boyunda oturmasında emniyet ve asayiş bakımından mahsur bulunanları, aileleri ile birlikte münasip yerlere naklettirip yerleştirmeye, icra vekilleri heyeti kararı ile Dahiliye Vekili selâhiyetlidir. (25)

Topraklara belirli bir bedel karşılığında el koyup, topraksız olanlara dağıtmaktır. «Belirli bir bedel»i hükümetin devrimci muhtevası tayin eder. Toprak, topraksız köylülere dağıtıldığı için toprak sahiplerinden gelebilecek tepkiler de kırılmış olur. Öte yandan toprak reformu faaliyetlerinde temel çaba, önce bölgedeki topraksız köylülerin topraklandırılmasıdır. Halbuki, Kürdistan'dan sürgüne gönderilenler arasında topraksız köylüler, az topraklılar, marabalar vs... de vardır. Türk yazarları, Kemalistler, emekçi Kürt yığınlarının da sürgüne gönderildiğini hiç dikkate almamaktadırlar.

Bütün bunlar bu kanunda hiç bir zaman söz konusu edilmemiş ve dikkate alınmamıştır. Topraksız veya toprak sahipleri ayırımı yapılmadan bütün Kürtlerin mecburi iskana tabi tutulmaları ve sürgüne gönderilmeleri ön görülmüştür. Ve bu kanun harfi harfine uygulanmıştır. Örneğin, 3 numaralı bölge olarak bilinen yasak bölgeler tümüyle boşaltılmıştır. Kürt emekçileri politik gerekçelerle sürgünlere gönderilirken, balkanlardan ve Sovyetler Birliğinden gelen ve «Türk ırkından» olan göçmenler Kürt bölgelerine yerleştirilmiştir. Bu bakımdan, bu kanun aşiret reisliği, şeyhlik, ağalık gibi kurumları kaldırmayı değil, doğrudan doğruya Kürtlüğü yoketmeyi amaçlamaktadır. Kürt dilini, Kürt kültürünü, tümüyle yok etmeyi amaçlamaktadır. Bu, sömürgeci devletin kendi devlet gücüne dayanarak Kürdistan üzerindeki eylemlerini yürütmesidir. Kürdistan'da daha etkin biçimlerde kontrol edip devletin bünyesi içine alma eylemidir. Kimin için? Egemen ulus olan Türk egemen ve yönetici sınıflarının palazlanması için. Fakat katı surette Türk emekçileri için değil.

- (25) Hudutlarda asayişin temin etmek için yine sürgünlerden söz ediliyor. Bu, İngiliz ve Fransız emperyalistlerinin ve diğer sömürgeci devletlerin sömürgelerinde sık sık uyguladıkları tekniktir.

C. Türk tebaasından olup ta, Türk Kültürüne bağlı bulunmayan Aşiretler fertlerinin dağınık olarak 2 numaralı mıntikalara, Türk tabiyetli ve Türk kültürlü göçebe aşiretler fertlerini sıhhat ve yaşama şartları elverişli yerlere nakledip yerleştirmeye, Türk tebaası olmayan ve Türk kültürüne bağlı bulunmayan göçebe aşiretler fertlerini icaba göre Türkiye dışarısına çıkarmaya dahiliye Vekili selâhiyetlidir. (26)

Madde 11 — A: Ana dili Türkçe olmayanlardan toplu olmak üzere yeniden köy ve mahalle, işçi ve sanatçı kümesi kurulması veya bu gibi kimselerin bir köyü, bir mahalleyi, bir işi veya bir sanatı kendi soydaşlarına inhisar ettirmeleri yasaktır. (27)

B: Türk Kültürüne bağlı olmayanlar veya Türk Kültürüne bağlı olup ta Türkçeden başka dil konuşanlar hakkında, harsî, askerî, siyasî, içtimaî ve inzibatî sebeplerle, icra Vekilleri heyeti kararı ile, Dahiliye Vekili, lüzumlu görülen tedbirleri almağa mecburdur. Toptan olmamak şartı ile, başka yerlere nakil ve vatandaşlıktan ıskat etmek de bu tedbirler içindedir.

C: Kasabalarda ve şehirlerde yerleşen ecnebi-lerin tutarı belediye sınırları içindeki bütün nüfus tu-

(26) Görüldüğü gibi Dahiliye Vekiline son derece geniş yetkiler verilmektedir. «Türk Kültürüne bağlı olmayanlar»ı yani, Kürtleri Türkiye dışarısına çıkarmaya bile «selahiyetlidir»..

(27) Bu madde de kanunun özünü, gerçek niteliğini göstermesi bakımından çok önemlidir. Ana dili Türkçe olmayanların, Kürtlerin, yeniden köy, mahalle, işçi veya sanatçı kümesi kurması engellenmektedir. Açıkça anlaşıldığı gibi, Kürtler hem yerinden yurdundan koparılacak sürgüne gönderilmekte, hem de sürgüne gönderildikleri yerlerde bile toplu olarak bulunmaları, topluluk meydana getirmeleri, engellenmektedir. Bir arada çalışmaları, hep beraber aynı işi sürdürmeleri yasaklanmaktadır.

tarının % 10'unu geçemez. Ve ayrı mahalle kuramazlar.

f a s ı l : 3

İskân

Madde 12 — 1 numaralı mıntikalara:

A: Yeniden hiçbir Aşiretin veya göçebenin sokulmasına, Türk kültürüne bağlı olmayan hiçbir ferdin yeniden yerleştirilmesine ve bu mıntikaların eski yerlilerinden olsa bile Türk kültürüne bağlı olmayan hiçbir kimsenin avdet etmesine izin verilemez. (28)

B: Bu mıntikalarda soyca Türk olup dilini unutmuş veya ihmal etmiş bulunan köyler ve aşiretler efradı ahalisi Türk kültürüne bağlı köyler ile nahiye, kaza ve vilâyet merkezleri civarında yerleştirilir. (29)

C. Bu mıntikalarda 1914 den önce yerleşip ana dili Türkçe olan ve umumî veya millî savaşta mıntı-

(28) 1 numaralı bölgelere yani Kürt bölgelerine Türk kültürüne bağlı olmayan hiç bir ferdin yerleştirilemeyeceğini belirtiyor. Türk kültürüne bağlı olmayan hiç bir ferdin veya grubun bu bölgelere yeniden gelip yerleşemeyeceği kesin hükme bağlanıyor.

(29) Türk kültürüne bağlı olanların Kürt bölgelerine yerleştirileceği belirtiliyor. Burada, «soyca Türk olupta dilini unutmuş veya ihmal etmiş» tabiri üzerinde önemle durmak gerekir. Bunlar aslında Kürttür fakat sömürgeci Türk hükümetinin baskısından kurtulabilmek için «Türküm» diyenlerdendir. Devlet bunların kürtlüklerini reddettiklerine, «Ne mutlu Türküm diyene» sözünü içtenlikle söylediklerine inandığı an bunlara da Türk muamelesi yapmaktadır. Bu husus üzerinde önemle durmak gerekir. Çünkü, Kürdistan'ı sömürgeleştiren İngiliz, Fransız, Türk, İran hükümetleri bu tür eylemlerle Kürdistan'ın sosyo/ekonomik ve sosyo/politik ve kültürel yapısında çok büyük tahribata girişmişlerdir.

Bu tabir uzun asırlar süresi içerisinde Kürtler tarafından asimile edilmiş Türkleri de kapsayabilir.

ka dışarısındaki vilâyetlere gelmiş ve bu kanunun meriyetine kadar hiçbir iskân yardımı görmemiş bulunanların eski yurtlarına gelmeleri ve yerleşmeleri temin olunur.

Ç. Dışarıdan gelecek Türk kültürlü muhacirler iklim ve yaşayış şartlarına uygunluğu gözönünde tutularak bu mıntıkalara alınıp yerleştirilirler. (30)

D: 3 numaralı mıntıkalar halkından veya 1 numaralı mıntıkalar dışında yerleşmiş olanlardan Türk kültürlü vatandaşlar, aileleri ile birlikte iklim ve yaşayış şartlarına uygun olmak üzere, 1 numaralı mıntikalara iskân edilirler.

E: 1 numaralı mıntıkalar haricindeki Vilâyetler ahalisinden bu mıntikalara, aileleri ile birlikte, gelip yerleşmek isteyen Türk ırk ve kültürlü asker ve mülkiye mütekaitleri, yine bu vilâyetler halkından ve Türk ırkından olduğu halde bu mıntikalarda askerlik etmiş olup, terhislerinde ailelerini getirerek ve bekâr olanlar da evlenerek yerleşmek isteyenler, 17. maddeye göre iskân edilirler. (31)

(30) Balkanlardan, yani Yugoslavya, Romanya, Bulgaristan ve Yunanistan ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğinden gelen muhacirlerin 1 numaralı bölgelere yerleştirileceği bir kere daha belirtilmektedir.

(31) Bu maddede 2 kategoride toplanan kişilerin aileleri ile birlikte 1 numaralı bölgelere yani Kürt bölgelerine yerleştirilecekleri hükme bağlanmış. Bu kategorilerden biri şudur: 1 numaralı mıntıkalar haricindeki Vilayetlerden yani, Ege, Marmara, Trakya, Karadeniz, Akdeniz, Orta-Anadolu bölgelerinden olan Türk ırk ve Türk kültürlü asker ve mülkiye mütekaitleri isterlerse aileleri ile birlikte bu bölgeye gelip yerleşebilirler.

2. kategori ise, şu: Ege, Marmara, Trakya, Akdeniz-Karadeniz, Orta-Anadolu bölgelerinden olan ve Türk ırkına ve kültürüne bağ-

Madde 13 — 2 numaralı maddede:

1 — Aşağıda yazılanlar Dahiliye Vekilliğinin münasip göreceği yerlerde iskân edilirler.

A: Dışarıdan gelen muhacirler ve mülteciler,

B: Bu mıntikalardaki aşiretler,

lı fakat 1 numaralı bölgelerde askerlik yapanlar terhisleri sonunda ailelerini de getirerek veya bekar iseler evlenerek bu bölgelere yerleşebilirler. Devlet bu iki kategoriye de her türlü kolaylığı sağlayacaktır.

Kürdistan'ın sosyo/ekonomik ve sosyo/politik yapısını ve sınıf ilişkilerini ve bunların Merkezi Otorite ile olan ilişkilerini inceleyen bu iki kategori üzerinde dikkatle durmak gerekir. Bu iki kategori de Merkezi Otoritenin Kürdistan'daki gözü ve kulağıdır. Merkezi Otoritenin gizli örgütlerinin ajanları olarak Kürtlerin arasına sokulmuşlardır. Tek Parti döneminde Cumhuriyet Halk Fırkasının Doğudaki örgütlerinin başlarında, Halk Evlerinin başlarında tamamiyle bu tür kişiler bulunmaktadır. İstihbarat görevlerinin yerli ajanlara devri Tek Parti döneminin sonlarına doğru gerçekleşmiş, ve giderek yoğunluk kazanmıştır. Bu süreç, yine Cumhuriyet Halk Partisi aracılığı ile olmuştur. CHP'nin Doğu illerinde görülen ve izlenen bu özelliği, geçmişe nazaran çok az bir değişiklik göstermiştir. Bu özellik ufak tefek değişikliklerle aşağı yukarı günümüzde de devam etmektedir.

Bunun için. CHP'nin Genel Başkanı Bülent Ecevit, «Halklara Özgürlük» sloganına gayet rahat bir şekilde karşı çıkmaktadır. Çünkü, bu demokratik slogana karşı çıkarken, dayandığı güç emekçi halk yığınları değildir. Bülent Ecevit, istihbarat örgütlerinden güç alarak ve onların gözüne daha çok girebilmek gayesiyle bu slogana karşı çıkmaktadır. Ve bu eyleminde çok rahattır. CHP Genel başkanı objektif olarak Kürt olan ve kendilerine «Doğu Milletvekili» denilen kişilerin gözlerinin içine baka baka, «Türkiye'de Halklar yoktur, sadece Türk halkı vardır» derken bunun için bu kadar rahattır. Çünkü, bu söz sarfedilirken dayandığı güç emekçi yığınları değil, yerli işbirlikçiler ve istihbarat örgütleridir. Emekçi yığınları karşı birazcık sorumluluğu olduğunu kavrayabilen bir lider böylesine demokratik bir slogana, böylesine pervasız ve sorumsuz bir şekilde karşı durabilir mi?

C: 1 ve 3 numaralı mıntıkalar dan naklolunan-
lar. (32)

C: 1 ve 3 numaralı mıntıkalar halkından olup,
bu mıntıkalar da askerliğini bitirmiş olanlar-
dan evlenerek kaimak isteyenler (33),

D: 1 numaralı mıntıkalar da Türk ırkından olma-
yanlardan bu mıntıkaya gelip yerleşmek is-
teyenler (34),

2 — Aşağıda yazılanlar icra Vekilleri Heyeti ka-
rarı ile nakil ve iskân edilirler:

A: Topraksız veya az topraklı çiftçiler,

B: Heyelân ve seylap gibi âfete uğrayan kim-
seler,

C: Verimsiz veya azmazlık veya bataklık veya
tehlikeli veya askerlikçe yasak mıntıkalar da-
ki insanlar,

C: Harsî, siyasî, idarî, içtimaî, askerî, iktisadî
sebeplerle nakline lüzum görülenler,

3 — Türk ırkından olmayanların serpiştirme su-
retiyle köylere ve ayrı mahalle veya küme teşkil
edemeyecek şekilde kasaba veya şehirlere iskânları
mecburîdir. (35)

Madde 14 — Yer, sıhhat, iktisat, kültür, siyaset, as-
kerlik ve inzibat sebepleri ile hükümetçe iskân ve

(32) Kürtlerin, 2 numaralı bölgelere, yani Akdeniz, Ege, Marmara böl-
gelerine sürgüne gönderilecekleri belirtiliyor.

(33) 2 numaralı bölgelerde askerlik yapan Kürtlerin terhisleri sonun-
da evlenerek bu bölgelerde kalmaları teşvik edilmektedir.

(34) Türk ırkından olmayanlardan yani Kürtlerden, isteyenlerin 2 nu-
maralı bölgelere gelip yerleşmeleri teşvik edilmektedir.

(35) Türk ırkından olmayanların, yani Kürtlerin 2 numaralı bölgeler-
de serpiştirme suretiyle yerleştirileceği bir kere daha ifade edil-
mektedir. Köyde veya mahallede veya kasabada bir topluluk mey-
dana getirmemeleri için ise, büyük bir dikkat ve gayret sarfedil-
mektedir.

ikame yasak edilip boşaltılması istenilen 3 numaralı mıntıkalar halkı, iklimi, yaşayış şartlarına ve bu kanunda yazılı kayıtlara göre 1 veya 2 numaralı mıntıkalara nakil ve iskân edilirler.

3 numaralı mıntıklara İcra Vekilleri Heyeti kararı olmadıkça hiç kimsenin yeniden iskân ve ikametine izin verilmez. (36)

Madde 15 — 1 — Devlet kara ve deniz nakil vasıtaları muhacirleri, mültecileri gümrükten muaf bütün eşyalarını ve hayvanlarını, hükümetçe naklolunanları, ve eşya ve hayvanlarını yerleşecekleri yere, yerleşecekleri yer yolları üzerinde değilse, en yakın istasyon veya limana kadar parasız naklederler.

İmtiyazlı nakliye ve tahmil ve tahliye şirketleri bu kimseler ve eşyaları ve hayvanları hakkında asgari tarifelerini tatbika mecburdurlar.

2 — 8, 9, 10, 11, 12, 13 ve 14. maddelerde yazılı dahilde bir yerden diğer yere naklolunanlardan ve dışarıdan kendi kendine gelen muhacir veya mültecilerden ihtiyaçları olanlar:

A — İskâna tâbi tutulurlar,

B — Kendilerinin zat, ev, sanat ve ticaret eşyalarının alât ve edevatının, yiyeceklerinin, tohumluklarının, koşum ve damızlık hayvanlarının ve gümrükten muaf bütün eşyalarının kaiktıkları yerden veya sınırdan yerleşecekleri yere kadar nakliye masrafları hükümetçe verilir.

C — Bunların kaldırıldıkları veya sınırlarımızdan

(36) 3 numaralı bölgeler halkının yani yasak bölgeler ilan edilen kesimlerdeki Kürtlerin nasıl ve nerelerde iskan edilecekleri belirtilmektedir. Bakanlar kurulu kararı olmadan bu bölgelere hiç kimsenin iskan edilemeyeceği hususu vurgulanmaktadır.

ıçeriye girdikleri günden iskân edildikleri güne kadar geçen zaman zarfında ve iskânlarından itibaren 1 yıl içinde yatacakları, yiyecekleri, yakacakları ve tedavileri hükümetçe meccanen temin olunur.

Ç — Bunlardan çok fakir olanlarına bir defalık, yiyecek de hükümetçe verilebilir. (37)

3 — Hükümetçe naklolanlardan ve kendi kendine gelen muhacir ve mültecilerden ihtiyaçsız olanlara ve serbest iskân isteyen bütün muhacir ve mültecilere hükümetçe masraf yapılamaz. Ama, imkân olan yerlerde bunlara toprak, ev yeri, bağ ve meyvelik yerilir. (38)

Masrafları kendi tarafından ödenmek şartıyla nakil vasıtaları, yatacak yer, yiyecek, içecek ve yakacak hükümetçe temin ve tanzim olunabilir.

4 — Hükümet kararı ile getirilen muhacirlerden ihtiyacı, ihtiyacsız aranmıyarak hepsi için bu maddenin ikinci bendi tamamen tatbik olunur. Ve kalktıkları yerden sınırlarımıza kadar ikinci bendin B fıkrasındaki bütün nakliye, yatacak yer, yiyecek, yakacak ve tedavi masrafları hükümet tarafından verilir. (39)

(37) Bu maddede Türk hükümetinin balkanlardan ve Sovyetler Birliğinden, gelen, «Türk ırkından» ve «Türk kültüründen» olan göçmenlere ne kadar sıcak bir ilgi gösterdiği belli olmaktadır.

(38) Kemalist hükümet mecburi iskana tabi tuttuğu ve kendi naklettiği Kürtlere nakliye masrafları vs... gibi masraflar yapmayacağını kesinlikle ifade ediyor. Bu, kemalist hükümetin «Türk ırkından ve Türk kültüründen» olanlarla Kürtlere karşı çok farklı ve çok eşitsiz muamele yaptığını açıkça göstermektedir.

(39) Bu maddede de, Türk ırkından olanlar ile Türk ırkından olmayanlar yani Kürtler arasında uygulama açısından büyük bir fark olduğunu göstermektedir.

5 — İskân yerlerini bırakarak serbest iskân isteyenlere, verilmiş olan yapılar ve topraklar ve yapılan masraflar peşin olarak geri alınmak şartıyla Dahiliye Vekilliğince serbest iskâna izin verilebilir. (40)

6 — İhtiyaçlıları ve ihtiyaçsızları ayırmaya yarayan bir «ihtiyaç derece cetveli» Dahiliye Vekilliğince yapılır.

Madde 16 — A: Karı ve koca bir aile olarak iskân edilir.

B: Evlenmemiş çocuklar, çocuksuz erkek ve kadın dullar, ana ve baba ile veya bunlardan sağ olanı ile birlikte iskân görürler.

.....

E — Evli çocuklar ve evli torunlar başlı başına bir aile olarak iskân görürler. (41)

.....

(40) Hükümet, kendi istediği yerde yerleşmeyen ve serbest iskan isteyen muhacirlerden, yaptığı masrafları peşin olarak geri alıyor. Ancak, bundan sonra, serbest iskanına karar veriyor. Bu madde de yapılan işin toprak reformu ile en ufak bir ilişkisi olmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Nitekim hükümetin Kürt bölgelerine yerleştirdiği birçok göçmen, çeşitli nedenlerle bölgeye intibak edememiş oralarından ayrılmak zorunda kalmışlardır.

(41) Karı-koca veya karı-koca ve evlenmemiş çocuklar bir aile sayılmakta ve bir iskan birimi meydana getirmektedir. Bu, geleneksel büyük Kürt ailesinin tepeden inme bir kararla parçalanmasıdır. Zira, evli çocuklar ve evli torunlar başlıbaşına bir aile olarak iskan görmektedirler. Böylece hükümet ana-babayı Edirne'ye, evli oğlunu Manisa'ya, başka bir evli oğlunu da Tokat'a vs. sürgüne göndermiştir. Geleneksel geniş Kürt ailesinin bu tür parçalanmasına ait örnekler sayılamayacak kadar çoktur. Bu, Türk sömürgeciliğinin Kürt toplum yapısına zor güçlerini kullanarak müdahale etmesini göstermesi bakımından önemli bir örnektir. Bütün em-

G — Türk muhacir ve mülteciler hısımlar ve akrabalarının bulundukları yerde iskân olunurlar. (42)

Madde 17 — İskân bir aileye, nüfus ve ihtiyacına göre oturacak ev veya ev yeri, sanatkârlara ve tüccarlara ayrıca geçim getirecek dükkân veya mağaza yahut bu gibi yapı veya yeri veya mütedavil sermaye; çiftçilere de ayrıca kâfi toprakla çift hayvanı, alât ve edevatı, tohumluk ahır ve samanlık veya yeri vermekle yapılır.

Köylerde, kasabalarda sanatkârlara dükkândan ayrı yarım istihkak miktarı toprak ta verilir. İskân derecesini gösteren (toprak tevzii cetveli) şudur:

I — Ziraat topraklarında:

A: İki nüfuslu bir aileye:

En az dekar	En çok dekar	
30	45	iyi topraklardan
45	60	Orta »
60	90	Aşağı »

B: İki'den fazla her nüfus için aşağıdaki miktarlar ilâve olunur:

En az dekar	En çok dekar	
10	15	iyi topraklardan
15	20	Orta »
20	30	Aşağı »

peryalist ve sömürgeci devletler ilk önce toplum yapılarına müdahale edip, sosyal organizasyonu parçalama yoluna gitmişlerdir. Emperyalist İngiltere'nin veya öteki emperyalist ve sömürgeci devletlerin sömürgelerinde uyguladıkları teknik budur.

(42) Türk muhacir ve mülteciler bir kere daha devletin sıcak ilgisini görüyor. Kemalist iktidar Kürt aile sistemini zoraki bir şekilde ve devlet gücü ile parçalarken ve her parçayı birbirinden çok uzak

II — A: İki nüfuslu bir aileye:

Kasaba ve şehir civarında sulu bostan yerleri ile kürümlü bağ veya yetişkin verimli narenciye bahçesi, zeytinlik, dutluk, fidanlık ve her nevi meyve bahçelerinden:

En az dekar	En çok dekar
6	15

B: İkiden fazla beher nüfus için iki dekar arttırılır.

.....

IV — Muhacir ve mültecilerden yüksek mektep mezunları ile Türkiye'ye veya Türk Milletine iyi hizmetleri geçtiği hükümetçe tasdik olunanlar için birinci veya ikinci ve üçüncü fıkralardaki miktarlar bir misli ve lise ve bu derecedeki mektep mezunlarına üçte iki ve orta mektep mezunlarına üçte bir fazlası ile verilir. (43)

V — Bir numaralı mıntıkaya iskân edilen müte-kaitlerin ve iki ve üç numaralı mıntikalardan 1 numaralı mıntıkaya naklolunan Türk ırk ve kültürüne mensup olanların yüksek ve lise veya bu derecedeki mektep ve orta mektep mezunlarına da hisseleri dördüncü bentteki fazlaları ile verilir. (44)

diyarlara sürerken, «Türk ırkından» ve «Türk Kültüründen» olanları biraraya toplamaya özel bir gayret göstermektedir.

(43) Bu madde de yüksek mektep mezunu muhacir veya mültecilere daha fazla toprak verileceğini hükme bağlamış. Verilecek toprak miktarları yüksek okul mezunları için iki misli arttırılıyor.

(44) 1 numaralı mıntikalara iskân edilen askerî ve mülkiye mütekâitlerine yine 2 misli toprak verilmektedir. Öteki bölgelerden gelen ve «Türk ırk ve kültürüne mensup» olanlardan 1 numaralı mıntikalara yerleşmek isteyen yüksek okul mensuplarına yine iki misli toprak veriliyor. Örneğin, okuması yazması olmayan veya sadece ilkokulu bitirmiş 4 kişilik bir çiftçi ailesine iyi ziraat topraklarından en az 50 dekar arazi verildiği halde, yüksek okul mezunu

18 ve 19. maddelerde iskân edilenlere gösterilen kolaylıklar belirtilmektedir. 20. maddede ise, 1 numaralı bölgelere iskân edilenlere, değeri peşin ödenmek üzere iskân derecesinin 2 katı toprak verileceği ifade edilmiştir. 21. Maddede iskân edilenlere dağıtılacak topraklardan ve evlerden söz etmekte, 22, 23 ve 24. maddelerde de bu evlerin, toprakların boşaltılmasında, bunlara el konulmasında valilerin ve kaymakamların kesin yetkileri olduğu belirtilmektedir. 26, 27 ve 28. maddelerde 3 numaralı ve 1 numaralı mıntikalardan mecburî iskâna tâbi tutulanların yani, sürgüne gönderilenlerin topraklarının kesinlikle devlete geçeceği, bunun karşılığında belirli bir bedel ödeneceği, bu bedelin de mahallî takdir komisyonları tarafından takdir edileceği belirtilmektedir. 29. madde ise, aynen şudur:

Madde 29 — A : Hükümetçe iskân edilen muhacirler, mülteciler, göçebeler ve 1 numaralı mıntıkada hükümetçe yerleştirilen kimseler, yerleştirildikleri yerde en az 10 yıl oturmağa mecburdurlar. Bunlar Dahiliye Vekilliğinin izni olmadıkça başka yerlerde yurt tutamazlar. Başka yerlere izinsiz gidip yurt tutanlar ve tutmak isteyenler yerleştirildikleri yere döndürürler. (45)

olanlara en az 100 dekar arazi veriliyor. Lise ve ortaokul mezunu olunca bu miktarlar biraz daha azaltılıyor.

(45) 29. maddenin bu fıkrasında iskâna tabi tutulan muhacirlerin ve 1 numaralı bölgelere hükümetçe yerleştirilen kimselerin yerleştirildikleri yerlerde en az 10 yıl oturmağa mecbur oldukları belirtilmektedir. Dahiliye Vekilinin izni olmadan başka bir yere gidemeyecekleri ve başka yerlerde yurt tutamayacakları belirtilmiştir. Buradan kabaca şu sonuç çıkarılabilir: demek ki, Kemalist iktidar asimilasyon sürecini 10 yıl olarak hesaplamıştır. Kürdistan'a iskân edilen «Türk ırk ve Kültürüne» bağlı, Yugoslavya, Romanya, Bulgaristan, Yunanistan, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nden gelen göçmenler ve Anadolu Türklerinin 10 yıl içinde Kürtleri

B: 1 ve 3 numaralı mıntıkalardan 2 numaralı mıntıkada, 9, 10 ve 11. maddelere göre bir yerden başka bir yere nakledilenler **10 yıl sonra dahi** İcra Vekilleri Heyeti kararı olmadıkça başka yerlere gidip yurt tutamazlar. (46)

Kanunun 30. maddesinde ise, 1 ve 2 numaralı bölgelere iskân yoluyla yerleşenlere, borçlu veya borçsuz olarak verilen gayrı-menkulleri 10 yıl müddetle satılıp bağışlanamıyacağı gibi yasaklar hükme bağlanmıştır.

Kanunun bundan sonraki maddeleri yine teknik düzeydedir, 31 - 37. maddeler Balkanlardan ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğinden gelen muhacirler ve mülteciler için gümrük ve vergi muafiyetini, 38. madde ise, askerlik muafiyetini belirtmiştir.

39 - 41. maddeler malî hükümlerden söz etmektedir.

39. madde şudur:

Madde 39 — I: 1 ve 2 numaralı mıntıkalarda 12 ve 13. maddelere mutabık olarak hükümetçe iskân edilmiş veya edilecek muhacirlere, mültecilere, göçebelere ve naklolunanlara 885 numaralı kanun hükümlerine göre verilmiş veya bu kanun hükümlerine göre verilecek olan iskân haddi dahilindeki mütedavil sermaye sanat ve ziraat, alât ve edevatı, hayvanlar, koşum ve araba takımları, tohumluklar ve 1 numaralı mıntıkalardakine iskân haddi içinde verilmiş

benliğinden uzaklaştıracağı Türk yapacağı ve köleleştireceğini düşünmüş.

(46) 29. maddenin B fıkrasında ise, Kürdistan'dan Türkiye'nin öteki kesimlerine sürgüne gönderilen ailelerin 10 yıl sonra dahi başka yerlere yerleşmelerinin mümkün olmadığı, İcra Vekilleri kararı olmadıkça hiç bir yerde yurt tutamıyacakları hükmü getirilmiştir. Bu, asimilasyon sürecinin, köleleştirme ve Kürdistan'ı sömürgeleştirme eyleminin kesintisiz devamını sağlamak için getirilmiş bir tedbirdir.

veya verilecek topraklar ve yapılar parasızdır. Bunlardan önce borçlanmış olanlardan tahsil edilmeyen taksitler tahsil olunmaz ve tahsil edilenler de geri verilmez.

Tevzii cetvelinin 3. bendine göre verilen topraklar da parasızdır. (47)

İl: 2 numaralı mıntıkada 885 numaralı kanun hükümlerine göre iskân edilmiş veya bu kanun hükümlerine göre iskân edilecek muhacirlere ve mültecilere, göçebelere ve naklolunanlara verilmiş veya verilecek yapılar ve topraklar borçlanmağa tâbidir.

Borçlanma muameleleri dahiliye, tahsilât, tahsili emval kanununa göre Maliye Vekâletince yaptırılır. (48)

42. madde İskân Komisyonu kurulmasından, 43 - 50. maddeler ise, icraya ilişkin bazı hükümlerden, kanunu yürütmek için tüzük ve kararnamelerin Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılıp uygulanacağını dile getirmektedir.

(47) Bu madde «Türk ırk ve kültürüne» bağlı olup, Kürdistan'a yerleştiren muhacir ailelerine, mültecilere veya hükümetçe Kürdistan'a yani 1 numaralı mıntikalara yerleştirilen öteki ailelere yapılan yardımların karşılıksız olduğu, verilen toprakların ve evlerin parasız olduğu açıkça hükme bağlanmıştır. Bu, Kürdistan'a daha fazla «Türk İrk ve Kültürlü» ailelerin yerleşmesini temin için getirilmiş bir teşvik tedbiridir.

(48) 39. maddenin bu fıkrasında ise, mecburi iskâna tabi tutulup 2 numaralı bölgelere yerleştirilen ailelere yani Kürtlere verilen toprakların, yapıların vs... kesinlikle ve açıklıkla borca bağlandığı ifade edilmiştir. Öte yandan Balkanlardan veya Sovyetler Birliği'nden gelen muhacirler veya mülteciler, eğer Kürdistan'a yerleşirlerse Devlet onlara verdiği toprakların, evlerin karşılığını almıyor. Fakat başka yerlere yerleşirlerse, onlara verilen ziraat alât ve edavatı da borca bağlanıyor. Bu da bir teşvik tedbiri olarak nitelendirilebilir. Türk ırk ve kültürlü nüfusu Kürdistan'a çekmek için bir tedbir.

Mecburi İskân Kanunu teklifi gerekçesi ile birlikte Dahiliye Vekâleti tarafından hazırlanmış ve İcra Vekilleri Heyetinin 27.4.1932 tarihli oturumunda kabul edilerek Türkiye Büyük Millet Meclisine arz edilmesine karar verilmiştir.

2 Mayıs 1932 tarihinde Başvekâlet Vekili Dr. Refik tarafından Büyük Millet Meclisi Reisliğine arz edilen gerekçenin, Esbabı Mucibe Lâyihasının önemli bölümleri şunlardır: (49)

«... Cihan Tarihinde büyük muhacerat sellerini ve akınlarını yapan ırkların başında Türkler ve Turani kavimler olduğu malûmdur.

Görüldüğü gibi, Kürtler devletin zorlayıcılığı ile yerlerinden, yurtlarından kopararak mecburi iskâna tabi tutulmuşlar, yani sürgüne gönderilmişlerdir. Hem de devlete borçlu hale getirilmişlerdir. Kemalist iktidar «Türk ırk ve kültüründen» olarak tanımladığı kişilerle Kürtler arasında kesin bir ayırım gözetmiştir. Fakat, Kemalistler nutuklarda konferanslarda, Türk İnkılabı derslerinde, şurada, burada «sınıfsız ve imtiyazsız kaynaşmış bir milletiz», «sınıfsız ve tezatsız kaynaşmış bir kitleyiz» demeyi de hiç bir zaman ihmal etmemişlerdir.

Öte yandan, hükümet tarafından hazırlanan iskân kanunu teklifi, 27.4.1932 tarihli'dir. Bu teklif 27.5.1934 tarihinde yenilenmiş ve 14.6.1934 tarihinde görüşülerek kanunlaştırılmıştır. Mustafa Kemal'in «Ne Mutlu Türküm Diyene» sözünü söylediği tarih ise, 29 Ekim 1933'tür.

Yukarıdaki tesbitler bu sözün nasıl bir ortam içinde söylendiğini gayet açık bir şekilde gözler önüne sermektedir.

(49) Bk. TBMMZC, Devre IV. İçtima 3, Cilt 23, TBMM Matbaası, Ankara 1934, s. 67'deki kanun ile ilgili sıra No: 189, ss. 1-4.

Ciftçiliğin ve demirciliğin babası olan ve kapladığı her mıntıkaya medeniyet götüren Türk'ün eski zamanda ve Orta Çağda tezahürleri görünen temsil kudreti asarı bakiye ile medeniyet tarihi ile sabittir.

... Tanzimat Türk ve İslâm camiaları yerine din, lisan, ırk ve hissiyatı farklı unsurların karışımı halinde teşkil ettiği içtimaî heyeti suni bir Osmanlılık camiası altında tuttu.

Dinî ve emperyalist saltanatın memlekette idame ettiği mutlak idarenin bünyesi esasen millî temsil siyaseti uygulamasına müsait değildir. Mutlakîyet kendi varlığını birbiri ile anlaşılamayan unsurların yanyana bulundurulmalarına ve birbirleri ile bağdaşmamalarına ve kaynaşmamalarına istinat ettiriyordu. Onun için muhtelif kıtalardan gelen muhacir unsurlar hane hane Türk kasaba ve köyleri içine dağıtılarak eritilip temsil edilmeleri maksadı hiçbir zaman gerçekleşemezdi. Muhtelif vilâyetlere gelen bu halk blok halinde müstakil köy ve mahalle teşkil etmek üzere yerli Türklerin arasına bir ihtilâf unsuru olarak katılırdı. Bunlar yıllarca kendi dilleri ile mütekellim kaldılar. Bütün Osmanlı devrinde Türkçeyi ana dili olarak benimseyemediler. Türk Irkına ve harsına mensup muhacirler bile blok halinde ayrı yerleştirilmek yüzünden ırkdaşlarına bütün bir Osmanlı devrinde ısınamadılar, gittiler.

.....

Bu 9 yıl zarfında Cumhuriyet hükümetince hal ve tesviyesine muvaffakiyet elveren dahilî, haricî birçok meselelerden sonra normal bir sistem tahtında millî bünyemizi korumaya, sağlamlaştırmaya mütecanisleştirmeye ve millî harsımıza ve muasır medeniyete daha ziyade intibakları matlup olan nüfus

k t leleri üzerinde müsmir bir surette devlet eliyle i -
lemeye Türk nüfusunu kemiyet ve keyfiyet e geli -
tirmeye müteveccih bir nüfus siyaseti takip ve tat-
bikatına sıra gelmiştir... Memleketimizde millî istih-
sali arttırmak ve kıymetlendirmek için mevcut n fu-
sumuzu hem hariçten gelecek ırkda larımızla arttır-
ma a, hem de dahilde üreyip türemek imkânının k -
sıtlı olduğu dar geçimli muhitlerden kurtarılarak ara-
zisi geniş m ntikalarda ırkı kuvvetlendirecek ve ikti-
sad  refahı arttıracak sahalara nakledilecek vatan-
dağlar arasında fazla tevell datla ve sıh   eraiti
uygunsuz olan yerlerden kurtarılarak müsait mahal-
lere kaldırılacak nüfus k t leleri arasında...

... Yine dahili iskân safahatı cümlesinden olarak
ana dili Türkçe olmayan nüfus terak mlerinin men-
n 'ne ve mevcutlarının dağıtılması şekillerine ve bu
suretle hars vahdetinin korunmasına ait tedbirlerin
ittihaz ve tatbiki için hükümete kanun  sel hiyet
alınması d   n lm  t r. Bu meyanda ecnebilerin
köylerde tesisi ikamet edememesini ve  ehir ve ka-
saba hudutları dahilinde ecnebi nüfusun adedinin
umumî nüfus yek nunun % 10'unu, tecavüz eyleme-
mesini mutazammun hükümler tedvini ile millî b n-
yemizin korunması derpi  edilmiştir.»

G r ld  u gibi, 1932 tarihli bu gerekçede, Türklerin,
dünyada, g   akınlarını yapan ırkların başında geldiği, is-
til  ettikleri her yerde çevrelerini T rkle tirdikleri anlatıl-
maktadır. Bununla beraber, özellikle tanzimat ve meşru-
tiyet devirlerinde, isl mcılık cereyanları dolayısıyla türk-
 l k akımına gerekli önemin verilmediği için bazı ırkla-
rın ve kültürlerin Türklük içinde erimeleri mümkün olma-
mı tır. Esbabı mucibe l yihasının ifadesi ile, «Bunlar yıl-
rarc  kendi dilleri ile mütekellim kaldılar. Bütün Osmanlı

devrinde Türkçeyi ana dili olarak benimseyemediler.» İşte Cumhuriyetin, Kemalist inkılâbın en önemli işi ana dili Türkçe olmayan bu milletlere Türklüğü ve Türkçeyi benimsetmektir. O milletleri Türklük içinde eritmek, yok-etmektir. Dilini, kültürünü ve öz benliğini dillerden ve tarihlerden silmektir. Kanun bu sonuca ulaşmayı sağlamak için yapılmıştır.

27.4.1932 de gerekçesi ile birlikte Meclis Başkanları-na sunulan kanun tasarısı 40 maddedir. (50)

Daha sonra, tasarı İskân Kanunu Tasarısı Muvakkat Encümeninde ufak bazı değişikliklere uğratılmıştır. (51)

1934 yılına kadar bu tasarının bir işlem görmediği anlaşıyor. 27.5.1934 tarihinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi İskân Kanunu Lâyihası Muvakkat Encümeni karar No: 6, Eşas No: 1/335, sayılı yazı ile tasarıyı, yaptığı değişikliklerle birlikte Meclise sunuyor. (52) TBMM İskân Kanunu Lâyihası Muvakkat Encümeni, 27.5.1934 de tasarıyı meclise sunarken 1932 yılında yazılmış tasarı metninin dilinde, ifadesinde ufak bazı değişiklikler de yapıyor. (53) 11.6.1934'de TBMM'ne verilen ve 14.6.1934'de kabul edilen tasarı budur.

27.4.1934 tarihli İskân Kanunu Muvakkat Encümeni Mazbatasında şunlar yazılıdır:

«Bu kanun niçin yapıldı?

Doğu'da başlayan büyük akınla Batı'ya doğru Türk soyunun yayılışı, bütün dünya için eşi bulunmaz bir iyilik olmuştur.

Bu göç 8 günden (metinde hernekadar 8 günde de-

(50) Yukarıda adı geçen Zabıt Ceridesi, ss. 21-27.

(51) Yukarıda adı geçen Zabıt Ceridesi, ss. 28-45.

(52) Yukarıda adı geçen Zabıt Ceridesi, ss. 5-20.

(53) Bk. *TBMMZC, Devre 4, İçtima 3, Cilt 23*, s. 140'daki Kanun ile ilgili olarak sıra No: 189'a ek, ss. 1-19.

niliyorsa da, bu, 8 binden olacak) (İ. B.) başlayarak ardi-arası kesilmemek üzere binlerce yıl sürmüş ve her akın karanlıklara bürünmüş olan Batı toprakları üzerinde yaşayan soylara ışık ve uyanıklık getirmiştir.

Orta Asya'da iç - denizlerin, ırmakların, çayların çekilip kuruması ve kum dalgalarının ucu - bucağı olmayan yerleri doldurması ortaya çıkan bu akın, bütün göçleri Batı'ya iki yoldan yürütmüş idi. Bu göçler, Avrupa, Ön Asya ve Afrika'yı kaplayarak bugünkü medeniyetin temellerini kurmuşlardır. İşte ilk göçenler bu Türklerdir.

Türk'lerin Anayurttaki varlıklarını korumak için dört çevreye yayılmaları da rastgele bir iş değildir. Bu akın hangi sınırdan ve hangi ülkede durmuş ise, orada bir topluluk yaşayışı uyandırmıştır ki, işte Anayurdumuz olan Anadolu'ya ilk göçen atalarımızın yerleşip yayılmaları medeniyet için çok eşsiz bir iyilik olmuş ve yeryüzüne bu medeniyet Anadolu'dan yayılmıştır:

Şurası çok açık olarak görülür ki, Cihan tarihini kendi tarihiyle kurmuş olan Türk soyu, bütün bu Batı'ya doğru yönelişinde yalnız birşey gözetmeden vazgeçmemiştir: Efendi yaşamak!

Bu, Türk soyunun özlü ve köklü yaradılışında yer etmiştir. Her şeyi veren Türk iki şeyi vermemiş, onu elinden yitirince hiç durmadan, her engeli, her önüne çıkanı yıkıp devirerek ona ne değere mal olursa olsun, yetiştirmiş ve almıştır. Türk bir gün için beyninden şu düşünceyi çıkarmamış: Tutsak ve buyruk altında yaşamamak. (54)

(54) «Tutsak ve buyruk altında yaşamamak» ulusların gelişmelerinin zorunlu bir sonucudur. Ulus kavramının, ulus olmanın muhtevası

Bu, yalnız hakanlıklar kurduğu günlerde değil, tâ Orta - Asya'da yaşarken de böyle idi. Bu akından bugüne kadar da böyle gitmiştir. Onbinlerce yıl içinde birçok sarsıntılarla öz benliğini kaybederek, başka soyların boyunduruğu altında kalmak zorluğuna düşmemiş değildir. Ancak, hiç durmadan silkinip kalkmayı bir soluk göz önünden kaçırmamış ve böylece ezildiği yeri bırakarak, ötede yine bir hakanlık kurmuştur. Bu yürüyüş İsa doğumundan altı bin yıl önce başlayarak, bugüne kadar böyle gelmiştir. Sonra Türk'ün bir başka ve özlü gücü daha vardır ki, yerleştiği yerde parlak bir medeniyet kurar, çabuk ürer ve üreyince de ateşli ülkü eri olduğu için ileri atılır, ülkeler açarak dört çevreye yayılır ve her yayıldığı yere medeniyet ışığı götürür. İşte milletler kapısından girerek, 10 bin yıldan beri tarih bu büyük milleti hep bu serpiştirmek işi ile uğraşırken bulmuştur. Bu yürüyüş önüne kattıklarını ite kaka ileri

içinde bu özellikler vardır. Fakat burada, «Türk Uluğu hep efendi yaşadı, tutsak ve boyunduruk altında yaşamaya hiç bir zaman razı olamaz» şeklinde bir övünme var. O halde, burada, zaten normal olarak mevcut olması gereken özellikler ile övünölmektedir. Bu, anormal bir durumdur. Nitekim, «Türk Uluğu hep efendi yaşadı, asla tutsak olmadı, boyunduruk altında yaşama zilletine razı olmadı» gibi ifadelerle övünenler, Kürt ulusunu tutsak etmek, köleleştirmek için her türlü yolu, ama, her türlü yolu denemişlerdir. Kürt adını, Kürdistan adını dillerden silmek, tarihlerden silmek, Kürt varlığını tümüyle yokedebilmek için her şeyi, ama her şeyi mübah saymışlardır. Bu kanun da bu tür eylemlerin bir parçasıdır. Göröldüğü gibi burada, iki standartlı bir düşünce söz konusudur. Kendi efendiliği ile, tutsak olmaması ile övünen bir ulus başka bir ulus tutsak etmek için her türlü gayreti göstermektedir. Okuyucuların bu nokta üzerinde dikkatle durmalarında yarar vardır. Türk düşüncesi özellikle 1923'lerden sonra hep iki standartlı olagelmıştır. Bunun temel nedeni Türk düşüncesinin bilimsel bir bütönlüğe erişmemiş olmasıdır.

sürerek çok yerlerde onlarla karışarak, çok yerlerde onları eline alarak böyle sürüp gitmiştir. İşte, Türk soyundaki öz benlik sevgisi bu göçebe yaşayışının çok yerde bugüne kadar bu yönden yürüyüp gitmesini ortaya çıkarmış ve bugün gördüğümüz Türkmen, yörük gibi oba ve oymaklar böylece kalmıştır. (55)

... Bu kanunu yapmaktaki temel de bu düşüncelerdir. Yalnız muhacir getirerek yerleştirmek düşüncesi bu kanunda yer tutmuş değildir. Burada en canlı ve köklü düşünce yapılacak iş, yerleştirmenin bilgi yolunda yapılmış olması ile beraber binlerce yıldan beri dönüp dolaşan dağınık Türkleri toparlayarak artık bu göçebe yaşayışına bir son vermek ve kültür işini kökünden kesmek için buraya açık ve kestirme kurallar konmuştur. Öteden beri Türk kültürüne uzak kalmış olanların ülkede yerleşerek onlara Türk kültürünü benimsetmek için devletin yapacağı işler, bu kanunda açıkça gösterilmiştir. Türk bayrağına gönül bağlamamışken, Türk yurttaşlığını, kanunun ona verdiği her türlü hakları kullanmakta olanları Türkiye Cumhuriyeti uygun göremezdi. Bunun içindir ki, bu gibileri Türk kültüründe eritmek ve onları Türk oldukları için daha sağlam yurda bağlamak yollarını bu kanun göstermiştir. Türkiye Cumhuriyeti devletinde Türk'üm diyen herkesin bu Türklüğü devlet için belli ve açık olmalıdır. Burada devlet, hiçbir Türk'ün Türklüğünden bir soluk işkillenmek istemez. Yalnız, devletin kanunlarından her türlü koruyuculuğu ve yararlılığı görerek, her Türk gibi yurdun bütün iyiliklerini, kazançlarını verimlerini bol bol

(55) Bk. *Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre IV, İçtima 3, cilt 23, s. 67'deki kanunun esbabı mucibe layihası, s. 5.*

almakla beraber, Türk duygusunu taşımaz gibi durmak işini bu kanun kökünden kesip atmıştır. Türkiye Cumhuriyeti bütün bunların nereden geldiğini araştırarak bu kanunla uygunsuzlukların hepsini ortadan kaldırmıştır. Bunları **Türk Büyük Benliğinde** yerleştirip eriterek, bir kardeş ve yurttaş varlığı yaratmak istemiştir. Bunun için de kanunun temeli ne gelişigüzele, ne de bana göreler üzerine kurulmuş değildir. Burada en sarsılmaz temel kökünü yaşamak bilgisinden alarak kurulmuş olan Yurt bilgisidir. Ve kanun yalnız bunun üzerine kurulmak istenmiştir. Bunun içindir ki, Devletin düşüncesi yalnız muhacir getirip yerleştirmek olmadığını başlangıçta anlatmıştır.» (56)

Açıkça görüldüğü üzere, temel amaç, Kürtleri, Türk unsurlar içinde eritip, Kürt ulusal varlığını yok etmektir. İskân kanunu lâyihası Muvakkat Encümeni daha sonra maddeler hakkındaki görüşlerini de birer birer belirtmektedir. (57)

Hükümet teklifinin birinci maddesi üzerinde şu görüş ileri sürülüyor:

«... Birinci maddenin nüfus oturuş ve yayılışı gözönüne alınarak bunu da ancak sağlam ve sürüp gidecek bir programa bağlaması, küçük ve dar düşünceler önüne geçerek, düzenli bir yolda bu işi başara bilmek istemesinden ileri gelmiştir.

Demek istiyor ki: Herkesin kendi düşüncesine uygun olarak veya gelişi güzel yurdun neresinde olursa olsun ırkekleenerek bir yuva kurmasına, daha açığı darmadağınık yerleşmesine devlet göz yummu-

(56) Yukarıda adı geçen Zabıt Ceridesi, s. 8.

(57) Bk. *TBMMZC Devre IV, İçtima 3, Cilt 23*, s. 67'deki kanun ile ilgili olarak sıra No : 189, ss. 8-20.

yor. Bu madde hükümetin teklifi gibi bırakılmıştır. (58)

İskân Kanunu Muvakkat Encümeni Lâyihasının yedinci madde ile ilgili görüşü ise şudur:

«... Yedinci maddede de, alınacak muhacirlerin yurt tutmada bağlı kalacakları esaslar konmuştur. Madenin birinci kısmı Türk soyundan olanlara ait olup, bunlar hükümetten yerleşme yardımı istemedikleri takdirde Türkiye'nin her yerinde yerleşmekte serbest bırakılmışlardır. Ancak hükümetten yardım isteyince, hükümetin göstereceği yerlere gitmeye mecbur tutulmuşlardır.

Türk kültürüne bağlı olup ta, Türkçe'den başka dil konuşanların Türklük içinde eriyip kaynaşmaları elde edilmek üzere serbest yurt tutmada dahi hükümetin göstereceği yerlerde yerleşmeye mecbur tutulmuşlardır. (59)

«... Hükümet teklifinde, Türk kültürüne bağlı olmayan göçebelerin Türk kültürlü köylerimize birer aile olarak yerleştirilmesi yazılmış ise de, maksat bunların süratle **ana dillerini** unutmaları, Türklerle karışması olduğundan, büyük köylerde bir mahallede veya birbirine komşu ve kolaylıkla toplanır bir yerde olma-

(58) Burada Kürtlerin binlerce seneden beri yaşadıkları topraklardaki yerleşimine «darmadağınık yerleşme» deniyor. Kürtlerin kendi yurtlarından sökülerek Anadolu'nun Türk kesimine serpiştirilmesine ise, düzenli yerleşme deniyor. Okuyucular Kemalist iktidarın bu derin çelişmelerine dikkat etmelidirler.

(59) Yukarıda adı geçen Zabıt Ceridesi, s. 9. Gerek kanun maddelerinde, gerekse kanunla ilgili olarak yapılan çeşitli konuşmalarda Kürtler için «Türk kültürüne bağlı olmayanlar» denildiği halde burada «Türk kültürüne bağlı olup da, Türkçeden başka dil konuşanlar» denmektedir.

mak şartıyla oturtulmalarında beis görülmemiştir. (60)

11. Madde hakkında ise, söylenen şudur:

«... Hükümet teklifinin 9. maddesinin muaddel şekli olan 11. madde, yurttta, «dil, kültür, kan birliği» temin etmek maksadıyla konan bir maddedir». (61)

Bütün bu açıklamalar Kanun teklifinin ırkçı muhtevasını göstermesi bakımından çok önemlidirler.

C. MECBURÎ İSKÂN KANUNU'NUN TBMM'de GÖRÜŞÜLMESİ

Mecburî İskân Kanunu tasarısı TBMM'nin 7.6.1934 ve 14.6.1934 tarihli iki oturumunda görüşülmüş ve kabul edilmiştir. (62) Bununla ilgili Meclis görüşmelerinin bazı bölümlerini aynen alıyoruz. Görüşmelerle ilgili açıklamalar Dip notları aracılığı ile gösterilmiştir.

«... 1/335 numaralı İskân Kanunu Lâyihası ve İskân Muvakkat Encümeni mazbatası.

REİS — Heyeti Umumiyesi hakkında müzakere açılmıştır, efendim.

Naşit Hakkı Bey - (Kütahya) — Aziz arkadaşlarım, yurdumuza ülkümüzdeki şekli verecek, bugünkü bakir varlık üzerinde hür, zengin ve sağlam nesilleri

(60) Bu konuşma kanunun yapılışının gerçek nedenini hiç bir itiraza yer bırakmayacak kadar açıklıkla ortaya koyuyor. Yukarıda adı geçen zabıt ceridesi, s. 10.

(61) Yukarıda adı geçen zabıt ceridesi, s. 11.

(62) TBMMZC, Devre IV. İçtima 3, cilt 23, TBMM Matbaası, Ankara 1934, ss. 67-77, ss. 140-160, ss. 164-166.

yaşatabilecek, Türk olmanın şeref ve değerini bu topraklarda yaşayanların iliklerine kadar işletecek olan (yerleştirme kanunu) İnkılâbın ana kanunlarından belli başlısı olmak mümtazlığındadır. (63)

... arkadaşlar gün görmüş Türk Milleti, Dünya'nın en büyük inkılâpçısı ve Türklüğün büyük kurtarıcısı Gazi Mustafa Kemal'in etrafında toplanıyor. Dışarıda kalmış olan Türk'leri Ana Vatan büyük sevgi ile kucaklıyor.

İki buçuk asırdan beri, Tuna boylarından başlayarak Meriç kenarına kadar Türkler, elleri boş, aç ve sefil, anayurda akıyor ve burada nüfusun sıhhatin kadrini bilmeyen bir idarenin elinde kırılıp gidiyordu. Bunların içinde bilhassa korunan unsurlar Türk dili ile konuşmuyor, ufuklar karardığı vakit, düşman safına geçmekten utanmıyor, Anadolu'nun kıyılarından bir hançer gibi Vatanın bağrına saplanmağa savaşıyorlar... Arkadaşlar biraz sonra Türk Milletinin dönülmez bir kararı olarak, Yurdun her yanına yayılacak olan bu kanun kurunu vusta'dan kalan son içtimaî müesseseyi de kökünden kazıyacaktır.

Türk içtimaî varlığı, esasen, kendisine yakıştırmamış olduğu bu tezat manzarasından kurtulacak, dil, kültür ve ülkü birliği ile birbirine kaynaşmış olan milyonların arasından velevki pek azlık ta

-
- (63) «Türk olmanın şeref ve değerini bu topraklarda yaşayanların iliklerine kadar işletecek olan (yerleştirme kanunu)»ndan söz edilmektedir. Ve bu kanunun inkılabın ana kanunlarından biri olduğu söylenmektedir. «Türk Irk ve Kültüründen» olanlar Türk olmanın şeref ve değerini yaşayabilirler. Türk dil ve kültüründen olmayanlara özellikle Kürtlere ve özellikle Kürt toplumu olma özelliklerini savunanlara, «Türk olmanın şeref ve değerini iliklerine kadar işletmek» baskı ve zulüm mekanizmalarını kullanmadan gerçekleştirilebilir mi?

olsa bu gayrı tabiiilik tarihe intikal edecektir. Bu mesut netice, bir hamlede alınmış değildir. Bugün gururla verdiğimiz bu karar, Cumhuriyet kurulalıdan beri başında, muhterem reisin bulunduğu hükümet tarafından inatla ve ısrarla alınan inkılâp tedbirlerinin ve çok çetin mücadelelerin verimidir. (64)

Bu Vatan üzerinde sınıf ve tezdâd yaşatmamak için bizim prensiplerimizi tanımayanlarla mücadele çok çetin oldu. Muhtelif silâhlı isyanlar, irtica hareketleri, dağ başlarında soygunculuk ve mütecavizler ekseriya aşiret ruhunda beslendi. İnkılâp idaresi halk ile devlet arasında nüfuz ticareti yapan halkın kanını emen, ırzına malına ve hayatına hükmedenlerle korkusuzca çarpıştı. Ve bu devletin iştirak kabul etmez varlığını hepsine tanıttı. İşte bugün bu şeref âbidesini, bu büyük savaşın sonunda kurulan sarsılmaz âsâyış ve inzibat temeli üzerine diyoruz. Gerçekten aşiret müessesesinin tasfiyesi için konan kökten hükümler bu yüz karası teşkilâtı çökertecek kadar kuvvetlidir. Bir daha filiz verdirmeyecek kadar sağlamdır.

İdare memurlarımızın işi kavrayışı ve ona sarılışları muvaffakiyetin sırrını teşkil edecektir. Kanun işin başarılması için şart olan bütün silâhiyetleri hükümete vermekle isabet etmiştir. Bu büyük Millet gününde, yarı hür aşiret hayatından tam hürriyet vicdan, çalışma, kazanma ve hattâ aile hürriyetine öz mal toprağa ve dama kavuşan vatandaşlarını

(64) Yukarıda adı geçen Zabıt Ceridesi, s. 68, dil, kültür ve ülkü bakımından farklılık gösteren Kürtlerin tepeden inme kararlarla ve baskı mekanizmaları ile Türkleşmeleri egemen ulus olan Türklerle kaynaşmaları istenmektedir.

Millet kürsüsünden candan kutlarım. Ne mutlu onlara. (65)

RUŞENİ BEY — (Samsun) - Muhterem arkadaşlar, ben çok söylemiyeceğim, gerek hükümetin esbabı mucibe lâyihası, gerek Encümenin mazbatası hakikaten birer şaheserdir. Bu kanun memleketin **en büyük derdine** ve **en derin yarasına** neşter vurmuş, hastalığı bütün çıplaklığı ile ortaya çıkarmış ve tam devasını araştırmıştır. Hükümet Esbabı Mucibe Lâyihasında pek güzel anlattığı gibi İmparatorluğun ilk teşekkülünde devşirme usulü tımar ve zeamet kaideleri ile pek az zaman zarfında yabancı ülkelerde milyonlarca yabancı insanlar **Türk istilâsına âşık** olmuşlar, Türk ülküsüne katılmışlar, Türk kültürü ile kaynaşmışlar, Türk kanına girmişler, ve çok faydalı Türk olmuşlardır. O devirlere göre, en uygun olan bu temsil sistemleri ile, bu kadar faydalı neticeler alınmış iken daha sonraları imparatorluk yalnız dini benimsemiş ve bütün ayrılıkları başıboş bırakmıştır. Yavaş yavaş yabancı dinlerde, yabancı diller ve yabancı soylar başıboş kalmış ve birçok imtiyazlar almıştır. İşte bundan dolayı koca İmparatorluk tam manasıyla bir kozmopolit dünyası olmuştur. (66)

Bu suretle Müslüman olan muhtelif soylar ile yabancı diller konuşan Türkler İmparatorlukta ayrı ayrı kümeler ve milletler halinde ayrı duygular, diller, ayrı âdetler ve hattâ ayrı elbiseler ile birbirinden

(65) Yukarıda adı geçen Zabıt Ceridesi, s. 68. Kemalist iktidar Kürtlere karşı uyguladığı bütün sömürgeci baskılarını aşiret kurumları ile mücadele ediyorum süsü vererek gizlemektedir. Geleneksel Kürt ailesini sürgünlerle parçaladığı halde, aile hürriyetinden söz etmektedir.

(66) Osmanlı İmparatorluğunun bünyesindeki milletleri neden Türkleştirmedikten yakınıyor.

ayrılmıştı. Asırlarca yalnız dinden ilham alarak Türk' ü kardeş tanıyan ve Türk'leşmeye pek müsait olan bu kümeler çok yazık ki, saltanatın her ayrılığı takviye edercesine hoş görmesi yüzünden imparatorluk yavaş yavaş içinden çürümüş ve dışarıdan gelen akımlara dayanamıyarak, dağılmıştır. Bunun acı misallerini bugün kendi dilimizde arayıp bulabiliriz.

1864'de Kuban Vilâyetinde ikinci Alaxandır, çerkezleri sıkıştırmış, birçok çarpışmalardan sonra ya içeri Rusya'ya gitmelerini, yahut hicret etmelerini emretmiş, bunun üzerine 840.000 kişi birden Türkiye'ye gelmiştir. Türk Milleti kendilerine olanca aşkı ile, harareti ile kucagını açmış, onları kabul etmiş, kendilerini en güzel yerlere yerleştirmiştir. Onlar hiç şüphesiz ki, iyi niyet ve aşk ile gelmişlerdir. Fakat ne yazık ki, imparatorluk herşeyde olduğu gibi onların kendi dillerinde kalmalarına gayret etmiş ve o suretle yaşatmıştır. Meselâ, Memedi, paşa yapmış, ona çerkez memet paşa demiş, diğerine Abaza demiş, öbürüne Gürcü demiş, köylerine Gürcü köyü, Çerkez Köyü, Abaza Köyü adını koymuştur. Lâzistan dünya'da yokken, Osmanlı imparatorluğu bir Lâzistan yaratmıştır. Kafkasya'dan hicret etmiş en saf bir kanlı Türk olan bu kardeşlerimize Lâz demiştir. Bosnadan birçok Türkler geliyor, bunlara Boşnak ismi veriliyor. Bunlara bir yerde dört beş evli bir mahalle yapılıyor. Buraya Boşnak mahallesi deniliyor. Arnavut'a da aynı muamele yapılıyor. Hele Arab'a... Beşyüz sene evvel Türkler arasında yerleşmiş ve hiç bir kelime Arapça bilmeyen insana Arap lakabı veriliyor. Öyle günler geldi ki, İttihat ve Terakki zamanında Türklük duygusu başladığı zaman derhal birçok kulüpler açılmıştır. Çerkez Kulübü, Boşnak Kulübü, Başkır Kulübü gibi şeylerdi. Ben Harbi Umumi-

den evvel Rusya'da bulunuyordum. Rus idaresi o vakit bir İstibdat idaresi idi. Fakat bir kanunu vardı. Mahkeme, adalet, polis, herşey Rusluğa tartar, ona göre hak verirdi. 180 - 200 milyonluk büyük kütleler içerisinde büyük kümeler yavaş yavaş Ruslaştırılmağa başlanmıştı. Eğer Harbi Umumî'den sonra, Milliyet aşkı parlamasa ve İhtilâl olmayıp da bu işe devam edilmiş olsaydı, şüphesiz ki, büyük Rusya'nın % 80'i tamamen Ruslaşmış olacaktı. Rusya'da Memed'e Mamilof denmiş, Ağa'ya Ağayef, Hacı'ya Gcinski denmiş ve böylece herşey Ruslaştırılmağa çalışılmıştır. Mektepler, edebiyat, hayat ve idare her yanı ile Ruslaştırılmakla maşguldü. (67)

Son üç dört asır zarfında saltanatın yarattığı hastalık maalesef Türk kanına yerleşmiş ve Türk yabancı müslüman soyları arasında kaldıkça Türklüğünü unutarak o soylara karışmağa müsteit olmuştur. Bugün Mısır'da, Filistin'de, Suriye'de, şurada burada araplaşan Türkler yüzbinlere baliğ olmaktadır. Halbuki tabiatıta her zihayatin bir miğdesi vardır. Miğde mutlaka canlı şeyler yemekle yaşar. Yani **yaşayan yaşayanı yiyerek yaşar**. Ferdin miğdesi olduğu gibi Milletlerin de miğdesi vardır, o da insanları ve kümeleri yiyerek yaşar. (68)

(67) Yukarıda adı geçen Zabıt Ceridesi, s. 69. Kanun teklifinin asıl amacı Kürt ulusal varlığını, Kürtlüğü ortadan kaldırmak olduğu halde, Kürt'ten bir kelime bile söz edilmemesi ilginçtir. Buna hedef şaşırtmaca diyebiliriz. Veya esas hedefi gizleme diyebiliriz. Bu taktik, 1976 Kemalistlerinde de aynen vardır. Bugünkü Kemalistler de Çerkez, Gürcü, Arap, Boşnak, Arnavut, Pomak vs. dedikleri halde «Kürt» adını kullanamazlar.

(68) Burada Kemalistler aynen Hitler gibi düşünmektedirler. «Milletler ancak birbirlerini yiyerek yaşayabilirler» anlayışı, Hitler'in «hayat sahastı» anlayışının başka türlü bir ifadesidir.

Amerika senede 3,5 milyon yabancıyı Amerika-
ılaştırmaktadır. Halbuki tarihte bir Amerikan mille-
ti yoktu. Fakat yavaş yavaş büyüyen ve temsil kuv-
veti ile tekâmül eden Amerika, az zamanda yüzlerce
milletten meydana gelen milyonlarca insanları en
mutaassıp Amerikalı yapmaktadır. Temsil kuvveti az
olan yerlerde sağlam kümeier bozulmaz. Filistin'e,
Suriye'ye, Mısır'a gidelim, bakalım. Göreceksiniz ki,
yüzbin Alman kolonisinin hususi mektebi vardır.
Kendi dili, kendi emeli, kendi kültürü ile yaşar ve
başkalarını da kendi mekteplerinde okutarak Alman-
laştırıyor. Yunanlı da öyledir. Mısır'da baştan başa
bir Yunanlılık yaşıyor. Diyebilirim ki, Mısır'ın mukad-
deratına tesir ediyor. Ve muhtelit mahkemede âzala-
rı bile vardır. Mısır'da başta hanedan olduğu halde,
yüzbinlerce Türk vardır, fakat mahkemelerde bir
Türk âzası yoktur. Onun için, yalnız dahilde değil,
dışarıdakileri dahi kendi ülküleri ile kendi kültürleri
ile, kendi mektepleri ile yaşamalarını ve orada sağ-
lam koloniler kurmalarını temine çalışmalıyız. Şimdi
bir de, dini ve dili ayrı olan soyları ele alalım. İmpa-
ratorluk devrinde düşmanlardan gördükleri yardım-
larla, aldıkları imtiyazlarla öyle bir noktaya varmış-
lardı ki, her doğan çocuk Türk düşmanı olarak doğ-
muş, Türk yurduna zarar vermek üzere büyümüştür.
Bunlar yavaş yavaş kendi kültürleri, kendi ülküleri,
kendi servetleri ve kendi yaşayışları ile Türk'e karış-
mamak için o kadar ileri gittiler ki, kendilerinin bile
olmayan dilleri benimsemişler, onu konuşarak biz-
den ayrı kalmışlardır. (69) Çok şükür, büyük Reisi-
miz ve dünyanın en büyük inkılâpçısı Gazi Mustafa

(69) Yukarıda adı geçen Zabıt Ceridesi, s. 70. Osmanlı İmparatorluğu
devrinde ulusal özelliklerini koruyan Kürtlerden söz ediliyor.

Kemal, yüksek bilgisi ve yüksek ülküsü ile Türk'e tarihini ve dilini milletimize verdiği gibi, İmparatorluk devrinde kendilerini yabancı soydan sayanlara da kendilerinin halis Türk olduklarını öğretmiştir. Onlar da günün birinde Türk olduklarını öğrenecekler, bize Türk milletine karıştıkları zaman mesut olduklarını ve o şerefi hiçbir vakit eski varlıklarında bulamadıklarını anlayacaklardır. Artık bundan sonra Türk vatandaşının dili bir, duygusu bir, kültürü, ülküsü bir olacaktır. (70)

Kanunda Heyeti Vekile Kararı ile tedbir almak için Dahiliye Vekilinin selâhiyetli olduğu gösteriliyor. Evlerinde ve Muamelelerinde ayrı dil konuşan vatandaşların Türk dilini konuşmaları için tedbir almayı kıymettar hükümetimizden ve muhterem Dahiliye Vekilimizden âlenen rica ederim.

Şimdi Kanunun 11. maddesi hakkında nazarı dikkatinizi celbedeceğim.

REİS — Maddesi geldiği zaman arz edersiniz, efendim.

RUŞENİ BEY — (devamla) Hülâsa olarak arz edeceğim.

Bu kanunda deniyor ki, Dahiliye Vekili başka kültürden yahut başka dil konuşan insanların müstakil küme ve müstakil köy yapmaları yasaktır, aynı zamanda eskiden başka dil ve başka kültürden oldukları halde, aynı küme teşkil etmiş olanları dahi, toplu olmayarak başka yere göçettirmeye selâhiyettardır.

Şimdi burada bir noktaya nazarı dikkatinizi celbetmek isterim. İyi amma, bizde öyle bir unsur vardır ki, onu tek olarak istediğiniz Türk camiasının içi-

(70) «Ne Mutlu Türküm Diyene» sözünün bu koşullarda söylendiğini bir daha hatırlatalım.

ne atınız, orada, derhal inkişaf ederek o camianın bünyesini kemirecek ve sermayesini yabancı memleketlere atacaktır. Peki bunları ne yapalım? Bunlar öyle bir millettir ki, zoru gördüğü zaman derhal vatan aşığı, büyük vatanperver, büyük fedakâr görünür. Fakat, yine öyle bir millettir ki, (yaşasın) der, lâkin, kim, daha belli değildir (gülüşmeler). Bizim Vatanımızda büyük kütle teşkil etmezler, fakat iktisadiyatımızda birçok tesiri ve büyük zararları vardır. Müstakillen sanat edinmek ve icrai sanat etmek yastaktır, denildiği halde, bunlar ticaretin birçok şubelerini müstakillen kendi ellerinde bulundurmaktadırlar.

Benim kanaatimce bunların ne dağıtılması, ne de tehciri lâzım gelmez. Fakat, bizim kanunu medenimizce bu ticarete yüksek kaabiliyetli insanlar pek aîd Türk'e karışabilir. Türk'e iltihak edebilir. Bunların Türk'ten alacakları şeref namütenahi olduğu gibi, Türk'ten görecekları istifade de çoktur. Bunların başka türlü temsil edilmeleri imkânı yoktur. Bunun için çekilmeye de ihtiyaç yoktur. Bu benim kendi noktayı nazarımdır. Fakat herhalde mantıksız değildir kanaatındayım. (71)

REFİK ŞEVKET BEY — ... Lisan meselesinde hepimiz kendimizi mütehassıs farzediyoruz. Güya, bizim indi zevklerimiz kıstasmış gibi, söz söylüyoruz. Bu doğru değildir. Bizim şahsî zevklerimiz geçici şeylerdir. Zaten hepimiz geçiciyiz. Dil onarma, dil ıslahı

(71) Yukarıda adı geçen Zabıt Ceridesi, s. 70. Türk olmanın bahsedeceği şereflerden söz ediliyor. Türk olanlar, Türkleşenler, Türk'ten istifade göreceklardır deniliyor. Konuşmacının bu kesimde sözünü ettiği ticaret erbabı Rumlar ve Yahudiler olsa gerektir. Fakat hükümet onları sürgüne göndermeyerek, onlardan faydalanma yolunu, seçsin, denmektedir.

müesseselerinde hâkim olan şu ya da bu zümrenin zevkleri, kıstasları değil, Türk ırkının mazisi ve bilhassa istikbali meselesidir. Türk ırkının istikbalini temin etmek, Türk'ün Türk olarak yaşamasını temin etmek için en büyük çarelerden birisi lisanın Türkçeleştirilmesidir. Gayemiz budur, onun için bu yüksek gayeye vâsıl olmak için herkes, her fert kendi sahasında çalışmalıdır. Bilhassa, bütün müesseselerin fevkinde olan TBMM bu işte öneyak olmalıdır. İşte bu fikirle dil ıslahı işinde öneyak olmak fikri ile ilk defa olarak tamamen öz Türkçe bir kanun lâiyhası bize geliyor. Bunun önünde diz çökmek lâzımdır. (72)

DAHİLİYE VEKİLİ ŞÜKRÜ KAYA BEY — (Muğla)

Muhterem efendiler, bu kanun memlekette büyük bir dâvanın hallini temin edecek bir kanundur. Fakat kanunun iyi talihi eseri olarak diğer bir dâvanın halliyle müştereken huzurunuz çıktı, o da dil dâvasının halli. (73)

Biliyorsunuz ki efendiler, Türk akını ve medeniyeti asırlarca çok büyük kıtalara hâkim oldu ve gittiği yerlere medeniyetini, nüfusunu, dilini de beraber götürdü. İstismar tarihinde hiçbir kavim yoktur ki, - hattâ Roma imparatorluğu dahil - hiçbir devlet yoktur ki, Türkler kadar istimar kaabiliyeti göstermiş olsun. Bugün Avrupa'nın her yerinde Türk'lerin diktiği âbideler ve eserler meydandadır. Bugün Türk hâkimiyetinin çekildiği yerlerde Türk'ün hasretini çeken milletler çoktur. (doğru sesleri)

(72) Yukarıda adı geçen Zabıt Ceridesi, s. 71. İki standartlı düşünen Türk aydını tipi burada karşımızdadır. Türkçeyi geliştirmek için her yola başvuranlar, Kürtçeyi yoketmek, ortadan kaldırmak için yine her yola başvuruyorlar.

(73) Yukarıda adı geçen Zabıt Ceridesi, s. 140. Kanunun çıkarılışının gerçek amacı burada bir kere daha ifade edilmektedir.

Türk, hâkim olduğu vakit, hâkim bulunduğu bütün noktalarda bir Türk sulhü tesis etmiş ve Türk sulhü asırlar ve asırlarca devam etmiştir. Fakat bazı tedbirsizlikler yüzünden Türk askerlerini çekmeye mecbur olduğu yerlerde kendi ırkından olan ırkdaşlarını da bıraktı. Türkler, tarihte kalmayı istemediler ve memlekete geldiler. Malûmu âliniz iki tûrlü muhaceret vardır. Biri cebri ve zor muhacerettir. Diğeri istekli muhacerettir ki, nüfusu taşıp ta başka yerlere giden halkın muhaceretidir. Cebir suretiyle gelen muhacirler, vaktin idareleri tarafından iyi yerleştirilmemişlerdir, veyahut yanlış iskân edilmişlerdir, bu muhacirler bu zorlukları bugüne kadar çekmektedirler. Bu kanun bunların tashihini icap ettirecek birçok hükümleri havidir. (74)

Bundan sonra hariçten yakın etrafımızda, iki milyona yakın, halis Türk vardır. Bunların azar azar ana vatana gelmeleri adeta mukadderdir. Bunlar eski, zor ve cebri muhaceret şeklinde gelmeyecek, kendi istek ve arzularıyla geleceklerdir. Kendilerini iskân ilminin icabettirdiği kavaidi içtimaiye ve iktisadiyeye göre yerleştirmek de bizim borcumuzdur. Kanunda buna göre hükümler vardır. İskân keyfiyeti her yerde güç geçmiştir. Ve bunda hiçbir memleket muvaffak olamamıştır. Gene en çok muvaffak olan Türklerdir... Bu kanun tek dille konuşan, bir düşünen, aynı hissi taşıyan bir memleket yapacaktır.» (Alkışlar) (75)

(74) Yukarıda adı geçen Zabıt Ceridesi, s. 141. Dahiliye Vekili Şükrü Kaya, Kürtlerin zorla, cebirle, sürgüne gönderilmelerinin kendileri yararına olduğunu belirtmektedir. Kürtlerin bu yerleşme düzeninden, zaten, rahatsızlık duydukları ifade edilmektedir.

(75) Yukarıda adı geçen Zabıt Ceridesi, s. 141'de Dahiliye Vekili Şükrü Kaya, faşizmin temel sloganını bir kere daha ifade etmekte-

HASAN REŞİT BEY — (Muş) Muhterem beyefendiler, bu çok mükemmel kanunda, «soy» kelimesi birkaç defa tekerrür etti. Bendeniz anladığıma göre soy kelimesi ile, «ırk» demek isteniyor. Eğer böyle ise, bu kelimenin burada kullanılmamasını rica ederim. Çünkü, «ırk» denilen şey, 5 ve nihayet altıya kadar çıkmıştır. İlim bunu tahdit etmiştir.

Türkiye hududu haricinden, Türkiye'ye gelen ve Türk harsına tâbi olmayan insanlar ırkan Türk demektirler. Fakat Türk kültürüne tâbi olmadıkları için Türkçe konuşmuyorlar. Esasen, bunlar bizim, öz vatandaşlarımız olduğu için yine bizim, öz kardeşimiz demektir. Rica ediyorum soy kelimesi yerine Türk dili ve Türk kültürü kelimesi konulsun.

MEHMET BEY — (Kütahya) Efendim, biz bu kelime hakkında encümende uzun boylu müzakere ettik. Hasan Reşit Beyefendi'nin teklifleri hakikaten iyidir. Ancak Meclise gelip Dahiliye Encümeninden çıkmış olan hususî bir kanun vardır. Biz bu kelimeyi oradan aldık. Encümenimiz bu kelimenin kâfi olduğuna kanaat etti ve koyduk. Hasan Reşit Beyefendi'nin izah ettiği cümle daha şumullüdür. Meclisi Âliniz kabul ederse encümente bir mahzuru yoktur.

RASİH BEY — (Antalya) Bu kelime niçin konmuştur, anlayamadık.

MEHMET BEY — Soy Kanunu vardır, efendim.

RASİH BEY — (Antalya) Soy, insanın kendi ailesine münhasır olur. Eğer burada da soy kelimesi ona delâlet ediyorsa, burada yerinde kullanılmamıştır.

dir. «Tek dille konuşan, aynı şeyleri düşünen, yani 'bir' düşünen, aynı hisleri duyan bir toplum yaratmak.» Bilindiği gibi faşizmin temel sloganı da «tek parti, tek şef, tek doktrin, tek millet» tir.

DAHİLİYE VEKİLİ ŞÜKRÜ KAYA BEY — (Muğla) Efendim, hükümetten soruyorlar. Burada soydan maksat ırktır. Binaenaleyh soy tabiri yerine «Türk ırkı» tabiri kullanmak faydalı olacaktır. Soy aile manasına da kullanılıyor.

HASAN RAŞİT BEY — (Muş) Efendim, Türk dili ve kültürü tabirinin burada soy kelimesinin yerine kullanılması daha uygundur.

REİS — Efendim, elimde müspet bir teklif yoktur. Maddeyi aynen reyinize arzedeceğim.

DAHİLİYE VEKİLİ ŞÜKRÜ KAYA BEY — (Muğla) Efendim, ırk diyelim sonra iltibas olur.

REİS — Dahiliye Vekili Beyefendi, buradaki soy kelimesi yerine ırk kelimesinin konulmasını teklif ediyorlar bu teklifi kabul edenler... etmeyenler... kabul edilmiştir.

Maddeyi bu suretle reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... etmeyenler... kabul edilmiştir. (76)

Kanun teklifinin görüşülmesi sonunda hükümet teklifi aynen kabul edilmiştir. Geniş tartışmalar daha çok Türkleştirme, Türk ırkının yüceliği, dil, Türkçe, Türkçeleştirme konuları üzerinde yapılmış, teklifin öteki maddeleri tartışılmadan olduğu gibi kabul edilmiştir.

(76) Yukarıda adı geçen Zabıt Ceridesi, ss. 144-145. Görüldüğü gibi İçişleri Bakanı Şükrü Kaya «ırk» kelimesi üzerinde ısrarla ve bilinçle durmaktadır. «Kemalistler ırkçı değildi, çağdaş milliyetçi idi» iddiaları karşısında TBMM görüşmelerine ilişkin bu tutanakların gözden uzak tutulmaması gerekir. (Altı çizilen yerler tarafımızdan çizildi)

D. MECBURİ İSKÂN KANUNU'NUN UYGULANMASI YÖNETMELİKLER, KARARNAMELER

1. Dahiliye Vekâleti İskân Umum Müdürlüğü, 1934 yılında, «İskân ve nüfus işlerinin sûratle ikmali» hakkında Valiliklere bir tamim göndermiştir. (77) Bu tamimde «Şark Mültecileri» namı altında veya çeşitli biçimlerde mecburi iskâna tâbi tutulanların, iskân muameleleri ve iskân işleri hakkında yapılacak taleplerin hiçbir surette dinlenmiyeceğine dairdir. (Madde: 2) Dördüncü madde de «Türk ırkından ve kültüründen» olanlarla Kürtler arasında açık bir fark gözetilmektedir. Bu tamimde Kürtler «Türkçeden başka dil konuşanlar,» «Ana dili Türkçe olmayanlar» değil de, doğrudan doğruya Kürtler olarak ifade edilmişlerdir:

«... Muhacirlerin bu nüfusa tescil işlerinde pul ve harç alınmaz. Şuna çok dikkat etmek icap eder: Tabiiyet beyannamesi Türk ırkından olanlara veya Türk kültürüne bağlı olup da, Türkçe konuşup, Türkçeden başka dil bilmeyenlere bilâ tahkik derhal imzalattırılır. Ve muhacir kâğıdı verilir. (Bu tahriratın vüruduna-gelmesine-kadar garbi Trakya'da gerek kaçak ve gerek pasaportla gelmiş olan Türkler ve Türk kültürüne bağlı olanlar hakkında aynı muamele yapılacaktır.) Bunlardan herhangi bir şekilde kendilerinden şüphe edilenler var ise, muhacir kâğıdı verildikten sonra bu şüphe hakkında tahkikata devam olunur.

(77) Dahiliye Vekâleti, İskân Umum Müdürlüğünün 7.8.1934 tarih ve 15035/6559 sayılı tamimi.

Pomaklar, Boşnaklar, Tatarlar, Karapapaklar hakkında da aynı muamele yapılacaktır.

Yabancı Kürtlere (78) Araplara, Arnavutlara, Türkçeden başka dil konuşan diğer Müslümanlara ve aleltilak ecnebi Hristiyanlara ve Yahudilere tabiiyet beyannamesi imza ettirilemez. Ve, bunlara muhacir kâğıdı verilemez. Bunlara tamamen ecnebi muamelesi yapılacaktır.

Müslüman, Gürcü, Lezgi, Çeçen, Çerkez ve diğer Türk kültürüne bağlı sayılan (79) Müslümanlar hakkında fert üzerine merkezden alınacak emirle tabiiyet beyannamesi imza ettirilecektir.»

Sözü edilen bu tayımin 5/D fıkrası ise, son derece önemlidir. Bu fıkra şudur:

«... Soyca Türk olmayan ve Türkçeden başka dil konuşan muhacirler hakkında İskân Kanunu'nun 11. maddesi hükümlerinin tatbiki asla unutulmamalıdır.»

Hatırlanacağı gibi 2510 sayılı İskân Kanunu'nun 11. maddesi ,sürgüne gönderildikleri yerde Kürtlerin ,iki Kürt ailesinin birarada bulundurulmamasına «Türk ırk ve kültüründen» köylerin arasında serpiştirilmesine özellikle dikkat edilmesini istemektedir .

2. Bilindiği gibi 2510 sayılı Mecburi İskân Kanunu'nun 12/A fıkrası «Türk ırk ve kültüründen» olmayan hiçbir fer-

(78) «Yabancı Kürtler» tabiri üzerinde önemle durmak gerekir. Yabancı Kürtler tabiri, Lozan Emperyalist bölüşümünden sonra Kürdistan'ın, İngiliz ve Fransız manda yönetimlerinde bırakılan kesimlerinden ve İran'dan iltica etmek isteyen Kürtler için kullanılmaktadır. Türk Hükümeti, yerli Kürtler - yabancı Kürtler ayrımı yapmasına rağmen, aşağı yukarı her iki kategoriye de aynı işlemi uygulamaktadır.

(79) Bu madde kimlerin Türk kültürüne bağlı sayıldığı, kimlerin Türk ırk ve kültürüne bağlı olmadığını açıkça göstermektedir.

din bir numaralı mıntıkalara, yani Kürt bölgelerine yeniden yerleştirilmelerinin engellenmesine dairdir.

Hükümet 24 11 1939 tarihinde, bu hükmün nasıl uygulanacağına dair bir talimatname ve bu talimatnamenin kabulü hakkında bir kararname yayınlamıştır. (80) Bu talimatnamenin önemli maddeleri şunlardır:

«... **Madde 2** — 2510 sayılı kanunun 2. maddesi mucibince tahdit edilen 1 numaralı mıntıkada bulunan ve soy ve dili Türk olan her topraksız veya az topraklı çiftçiler, bulundukları yerlerde hazineye ait topraklardan ve şayet bulundukları yerde hazineye ait toprak yoksa, en yakın yerlerdeki hazine topraklarından verilmek üzere toprağa bağlanırlar.

Madde 3 — Öteden beri 1 numaralı iskân mıntıkasında oturan ve dili Türkçe olmayan aşiret fertleri ile, bu mıntıkanın asli ahalisinden olan veya yerleşmek maksadıyla evvelce bu mıntıkaya gelmiş bulunan topraksız veya az topraklı çiftçiler aşağıdaki esaslar dairesinde toprağa bağlanırlar:

A : Bu zümreye mensup olan topraksız veya az topraklı eşhasın toprağa bağlanmak süretiyle yeniden yerleşmesi **memnu** sahalar:

I — Vekiller heyeti kararıyla tahdit edilen ve edilecek olan memnu mıntıkalar (81).

II — Birinci, üçüncü ve dördüncü umumi müfet-

(80) 2510 sayılı kanunun 12. maddesinin A fıkrasının nasıl uygulanacağına dair talimatname, tarihi, 24.11.1939, numarası : 2/12374.

(81) Bu kanunun uygulanmasında Bakanlar Kurulu'nun ne kadar büyük yetkilere sahip olduğu ortadadır. Aslında bu yetkilerin hepsi de kanun hükmündedir. Hükümet istediği yerleri yasak bölge ilân etmekte, sakinlerini sürgüne gönderebilmektedir. Dilediği bölgedeki topraklara el koyup sakinlerini sürgüne gönderebilmektedir.

tişlikler mıntıkası dahilinde olup, Sıhhat Ve kâletince dış memleketlerden gelecek Türk göçmenlerinin iskânına tahsis edilen sahalar (82),

- III — Diyarbakır vilayetinin, Sallar istasyonundan başlayarak, Ergani, Diyarbakır, Bismil, Beşiri, Kurtalan, Baykan, Bitlis, Tatvan, Gevaş, Van ve Özalp kazalarını katederek geçen ve geçecek olan demiryolu ile, Kurtalan istasyonundan başlayarak Dicle vadisini takiben Irak hududuna giden demiryolu güzergâhı İmtidadınca (boyunca) tarafeyndeki 20 Km'lik sahalar,
- IV — Fırat köprüsü, Yolçatı (Yolçatı - Elazığ), Diyarbakır demiryolu güzergâhı imtidadınca tarafeyndeki 20 km'lik sahalar.
- V — Divriğı, Kimaliye, Erzincan, Tercan, Aşkale, demiryolu güzergâhı ile Çobandere köprüsünden Sarıkamış'a kadar olan Dekovil hattı güzergâhı ve Sarıkamış'tan Benli Ahmet'e Mümted demiryolu güzergâhının tarafeyninden 20 km'lik sahalar.
- VI — Malatya, Fevzipaşa, Divriğı olan demiryolu güzergâhı ve imtidadınca tarafeyndeki 20 km'lik saha.
- VII — Urfa ve Mardin vilayetlerinin cenup hududunu teşkil eden demiryolunun Türkiye topraklarına isabet eden kısmının bütün imtidadındaki 25 km'lik derinlikteki sahalar.

(82) 1 numaralı müfettişlik Kürdistan'ın Türkiye'deki kesiminin Güney ve Güney-Doğı taraflarını, 3 numaralı müfettişlik; Kuzey ve Kuzey-Doğı taraflarını kapsamaktadır. Dördüncü müfettişlik ise, Dersim bölgesidir. 2. müfettişlik Trakya'dadır.

- VIII — 1 numaralı mıntıka dahilindeki Suriye, Irak ve İran ve Rus hüdudu ,imtidadınca olan topraklarımızın 25 km'lik derinlikteki sahalar.
- IX — Diyarbakır - Mardin şosesi ve Mardin istasyonu.
Diyarbakır-Siverek-Urfa, Akçakale,
Urfa-Birecik,
Diyarbakır-Silvan-Ziyaret,
Diyarbakır-Hani, Darahin, Çapakçur,
Bitlis-Muş, Bulanık-Malazgirt,
Muş-Hınıs,
Muş-Solhan,
Van, Muradiye, Hoşap-Başkale-Yüksekova,
- X — Pasinler kazasının Çobandede köprüsünün yanından itibaren Velibaba - Eleşkirt - Karaköse - Diyadin - Doğubeyazıt kazalarından geçen ve Gürcübulak'ta nihayet bulan transit yolu,
Karaköse-Hamurderesi-Patnos,
Doğubeyazıt-Muradiye ,
Erzurum, Taşkesen-Hınıs,
Çobandede-Sarıkamış-Benli Ahmet-Kars,
Kars - Kötek - Karabulak - Doğubeyazıt - Kağızman,
Tuzluca - Iğdır - Cengelgediği - Karaköse - Kağızman,
- XI — Elazığ, Pertek - Mameki - Seyithan - Darboğaz,
Pülümür-Muti Köprüsü-Sanboğazi,
Pertek - Hozat - Karaoğlan - Maraşal Çakmak - Zeyni Gediği - Erzincan,
Refahiye Erzincan-Tercan,
Erzincan-Gümüşhane,

Elazığ-Palu-Solhan,
Palu-Karakoçan-Kığı-Tercan,
Elazığ-Yolçatı-Kömürhan köprüsü,
Elazığ-Gezin-Maden-Ergani,
Elazığ-Keban-Arapkir, şoselerinin imtidatla-
rınca ve güzergâhlarının tarafeyninden 15'er
km. derinliklerdeki sahalar.

XII — Divriği-Zara-Koyulhisar yolunun 1 numaralı
mıntıkaya isabet eden kısmı.

Malatya-Hekimhan-Kangal-Ulaş,
Pazarcık-Elbistan-Darende-Gürün-Ulaş,
Elbistan-Göksun.

Maraş-Göksun-Pınarbaşı yolunun 1 numaralı
mıntıkaya isabet eden kısmı, şoselerin bütün
imtidadınca ve güzergâhlarının tarafeyninden
15'er km'lik derinlikteki sahalar.

XIII — Divrik demir, Ergani bakır, Guleman krom
madenleri ile Malatya merkez kasabası ve
Van gölü işletme tesisatı merkezlerinin dai-
ren madar 20 km'lik sahalar,

XIV — Erciş'ten itibaren Tatvan'a kadar Van gölü
sahilinin 25 km şimal ve şimali garbisindeki
sahalar,

XV — Muş vilayeti hududundaki Murat nehrinden
itibaren Palu'ya kadar Murat nehri tarafeynin-
deki 25 km'lik sahalar.

.....

Madde 10 — Bürükili'ler ve Revanlılar, Zeylan ve Ağ-
rı yasak bölgelerinden gelen eşhas 2. maddedeki sa-
halar içindeki yerleşmiş olanlardan topraksız bulu-
nanları, bulundukları yerlerde topraklandırılırlar.

Açıkça görüldüğü gibi, bu bölgelerden sürgüne gön-
derilenlerin tekrar bu bölgelere yerleşmemeleri son dere-

ce teferruatlı hükümlere bağlanmıştır. Aslında, bu yasak mıntıkaları gösteren bir haritaya baktığımız zaman bütün Kürdistan'ın (Türkiye'deki kısmının) Kürtlerin tekrar yerleşmesine kapatılmış olduğu görülür. Bu çok önemli bir husustur. Zira, Doğu Anadolu'nun geri bırakılmış olması meselesi, hep «Kapitalizm'in eşitsiz gelişimi» yasası ile açıklanmak istenmektedir. Bu, yukarıdaki olguyu ısrarlı gözardı eden, bunun için de özünde sömürgeci ve ırkçı politikayı onaylayan bir tutumdur. İleride bu konu tartışılacaktır.

3. Kimlerin yurttaşlığa alınacağı kimlerin alınmayacağı hakkında 1947 tarihinde İçişleri Bakanlığı tarafından vilayetlere yayınlanan bir genelge yine çok önemlidir. (83) Burada da, Türk kültürüne bağlı olmayan (Kürtler) ile (Madde: 9) Türk ırkından olan ve Türk kültürüne bağlı bulunanlar arasında yine ayırım yapılmaktadır.

4. 1948 de yayınlanan ve muhacir, mülteci, göçebe ve gezginci çingeneler hakkında olan bir Bakanlar Kurulu kararında yine aynı süreçleri izlemek mümkündür. (84)

Mecburi İskân Kanunu'nun hükümleri Tek Parti döneminde bütün şiddeti ile uygulanmıştır. Yukarıda sözü edilen kanun, kararname, tamim, talimatname hükümleri bütün teferruatları ile uygulanmıştır. Kürdistan zaman zaman boşaltılmış, yerine Balkanlardan ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nden gelen göçmenler yerleştirilmiştir. Kemalist hükümet Kürtlerin, ağaların, şeyhlerin, aşiretlerin topraklarına el koymuş ve göçmenlere dağıtmıştır. Fakat, batı kesimlerine sürgüne gönderdiği Kürtlere, git-

(83) İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü Şube 1, tarih 12.7.1947, Sayı: 8403/482-21115.

(84) Bakanlar Kurulu kararı, tarihi: 5.2.1948, numarası: 3/6992, sözü edilen talimatname, Bakanlar Kurulu kararı vs.. hakkında Bk. Naci Kökdemir, *Eski ve Yeni Toprak İskân Hükümleri ve Uygulama Klavuzu*. Ankara 1952, 585 sahife.

tikleri yerlerde toprak vermemiştir. Özellikle zaten toprak-sız ve yoksul olan Kürt emekçileri sürgüne gönderildikleri yerlerde işsiz güçsüz kalmışlar, çok zor durumlarla karşı-laşmışlardır. Yerleştirildikleri şehirlerde, daima ikinci sı-nıf muamelesi görmüşler, horlanmışlardır. Daima, şehirle-rin dışına itilmişlerdir. Bu araştırmanın çerçevesi içinde bu olguları, oluşumları teferruatı ile anlatmayı gerekli görmü-yoruz.

Fakat bu tür olguların, süreçlerin araştırılması, ince-lenmesi son derece önemlidir. Örneğin; Kemalist iktidar Kürt halk yığınları ile nasıl temas sağlamıştır? Bu temas-ta hangi kanalları kullanmış, nasıl kullanmıştır? vs... gibi konuların açıklığa kavuşturulması çok önemlidir. Bir aşiret-in veya ailenin herhangi bir yerden, örneğin: Lice'den, Bit-lis'ten, Sason'dan vs... kaldırılıp Edirne'ye, Antalya'ya gö-türülünceye kadar meydana gelen süreçler hangileridir? Bu mecburî göç eyleminde aşiretin, ailelerin kendi içlerin-deki ilişkileri nasıldır? Kaç kişi ile veya kaç hayvanla yola çıkılmış, ne kadarı ile varılmış, ne kadarı ölmüş, ne kadarı eşkiyaya kaptırılmış? Ne kadarı Kemalist Bürokrasiye rüş-vet diye dağıtılmıştır. Bütün bu süreçler içinde Kemalist Bü-rokrasinin sürgüne gönderilenlerle ilişkileri nasıl sağlanmış, bu ilişkileri kim sağlamış, nasıl sağlamış? Bütün bunların aydınlatılması gerekir.

Şimdiye kadar Türkiye'nin toplumsal yapısı ile ilgili tahlillerde «mecburi iskân» olgusu adı altında bir olgunun araştırıldığını, toplumsal yapı tahlillerine böyle bir olgu-nun katıldığını görmüyoruz. Sanatçılardan birkaçı bu ko-nu ile ilgilenmiş. Sanatçıların bilimin hiçbir zaman meşgul olmadığı böylesine yoz bir ortamda böyle bir olguyu ya-kalayıp işlemeye çalışmaları çok önemlidir. (85) Bu, Tür-

(85) Kemal Tahir, *Kondurma Siyaseti* isimli hikâyesinde Dersim'den Edirne'ye sürgüne gönderilen bir aşiretin göç eylemini anlatmak-

kiye'de bilimin (Üniversitenin) mevcut düzen ile çok iyi ilişkiler kurabildiğini, onunla bütünleştiğini gösterir. Sanatçıların bu düzenle bütünleşemedikleri, belli ölçüde tepki gösterebildiklerini anlatır.

Bu olguların tanıkları, yaşadıklarına, bu olayları bütün teferruatıyla yaşadıklarına göre, onları dinlemek ve dinlenenleri tespit etmek her zaman mümkündür, bu konuda en değerli bilgiler bunlar olacaktır.

Burada, bizim yapmaya çalıştığımız, Tek Parti Döneminde, belki de Cumhuriyet tarihi boyunca «iskân» diye anılan son derece önemli bir olgunun olduğudur. Ve bu olgu Kürt toplumunun iç - dinamikleri sonucu oluşmuş ve devam etmiş bir olgu, bir süreç değildir. Bu olgunun nedeni toplumun nüfus yapısında anormal bir değişme, teknolojinin ilerlemesi, tarım teknolojisindeki gelişmeler, artı-ürünün artışı gibi olgular da değildir. Toplumun kullandığı doğal kaynaklarda birden bire bir artma ya da azalma da değildir. Bütün bunlarla ilişkili olarak sosyal organizasyondaki bir değişme, değerler sistemindeki bir değişme de değildir. Bu, iskân olgusunun tek nedeni vardır: Topluma dışarıdan yapılan mekanik bir baskıdır. Devlet, polis, ordu, karakol, mahkeme, tutukevi gibi zorlayıcı kurumlarını so-

tadır. Gerek gözlem, gerekse anlatım ilginçtir. *Göl İnsanları*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1969, ss. 281-335.

Demirtaş Ceyhun, *Asya* isimli romanında, Doğu'nun Uzak Köşelerinden Batı'da büyük bir şehre sürgüne gönderilen, şehrin kenarında bir yere ilişmiş yoksul bir ailenin, bu süreç içinde daha da yoksullaşan bir ailenin yaşantısından çeşitli görüntüleri anlatmaktadır. Bilgi Yayınevi, TRT Roman ödülü, Ankara 1970, Bu romanın muhtevasına katılmıyoruz, yalnız, romancının bu tür bir olguyu yakalaması çok önemlidir kanısındayız. Sinan Sabri, sürgünlerdeki Kürt kadınlarını anlatmaktadır. «İnce ağıri kapan», «İrin emip kan tüküren», «Dil bilmez, usul bilmez Kürt analarını», «adı İskân, adı Mecbur olan çocukları» anlatmaktadır. *RIZGARI*, Sayı: 2. 21 Nisan 1976, s. 11.

nuna kadar kullanarak, Kürtleri asırlardır yaşadıkları yurtlarından koparmakta ve Türk Kültürlü nüfusların arasına sürgüne göndermektedir. Bunun amacı, Kürt ulusunu yok etmek, Kürt adını, Kürdistan adını dillerden ve tarihlerden silmektir. Böylece, Kürdistan'ı daha etkin bir şekilde sömürgeleştirme olanağı ortaya çıkacaktır. Bu bakımdan bu dış baskı, sömürgeci bir baskıdır. Sömürgeci bir müdahaledir. Bütün bunlardan dolayı olgunun adı «İşkân» değil, «Mecburi İşkân»dır, yani sürgündür.

İşte biz, böyle bir olguyu saptamaya çalışıyoruz. Neden? Çünkü, bunun gerek Kürdistan'ın sınıf yapısını, gerekse Türkiye'nin sınıf yapısını derinden derine etkilediği kanısındayız.

E. İSKÂN KANUNU'NUN YAPILDIĞI SIRADA BÜROKRATİK İLİŞKİLER VE TÜRKİYE'NİN DIŞ DÜNYA İLE BAĞLANTILARI.

İşkân Kanunu'nun metninde, «Türk ırkından olanlar-Türk ırkından olmayanlar», «Türk Kültürüne bağlı olanlar-Türk Kültürüne bağlı olmayanlar», «Ana dili Türkçe olanlar-Ana dili Türkçe olmayanlar» gibi ibareler sık sık kullanılmıştır. Kanunun gerekçesinde, TBMM'ndeki görüşmeler sırasında yapılan konuşmalarda, bu kanunun uygulanması için yapılan yönetmeliklerde, tamimlerde ve Bakanlar Kurulu kararlarında, Meclis tefsirlerinde vs... bu tür ibareler sık sık geçmektedir (86).

Cumhuriyet Halk Fırkasının yayın organlarında yapılan ideolojik propagandalarda ise, Yeni Türk Cumhuriye-

(86) *Ayın Tarihi*, Sayı: 7, Temmuz 1934, ss. 71-72, 76-78.

ti'nin «sınıfsız ve tezatsız ve imtiyazsız kaynaşmış bir millet» olduğu (87) sık sık ifade edilmiştir. Örneğin; CHF Genel Sekreteri Recep Peker, Partinin yeni programı dolayısıyla yaptığı konuşmada şunları söylemektedir:

«... Partimiz devrimcidir, parti programımızda devrimcilik, sosyal bakımdan, ekonomik bakımdan, sağ ve sol telakkilere imkân bırakmıyacak kadar açıklık içindedir. **Türkiye'de sınıf yoktur, cins yoktur, imtiyaz yoktur.** Mıntika menfaati, derebeylik, ağalık, aile, cemaat imtiyazı fikirleri yoktur. Türkiye'de değer ancak bilgi üstünlüğü, kapasite ve çalışma ile yükselebilir. (88) »

(87) «Sınıfsız imtiyazsız kaynaşmış kitle» anlayışı faşizmin temel sloganıdır. Mussolini'nin ve Hitler'in, daha sonraları Franco ve Salazar'ın yazı ve nutuklarında bu slogan sık sık tekrarlanmıştır. Bunun başka bir ifade biçimi «Tek parti, tek şef, tek doktrin, tek toplum (Millet)» dur. Fakat Kemalistlerin karşısındaki Kürdistan'dan aldıkları payı hızla sömürgeleştirmek ve Kürt ulusunun ulusal benliğini hızla yoketmek görevi büyük bir sorun olarak ağırlığını hissettirdiği için daha çok, «sınıfsız, imtiyazsız, kaynaşmış bir millet» ten söz edilmektedir. «Tek parti, tek şef, tek doktrin, tek millet». Bu ideolojinin Birinci Dünya Savaşı sonu ile İkinci Dünya Savaşı arasında İtalya - Türkiye ve Almanya'daki görünüşleri şöyledir:

tek parti	tek şef	tek doktrin	tek millet
İtalya/Milli Faşist Fırkası	Mussolini	Faşizm	Kaynaşmış İtalyan Toplumu
Türkiye/Cumhuriyet Halk Fırkası	Atatürk (daha sonra İnönü)	Kemalizm	Türk Milleti
Almanya/Alman Nasyonal Sosyalist İşçi Fırkası	Hitler	Nazizm	Kaynaşmış Alman toplumu

(88) Recep Peker'in programın ana hatlarını açıklaması, *Ayın Tarihi*, Sayı: 18, Ağustos 1935, ss. 45-59; *Ülkü*, Sayı: 28, Haziran 1935, ss. 247-259.

İşte Kürtler, malları mülkleri ellerinden alınıp geniş kitleler halinde sürgüne gönderilirken söylenen bu: «Sınıf yok, imtiyaz yok, mıntika menfaati yok, Türk ulusundan başka ulus yok.» Kemalist Profesörlerden, Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz KANSU'nun yazdığı yazı da şu:

«... Hür Anadolu çocukları, Türk istiklâl ve inkilâp tarihi, Türk tarih telakkisi ve tezi gibi büyük davaları yaşıyorlar. **Kemalist nasyonalizm ideolojisi** diyebileceğimiz bu müspet ve hayattan gelen, hayatı güzel Türk vatanında teyit eden, hayatı bu zinde toprakların zinde çocuklarına sevdiren, bu **gölgesiz, erkek ve dinç** ideolojinin temellerini yapan bu esaslı büyük davalar bize şunu öğretiyor: Biz, herşeyden evvel kendimizi arayacağız, herşeyden evvel kendi cehitlerimizin, kendi varlığımızın yerine, kıymetine inanacağız. Kendimizi hayat dünyasında teyit edeceğiz... Türk vatanını seviyoruz. Çünkü, onu tanıyoruz. Türk ilmini yaratacağız. Çünkü Türk vatanını daha derin daha metodlu anlamaya, görmeye başlıyoruz.» (89)

Öteki yayınlarda, yazılarda ve konuşmalarda da bu konu üzerinde ısrarla durulmuştur. Örneğin; 1932-1934 yılları arasında 36 sayı çıkan Kadro dergisi bu sloganı doğrulamak için büyük çaba harcamıştır. Ayrı bir araştırmada bu konular üzerinde durulacağı için burada ayrıntılara girmenin gereğini görmüyoruz. Esasen «Sınıfsız İmtiyazsız kaynaşmış bir millet» yaratmak, Gazi Mustafa Kemal'in 1923 İzmir İktisat Kongresinden beri üzerinde durduğu bir konudur. (90)

(89) Şevket Aziz Kansu, *Biyo-Sosyoloji, Ülkü*, Sayı: 16, Haziran 1934, ss. 253-262.

(90) Gazi Mustafa Kemal'in bu beyanları için Bk. *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, II (1906-1938), 2. baskı, TİTE, Ankara 1959, 14 Ocak 1923, s. 50; 16 Ocak 1923, s. 60; 30 Ocak 1923, s. 82; 7 Şubat 1923, ss. 97-98; 17 Şubat 1923 (İzmir İktisat Kongresinde ya-

İşkân Kanunu'nun yapıldığı sırada Türkiye'nin dış ilişkilerine bir parça da olsa dokunmakta yarar vardır. Başbakan İsmet İnönü Ağrı isyanı dolayısıyla 1930 yılında yaptığı bir konuşmada şöyle diyor:

«... Tecavüzatın Türkiye'nin komşuları ile münasebatını kesintiye sevkedebilmesi hayali de ümit ve itimat ettiğimiz gibi kattı bir inkısara uğradım. Bütün komşularımız Türkiye ile iyi dostluk iyi komşuluk ve hudutların emniyeti noktalarından aramızdaki mukavelelere riayeti ve serserilerin bekledikleri ümitlere herhalde bir fırsat vermemeyi tercih etmişlerdir. Demek istiyorum ki, bütün komşularımız bu mütecavizler tedip olunduktan ve yerlerine firar ettikten sonra hiç yüz vermediler. Ve hareketlerine katiyen müsamaha etmeyeceklerini kendilerine ihtar ettiler. Hattâ birçok yerlerde takip, tedip ve nefyedildiler. Bu hal Türkiye'nin beynelmilel münasebatta haiz olduğu itibarı gösterdiği gibi, kendisinin diğer komşularına karşı sadıkane ve halisane emniyet, dostluk ve iyi komşuluğa müstenit hattı hareketini, fesatçı anasıra kendisinin müsaait olmaması tarzındaki faaliyetinin mukabelesi addolunabilir.» (91)

«... İltica ettikleri memleketler Türkiye ile dost bulunmak ve aradaki mukavelelere riayet etmek müteakbil taahhüdünü yerine getirdikçe kendileri Türkiye'ye tecavüzde takip olunduğu gibi fesat ilka etmek için

pılan konuşma) s. 112; 27 Ocak 1931, ss. 263-264; *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri*, IV. (1917-1938) TİTA, Ankara 1964, 20 Nisan 1931 günü, seçim dolayısıyla, Millete Beyanname, s. 550, Gazi Mustafa Kemal'in burada sözü edilen demeçleri ve beyannameleri de yukarıda sözünü ettiğimiz başka bir araştırmada ele alınacaktır.

(91) Başvekilin 22 Eylül 1930'da TBMM'deki konuşması, *Ayın Tarihi*, Sayı: 75-78, Haziran - Eylül 1930, ss. 6548-6553.

iltica ettikleri yerlerde de fesat ilka etmek imkânından mahrum kaldıklarını görmüş olacaklardır.» (92)

Başbakan İsmet, emperyalist İngiltere ve emperyalist Fransa hükümetleri ile yaptığı anlaşmalara büyük bir güven duymaktadır. Bu bakımdan rahattır. Kürtlerin müşterek askeri ve politik eylemlerle tepeleneceğini bilen başbakan bu bakımdan çok rahattır. Nitekim, «İngiliz Belgeleri İle Türkiye’de Kürt Sorunu, 1924-1938» isimli kitapta (93) Kürdistan’ı sömürgeleştirmek ve Kürt ulusunu yoketmek isteyen bu hükümetlerin birbirleriyle sürdürdükleri ilişkileri izlemek mümkündür. Öte yandan bu kanunun TBMM komisyonlarında ve Mecliste görüşüldüğü sırada Şehinşah Rıza’nın 40 gün 40 gece Türkiye’de misafir bulunması, İngiltere ve Fransa ve Irak yetkilileri ile yapılan görüşmeler dış ilişkilerin saptanması bakımından önemli olgulardır. (94) Bu konuyu da başka bir araştırmada geniş olarak ele alacağımız için burada daha fazla üzerinde durmayı gerekli görmüyoruz.

(92) Yukarıda adı geçen konuşma, s. 6553.

(93) *İngiliz Belgeleri ile Türkiye’de Kürt Sorunu, 1924-1938*, Şeyh Sait, Ağrı ve Dersim Ayaklanmaları, hazırlayan Bilal Şimşir, Dışişleri Bakanlığı Basımevi, Ankara 1975, LIII+311 s.

(94) *Ayın Tarihi*, Sayı: 7 Temmuz 1934, İran Şahı Türkiye’de, ss. 1-56; *Ülkü*, Sayı: 17 Temmuz 1934, İran ve Türkiye ss. 321-324.

III. DOÇENT DR. TANER TİMUR'UN İSKÂN KANUNU HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ VE ELEŞTİRİSİ

Doç. Dr. Taner TİMUR'un İskân Kanunu ile ilgili görüşünün öğrenilmesinde, olgulara dayalı olma, olgulardan yararlanma bakımından büyük bir yarar vardır. Çünkü, yazar kitabını, Bilimsel Sosyalizm'in yöntem ve teorilerinden yararlanarak yazdığını söylemektedir. Yazar şöyle diyor:

«... Bu çalışmada Bilimsel Sosyalizmin yöntem ve teorilerinden yararlanarak yakın tarihimizdeki sosyo/politik gelişimi açıklamaya çalışacağım» (95) «Bu çalışmamda Türkiye Cumhuriyetinin sosyo/politik gelişimini açıklamada, kişisel olanaklarım ölçüsünde bir katkıda bulunmak çabasımdayım; böyle bir çalışma, 1. Türkiye'nin üretim biçimini ve sınıfsal yapısını, kısaca alt-yapısını, 2. Bu alt-yapının ideolojik düzeyde nasıl yansıdığını ve, 3. Emperyalizmin Türkiye'yi gerek üretim koşulları, gerekse Ideoloji düzeyinde na-

(95) Taner Timur, *Türk Devrimi ve Sonrası, 1919-1946*, Doğan Yayınevi, Ankara 1971, s. 10.

sıl şartlandırdığını ortaya koyabildiği ölçüde başarılı olabilir.» (96)

Bu yöntem ışığında, Doç. Dr. Taner TİMUR'un İskân Kanunu hakkındaki değerlendirmesini, kitabının «İktidar, Sınıflar ve Kapitalizm» başlığı altındaki bölümünde izleyebiliriz:

«... Tarımda asıl ilgi çekici girişim, 1934 de kabul edilen İskân Kanunu'dur. Aslında üstünde fazla durulmamış olan bu kanun çeşitli bakımlardan önemlidir. İleride rejim ve ideolojideki gelişmeleri incelerken bu kanun üzerinde tekrar duracağım. Burada işaret etmek istediğim nokta, kanunun tarım politikası açısından önemi ve adeta bir toprak reformu kanunu oluşudur.

Türk Devriminin bir burjuva devrimi olduğunu söylemiştim. Bir burjuva devrimi tarımda prekapitalist ilişkileri çözmek ve kapitalizmi geliştirmek göreviyle karşı karşıyadır. Bu ise, ya büyük toprak sahiplerini kapitalist çiftçi haline getirmek, (Prusya yolu) ya da toprak reformu (Amerika yolu) şeklinde olur. Tek Parti Döneminde daha çok birinci yoldan kapitalizmin geliştirilmeye çalışıldığını biliyoruz. Bunun nedeni nüfusun az ve ekilmemiş toprakların da bol oluşu idi. Bununla beraber az topraklı veya topraksız köylüleri toprak sahibi yapma yönünde girişimler de olmuştur. İskân kanunu bunun bir örneğidir» (97).

Görüldüğü gibi, Doç. Dr. Taner TİMUR, İskân Kanunu'nu, toprak reformu kanunu olarak nitelendiriyor. Yazar, devlet, çiftçileri, büyük toprak sahiplerini, kapitalist çiftçi haline getirmek istiyordu. Az topraklı ve topraksız köylü-

(96) Taner Timur, a.g.e., s. 14.

(97) Taner Timur, a.g.e., s. 170.

leri toprak sahibi yapmak istiyordu. Bunun için İskân Kanunu'nu çıkardı diyor.

Bu, nesnel gerçeğin, gerçek somutun inkar edilmesidir. Gözden uzak tutulmasıdır. Dolayısıyla olgulardan kopuk bir bilgi üretimidir. Bu bakımdan bilimsel değildir. Bu araştırmanın daha önceki bölümlerinde İskân Kanunu'nun maddelerini, gerekçesini, TBMM'deki görüşülmesini çeşitli zamanlarda bu kanunun uygulanmasına ilişkin olarak çıkarılan tamimleri, kararnameleri, talimatnameleri, Bakanlar Kurulu kararlarını uzun uzadıya anlattık. Açıkça görülmektedir ki, bu kanunun toprak reformu ile en ufak bir ilişkisi yoktur. Özünde sömürgeci bir kanundur. Temel amacı, Kürt dilini, Kürt kültürünü, Kürt ulusal varlığını ortadan kaldırmak, Kürt halkını köleleştirip Kürdistan'ı sömürgeleştirmektir.

Somut durum açıkça bunu gösterirken, Doç. Dr. Taner TİMUR'un kanunu, toprak reformu kanunu diye nitelemesi, olgulardan ne derece koptuğunu, gerçek somutu, nesnel gerçeği görmemezlikten geldiğini göstermektedir.

Doç. Dr. Taner TİMUR'un, İskân Kanunu'nu, «Az topraklı veya topraksız köylüleri toprak sahibi yapmak yolunda girişimler» olarak ele alması, bilinçli olarak yanlış algılamaya dayanmaktadır. Daha önce kanunun maddelerini tahlil ederken belirttiğimiz gibi, bu ifadeye ilişkin 13. maddede şudur:

«... **Madde 13** — 2 numaralı mntıkada:

.....

2. Aşağıda yazılanlar, İcra Vekilleri Heyeti kararı ile nakil ve İskân edilebilirler.

A - Topraksız ve az topraklı çiftçiler.....

3. Türk ırkından olmayanların serpiştirme suretiyle köylere ve ayrı mahalle ve küme teşkil edemiyecek şekilde kasaba ve şehirlere iskânları mecburidir.»

İşte yazarın «topraksız veya az topraklı köylüleri toprak sahibi yapma» meselesi buradan kaynaklanıyor.

Halbuki, daha önce de açıkladığımız gibi 2 numaralı bölge Kürtlerin asırlardır yaşadıkları, kendi yurtlarından devletin baskı politikası ile koparılıp mecburi iskâna tabi tutuldukları, yani sürgüne gönderildikleri bölgelerdir. Türkiye'nin Batı bölgeleridir. Ege, Marmara, Trakya, Akdeniz vs... Yine Madde'den açıkca anlaşıldığı gibi, «Topraksız veya az topraklı çiftçileri» toprak sahibi yapmayı değil, onları da iskân etmeyi yani sürgüne göndermeyi amaçlamaktadır. Bu iki olgu arasında önemli fark vardır. Demek ki bu hüküm, bu kanunun toprak reformu kanunu olduğunu kati surette göstermez. Sadece şunu gösterir: Kürtlerin sadece, ağa, bey, şeyh, aşiret reisi gibi mülk sahibi sınıflarının değil, topraksız veya az topraklı olanların, yani Kürt emekçilerinin de mecburi iskâna tabi tutulduğunu, sürgüne gönderildiğini gösterir. Doç. Dr. Taner TİMUR, bunu ısrarla gizlemeye çalışmaktadır. Emekçileri, toprak sahibi yapmanın yolu onları sürgüne göndermek midir? Kaldı ki, toprak, sadece, Kürdistan'a yerleştirilen Türk nüfusu için dağıtılmıştır. Türkiye'nin başka taraflarında toprak sahipleri şeyhler yok muydu? Bunların neden istisnalar içinde tutulduğu sorulup cevaplandırılması gereken bir sorun değil midir? Yazarın belirttiği çizelgeler, onlar içindir. Sürgüne gönderilen özellikle emekçiler zulümden yokluktan başka birşey görmemişlerdir. Doğu'da 40 yaş çağlarını yaşayanların birçoğunun adı, neden İskân'dır, neden, Mecbur'dur? İşte bunun için! Yazar Kürt ulusuna karşı getirilmiş bütün bu eylemleri gizlemeye ve gözden uzak tutmağa çalışıyor ve hem de Marksist yöntem kullandığını belirterek.

Burada üzerinde durulması gereken temel nokta, yazarın bu kadar büyük bir yanlışlığa, yanlış bir sonuca nasıl ulaştığıdır. Bunun tek nedeni vardır, o da, O'nun olgu-

lara dikkat etmemesi ,olguları görmemezlikten gelmesidir. Olgulardan kopmasıdır. İşte, bilimsel olgusalılığı derken, bilim, olgusal olmalıdır, derken bunu kastediyoruz. Bu bakımdan, olgusal olmak meselesini ne kadar tekrarlırsak azdır. Bilimde, olgusal olmayan ,olgulara dayalı olmayan hiçbir önerme kabul edilemez. Olgular aracılığı ile denetlenemeyen hiçbir hipotez doğrulanmış sayılamaz.

Yazarın, neden olgulardan kopuk bir şekilde düşündüğünü, kanunun ırkçı niteliği açıkça belli olduğu halde neden ifade edilemediği, toprak reformu diye ifade edildiği üzerinde de durmak gerekir. Bunun nedeni, Kemalist İdeolojinin bizzat kendisidir. Yazar, Kemalist İdeolojinin çerçevesi içinde kaldığı ve onu aşamadığı için, olguları daha özgür bir biçimde izliyemiyor. İzlese bile ifade edemiyor. Bu tutumu ile Kemalizmi doğrulamaktan, ırkçı ve sömürgeci eylemleri onaylamaktan başka bir iş yapmıyor. Halbuki, sosyalizmin yöntem ve teorisini kullandığını, araştırmasının başında ifade eden bir yazar olguları bütün çeşitlilikleri ile, iç ve dış bağlantıları ve değişimleri içinde ele alması gerekir.

Doç. Dr. Taner TİMUR, araştırmasında, kanunun «İrk» esasına göre bir yerleştirme önerdiğini belirttiği halde, (98) bunun gerisindeki nedenleri açıklamaktan ısrarla kaçınıyor. Mecburi iskân ,sürgün sorununa hiç değinmiyor. Yazar şöyle diyor:

«... Kanun, Türkiye’de milliyetçiliğin doruğuna ulaştığı bir aşamanın eseridir. Ancak, iktisadi politikada olduğu gibi ideolojik tutumda da gerilemeler olmuş ve 1935’te yapılan bir değişiklik ile, kanunun metninden «İrk» kavramı çıkarılmıştır.» (99)

(98) Taner Timur, a.g.e., ss. 171-172.

(99) Taner Timur, a.g.e., s. 200.

Bir kere yazarın yanlış anlatımına, tahrifatına dikkati çekmek gerekir. «İrk» kelimesinin 1935'te yapılan bir değişiklikle kanunun metninden çıkarıldığı belirtilmektedir. Bu, son derece yanlış bir gözlemdir. Bilinçli olarak yapılmış bir yanlışlıktır. İrk kelimesi kanunun metninden hiçbir zaman çıkarılmamıştır. Yukarıda bazı örneklerini verdiğimiz gibi, bu kanunun uygulanması için çeşitli tarihlerde yapılan tamimlerde, talimatnamelerde, bakanlar kurulu kararlarında bile «Türk ırk ve kültürüne bağlı olanlar», «Türk ırk ve kültürüne bağlı olmayanlar», tabirleri sık sık kullanılmıştır. Kaldı ki, bu dönemde kanunun metninden ırk kelimesini çıkarmak için hiç bir neden yoktur. Kemalist ırkçılık bütün şiddeti ile devam etmekte, Kürt ulusal özelliklerini yok etmek, Kürtleri köleleştirmek için devletin bütün organları seferber edilmektedir.

Gerçi, 1935 yılında kanunda değişiklik yapan başka bir kanun yayınlanmıştır. (100) Fakat bu değişiklik kanunun metninden ırk kelimesini çıkarmak şeklinde bir değişiklik değildir. Bu değişiklik sürgüne gönderme işlemlerini sırf İçişleri Bakanının sorumluluğundan çıkarmakta, «Sihhat ve İctimai Muavenet Vekilini» de bu eylemle yetki ve sorumluluk sahibi kılmaktadır. Böylece, «Türk ırk ve kültürüne bağlı olmayanları», «Ana dili Türkçe olmayanları» mecburi iskâna tabi tutma, sürgüne gönderme eylemi, «Sihhi olmayan yerlerden daha sihhi yerlere yerleştirmek» adı altında gizlenmek istenmiştir. Fiiliyatta ise, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının da aktif katkıları ile, Kürtler, yerlerinden koparılmışlar, yollarda, sürgünlerde perişanlık çekmişler, binbirtürlü hastalığa, ölüme ve yoksulluğa mahkûm olmuşlardır.

Bu durumda Doç. Dr. Taner TİMUR'un ifadesi üzerinde iyice durmak gerekir. Çünkü, daha önce de, ifade etti-

(100) 21.11.1935 tarih ve 2848 sayılı kanun.

ğimiz gibi, bu kitap «Bilimsel Sosyalizmin yöntem ve teorisinden yararlanarak» yazılmıştır. Yani, bilim yöntemi gereklerine uyularak yazılmıştır? Böyle olunca vardığı sonuçları, yaptığı tespitleri iyice gözden geçirmemiz, eleştiriye tabi tutmamız gerekir. Çünkü, yazar aslında olgular-dan tümüyle kopuktur ve Kemalist İdeolojinin çerçevesi içindedir. İki şık üzerinde durabiliriz. Ya, Yazar, aslında kaynakları birinci elden görmemiştir, yani İskân Kanunu ile ilgili TBMM zabıt ceridelerinin esasını görmemiştir (101) veya gözlemlerini somut bir şekilde anlatamamıştır. Kemalist ideolojinin ırkçılığı anlaşılmasın diye nesnel gerçek gizlenmeye çalışılmıştır. Her iki tutum da bilim yöntemine aykırı tutumlardır. Kemalizmin ırkçılığına, böylesine taviz veren bir davranış sonunda üretilen bilgi de hiçbir zaman bilimsel değildir. Çünkü, bilimde ifade edilen önermelerin daima olgular aracılığı ile denetlenebilir olması

(101) Yazarın TBMM Zabıt Ceridelerinin aslını görmediği anlaşılıyor. Zira, yazarın verdiği kaynaklarda sahife numaraları gösterilmemiştir. Sahife numaralarının gösterilmesi ise, okuyucunun kaynakları denetleyebilmesi, ilgisini çeken başka sorunları da araştırabilmesi bakımından son derece önemlidir. Kaldı ki, adı geçen zabıt cerideleri, 1000, 1500, 2000 sahife büyüklüğünde ciltler olarak yayınlanmıştır. Sık aralıklarla iki sütun halinde yazılmış, büyük boy ciltlerdir. Ayrıca, bu zabıt ceridelerinde sadece Meclis görüşmeleri, «1» den başlayarak sahife numarası almamıştır. Kanun tasarılarının gerekçeleri ayrıca «1» den itibaren «Sıra no» adı altında numaralanmıştır. Bunun yanında bazı Meclis kararları, tefsirler, yine ayrıca numaralanmıştır. Görüldüğü gibi TBMMZC'nde birçok seri sıra numarası birbirini izlemekte veya birbiri içindedir. Bunun için sahife numaralarını göstermek çok önemli olduğu gibi, sahife numaralarının, kanun tasarılarının görüşülmesine mi yoksa «sıra no» lara mı, tefsirlere mi ait olduğunu da göstermek gerekir. «TBMMZC devre IV, toplantı 3, cilt, 23» veya «aynı zabıt ceridelerinden» şeklindeki bir kaynak son derece yetersizdir. Hattâ, zabıt ceridesi söz konusu olduğu zaman hiç bir şey ifade etmez.

şarttır. Biz, Doç. Dr. Taner TİMUR'un önermelerini olgular aracılığı ile denetlemeye başladığımız zaman yazarın daha başta nesnel gerçeği anlatmaktan kaçındığını hatta, tahrif ettiğini görüyoruz. Irkçı ve sömürgeci amaçlar için yapılmış bir kanunu, «toprak reformu kanunu» diye göstermesi, «Kanunun metninden ırk kelimesi çıkarıldı» demesi bunun göstergeleridir. Bu durumda, Doç. Dr. Taner TİMUR kitabının başında ifade ettiği yönleme kati surette uymamıştır. Yani, araştırmayı, «Bilimsel Sosyalizmin yöntem ve teorisinden yararlanarak yazdım» beyanına hiç uymamıştır. Zira, olgular gizlenerek, tahrif edilerek bilimsel bilgi üretilmez. Marksist sloganların, terminolojinin kullanılması da üretilen bilginin bilimsel olduğunu göstermez. Somut gerçeği, gerçek somutu gizleyemez. Yazar, araştırmasında şu tespiti de yapıyor:

«... Dönemin milliyetçilik açısından daha ilgi çekici yönü «kültür milliyetçiliği» olarak niteleyebileceğimiz gelişmelerdir.» (102)

Görüldüğü gibi yazar bu konuda da nesnel gerçeği aksettirmiyor. Kürt ulusunu tümü ile yoketmeye çalışan, Kürt adını, Kürdistan adını dillerden, tarihlerden, yer yüzünden silmeyi amaçlayan koyu bir ırkçılığa rağmen, dönemin özelliğini, «Kültür Milliyetçiliği» terimi ile ifade etmeye çalışmaktadır.

Doç. Dr. Taner TİMUR'un konuyu ele alış tarzının bilimsel olmadığını söyledik. Konu bilimsel olarak nasıl ele alınabilirdi? Herhalde şöyle: bir kere toplumun yapısında mevcut çelişmelerin niteliği nedir? Bu yapıda ulusal çelişmeler ne anlam ifade ederler, konuları açıklığa kavuşturulmalıdır. İskân kanunu teklifinin Kürt direnmeleri sırasında yapıldığı dikkate alınacak olursa, Kürdistan'ın İran, İngiltere (daha sonra Irak), Fransa, (daha sonra Suriye)

(102) Taner Timur, a.g.e., s. 200.

tarafından sömürgeleştirilen kesimlerindeki Kürt toplumları ile ilişkilerinin araştırılması, önemli olduğu gibi, bu devletlerin Kürtlere karşı ortak davranışlarının, politik ve askerî eylemlerinin araştırılması da önemlidir.

İkinci olarak böylesine çelişmeler , çatışmalar ve ortaklıklar zinciri içinde İskân kanunu'nun yapılması hangi sınıf ve tabakaların talebi olarak ortaya çıkmıştır konusu üzerinde durulmalıdır. Bu sırada Kürdistan'ı müşterek askerî ve politik eylemleri ile sömürgeleştirmeye çalışan güçlerin toplantıları, önemle üzerinde durulması gereken bir konudur. Örneğin; kanun teklifinin henüz TBMM'ne gelmesinden önce, İran Şehinşahi Rıza Şah 40 gün 40 gece neden Türkiye'de misafir edilmiştir? Emperyalist İngiltere'nin Kürdistan işleri ile görevli yüksek komiseri ile Kemalist İktidar arasında görüşmeler olmuş mudur? Olmuşsa mahiyeti nedir? Emperyalist İngiltere'nin kukla kralı Faysal'ın bakanları neden Türkiye'dedir? Buna benzer olayların incelenmesi iskân olgusunun oluşumundaki dış etkenlerin olgunun öteki olgularla ilişkilerinin açıklığa kavuşturulması bakımından önemlidir.

Üçüncü olarak, İskân Kanunu'nun Mecliste görüşülmesi ele alınabilir.

Dördüncü olarak kanunun uygulanması ve toplum yapısında meydana getirdiği değişiklikler ele alınabilir.

Beşinci olarak ta, bu uygulamanın hangi sınıfların işine yaradığı, Türk ve Kürt ulusları açısından incelenebilir.

Yazar bunlardan hiçbirini yapmamıştır. Kemalist ideolojinin çerçevesi içinde olgulardan kopuk, soyut, ayakları yere değmeyen bir anlatım içindedir. Kitabın hacmi buna müsait değildir, anlayışı mazeret kabul edilemez. Bütün bunlara öz olarak değinilebilir. Kaldı ki, bu olgu, sınıfların nasıl geliştiğini, Türk egemen sınıflarının her türlü devlet nimetlerinden yararlanırken, Kürt egemen sınıf-

larının malları ve mülkleri gaspedilip, sürgünlere gönderildiğini göstermesi bakımından son derece önemlidir.

Yazar, bilim yönteminin temelinde duran ve insanlığın şimdiye kadar tesbit edebildiği en güvenilir bilgilerden olan, hiçbir olgunun başlıbaşına olmadığı, bütün olguların etki ve tepki ilişkileri içinde birbirine bağlı olduğu, bu yönden bir bütünsellik meydana getirdikleri doğrusuna hiç itibar etmiyor. Yazar, bütün olguların zaman içinde değiştiği temel doğrusuna da hiç dikkat etmemiştir.

Yazar, kapitalizmin gelişmesi üzerinde çok duruyor. Elbette durulmalı. Yol vergisi, hayvanlar vergisi, kredi sorunları, hep bu yönden inceleniyor. Fakat, egemen sınıfı ile, emekçisi ile kadını-kızı ile, çocuğu-çocuğu ile, boşaltılan Kürdistan'da, Kürtlerin dönüp tekrar yerleşmeleri yasaklanan Kürdistan'da kapitalizm nasıl gelişecektir? Yazar bütün bunları açıklığa kavuşturmaktan ısrarla kaçınmıştır. Bu olguyu görmemezlikten gelmiştir.

Bütün bunların yanında, toplumun kullandığı doğal kaynaklarda herhangi bir değişme, (artma veya azalma) meydana gelmeden, üretim teknolojisinde bir değişiklik olmadan, yani, artı ürünün artışında bir değişme olmadan, toplumun nüfus yapısında, sosyal organizasyonunda, değerler sisteminde süreç içinde değişiklik olmadan, böylesine tepeden inme tedbirlerin nasıl alınıp uygulanabildiği de gözden uzak tutulmuştur. İncelenmemiştir. Böylece, nesnel gerçeği, nesnel bütünü meydana getiren olgulardan yani parçalardan biri bilinçli olarak gözden uzak tutulmuştur. Bu olguların öteki olguları nasıl etkilediği, onlardan nasıl etkilendiği hesaba katılmamıştır.

Burada, şu noktayı da belirtelim ki, yazar, İskân Kanunu hakkında yanlış ta olsa, yanıltıcı da olsa, nesnel gerçeği aksettirmese de, bazı şeyler söylemiştir. Başka yazarlar, Türkiye'de kapitalizmin gelişmesi, Doğu'da gelişmesi gibi konuları ele aldıkları halde, mecburî iskân ol-

gusunun adını bile anmamışlardır. Buna rağmen bu olguyu gizledikleri halde Türkiye çapında tahliller de yapmışlardır. Bununla beraber yeri geldikçe ağalara, beylere, aşiret reislerine saldırıp devrimciliklerini göstermeyi de ihmal etmemişlerdir. (103)

Bunun yanında İskân Kanunundan söz eden birkaç kişi vardır, bunlar da aşağı yukarı Doç. Dr. Taner TİMUR'un görüşlerini ifade etmektedirler. (104)

-
- (103) Bu kitapların önemleri hakkında bk. Doğan Avcıoğlu, *Türkiye'nin Düzeni*, cilt, 1-2, Cem Yayınevi, İstanbul 1974; Doğan Avcıoğlu, *Millî Kurtuluş Tarihi*, 1, 2, 3, İstanbul 1974; İsmail Cem, *Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi*, 4. baskı, İstanbul 1974; Behice Boran, *Türkiye ve Sosyalizm Sorunları*, 2. baskı, Tekin Yayınevi, İstanbul 1970; Şevket Süreyya Aydemir, *Tek Adam*, Cilt: 3, 1922-1938, Remzi Kitabevi, İstanbul 1965; Şevket Süreyya Aydemir, *İkinci Adam*, 1. cilt, İstanbul 1966, 2. cilt, İstanbul 1967, Remzi Kitabevi; Mahmut Goloğlu, *Tek Partili Cumhuriyet, (1931-1938)*, Ankara 1974; Mahmut Goloğlu, *Millî Şef Dönemi 1939-1945*; Oya Sencer, *Türk Toplumunun Tarihsel Evrimi*, Habora Yayınevi, İstanbul 1969; Özlem Özgür, *Türkiye'de Kapitalizmin Gelişmesi*, 2. baskı, Gerçek Yayınları, İstanbul 1975; Korkut Boratav, *Türkiye'de Devletçilik*, Gerçek Yayınları, İstanbul 1974; Suat Aksoy, *Türkiye'de Toprak Meselesi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1969; Cavit Orhan Tütengil, *Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları*, İstanbul 1975; Gerçek Yayınevi; Emre Kongar, *İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, Cem Yayınevi, İstanbul 1976; İbrahim Yasa, *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Sorunları TODAİE*, 2. baskı, Ankara 1973; Nevzat Yalçıntaş, *Türkiye'nin Sosyal Bünyesi*, İÜİF yayını, İstanbul 1972; DİE, *Türkiye'de Toplumsal ve Ekonomik Gelişmenin 50. Yılı*; DİE yayını No: 683, Ankara 1973; Akın Düren, *Toprak Hukuku dersleri*, AÜHF, Ankara 1972; Ali Gevgilili, *Türkiye'de Kapitalizm'in Gelişmesi ve Sosyal Sınıflar*, Sosyal Siyaset Konferansları, cilt: 21, İÜİF, İktisaiyat Enstitüsü yayını, İstanbul 1972.

- (104) Bu yazarlardan bazıları şunlardır: Vasfi Raşit Sevig, *Toprak Hukuku dersleri*, AÜHF yayını, Ankara 1953, ss. 296-298; Şakir Berki, *Toprak Hukuku*, 3. baskı, AÜHF, Ankara 1967, ss. 136-140; Şakir Berki, *Türkiye'de Toprak Davası ve Mevzuat Karşı-*

sında Toprak Rejimi, DPT, Ankara 1971, ss. 65-67; Bülent Köp-
rülü, *Toprak Hukuku dersleri*, cilt : 1, İÜHF yayını, İstanbul 1958,
ss. 136-137; Muzaffer Sencer, *Türkiye'de Köylülüğün Maddi Te-
melleri*, Ant Yayınları, İstanbul 1971, s. 87; Fehmi Yavuz, *Politi-
ka ve Yerleşme Sorunlarımız*, 9. İskân ve Şehircilik Haftası Kon-
feransları, SBF, Ankara 1969, ss. 126-127; Fehmi Yavuz - Ruşen
Keleş - Cevat Geray, *Şehircilik, Sorunlar - Uygulama ve Politika*,
SBF, Ankara 1973, s. 734, ss. 875-878.

IV. MECBURİ İSKÂN OLGUSU KARŞISINDA KAPİTALİZMİN EŞİTSİZ GELİŞİMİ NE DEMEKTİR?

Türkiye’de özellikle, Türk «Sosyalistleri» arasında yaygınlaşmış bir kanı var : «Doğu’nun geri kalması olayı veya geri bırakılması olayı orada yaşayan halkın etnik özelliklerinden dolayı değildir. Bu, doğrudan doğruya kapitalizmin eşitsiz gelişme yasasından, kapitalizmin eşitsiz gelişme özelliğinden dolayıdır. Bu bakımdan ‘doğu sorunu’ başlı başına ulusal bir sorun değildir. Kapitalist gelişmeye bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Çözümü kapitalist düzenin değişip Sosyalist düzenin kurulmasıdır.» Türk «Sosyalistlerinin» dışındaki Türk aydınları, Türk demokratları, Türk sosyal-demokratları, Kürt aydınlarının bir kısmı da aşağı yukarı aynı görüşleri ileri sürmektedir. Örneğin; Sosyal-Demokrat bir düzende, veya özgürlükçü demokraside bu sorunun çözüleceğini sosyal demokrasi ileri sürmektedir. Sosyal demokrasinin ileri sürdüğü çözüm, Kürtlerin daha iyi köleleştirilip asimile edileceği, Kürt ulusal özelliklerinin tamamen yok edilebileceği şeklindedir.

Hürriyetçi Demokrasi sloganı ile ortaya çıkan sağ, hatta radikal sağ da, aşağı yukarı Sosyal-demokrasinin

bu görüşlerini benimsemekte, kalkınmanın Türkiye çapında dengelenmesi ile bölgeler arası dengesizliğin giderileceğini, bu tür sorunların tümüyle ortadan kalkacağını belirtmektedirler.

A. DOÇENT Dr. BEHİCE BORAN'IN GÖRÜŞÜ VE ELEŞTİRİSİ

Biz burada, yalnızca, Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Doç. Dr. Behice BORAN'ın ve dolayısıyla Türkiye İşçi Partisinin görüşlerine değineceğiz.

«... Kapitalist sistem sınıflar arası farklar, kutuplaşmalar ve şehir-köy ayrımı gibi, bölgeler arası dengesizlikler, kutuplaşma derecesinde, keskin farklar da yaratmaktadır» (105) «Türkiye'de bölgesel farkların, dengesizliklerin temelinde bu gerçek yatar. Bir kere, kapitalist yola girildimi de, bu farklar ve dengesizlikler artar, çünkü kapitalizmin temel kuralı kârdır» (106)

«... bu noktada ekonomik-sosyal faktörler dışı başka bir faktör, bilimsel anlamda 'müdahale edici bir faktör' yani, temel sosyal sebep-netice ilişkilerine müdahale eden bir etken duruma karışmaktadır. O da bölgeler halkının çoğunluğunun ana dilinin Türkçe olmayışıdır... Şimdi okumuş tabaka bu durumu farketmeye başlamış, halk bölgeler arası bu gelişme ve refah seviyesi farkının kendi tecrübeleri, gözlem-

(105) Behice Boran, *Türkiye ve Sosyalizm Sorunları*, 2. baskı, Tekin Yayınevi, İstanbul 1974, s. 184.

(106) Behice Boran, a.g.e., s. 185.

leri, düşünce sınıfları içinde bir izahını yapmaya, sebebini bulmaya kalkışınca, bunu, aradaki bir etnik farkta bulduğunu sanmaktadır. Sebebin bu olduğuna inanmaktadır. Böyle bir izah yoluna gitmelerinin nedeni birkaç noktada özetlenebilir.

Bu, en yüzeyde, en görülebilinen, çizgide bir faktöre dayandığı için en kolay anlaşılabilir bir izah şeklidir. Temeldeki sosyal, ekonomik nedenlere inebilmek, onları görüp, anlayabilmek için, aydın tabakanın bile, bilgi, düşünce seviyesi müsait değildir. Ancak, sosyalist aydınlar durumu doğru koyup doğaçlayabiliyorlar. Kaldı ki, aydın tabaka, küçük burjuva niteliği dolayısıyla, yüzeyde toplumun üst yapısına ait faktörlerle sorunları izaha ve bir çeşit bölgecilik ideolojisine daha yakındır» (107)

İlk önce şunu belirtmede yarar vardır: Kapitalizmin eşitsiz gelişme yarattığı doğrudur. Fakat, Kürt sorunu'nun temelinde yatan neden bu değildir. Hattâ, kapitalizmin çift standartlı düşünen aydınlar, kişiler, yarattığı da söylenebilir. Örneğin; mülk sahibi sınıflar özledikleri zenginlikleri, mutlulukları emekçi sınıflar için düşünmüyorlar. Kendileri için başka, emekçi sınıflar için başka düşünüyorlar. Kürt sorunu'nun temelinde yatan neden bu da değildir. Temel sorun Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Behice BORAN'ın şu ifadelerinden kaynaklanmaktadır :

«... Türk Sosyalistleri **devletin ve milletin bütünlüğü**nü, sadece bu bir Anayasa hükmü olduğu ve kendileri de Anayasayı benimsedikleri onun çerçevesi içinde faaliyet gösterdikleri için değil, sosyalist açıdan da bunun böyle olması gerektiğini savunurlar.» (108)

(107) Behice Boran, a.g.e. s. 188.

(108) a.g.e. s. 192.

Açıkça görülüşü gibi TİP Genel Başkanı Millet Bütünlüğünden bahsetmektedir. Demek ki, Kürtlerin ve Türklerin toplamı bir Millet oluşturuyor. Behice BORAN, bunun bir anayasa hükmü olduğunu, Türk Sosyalistlerinin de anayasa çerçevesi içinde faaliyet gösterdiklerini belirtmenin ötesinde, Sosyalist açıdan da ,bu böyledir, demektir. Sosyalist açıdan bunun böyle olmadığı açıktır. Zira, Sosyalizm ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını getirmiştir. Bir ulusun ötekini boyunduruk altına alması sonucunda meydana getirilen birlik, yani, silahla, zorla meydana getirilen birlik elbette demokratik birlik değildir. Fakat, Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı somut koşulları zamansal ve mekansal bir boyut içinde değerlendirmediş için Türklerle Kürtlerin toplamına organik bir bütün, bir ulus gözü ile bakabilmektedir. Böyle olunca yani, bir devlet bünyesi içinde yaşayanlar, aynı ulustan olunca kapitalizmin eşitsiz gelişimi bölgesel dengesizlikleri açıklayabilir. Örneğin: İstanbul ile Çankırı veya İzmir ile Çorum arasındaki ekonomik ve toplumsal ve kültürel dengesizlikleri bu yolla açıklamak mümkündür. Fakat geri kalmış veya geri bırakılmış bölgenin ulusal yapısı farklı olunca kapitalizmin eşitsiz gelişme yasasının dışında bazı nedenler aramak ve ilişkiler bulmak gerekir.

Anayasa, kim tarafından, hangi ulus adına yapıldı?

Daha önceki kısımlarda, iskân kanunu bölümünde uzun uzun incelendiği gibi, Türk egemen ve yönetici sınıfları ile, Kürt ulusu arasında büyük bir çelişme vardır. Bu ulusal çelişmedir. Lozan Antlaşması sırasında, Kürdistan, emperyalist bir bölüşmeye tabi tutulmuş, Kemalist İktidar, parçalanan Kürdistan'dan pay almıştır. Bu süreç içinde, İngiliz emperyalizmi ile, Fransız emperyalizmi ile, İran Monarşisi ile çeşitli görüşmeler yapılmıştır, zaman zaman taviz verilmiş, zaman zaman kazanç elde edilmiştir. Kemalist iktidar, Kürdistan'dan kazandığı payı, Türk devletinin

bünyesinde iyice eritebilmek için bölgeyi daha iyi kontrol edebilmek için, sömürge yöntemleri uygulamaktadır. Örneğin; Lozan'dan sonra, Kürtlerin, kendi kaderlerini tayin için giriştikleri bütün başkaldırıları, İngiliz emperyalizminin, Fransız emperyalizminin, Kemalist iktidarın, Şehinşah Rıza Şah yönetiminin müşterek politik ve askeri eylemleri ile kanla boğulmaktadır. İşte, yukarıda, teferruatı ile anlatılan İskân kanunu böyle bir süreç içerisinde getirilmiştir. İskân kanunu bu oluşumda bir başlangıç veya son değildir. İskân kanunu, Tek Parti döneminde sömürgeci eylemler dizisinin belirli bir devresinde, belirli bir zaman ve mekân boyutunda alınmış bir tedbirdir.

Demek ki, bu dönemin başından itibaren egemen ulus olan Türk ulusu, (Türk ulusunun egemen ve yönetici sınıfları) ile, Kürt ulusu arasında önemli bir çelişme vardır. Kürtler bunun için ağası ile, aşiret reisi ile, şeyhi ile, köylüsü ile, marabası ile kızı ile kızanı ile, çocuğu-çoluğu ile, sürgüne gönderilmektedir. Varlıklı sınıfların ellerinden bütün varlıkları alınmaktadır. Gasp edilmektedir. Tekrar Kürdistan'a dönmeleri yasaklanmakta, yoksul kalmaları ve perişanlık çekmeleri için her türlü tedbir alınmaktadır. (109)

(109) 2510 sayılı İskân Kanunundan önce de Kürtlerin toplu halde veya azar azar sürgüne gönderildiklerini unutmayalım. Bu kanunlardan önemlileri şunlardır:

1. *Mahalli iskânlarını izinsiz terk eyleyen muhacir ve mültecilerle aşiretler hakkında*, 10 Kanunuevvel 1925 tarihli ve 675 sayılı kanun.
2. 31 Mayıs 1926 tarihli ve 885 sayılı *İskân Kanunu*,
3. 10 Haziran 1927 tarih ve 1097 sayılı, *Bazı Eşhasın Şark Mintikalarından Garp Vilâyetlerine Nakline Dair Kanun*.
4. 12 Aralık 1927 tarih ve 1178 sayılı *Kanun Hükümünün Kaldırılmasına Bakanlar Kurulu'nun Mezun Olduğuna Dair Kanun*.
5. 11.6.1929 tarih ve 1505 sayılı, *Şark Menatıkları Dahilinde Muhtaş Zürraa Tevzi Edilecek Araziye Dair Kanun*.

Kürt ulusu kendi kaderini tayin için çabalara girişmekte, Türk egemen ve yönetici sınıfları ise, zamanın en büyük emperyalist güçleri ile ve komşu hükümetlerle işbirliği yaparak bu çabaları kanla boğmaya çalışmaktadır.

Bütün bunlar, 1924 anayasasının yapılışında Kürtlerin en ufak bir katkısı olmadığını, olamayacağını açıkça göstermektedir. 1924 Anayasası, Türk ulusunun egemen ve yönetici sınıf ve kadroları tarafından Türk ulusu için yapıl-

-
6. 11.6.1933 tarih ve 2263 sayılı, 885 Sayılı *İskân Kanunu'nun 3. Maddesine Bir Fıkra İlâvesi Hakkında Kanun*.
 7. 14.6.1934 tarih ve 2510 sayılı, *İskân Kanunu*. Bu kanuna, 2848, 3657, 3667, 3683, 4062, 5098, 5227, 5420, 5826 sayılı kanunlarla eklemeler yapılmış veya bazı maddeleri tadil edilmiştir.
 8. 29.12.1934 tarih ve 2644 sayılı, *Tapu Kanunu*. *İskân Kanunu*'ndan hemen sonra Tapu Kanunu'nun çıkarılması, daha önce de, gayri menkule tecavüzün defî hakkındaki kanunun zaten çıkarılmış olması, son derece önemlidir. Böylece, Kürtlere ait olan ve devlet tarafından elkonulan topraklar, yine devlet tarafından Kürdistan'a yerleştirilenlere tapulanmakta ve bu işlem katiyet kazanmaktadır. 24.6.1933 tarih ve 2263 sayılı kanunda tapuya bağlanmış olan bütün gayri menkullere karşı yapılan tecavüzlerin yok edileceği hükme bağlanmıştır.
 9. 26.12.1934 tarihli ve 2650 sayılı, 2510 Sayılı Kanunun 44. maddesine bir fıkra ilâve edilmesi hakkında kanun.
 10. 21.11.1935 tarih ve 2849 sayılı, *İskân İşlerinin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına Devrine ve Ayrı Bir Bütçe ile İdare Edilmesine Dair Kanun*.
 11. 25.12.1935 tarih ve 2884 sayılı, *Tunceli'nin Yönetimi Hakkında Kanun*.

Bu kanunlardan ayrı, fakat bunlara dayanılarak birçok kararname, tamim, talimatname, Bakanlar Kurulu kararı vs... çıkarılmıştır.

RIZGARI, Ezen Ulus Milliyetçiliğinin Irkçı Şöven, Gerici Karakteri Üzerine, *RIZGARI*, Sayı: 2, 21 Nisan 1976, s. 10; Naci Kökdemir, *Eski ve Yeni Toprak İskân Hükümleri ve Uygulama Klavuzu*, Ankara 1952.

mıştır. İşte burada çok önemli bir anayasa sorunu ile karşı karşıyayız.

Bilindiği gibi, Osmanlı İmparatorluğu çeşitli uluslardan meydana gelen bir imparatorluktu. 19. Yüzyılın ortalarından itibaren çeşitli uluslar kendi kaderlerini tayin ederek imparatorluktan ayrıldılar ve bağımsız devletlerini kurdular. Birinci Dünya Harbinin sonunda ise, Osmanlı İmparatorluğu tümüyle parçalandı. Emperyalist İngiltere ve Emperyalist Fransa karşısında Emperyalist Almanya'nın safında savaşa giren Osmanlı Devleti, savaşın sonunda büyük topraklar kaybetti. Emperyalist İngiltere ve emperyalist Fransa imparatorluktan ayrılan Arap dünyasını parçaladılar ve manda devletleri statüsünde sömürgeler ortaya çıkardılar. Bu statünün temel özelliği şuydu: Emperyalist devletler belirli bir süre bu sömürgeleri idare edecekler, kendilerini idare edilebilir hale getireceklerdir. Sonra da bunlara bağımsızlık (!) vereceklerdi. Nitekim öyle oldu.

Emperyalizmin Kürdistan hakkındaki düşünceleri ise, çok değişti. Arap dünyasını parçalayarak, «Manda Statüsü» ile ayrı yarı sömürge devletleri ortaya çıkaran emperyalizm, Kürdistan'ı bu devletler içinde eritip yoketmeyi amaçladı ve öyle yaptı. Bunun için çeşitli politikalar, gizli görüşmeler, açık görüşmeler vs... sonucu Kürdistan parçalandı. Bu parçalanmanın temel nedeni, Kürdistan'ın doğal zenginlikleri, özellikle petrolü idi. İşte «böl ve yönet» politikasının dünyada bir eşi daha görülmeyeni burada uygulandı. Zira, 1920 lerde İngiliz kraliçesine Orta-Doğu hakkında verilen raporlarda, Kürdistan'ın doğal kaynaklar bakımından son derece önemli bir bölge olduğu, fakat bir bütün halinde kaldığı sürece burayı yönet-

menin imkânsız olduğu defalarca duyurulmuştur. (110) Bunun üzerine Kürdistan parçalanmıştır. Kürdistan ve Kürt ulusu dört parçaya bölündüğü için yönetimi de çok kolay olmuştur.

Bizi şu anda ilgilendiren Türkiye'deki durumdur. Kürdistan'ın önemli bir parçası da yeni kurulan, fakat Osmanlı İmparatorluğunun Anadolu'daki bir devamı olan Türkiye Cumhuriyetinin, yani Türk devletinin sınırları içinde bırakılmıştır. Fakat devletin adı ilginçtir; Türk Devleti. Bu, 1924 Anayasası ile ilgili Meclis görüşmelerinde ısrarla ifade edilmiştir. Yunus Nadi Başkanlığındaki Kanuni Esası Encümeni şöyle diyor :

«... Devlet Türkten başka bir millet tanımaz. Memleket dahilinde hukuku mütesaviyeyi haiz, başka ırktan gelme kimseler bulunduğundan, bunların ırkı ayrılıklarını ayrı bir milliyet olarak tanımak caiz değildir... her yeni Millet gibi, Türk milleti de aynı ırktan gelmeyen çeşitli fertleri de bağrında barındırabilir. Ancak, Türklük camiasıdır ki, biraraya toplamak kabiliyetini haizdir.» (111)

Özetlersek şunları söyleyebiliriz :

1. Osmanlı İmparatorluğunun devamı olan, fakat, 1923'te yeniden kurulan Devletin bünyesi içinde Türk ulusundan başka Kürt ulusu da vardır. Bu, Kanuni Esası Encümeni'nin raporunda da bizzat kabul edilmiştir. Fakat devletin adı Türk devletidir.

2. Kanuni Esası Raporunda açıkça belirtildiği gibi,

(110) Arnold Wilson, *Mezopotamia, 1920-1927*, Londra 1931, s. 144. Kürdistan'ın nasıl sömürgeleştirildiği, ilerideki bir incelemede etraflıca ele alınacaktır.

(111) Şeref Gözübüyük - Zekâi Sezgin, *1924 Anayasası Hakkındaki Meclis Görüşmeleri*, SBF, Ankara 1957, s. 7; Edward C. Smith, *1924 Anayasası Üzerinde Meclis Görüşmeleri*, Çev. Mümtaz Soy-sal, *SBFD*, Cilt 13, sayı : 3, Eylül 1958, ss. 106-131.

yönetme kabiliyeti sadece Türk ırkı ve ulusundadır. Ötekiler, Kürtler yönetileceklerdir. Bunlar Türklere bağlı olacaklardır. Türklerin içinde eriyceklerdir. Daha sonraları 1930 yıllarında devrin Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt bunu şu şekilde ifade etmiştir :

«... Bu memlekette Türk olmayanların tek bir hakkı vardır : Türklere hizmetçi olma, Türklere köle olma hakkı» (112)

3. Türk egemen ve yönetici sınıflarının Kürt ulusu ile derin bir çelişmeleri vardır. Türk egemen ve yönetici sınıfları Kürdistan'ı sömürgeleştirebilmek ve Kürt ulusal varlığını tümüyle ortadan kaldırabilmek için her yolu denemişler, sürgünlerle Kürdistan'ı boşaltma, Türk nüfusu getirip yerleştirme, yasak bölgeler ilan etme yolunu bile kullanmışlardır.

Artık açıkça anlaşılmaktadır ki, Kürtlerin gerek şeyh, seyit ve aşiret reisi gibi egemen sınıflarının ve gerekse emekçi sınıflarının 1924 anayasasının yapılmasında en ufak bir katkıları yoktur. Yani, görüşleri vs... sorulmamıştır. Kürtlerle Türkler arasında bir uzlaşma ,anlaşma yoktur. Bu, gönüllü bir bileşim değildir. Doğrudan doğruya, tek taraflı bir irade ile Kürt ulusunun ulusal-demokratik hakları gaspedilmiştir. Baskıyla, zorla, Kürtlere, Türklük özellikleri verilmeye çalışılmıştır. 1924 Anayasası, Türk egemen ve yönetici sınıfları tarafından Türk ulusu adına yapılmıştır. O halde, Kürt sorunu'nun anlatılmasında, savunulmasında, demokratik yollarla çözümünde böyle bir yasadan kaynaklanmak çok sakattır. Egemen ulusun çizdiği yasal çerçeve ile sömürge ulusun sorunları ele alınamaz, savunulamaz. Çünkü, biri, sömürgeci öteki sömürge

(112) Mahmut Esat Bozkurt, *Hâkimiyeti Milliye*, Sayı: 1655, 19 Eylül 1930.

ulustur, Sömürgeci ulus temel yasasını, elbette daha iyi sömürgeleştirme doğrultusunda yapacaktır.

Gelelim 1961 Anayasasına ;

27 Mayıs darbesinden sonra yapılan ilk işlerden biri Milli Birlik Komitesinin bir Anayasa Komisyonu tertip etmesi oldu. Bu komisyon yeni bir Anayasa hazırlamak için çalışmalarına başladı. Milli Birlik Komitesinin bunun kadar hızlı bir biçimde gerçekleştirdiği öteki eylem ise, 485 tane Kürdün tutuklanarak Sivas'ta bir kampa gönderilmesiydi .27 Mayıs sabahı bütün cezaevlerindeki siyasi tutukluları serbest bırakan Milli Birlik Komitesinin 49'lar olarak bilinen ve uzun müddetten beri tutuklu olan Kürt siyasi tutuklularını serbest bırakmaması yine önemli bir eylemdir. (113) Yine bunun gibi Kürtçe köy isimlerinin değiştirilmesi, Türkçe isimler konulması, Kürtçe söylenişinin yasaklanması, yine 27 mayıs darbesinin en önemli eylemlerindendir. Bütün bunlar 27 Mayıs'ın Kürt ulusuna karşı tavrını göstermesi bakımından çok önemli göstergelerdir.

27 Mayıs 1960 darbesinin en önemli eylemlerinden biri, şüphesiz ki 2510 sayılı İskân Kanunu'na ek olarak çıkarılan 105 sayılı kanundur. (114) Bu kanun gereği Doğunun egemen sınıf denilen, toprak ağalarından, aşiret reislerinden, şeyhlerden, seytitlerden 55 kişi Batı Anadolu'ya sürgüne gönderilmişlerdir.

Yukarıda belirtildiği gibi 27 Mayıs darbesinin hemen

(113) Kürtçülük İddiası ile tutuklu bulunan Kürtler, o zamana kadar İstanbul'daki Harbiye Kışlasındaki hücrelerde tutuluyorlardı. 27 Mayısla birlikte Türkiye'deki bütün Siyasi Suçlular serbest bırakılırken, Kürtler de hücrelerden çıkarılıp normal koşullara gönderildiler.

(114) 2510 sayılı İskân Kanunu'na Ek Kanun, kabul tarihi 19.10.1960, Resmi Gazetede yayın tarihi 25.10.1960 (10638) Kanun no : 105, İnkılap Kanunları İlmi ve Kazai İçtihatlar Serisi No : 1, Ege Matbaası 1961, ss. 459-460.

sonrasında „Doğu'nun egemen sınıfları diye adlandırılan ve yukarıda sözü geçen kişilerden 485 tanesi ani bir kararla tutuklanarak Sivas'taki kampa götürülmüşlerdir. 485 kişi orada 6 ay kadar tutuklu kalmışlardır. Çevreleri ile görüşmeleri engelenmiştir. Çeşitli makamlarda bitmez-tükenmez sorgulara çekilmişlerdir. Büyük işkencelere maruz kalmışlardır, işkencelerin her türlüüne. İşte bu 485 kişiden seçilmiş 55'i yukarıdaki kanun gereğince sürgüne gönderilmişlerdi. 2510 sayılı İskân kanununa ek olarak yapılan 105 sayılı bu kanunu, daha önceleri ile karşılaştırma olanağı vermesi bakımından aynen veriyoruz, Kanun maddeleri ile ilgili açıklamalar öncekilerde olduğu gibi, yine dipnotları aracılığı ile gösterilecektir.

«... **Madde 1** — Dini his veya gelenekleri veya yabancı ideolojileri alet etmek veya cebir veya şiddet kullanmak suretiyle ikametgâhını veya maliki yahut zilyeti olduğu gayri menkulünü bulunduğu mıntıkada yaşayan halkın tamamı veya bir kısmı üzerinde tesis eylediği nüfuza dayanarak,

A) O mıntika sekenesini maddeten veya manen tehdit ettiği veya huzurunu bozacak sair hareketlerde bulunduğu veya istismar eylediği, yahut,

B) Fertlerin hukukuna tecavüz ettiği veya tahakküm veya tagallüp ile haklarını kullanmalarında iradelerine müessir olduğu yahut,

C) Milli menfaatlere zarar verecek herhangi bir faaliyette bulunduğu,

Mahallin en büyük idare amirinin sorumluluğu altında emniyet makamları tarafından yapılan tahkikat neticesi sabit olanlar ile bunların 4. dereceye kadar (bu derece dahil) kan ve sihri hısımlarından lüzum görülenler, İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile, o mıntıkaya bir daha geri

gelmemek üzere, yurt içinde başka yerlere bu ek kanun hükümlerine göre nakil ve iskân edilebilirler. (115)

Bu kanun tatbikatında vazife ve selahiyetini, şahsî garaz veya menfaat karşılığında kötüye kullanan idare amiri ve emniyet amir ve memurları bir seneden az olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır. (116)

Madde 2 — Nakil ve iskânlarına karar verilen kimselerin, İçişleri ve İmar ve İskân Bakanlıklarınca müştereken tesbit edilen mahallere, nakilleri İçişleri Bakanlığı tarafından, iskânları ise, kendi iklim ve yaşayış şartlarına ve mesleki iştigal sahalarına uygun olan köy, kasaba ve şehirlere Sağlık ve Sosyal Yardım, İmar ve İskân Bakanlıklarınca yapılır ve servetleri ile, içtimai mevkileri nazarı itibara alınarak bedeli bilahare tasfiye edilecek gayri menkulleri değerinden ödenmek veya borçlandırılmak suretiyle münasip ev, ve mesleki iştigallerine göre lüzumu kadar arazi ve sermaye verilir.

(115) Görüldüğü üzere, 2510 sayılı kanuna ek olarak yapılan 105 sayılı kanun, özü itibariyle daha önce, yani Tek Parti Döneminde çıkmış olanlardan hiç farklı değildir. Yalnız burada, «Türk İrk ve Kültürlü olanlar», «Türk İrk ve Kültüründen olmayanlar» şeklinde ırki bir ayrıma gidilmemiştir. İktidara el koyan Kemalistler bu sefer esas niyetlerini din perdesi altında, yani şeriatla mücadele etme perdesi altında gizlemeye çalışmaktadırlar.

(116) Tek Parti Döneminde kanunun uygulanması tamamen İçişleri Bakanına, daha sonra da İçişleri Bakanı ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlarına müştereken bırakılmıştı ve bunlara çok geniş yetkiler veriliyordu. Bu yetkilerin ve sorumlulukların denetlenmesi de mümkün değildir. Burada yetki ve sorumlulukların sözde de olsa denetleneceği hükmünün getirilmesi 1930'lardan 1960'lara kadar epey şeylerin değiştiğini gösterir.

Madde 3 — Nakil ve iskânlarına karar verilenler menkul mallarından, kulllanacakları ev eşyası ile mesleklerine ait avadanlığı götürebilirler.

Bunların haricinde kalan malları hakkında ve tapulu veya senetsiz tasarruf olunan gayri menkulleri İskân Kanunu ile Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu Esasları Dairesinde Maliye ,Tarım, İçişleri, ve İmar ve İskân Bakanlıklarınca müstereken hazırlanacak Tüzük hükümlerine göre, Devletçe tasfiye edilir ve bedellerinden borçları mahsup olunduktan sonra artanı kendilerine verilir.

Naklolan eşhas ve ailelerin ukut ve muamelelattan mütevellit şahsi alacaklarının, talepleri vukunda ne şekilde tasfiye edileceği hususu da bu tüzükte belirtilir. (117)

Madde 4 — Bu kanun hükümlerine göre, nakil ve iskân edilenler o mıntıkada ikametgâh tesisine mecbur olup, İskân mahallerini terk mahiyetinde olmamak üzere seyahatte tamamiyle serbesttirler. Ancak, terke mecbur kıldıkları mıntikalara avdet veya oralarda seyahat edemezler. Askerlik veya memuriyet gibi hususlarda da görevlendirilemezler. Bu mıntikaların hududu, İçişleri Bakanlığınca tayin olunur. Bakanlar Kurulunca karar alınmaksızın iskân mıntikasını değiştiremezler.

Bu mecburiyetlere riayet etmeyenler 1 seneden 5 seneye kadar ağır hapisle tekerrürü halinde iki mislinden aşağı olmamak üzere cezalandırılırlar. (118)

(117) Bu madde, sürgüne gönderilenlerin mallarına devlet tarafından el konulacağını gösteriyor.

(118) Bu madde, sürgüne gönderilenlerin tekrar yerlerine, yurtlarına dönemeyeceklerine amirdir. Tek Parti Dönemindeki Mecburi İskan

Madde 5 — Bu kanuna istinaden yapılacak nakil ve iskânın ve bu esnadaki ikamet ve iaşenin gerektirdiği masraflar Toprak ve İskân İşleri Umum Müdürlüğü bütçesinin 425. faslından ödenir. Tahsisatın kifayetsizliği halinde aynı bütçenin başka tertiplerinden veya diğer bütçelerden yeteri kadar tahsisat aktarmaya Maliye Bakanı mezundur. (119)

Madde 6 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 7 — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

NOT : 1 — Bu kanun 2510, 2650, 2837, 2848, 3123, 3371, 5057, 3367, 3683, 4062, 5098, 5227 numaralı kanunlarla ilgilidir.

2 — Düstur cilt 15, sahife 1156,

3 — T. C. Meri Kanunlar, 1. baskı, cilt 2, sahife 426,

4 — T. C. Meri Kanunlar, 2. baskı, cilt 2, sahife 527, bakınız.»

27 Mayıs darbesinden sonra çıkarılan İskân Kanunu-na Ek Kanun ve Uygulaması da özetle bu. Açıkça görülmektedir ki, Anayasanın yapılmasında da Kürtlerin hiçbir katkısı yoktur. Türk ulusu ile Kürt ulusu arasındaki ilişkiler hiçbir zaman uzlaşma ilişkileri değildir. Hiçbir zaman gönüllü bir bileşimden söz edilemez. Daima, Türk egemen sınıf ve tabakalarının tek taraflı iradesi söz konusudur.

yani Sürgün mıntıkasını terk etmemek konusundaki yasa aynen uygulanmaktadır. Yalnız Tek Parti Döneminde terkedenlere karşı tamamen keyfi bir muamele uygulanırken, burada, terk etme eylemi belirli cezalara bağlanmıştır.

(119) Tek Parti Döneminde sürgüne gönderilenlerin masrafları, gönderilenlerin bizzat kendileri tarafından ödeniyordu. Burada devletin de masraflara ortak olduğu belirtiliyor.

Bu tek taraflı irade, daima Kürt ulusal ve demokratik haklarını gaspetme, Kürtlüğü yoketme, Kürtlere Türklük özelliklerini ısrarla benimsetme doğrultusunda tezahür etmiştir. Bu bakımlardan «Türk», «Türk ulusu» gibi kavramlar hiçbir zaman Kürtleri kapsamaz. Bu kavramların ulusal ayrımları gösterdiğini hiçbir zaman unutmamak gerekir. Rejim «egemen sınıfları» kendi görüş ve eylemleri ile çeliştiği için sürgüne göndermiştir. Bu tam bir sürgün kanunu'dur. Dikkat edilirse, toprak dağıtımı, toprak reformu gibi sözlerin göstermelik te olsa adı bile geçmemektedir. Kürt küçük-burjuva aydınları sayabileceğimiz 49'lar ise, zaten zindanlardadır. Bu ortamda yapılan bir Anayasa, elbette, «Türk Milliyetçiliğinden hız ve ilham alır.» Çünkü, 1961 Anayasasını yapan Kemalistlerdir. Kürtlerin sürgüne gönderilmelerine alkış tutmuşlardır. Siyasi görüşlerinden dolayı 49 kürdün zindanlarda tutulmasından ise, hiç rahatsız olmamışlardır. 27 Mayıs sabahı bütün zindanlar boşaltılırken (siyasi suçlular) Kürt siyasi tutuklularına hiçbir tepki gösterilmemiştir. Böyle bir ortamda, böyle bir Anayasanın, Kürt ulusunu daha iyi asimile etmek, Kürdistan'ı daha iyi denetlemek için hazırlanmış olması, «Türk Milliyetçiliğinden hız ve ilham alması» son derece doğaldır .Fakat tamamen egemen ulusun görüşlerini aksettiren böyle bir Anayasa ile Kürt Sorunu'nun değil sosyalistçe bir çözümü, demokratik bir çözümü bile mümkün değildir. Zaten Anayasada böyle bir sorunu çözmek, yani Kürt ulusal özelliklerini daha hızlı ve daha köklü bir şekilde yokedebilmek için her türlü tedbir getirilmiştir.

Burada iki şeyi birbirinden ayırmak lâzımdır. Örneğin, hiçbir Sosyalist hatta demokrat unsur Mozambik veya Angolayı, Portekiz'in bir eyaleti, bir uzantısı sayan, oralandaki halkları da Portekiz halkının bir parçası kabul eden Portekiz Anayasasından kaynaklanarak Mozambik

veya Angola veya buna benzer sorunları çözümlmeyi önermemiştir. Çünkü, Portekiz Anayasası zaten bu sorunları sömürgeci devlet lehine çözümlmek, yani oralandaki sömürge koşullarını daha iyi devam ettirebilmek için yapılmıştır. Fakat Portekiz emekçi sınıflarının kendi siyasal iktidarlarıyla mücadelelerinde anayasanın hükümlerinden zaman ve yer koşullarına göre mümkün merteye faydalanma yoluna gitmeleri zaman zaman önerilmiş ve uygulanmıştır. Bununla beraber emekçi sınıfların mücadelesinde de hiçbir zaman egemen sınıfın yasalitesi temel kaynak ve temel dayanak olarak alınamaz.

Bunun Türkiye'deki örnekleri açıktır. 27 Mayıs sabahı bütün zindan kapılarını açarak, bütün siyasi tutukluları serbest bırakırken, Kürtçülük iddiası ile tutuklanan Kürtlerin bırakılmaması böyle bir zihniyetin eseridir. Türk burjuvazisini geliştirmek için ithalat-ihracat kolaylıkları, banka kredi kolaylıkları vs... gibi pek çok tedbir düşünen ve yürürlüğe koyan iktidarın, Kürtler için sürgünler düşünmesi ve düşündüğünü yürürlüğe koyması bu anlayışın sonucudur. (120) Nitekim bu hususlar 1976'larda Sosyal/Demokrat, Demokratik sol olduğunu söyleyen CHP Genel Başkanı Bülent ECEVİT tarafından gayet açık bir şekilde ifade edilmiştir : «Özgürlük ama, herkes için değil, Özgürlük, özgürlükçü demokrasi sadece Türk Ulusu içindir, Halklara özgürlük diyenlere bunu ifade etme olanağı hiçbir zaman verilmeyecektir. Bunlarla en iyi biz mücadele yaparız» (121) Açıkça anlaşıldığı gibi CHP'nin «Özgürlükçü» Lideri, hem özgürlükten söz etmekte hem

(120) Sivas kampında toplanan 485 kişiden ve hatta, sürgüne gönderilen 55 kişiden hepsi de ağa, bey, şeyh, aşiret reisi değildir. Bunlar arasında topraksız köylüler, şeyhlikle, aşiret reisliği ile hiç ilişkisi bulunmayanlar, sırf ulusal bilince sahip olanlar da vardı.

(121) *Milliyet*, 25 Temmuz 1976, Bülent Ecevit'in Abdi İpekçi ile yaptığı konuşma.

de Kürdistan üzerindeki sömürgeci boyunduruktan kati surette vazgeçmiyeceğini belirtmektedir. Kürtleri, «İnsan haysiyetine yaraşır bir şekilde, yani Kürt olarak yaşamalarına kati surette izin verilmeyeceğini belirtmekte, sömürgeci boyunduruğu ile de övünmektedir. Nerden kaynaklanmaktadır? **Anayasadan.** Bu Anayasa, Bülent ECEVİT gibi, sömürgecilerin Anayasasıdır. (122) Fakat bu Anayasa «İnsan haysiyetine yaraşır» bir şekilde yaşamak için mücadele veren Kürtleri veya bu mücadelenin yandaşlarını korumaz. Bununla beraber, hem «İnsan haysiyetine yaraşır» bir şekilde yaşama öneren, devlete bu konuda görevler yükleyen, hem de Kürdistan'ı sömürge düzeyinde tutmak için her türlü tedbiri getiren bu anayasanın kendi içinde derin çelişmeler taşıdığı her zaman söylenebilir.

İşte ,Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Behice BO-RAN'ın temel yanılgısı budur. Türkiye'nin somut toplumsal ve politik koşullarını, bunlara temel veren somut ekonomik koşulları temellendireceği yerde Anayasanın getirdiği hukuksal normlar içinde kalıyor. «Devletin ve Milletın bütünlüğü» anlayışına sıkı sıkıya sarılmaları sözde Türk sosyalistlerini hiç bir yere götürmez. Böyle bir bütünlükten hareket edince kapitalizmin eşitsiz gelişimi geri kalmayı açıklayabilir. Ama, fiiliyatta ,somutta böyle bir bütünlük yoktur. Kürtler ile Türklerin toplamı organik bir bütün meydana getirmez. Bu yine Türklerle Kürtlerin toplamı olarak kalır. Başka bir bütün meydana getirmez. Araplarla Kürtlerin toplamının yine Araplarla Kürtler olarak kal-

(122) Kürdistan'm, klasik sömürgelerden çok daha aşağı, çok daha barbar bir uygulama altında tutulduğunu hatırdan çıkarmamak gerekir. Çünkü, Kürdistan, sömürgeci devletler tarafından yeryüzünden silinmek, Kürt adının, Kürt dilinin tarihlerden silinmesi için parçalanmış ve bu devletlerin merkezi otoritelerine ithal edilmiştir.

dığı gibi. Elma ile Armut'un toplamının başka bir bütün meydana getirmeyip yine elma ile armut olarak kaldığı gibi. Ulusların eşit hak ve menfaat koşulları içinde gönüllü olarak meydana getirecekleri birlik başka, güçlü olanın zorla, şiddetle,, ötekini boyunduruğu altına alması sonucu ortaya çıkan, zora dayanan birlik başka birşeydir. Somut koşullar, olgular, değerlendirilmeyince, gözden uzak tutulunca, gizlenince, böylesine bir bütünlükten söz edilebilir. Kapitalizmin eşitsiz gelişiminden söz edilebilir.

Behice BORAN şöyle diyor :

«... Bizim egemen sınıflar, küçük-burjuva aydınları ve iktidarlar, Atatürk'ün getirdiği ve Anayasanın muhafaza ettiği Milliyetçilik anlayışından sapmışlardır. Anayasanın 54. maddesi «Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür» hükümlerini koymuştur. Yani, Türk sayılmak için devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olmaktan gayri kıstası bir ölçüyü şart koşmamıştır...» (123)

Behice BORAN burada da somut koşulları değerlendirmemiş, Anayasa hükümlerine dayanarak Türkü tarif etmeye çalışmıştır. Kendisini Türk sayan Türk olacak. Bu kadar basit. Peki, «Türk olmanın şerefi ve mutluluğu sizin olsun, ben kendimi Kürt sayıyorum ve ben Kürdüm» diyenlerin durumu ne olacak? Bunun için somut koşulların incelenmesi gerekmez mi?

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı'nın düşüncelerini şu şekilde geliştirebiliriz: Örneğin; Kıbrıs'ın Türk ordusu tarafından tümüyle işgal edildiğini düşünelim. Kıbrıs'ta «Kıbrıs Türk devleti» adı altında bir Türk devleti kurulsun veya Kıbrıs tümüyle Türkiye'ye bağlansın. Veya Türkiye'nin bir vilayeti olsun. Bu eylemin arkasından yapılan bir

(123) Behice Biran, a.g.e., s. 189.

kanunla, «Kıbrıs'ta yaşayan herkesin Türk olduğu, bütün Türklerin eşit olduğu» ilân edilsin. «Kıbrıs Türk devletine, veya Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağı olan herkes Türktür» densin. «Türk sayılmak için Türküm demek kâfidir» densin. vs... bütün bunlar, Kıbrıs'ta yaşayan Rumların, Rum toplumu olma haklarını, Rum olma özelliklerini savunmalarına, korumalarına engel olur mu? Böylesine bir militarizme, yasama tasarruflarına rağmen, Rum toplumu olma haklarının mücadelesi yapılmıyacak mıdır? Rumlar Ulusal Kurtuluşları İçin mücadele etmiyecekler midir? Kısaca, böyle tasarruflar ve eylemler, Rumları Türk yapar mı? Şüphesiz ki hayır. Bugünkü koşullarda buna evet diyebilecek olanların sayısı son derece azdır.

İşte, burada Türk Sosyalistlerinin, Türk demokratlarının biraz daha sağduyulu olmaları, değer yargılarından, peşin hükümlerden kurtulmaları, tarihe ve topluma ve olgulara, olaylara bilimsel bir yöntemle bakmaları gerekir. Soru şudur, 1923'te, Kürdistan'ın emperyalist bölüşümünden sonra yeni Türk devletinin Kürdistan politikası farklı mı olmuştur? Türkiye'de yaşayan herkes Türktür, bütün Türkler eşittir demek, Kürtlerin Kürt toplumu olma haklarını savunmalarına, Kürt ulusal özelliklerini korumalarına engel olabilir mi?

Kıbrıs örneğindeki durumun gerçekleşmiş olduğunu düşünelim. Bu durumu, bütün Türk Sosyalistleri, Arap Sosyalistleri, Fars Sosyalistleri, Kürt Sosyalistleri protesto edeceklerdir. Fakat Kürdistan konusunda durum neden farklıdır. Türk «Sosyalistleri» ve ötekiler, 1976'larda bile neden, 1923'lerdeki emperyalist bölüşümü onaylamaktan başka birşey yapmıyorlar. Onu haklı görüyorlar ve savunuyorlar. Bunun temel nedenlerinden biri Kürdistan üzerine yapılan mekanik dış baskıların son derece güçlü ve ağır olmasıdır. Bu güçlülük, hem mekânsal, hem de hacim bakımındandır. Hem de zamansaldır. Zamanın en bü-

yük en güçlü emperyalist devletleri, yeniden ortaya çıkmasına izin verdikleri, mahali devletlerle de işbirliği yaparak, Kürdistan'ın iç dinamiklerini parçalama ve onu yer-yüzünden, tarihten silme eylemine girişmişlerdir. Hacimsal etken budur. Kürdistan'a yapılan dış baskılar, müşterek askeri ve politik eylemlerle geniş bir mekânda gerçekleştirilmiştir. Kürdistan'ın güneyinde, kuzeyinde, doğusunda, batı'sında; merkezinde bu müdahale vardır. Emperyalist ve sömürgeci devletler bu müdahaleyi elbete işbirliği ve işbölümü içinde yürütmüşlerdir. Örneğin; İngiliz ordularının Güney Kürdistan'daki Kürtlere karşı yürüttüğü savaş sırasında, Kemalist iktidar da Kuzey Kürdistan'daki Kürtleri tepelemeye çalışmaktadır. Kuzey-Doğu Kürdistan ile uğraşmak görevi ise, Şehin Şah Rıza Şah yönetimindeki İran'ın görevidir. Bu da mekânsal faktördür. 1920'lerden itibaren bu müdahale biri veya öteki tarafından veya müşterek olarak her zaman yürütülmüştür. Eğer fiili olarak askeri eylemde bulunulmuyorsa bile, bu sefer iltica hakkı vermemek gibi durumlarla müşterek eylem sürdürmektedirler. Bu da zamansal faktördür. Ve bütün bu faktörler devletlerin ideolojik araçlarının kullanılması sayesinde güçlendirilmiştir. Basın-yayın, radyo gibi kitle haberleşme araçları hep devletlerin politikaları yönünden kullanılmıştır. Kürtlerin bu araçlardan faydalanmamaları için her türlü tedbirler getirilmiştir.

Bütün bunlardan dolayı, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Kıbrıs'ın tümüyle işgal edilip edilmemesinde tereddütlü olabilir. Türkiye'deki Sosyalist ve demokratik birikimden, dünya kamuoyundan etkilenerek bunu gerçekleştirmeyebilir. Fakat, Kürdistan üzerindeki eylemlerinde son derece rahattır. Çünkü, bu işi sadece kendisi değil, öteki sömürgeci ve emperyalist devletlerle birlikte yürütmektedir. Irkçı ve sömürgeci ideolojisini tüm topluma, bu arada

Türk «sosyalistlerine» de kabul ettirebilmiştir. (124) Bunların sonucu şudur: Türk «Sosyalistleri» birinci dünya savaşında Irak, Suriye, Filistin, Yemen vs... gibi Osmanlı imparatorluğuna bağlı öteki yerleri kaybettikleri için ah-vah etmiyorlar ama, Kürdistan üzerinde yürütülen sömürge politikasından da son derece memnundur. Bundan hiç rahatsız olmuyorlar, utanç duymuyorlar. Hem de bu politikanın zamanın en büyük emperyalist devletleri ile yürütüldüğü açık-seçik ortaya çıktığı halde.

Bu tutumu ile, genel olarak Türk «Sosyalistleri», örneğin: 19. yüzyıl Fransız burjuvazisinden çok daha geri düzeydedir. Çünkü, o zamanın Fransız Burjuvazisi sömürgeleştirme eylemine katıldıkları, sömürgelere sahip oldukları için utanç duydıklarını belirtiyorlar. Jean Jak Rousseau'nun yazılarında bu utanç ifadesini bulmak mümkündür. (125) Fakat, Türk «Sosyalistleri», Demokratları, sömürgeciliklerinden utanç duymak şöyle dursun, bunu sürdürmek için ellerinden gelen herşeyi yapıyorlar. Bunun için Mecburî İskân Kanunu gibi bazı olguları görmemezlikten gelip Kemalizm'e övgüler düzüyorlar.

Behice BORAN, egemen sınıfların, küçük-burjuva aydınların, iktidarların, Atatürk'ün getirdiği ve Anayasanın muhafaza ettiği Milliyetçilik sloganından saptıklarını da söylemektedir. Neden sapılmış? Atatürk Milliyetçiliği nedir ve hangi noktalarda sapma olmuş? 1934 yılında İskân

(124) Resmi İdeoloji, Kemalizm ayrı bir incelemede ele alınacaktır. Burada şu kadarını söyleyelim ki, Kemalizmin en büyük başarısı, kendisini, «Türk Sosyalist hareketi» üzerinde bile tartışılmaz tek ideoloji olarak kabul ettirebilmiş olmasıdır. Sömürgeci ve ırkçı düşünce ve eylem yapısını günümüze kadar gizleyebilmiş olmasıdır.

(125) Örneğin Bk. İnsanlar Hakkında Müsavatsızlığın Doğuşu ve Esasları Hakkında Nutuk, Çev. Selmin Evrim - Mehmet Evrim, Türkiye basımevi, İstanbul 1945 6 kitabı ile Rousseau, ss. 60-139.

Kanunu'nu çıkaran «Milliyetçilik» nedir? Ondan önceki ve sonraki oluşumlara temel veren «Milliyetçilik» nedir? Bu, Milliyetçilik midir yoksa Irkçılık mıdır? «Türk İrk ve Kültürüne bağlı olanlar», «Türk İrk ve kültüründen olmayanlar» ayırımı, Atatürk zamanında, O yaşarken yapılmamış ve uygulanmamış mıdır? O halde, Atatürk Milliyetçiliğinden sapmak ne demektir? Bugün AP Genel Başkanı Süleyman DEMİREL, CHP Genel Başkanı Bülent ECEVİT, CGP Genel Başkanı Turhan FEYZİOĞLU, MHP Genel Başkanı Alparslan TÜRKEŞ, veya Birlik Partisi Genel Başkanı Mustafa TİMİŞİ, Atatürkçüyüz diyorlarsa buna inanmamak için hiçbir neden yoktur. Hepsi de Atatürkçüdürler. Kemalist ırkçılığı «Milliyetçilik» adı altında sonuna kadar savunmaktadırlar. Bu konuda, güdümlü kitle haberleşme araçları tarafından birbirine zıt kutuplardaymış gibi gösterilen Bülent ECEVİT ile Alparslan TÜRKEŞ arasında önemli bir nitelik farkı yoktur. Yalnız birisi daha cesur davranıp ne yapacağını, nasıl yapacağını önceden haber vermekte, öteki ise, sömürgeci politikasını, anti-demokratik kişiliğini «Özgürlük», «Özgürlükçü Demokrasi» gibi kavramlarla gizlemeye çalışmaktadır. Aslında çoğu zaman da gizlemeye bile gerek duymamaktadır. CHP'nin düzenlediği «Özgürlük ve Demokrasi mitinglerinde» «Halklara Özgürlük» sloganını söyleyenler, bu ibareli pankartları taşıyanlara bizzat Genel Başkan tarafından saldırıya geçilmesi 1976'lar Türkiyesinin en dikkate değer olaylarından biridir. Sömürgeci politikanın yaygınlığı ve muhtevasını göstermesi bakımından son derece önemli bir göstergedir.

1930'larda ırkçılık, «Türk ırkına ve kültürüne bağlı olanlar», «Türk ırkına ve kültürüne bağlı olmayanlar» şeklinde yürütülüyordu. Şimdi artık bu tür ibareler kullanılmıyor. Fakat eylemlerin muhtevası aynı: Irkçılık. Türk dil ve kültürünü, Kürt ulusuna zorla, baskı ile, şiddetle kabul et-

tirmek, Kürt ulusal özelliklerini parçalayıp yoketmek. Kürt ulusunu köleleştirip Kürdistan'ı daha etkin araçlarla sömürgeleştirmek. Sömürge politikasını sürdürmek.

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı somut olguları, gerçek somutları dikkate almayıp, Anayasaya bu kadar sahip çıkınca, Mecburi İskân Kanunu gibi İrkçi uygulamaları ister istemez görmemezlikten geliyor. Ondan sonra da Atatürkçülükten sapma var, diyor. Böylece bilim yöntemi-ne taban tabana zıt bir noktaya geliyor. Zira, yöntem ile ilgili temel doğruya göre, bugünü anlamak için dünü bilmek gerekir. Geçmişte olup bitenlerin doğru, objektif bir değerlendirmesini yapmadan bugünü bilmek mümkün değildir. Halbuki, Behice BORAN, geçmişte olup bitenleri görmemek, gizlemek, geçmişî değerlendirmemek için büyük bir gayret gösteriyor. Böyle olunca, bilim yöntemine zıt bir anlayışla bugüne dayanarak geçmişî değerlendiriyor. Bugünün Resmî İdeolojisi de Kemalizm. Bütün topluma kabul ettirilmiş Türk «Sosyalistleri» de bu etkinin alanı içinde. Öyleyse, Kemalizm sadece övülebilir. Hattâ, başkaları da, «Atatürkçülükten saptılar» diye suçlanır.

Doğal olarak, olgular dikkate alınmadığı, görmemezlikten gelindiği, gizlendiği, somut koşulların somut tahlili yapılmadığı zaman, istenilen biçimde hareket etmek mümkündür. Bu koşullarda kişi, kendi sübjektif değerlerini ortaya koyabilir. Bunun ilginç örneklerinden birisini de İlhan SELÇUK vermiştir. İlhan SELÇUK, «Çağdaş milliyetçilik ve CİA milliyetçiliği» başlığı altında yazdığı bir yazıda (126), Kemalist Milliyetçiliğin İrkçiliğe karşı olduğunu

(126) Cumhuriyet, 27 Mayıs 1976. İlhan Selçuk'un bu yazıyı neden yazdığını kısacada olsa anlatmakta yarar vardır. Yazar, 28 Ocak 1976 tarihli Cumhuriyet gazetesinde «Barzani ve Türkes» başlıklı bir yazı yazmıştır. Olgulardan kopuk, olguları zaman ve mekan boyutunda ele almayan, bulum dışı, yazarın sübjektif kanıla-

söylemektedir. Nasıl söylemektedir? Olguları, gerçek somutları dikkate almayarak, görmemezlikten gelerek, yok sayarak. Daha önceki kısımlarda, İskân Kanunu'nun maddelerini, kanunun gerekçesini, TBMM'deki görüşmeleri anlatırken, Kemalist ırkçılığın somut biçimlerde ortaya çıktığını birçok yerde belirttik. İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın «İrk» kelimesi üzerinde nasıl ısrar ettiğini belirttik. «Türk Irkından ve kültüründen olanlar - Türk ırkından ve kültüründen olmayanlar» ibarelerinin ırkçılıktan başka hiçbir şey ifade etmediğini belirttik.

rını dile getiren bir yazı. Bu yazı, Kürt toplumunda çok derin tepkilere yol açmıştır.

Rızgari Dergisi, ilk sayısında «İlhan Selçuk'un bir yazısı ve Ezen Ulus Milliyetçiliğinin İrkçi, Şöven, Gerici Karakteri Üzerine» başlıklı bir yazıda, bu yazıyı eleştirmiştir. (Rızgari, sayı: 1, 21 Mart 1976, ss. 17-46).

Derginin ilk sayısı çıktığı gün toplatılmış, bir kısmına matbaada el konulmuştur. Yazı işleri Müdürü Mehmet Uzun o gün tutuklanmıştır. Derginin 2. sayısı çıktıktan hemen sonra da, Komal yayınevi yönetmeni Orhan Kotan tutuklanmıştır.

Bu sırada CHP'de devreye girmiştir. «Halklara Özgürlük», diyenlerle gerekli mücadeleyi yapmıyor diye, MC hükümetini, devletin güvenlik kurullarına şikayet etmektedir: «Bu iktidar milliyetçi bir iktidar değildir. 'Halklara Özgürlük' diyenlerle ciddi mücadele edemiyor. Bu mücadelenin en iyisini biz yaparız» demektedir. Derken, CHP gençlik kollarının aslında MİT raporu olan «Gizli Raporu» yayınlanır. Partinin Genel Başkanı Bülent Ecevit birkaç gün sonra yaptığı bir televizyon konuşmasında; «Halklara Özgürlük diyenlere karşı amansız bir mücadele verilecektir» diyerek, bu raporu onayladığını ima eder. Raporda, bütün sol örgütler; bu arada Kürt devrimcileri de jurnal edilmektedir.

Rapor yayınlanır yaymılanmaz ve CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in kışkırtmaları üzerine, Rızgari dergisi ile ilişkili görüldükleri iddiası ile, Ankara Devrimci Demokratik Kültür Derneğinin bütün kurucu ve yöneticileri tutuklanır. Bu arada, aşağı yukarı yine, bu nedenlerle Doğu'daki «Demokratik Kültür Der-

Bütün bunların dışında, Cumhuriyet Halk Partisinin 7. Kurultayında konuşan Türk Ocakları Genel Başkanı Hamdullah Suphi TANRIÖVER, Cemil Sait BARLAS gibi Kemalist'ler bir itirafta da bulunmaktadır.

«... Fakat biz geçmiş yıllarda, gençliğe karşı büyük hata işledik. Türkçülük dediğimiz zaman Avrupalı manada (Nazi Irkçılığı gibi) ırkçılık anladık.» (127)

Sözü edilen bu Kemalistler, «O gün Irkçıydık, bugün artık değiliz» demeye getirmektedirler. Ama, aslında bunu derken bile ırkçıdırlar ve ırkçılıklarını sürdürmektedirler.

İlhan SELÇUK ve benzeri yazarlar, Tek Parti Döneminde yaşanan bu tür somut olguları görmedikleri, gözardı ettikleri, gizlemeye çalıştıkları sürece, «Kemalist Milliyetçilik çağdaştır, ırkçılığa karşıdır» sonucuna varabilirler. Kemalistlerin İngiliz ve Fransız emperyalizmi ile işbirliği yaparak, Kürdistan'ın bölüşümüne katılmalarını ve büyükçe bir pay almalarını, görmemezlikten gelerek, ka-

nekleri'nin yöneticileri de tutuklanır. Bu baskılar üzerine Rızgari'nin sahibi Avukat Ruşen Arslan bir basın toplantısı yaparak «yayına bir müddet ara verileceğini» açıklar. MC'nin de Kürtlerle mücadele ettiğini iyice gördüğü ve anladığı halde, CHP Genel Başkanı bu konuda MC'ye karşı yaptığı suçlamaları yine sürdürür.

İlhan Selçuk'un yazıları, devrimci demokratik Kürt muhalefetine, karakol, tutukevi, mahkeme, polis gibi devletin zorlayıcı kurumları ile kırılmaya ve sindirilmeye çalışıldığı bir zamanla tesadüf etmektedir.

İlhan Selçuk'un «CIA ve Milliyetçilik» (Cumhuriyet, 26 Mayıs 1976) ve «Çağdaş Milliyetçilik ve CIA Milliyetçiliği» (Cumhuriyet, 27 Mayıs 1976) başlıklı yazıları temas etmemekle birlikte Rızgari'nin, «İlhan Selçuk'un Bir Yazısı ve Ezen Ulus Milliyetçiliğinin Irkçı Şöven ve Gerici Karakteri Üzerine» başlıklı yazısına verilmiş bir cevaptır.

(127) CHP, 7. Kurultay Tutanağı, (21.11.1947 - 4.12.1947) Ankara, 1948, ss. 395-402.

mu oyundan gizleyerek, kamu oyunun bu konulardaki bilinçlenmesine de engel olarak, Atatürk Milliyetçiliğinin anti-emperyalist olduğunu da söyleyebilirler. Fakat bunlar bilim dışı önermelerdir. Çünkü, olgulardan kopuktur. Toplumu zaman ve mekân boyutları içinde ele almamaktadır. Yalana dayalı bir Resmî İdeolojiyi savunmak çabasından başka birşey değildir.

Bunlar elbette bilim değildir. Pragmatizm'dir. Ve Kemalizmin pragmatizmi ile ilgilidir. Zaten Kemalizm pragmatizm demektir. Nedir Pragmatizm? Pragmatizmin tarihini Lenin şöyle veriyor:

«... Pragmacılığa karakterini veren şudur; başarı kazanan ve bilim, din, ahlâk, gelenek, kullanım, görenek (gibi) şu ya da bu biçimde yaşanan ana uygun düşen herşey, hakikîdir. Herşey ciddiye alınmalıdır. Ayrıca bir ereği gerçekleştiren ve eylemde bulur, maddemizi sağlayan herşey de ciddiye alınmalıdır.» (128)

Pragmatizmi kısaca bu şekilde tarif etmek ve özetlemek mümkündür. «ne ki yararlıdır, hakikîdir», yani doğrudur. Kemalistler açısından 1970'lerde Kemalizm'in ırkçı olmadığını söylemek yararlı ise, bu doğru önermedir. Kürdistan'ın sömürge olmadığını söylemek yararlı ise, bu da doğru bir önermedir. Burada, «Doğru»nun ölçütü yararlılıktır. Halbuki, bilimde, «doğru»nun, «hakikat»ın tek ölçütü vardır, o da olgulardır. Olgulardan, gerçek somutlardan kaynaklanmayan ve yine olgular aracılığı ile denetlenemeyen, kontrol edilemeyen, hiçbir önerme bilimsel olmaz.

(128) Lenin, *Felsefe Defterleri*, Çev. Atilla Tokatlı, Sosyal yayımlar, İstanbul 1976, s. 384.

**B. TOPLUMLAR ANCAK «DEĞİŞİM» İÇİNDE YANI
ZAMAN VE MEKÂN BOYUTU İÇİNDE
KAVRANILABİLİR.**

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Behice BORAN, çalışmasında daha sonra şu hususlara yer veriyor:

«... Ağalar, şeyhler, öbür mahallî nüfuzlular da Doğu ve Güney-Dogu bölgelerinin daha geri ve yoksul kalmasını etnik farka ve bu fark dolayısıyla ihmal edilmesine, farklı muamele görmesine atfeden görüşü desteklemektedirler. Son gezimde şöyle bir iddianın yayılmak istendiğini sezdim: Ne zaman Doğu'ya okul, hastahane, fabrika, yol yapıldı da, ağalar, buna karşı çıktı, mani oldu? Yani demek isteniyor ki, sorun bir ekonomik sistem sosyal sınıflar ilişkileri düzeni değildir. Doğu etnik farkı dolayısıyla kasten ihmal edilmekte, öbür bölgeler halkından farklı bir muameleye tâbi tutulmaktadır. Ağaların bunda bir rolü yoktur. Oysa, Doğu'ya gereği kadar, ya da hiç değilse öbür bölgeler kadar yatırım yapmamış, hizmetler götürmemiş olan iktidarlar, aynı zamanda, toprak reformunu da yapmamış, yani, ağalara ve ağalık-şeyhlik düzenine dokunmamış olan iktidarlardır.» (129)

«... İktidarlar bir yandan gerçeklerin gereklerine böyle aykırı düşen politika izlerken, öbür yandan da Doğu'yu kontrol altında tutabilmek için mevcut ağalık, şeyhlik düzenine dokunmamaya, ağa, şeyh ve öbür mahallî nüfuzlular sınıfı ile uzlaşmaya bakmışlardır. Bu da Doğu sorununu'nun olumlu bir sonuca

(129) Behice Boran, a.g.e., s. 188.

vardırılması açısından ters bir politika olmuştur.»
(130)

Behice BORAN, kitabının bu kısmında, ağa, şeyh, se-yit, aşiret reisi gibi «Kürt egemen sınıflarının» 1970'lerde-ki ilişkilerinden söz ediyor. Bu egemen ulusun burjuvazi-si ile, sömürge ulusun (131) egemen sınıfları arasındaki bütünüleşmedir. Kürt egemen sınıflarının temsilcilerinin 1960'larda sürgüne gönderildiklerini düşünürsek, bu bütünüleşmenin 1965'lerde başlayıp 1970'lerde yoğunluk ka-zandığını ifade edebiliriz. Behice BORAN'ın bu tesbiti önemli bir tesbittir ve Kürt toplumunun 1970'lerdeki görü-nümünü anlatmaktadır.

Burada temel soru şudur, toplum bu noktaya nasıl gelmiştir? Toplumlar şüphesiz değişme süreci içinde, ya-ni, belirli bir zaman boyutunda ve mekân boyutunda ele alınırlar. Zaman boyutu içinde ele almadan toplumlar hak-kında bilgi edinmenin hiçbir olanağı yoktur. Toplumların tarihsel doğrultusu, onların ancak zaman ve mekân boyu-tu içinde ele alınmaları ile mümkündür.

Behice BORAN, 1970'lerdeki oluşumu saptadığı hal-de, bu oluşuma nasıl gelindiğini, geçmişte cereyan eden hangi süreçlerin bu oluşumu hazırladığını anlatmaktan kaçınmıştır. Geçmişin de bilinmesi gerektiği hakkında bir-şey söylememiştir. Bu bakımdan önemli bir tesbit olduğu halde, bu tesbite dayanarak vardığı sonuç yanlıştır. Açık-lık kazanması gereken sorun şudur: Türk egemen ve yö-netici sınıf ve kadroları 1930'larda Kürt egemen sınıflarını sürgünlere gönderirlerken, darağaçları ile katliamlarla

(130) Behice Boran, a.g.e., s. 190.

(131) Kürdistan'ın, klasik sömürgelerden çok daha barbar bir uygulama altında bulunduğunu birçok yerde belirtmiştik.

Kürt egemen sınıfları tabiri ise, aslında yanlıştır. Bk. Giriş, dip-notu 28.

yokederken, yurt dışına kaçmalarına neden olurken, 1970'lerde neden onlarla bütünleşebilmektedir? Demek ki, 1930'lardaki ve 1970'lerdeki olgunun muhtevası değişiktir. Birbirine zıt muhtevada iki temel olgudur. Bilimin görevi, bu değişimi açıklamaktır. Bu değişimi açıklamadan ne Türkiye'de sınıf yapısının gelişimini, ne Kürdistan'daki sınıfsal ilişkileri, ne de bu ikisi arasındaki yani, sömürgeci devlet ile sömürgesi arasındaki ilişkileri kavramak mümkün değildir.

TİP Genel Başkanı, sorunu zaman boyutu içinde ele almadığı gibi, mekânsal boyutu da ihmal etmektedir. Şöyle deniyor:

«... Cumhuriyetin ilânından sonra Doğu'da başgösteren İsyan hareketleri (Şeyh Sait İsyanı, Dersim Harekâtı) bizim gelmiş geçmiş iktidarları Doğu konusunda çok kuşkulu yapmıştır. Sınır komşumuz iki ülkede Kürtçe konuşan halkın çok sayıda bulunması ve Irak'takilerin, oranın hükümet kuvvetleri ile silâhlı mücadeleye girişi bu kuşkuyu arttırmıştır. İktidarlar soruna, ekonomik, sosyal, psikolojik açıdan olumlu çözüm yolları arayıp, uygulayacakları yerde, dar kafalı, basit bir görüşle baskı ve tehdit politikasına yönelmişlerdir. Doğu ve Güney-Doğu bölgelerinin sosyal ekonomik sorunlarından söz açmak, bunların çözülmesini istemek, dil farkı dolayısıyla farklı muamele görmekten, baskılara maruz kalmaktan şikâyet etmek ve bunun düzeltilmesini bir yurttaşlık hakkı olarak istemek, hem bölücülük, kürtçülük olarak damgalanıp suçlanmış, polis baskısı usulleri kullanılmıştır ve hâlen kullanılmaktadır». (132)

Burada, «sınır komşumuz iki ülkede Kürtçe konuşan halktan» söz edildiği halde bu sınırların nasıl çizildiği ko-

nusunda en ufak bir açıklama olmaması çok ilginçtir. Demek ki, Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı bu sınırların çizilişini doğal bir şey, bir veri olarak kabul ediyor. Bunu, eleştirisi gereksiz doğal birşey olarak kabul edip Türkiye'deki «Kürtçe konuşan halk» ile Türk hükümeti arasındaki ilişkilerin 1970'lerdeki görünümünü araştırıyor. «Şeyh Sa- it İsyanı, Dersim Harekâtı» dediği halde, bu olguları, öteki olgulardan kopukmuş, onlarla nesnel bir bütünlük içinde değilmiş gibi anlatıyor.

Bu, bilim dışı bir tutumdur. Bugünü anlamak için, geçmişini bilmek gerekir, ilkesini bilmemezlikten gelmek, bugünün Egemen İdeolojisine göre geçmişini değerlendirmek demektir. Olguların devamlı olarak birbirini etkilediklerini, birbirleri ile etki-tepki ilişkileri içinde olduğunu bilmemezlikten gelip, bu ilişkileri bütünlüklerinden koparmaya çalışmaktır. Burada, açıklığa kavuşturulması gereken temel sorun da şudur: Osmanlı İmparatorluğunun son zamanlarında 1. Dünya savaşının sonunda, Kürdistan nasıl bir yapı arz etmektedir? 1. Dünya savaşının sonunda dünya dengesi nasıl oluşmuştur? Ekim 1917 Bolşevik devrimi dünya dengesini nasıl etkilemiştir? Sosyalist ve kapitalist sistemler arasında Anadolu'da 1919-1922 yılları arasında cereyan eden Türk-Ermeni, Türk-Yunan savaşlarının, TÜRK - KÜRT ilişkilerinin muhtevası nedir? Bütün bu yoğun ve karmaşık ilişkiler sistemi içinde Kürdistan'ı bölüp - parçalamak hangi güçlerin talebi olarak ortaya çıkmıştır? Bu yönlerden, Nisan 1916 Sykes-Picot, Nisan 1917 St. Jean de Maurienne gizli anlaşmalarının, Ocak 1919 Paris, Nisan 1920 San Rome konferanslarının ve Ağustos 1920 Sevr antlaşmasının anlamı nedir? Sevr Antlaşmasından sonra gerçekleştirilen Şubat 1921 Londra, Mart 1922 Paris konferanslarının muhtevası nedir? Bütün bu konferansların, veya gizli ya da açık anlaşmaların Kürdistan'a ilişkin hükümleri nelerdir? Konferanslar ve antlaşmalar uyarınca

Kürdistan nasıl parçalanmış ve bu parçalanma nasıl uygulanmıştır? Bu yönden Temmuz 1923 Lozan Antlaşması'nın niteliği nedir?

Bütün bu süreçler içinde Kürdistan'la ilgili özlemlerini Askerî ve Siyasî yollarla gerçekleştiren emperyalist devletler ile yerel hükümetler, yani emperyalistlerle işbirliği yapan hükümetler arasındaki ilişkiler nasıl yürülmüştür? Gizli görüşmelerin, açık görüşmelerin, antlaşmaların, sözleşmelerin, tâvizlerin, kazançların muhtevası nedir? Askerî ve politik işbirliği yaparak Kürdistan'ı denetlemeye başlayan emperyalist ve sömürgeci güçler burada gerçekten özledikleri bir düzeni kurabilmişler midir, yoksa tepkiler ile mi karşılaşmışlardır? Bu tepkilerin muhtevası nedir? Kürdistan'ı denetleyen bu emperyalist ve sömürgeci güçler bu tepkileri etkisiz bırakmak için ne tür ilişkiler yürütmüşlerdir, aldıkları kararları, tedbirleri nasıl uygulamışlardır?

Bu ilişkilerin hem zamansal, hem de mekânsal boyut içinde araştırılması son derece önemlidir. Toplumlar hakkında, toplumların gelişme doğrultuları hakkında, ancak, böyle bir yöntemle geçerli bilgiler edinilebilir. Hemen şunu belirtelim ki, bizim bu araştırmadaki amacımız, bu sorulara cevap aramak, bu soruları açıklığa kavuşturmak değildir. Biz olguların nasıl ele alınması gerektiği, olgulara nasıl bakılması gerektiği konusu üzerinde duruyoruz. Olguların ancak zaman ve mekân boyutu içinde ele alınabileceğini, aksinin mümkün olamayacağını belirtiyoruz. Zaman ve mekân boyutundan koparılarak anlatılan olguların toplumlar hakkında bilimsel bilgi veremeyeceğini vurguluyoruz.

İşte, TİP Genel Başkanı Behice BORAN, Kürt toplumu, Kürt toplumundaki belirleyici ilişkileri zaman ve mekân boyutlarından keyfî bir biçimde koparmış, son de-

rece yüzeysel bir tahlil yapmıştır. Bu yüzeysel tahlilin ulaştığı sonuç, yine son derece yüzeyseldir.

«... Doğu halkı dil farkı dolayısıyla farklı muamele görmüyor, bunu yaratan kapitalizmin eşitsiz gelişimidir.

Ama halk, durumu tahlil edemediği, TİP ortaya çıkıncaya kadar kimse de onlara gerçekleri anlatmadığı için ileri sürülen ve anlaşılması kolay olan izahlara kapılırlar.» (133)

Yani, geri kalmışlığı ve geri bırakılmışlığı dil farkı ile izah ederler. Behice BORAN'ın gösterdiği çözüm yolu ise şudur:

«... Çözüm yolu, 1) Anayasanın 3. maddesinin ışığında, yani Türkiye devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütün olduğu hükmü çerçevesinde, 12. maddenin, bütün yurttaşların dil, ırk, din vb.. ayrımlar gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu hükmünün fiilen yerine getirilmesidir. 2) Bütün yurda şâmil gerçek, köklü bir Toprak reformu ile Ağalık düzeninin kaldırılması.» (134)

Gözlemler bu kadar yüzeysel olunca, ulaşılan sonuçlar da yüzeysel kalmaktadır. Bunun politik alandaki sonucu şudur: «Kürtler kendi dilleri için mücadele ediyorlar. Doğu'nun geri kalmasını veya geri bırakılmasını dil farkına bağlıyorlar. Kapitalizmin eşitsiz gelişme yasasını görmemezlikten geliyorlar, bunu ancak Sosyalistler görebilir.»

Kısaca belirtelim: 1930'larda iktidara lyice el koyan yönetici kadro Kürt egemen sınıflarını yani, toprak sahiplerini, şeyhlerini, ağalarını, aşiret reislerini yurt dışına kaçmaya zorlamıştır. Sürgünlere göndermiştir. Kitle katli-

(133) Behice Boran, a.g.e., s. 189.

(134) Behice Boran, a.g.e., ss. 192-193.

amları ile yoketmiştir. Kürdistan'da yasak bölgeler ilân etmiştir. Bu alanlar tarıma kapatılmıştır. Doğu'da ordunun Kürt'lere karşı sık sık kullanılması toplumun bütün kesimlerini huzursuz etmiştir. Bu oluşum sırasında Kemalist yönetici kadronun düşüncelerinin muhtevası ne olursa olsun, politik ve askerî eylemlerin muhtevası nesnel olarak Kürdistan'da kapitalizmin gelişmesini engellemiştir. Başka türlü düşünülemez. Bu eylemler neden sürdürülmektedir? Gayet açık. Kürdistan'ı daha iyi denetleyebilmek, devletin bünyesine organik olarak katabilmek, eritebilmek için. Kürt ulusunu köleleştirmek, Kürdistan'ı sömürgeleştirebilmek için. Bunun için bütün muhalefet odaklarının kırılması gerekirdi. Kürt egemen sınıfları ile mücadele bunun içindir. Kürtlerin kendi kaderlerini tayin için giriştikleri eylemlerin kanla boğulması bunun içindir. Bu eylemlerin İngiliz ve Fransız emperyalistleri ile, Kemalistlerin askerî ve politik işbirliği sonucu boğulduğunu hiçbir zaman unutmamak gerekir.

Kürtlerin köleleştirilmelerine, Kürdistan'ın sömürgeleştirilmesine karşı koyan kurumların başında Kürt dili, Kürt kültürü ve geleneksel Kürt ailesi vardır. O halde Kemalist yönetici kadronun Kürt diline, Kürt kültürüne ve geleneksel Kürt aile yapısına karşı bütün devlet organlarını kullanarak etkin bir mücadele yürütmesi, düşmanca tavırlar alması, Kürtleri daha etkin bir şekilde köleleştirmek, Kürdistan'ı daha etkin bir şekilde sömürgeleştirmek içindir. Bu, köleleştirme ve sömürgeleştirme eylemine karşı koyan muhalefet odaklarının kurutulmasını amaçlamaktadır. Kürtçe konuşanların karşısına polis ve jandarmanın ve tahsildarın dikilmesi bunun içindir. Çarşıya, pazara inen köylüden konuştuğu her Kürtçe sözün başına 5 kuruş para cezası alınması ve bu cezanın da polis ve jandarma vasıtasıyla anında tahsil edilmesi bunun içindir.

(135) Geleneksel Kürt ailesini parçalayarak, ailenin her bir üyesini ayrı ayrı yörelere sürgüne göndermek bunun içindir.

Bütün bu olaylar, tedbirler, Kürdistan'da kapitalizmin gelişmesini, ekonominin canlılık kazanmasını engellemiştir. Bu aşağı yukarı Kürdistan'ın öteki bölgelerinde de böyledir. İngilizlerin kontrol ettikleri Güney Kürdistan'da, Fransızların kontrol ettikleri Kuzey-Batı Kürdistan'da, İran'ın kontrol ettiği Doğu Kürdistan'da da durum böyledir. O halde, ulusal dil, Ulusal Kültür için yapılan mücadele hiçbir zaman öteki olgulardan bağımsız, onlardan soyut bir şekilde ele alınamaz. Ulusal dil için, gaspedilmiş, ulusal ve demokratik haklar için mücadele, sömürgecilikle mücadelenin temel bir parçasıdır. Onlarsız olunamaz olan öğelerdir. Tabii, Kürdistan'daki bütün gelişmeler zaman ve mekân boyutu içinde, bütün çeşitlilikleri ile, iç ve dış bağlantıları ile değerlendirilmediği sürece bunu kavramak da mümkün değildir. Sözü edilen kitabında, gerek 1. baskıda, gerekse 2. baskıda, sık sık, olgulara «bir Türk Sosyalisti» olarak Türkiye ve Dünya sorunlarına baktığını (136) bildiren Behice BORAN, sorunlara «Bir Kürt Sosyalisti» olarak bakılabileceğini de bilmek durumundadır.

(135) Okuyucuların bu olguya çok dikkat etmeleri gerekir. Sözü edilen devirlerde buğdayın kilosunun fiyatı, 1,5-2 kuruşa kadar düşmüştür. 15-20 yıllık bir öğretmenin maaşı 30 lira civarındadır. Mebusların maaşı 500 liradır ve mebusları Gazi Mustafa Kemal, Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Başkanı olarak hiç bir ortak tanımadan bizzat kendisi tayin etmektedir. Böyle bir ortamda 5 kuruşun ne kadar ağır bir ceza olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Kaldı ki, bu ceza uygulaması Valiliklerin yetkisine bırakıldığı için cezanın miktarıda çeşitli illerde farklı farklı olmuştur.

(136) «...şimdi, bu bölümde ise, Türkiye'den Dünya'ya baktığımız zaman bir Türk Sosyalisti olarak, dünya durumunu ve bu dünya içinde Türk Sosyalist hareketinin yerini nasıl gördüğümü açıklayacağım.» a.g.e., 2. baskı, s. 85.

O halde, Kürt devrimcilerinin, demokratlarının mücadelesini dil için mücadele olarak yorumlamak, veya Doğu'nun geri bırakılmışlığının nedeni'nin «etnik olduğunun» iddia edildiğini belirtmek doğru değildir. Kürtler sadece dil için mücadele etmiyorlar. Kürt dilini, Kürt Kültürünü tamamen yok etmeye çalışan, Kürt adını ve Kürdistan adını dillerden ve tarihlerden tamamen silmeye çalışan, bu yollarla Kürt ulusunu köleleştirip, Kürdistan'daki sömürge düzenini sonsuza kadar sürdürmeyi amaç edinmiş emperyalist ve sömürgeci devletlerle mücadele ediyorlar. Bu böyledir. Eylemlerin muhtevası budur.

Bu böyledir de, önemli olan bu mücadelede Türk «sosyalistlerinin» nerede durduğunun, kimin yanında olduklarının saptanmasıdır. Artık açıkça anlaşılmaktadır ki, bulunduğumuz aşamada Türk «Sosyalistleri» bu mücadelede kendi, militarist-sömürgeci burjuvazilerinin yanında dırlar. Kürt toplumunun tarihsel gelişiminin zaman ve mekân boyutu içinde ele alınmaması, Lozan Antlaşması ile, İngiliz ve Fransız emperyalizmi ile birlikte Kürdistan'ın bölüşülmesinin hiç mi hiç anlatılmaması bunun içindir. Geçmişte olup bitenlere bakarak, bugünü değil, bugüne bakarak geçmişin değerlendirilmesi bunun içindir. «Hassas Çevreler», «Sosyalist» mücadeleye izin veriyorlar, ama bu işe hiç müsamahaları yok. «Partimiz kapatılır» demek bunun içindir. «Sosyalist mücadele yapıyoruz, ne dergimiz toplatılıyor, ne adamlarımız tutuklanıyor, Kürt işine bulaşınca, toplatılmak ta var, zından da... Halbuki dışarıda kalıp yayınlarla, çeşitli biçimlerle «Sosyalist mücadeleyi sürdürmek gerekir», demek bunun içindir. Dünya'da bir benzeri daha bulunmayan, uluslararası sömürge statüsünü, «kapitalizmin eşitsiz yasası» gibi sömürgecilik olgusunu açıklamakta son derece yetersiz olan bir teori ile gizlemeye çalışmak bunun içindir. Irkçılığını ve sömürgeciliğini açık-

ça ve iftiharla ilân etmiş, CHP'yi ve Genel Başkanını deşifre etmemek (137) bunun içindir.

Türk «sosyalist» hareketi bu aşamada genel olarak böyledir. Bütün fraksiyonları birleştiren ortak yanın Kürt sorununa karşı, burjuvazinin yasal çerçevesi içinde hareket etmek olduğu söylenebilir. Örneğin: iki yıla yakın bir zamandır, Kürt sosyalistleri, Kürdistan'ın sömürge olduğu tezini ortaya atmışlardır. (138) Türk Sosyalist hareketinin bu tez karşısındaki tutumu çok ilginçtir: **Konuşmamak, görmemek, duymamak.** Aslında bu tez karşısında iki türlü davranış biçimi vardır. Eğer sömürge olgusu kabul edilirse, sömürgecilikle mücadele edenlerin yanında yer almak, eğer bu tezin yanlış olduğu kanısı varsa, bunu, yazmak, konuşmak, anlatmak, tartışmak. Türk «solu» ve

(137) CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, Halklara Özgürlük isteyenler için «önce halka saygılı olmak gerekir» diyor. (*Milliyet*, 8 Kasım 1976, ayrıca bk. aynı tarihli *Hürriyet, Cumhuriyet*). Halbuki, Halkların özgürlüğüne karşı çıkarak, sömürgeci boyunduruğu sürdürerek, Kürt kişiliğini, Kürt onurunu ve Kürt ulusunu hiçe sayarak halka saygılı olunamaz. İşte, Türk «Sol», Bülent Ecevit'in «Halka saygılı olmak» gibi önermelerini övmekte, fakat bu söze temel olan sömürgeci kişiliğini ve ırkçılığını deşifre etmekten kaçınmaktadır. Bir ulusun temel kişilik haklarını reddedenlerin, sömürgeci boyunduruğu şartsız-tercihsiz yürütme amacında olanların, bu tür kavramlarla kendilerini gizleyemeyeceğini belirtmektedir. Bu bakımdan biz, kitabın giriş bölümünde, CHP Genel Başkanı'nın «Halk» deyimini ile neyi kastettiğini açıklamaya çalıştık.

(138) Komal, *Irak Kürt Halk Hareketi ve Baas ırkçılığı*, Komal yayınevi, Ankara 1975, ss. 5-25 (Önsöz); Komal, *Koçgiri Halk Hareketi, 1919-1921*, Komal yayınevi, Ankara, 1975, ss. 5-31 (Önsöz); Komal, *Felsefe İncelemeleri, Doğaya, Topluma ve Olaylara Bakış Yöntemi*, Ankara 1976.

Ayrıca Bk. *Rızgari*, sayı: 1, 21 Mart 1976; *Rızgari*, Sayı: 2, 21 Nisan 1976. Ve, Devrimci Demokratik Kültür Derneği, *Çıkış Bil-dirgesi*, teksir metin, Ankara 1974, s. 1-17.

Türk «sosyalist» hareketi, iki davranış biçiminde de yok. Sömürge tezini konuşmamak, görmemek, duymamak suretiyle kendi sömürgeci burjuvazisinin yanındadır. **Rızgari Dergisinin** yayını ve ondan sonra meydana gelen olaylar Türk «solu»nun ve Türk «sosyalist» hareketinin Kürt ulusal demokratik hareketine karşı tavrını göstermesi bakımından başlı başına bir olgudur (139). Bununla beraber, somut koşulları görmemezlikte, duymamazlıkta, konuşmamakta, yazmamakta, tartışmamakta büyük bir başarı gösteren Türk «sosyalist» hareketi, Marks, Lenin, Stalin'den yaptığı geniş aktarmalarla genel doğruları sık sık tekrarlarmaktadır. Keskin Marksist sloganlarla, kendi burjuvazisine yandaş tutumunu izlemeye çalışmaktadır. Tavrı ve davranışları ile, kendi sömürgeci militarist - burjuvazisi'nin yanında yer aldığı halde, sömürgeciliğe karşı mücadele veren Kürtleri devrimci olmamakla, bölücü olmakla suçlamaktadır.

Önemli bir nokta daha var. O da şu: Bizim kuşak, Tek Parti Dönemini, Kürt Direnmelerini kütüphanelerde çalışarak öğreniyor. Gazete tarıyarak, dergi tarıyarak. O yılları yaşamış olanların hatıratlarını okuyarak, dinleyerek. (140) Halbuki, örneğin; Behice BORAN bu olayları

(139) Bu arada, *Kurtuluş Sosyalist Dergi'si*'nin ilk sayısından itibaren Kemalizm ve sömürgecilik üzerine eğildiği görülmektedir. Dergi, sömürge tezini kabul etmektedir. Kurtuluş, Yol ayrımı, *Kurtuluş sayı: 1*, Haziran 1976, ss. 16-48; Kurtuluş, Türkiye'de ulusal Sorun Üzerine, *Kurtuluş Sayı: 2*, Temmuz 1976, ss. 24-61; Kurtuluş, Ulusal Sorun Üzerine Eleştiriler, *Kurtuluş sayı: 3*, Ağustos 1976, ss. 11-48; Kurtuluş, Sömürgecilik Sorunu, *Kurtuluş sayı: 6*, Kasım 1976, ss. 78-132.

(140) Üniversitenin bu konuda zaten bilgi üretmediği, Kürt sorununu Üniversitenin araştırmalarına kapalı tutmak için her türlü tedbirin alındığı, büyük bir gerçektir. Bu tedbirlerin üniversite mensupları ve yürütme organı tarafından müştereken yürütüldüğü de bir gerçektir.

bizzat yaşadı. Hem de gerek Üniversite hayatı ile, gerekse üniversite dışı faaliyetleriyle. Sosyalist (o zamanki tâbiri ile toplumcu) mücadelenin içindeydi. Kürtlerin mecburî iskâna tâbi tutulduklarını, Kürdistan'ın boşaltıldığını nasıl bilemez? İngiliz ve Fransız emperyalistleri ile' Kemalistlerin müşterek eylemleri ile Kürdistan'ın bölünüp parçalandığından, Kürt ulusal özelliklerine karşı ağır baskılar uygulandığından nasıl habersiz olabilir? Örneğin; 12 Mart 1971 olayını ele alalım. 1980'lerde doğacak bir çocuğun, 25-30 yaşlarına geldiği zaman, (Meselâ, 2010 yıllarında) 12 Mart'ı incelemeye çalışması, fakat 12 Mart'ı bizzat yaşamış, zulüm zindan görmüş bir devrimcinin yine aynı tarihlerde yazdığı bir incelemede bu olguya hiç dokunmaması, görmemezlikten gelmesi, ayrıca 12 Mart'ı yapanları (dönemin adını vermeden) devrimci diye övmesi şaşırtıcı olmayacak mıdır?

C. YENİ TİP'in «KAPİTALİZM'İN EŞİTSİZ GELİŞİMİ» GÖRÜŞÜ.

1971 rejiminde, dördüncü büyük kurultayında, Kürt sorununa ilişkin kararlar aldığı gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan TİP, 30 nisan 1975'te yeniden aynı isimle tekrar kuruldu. Genel Başkanlığına yine Behice BORAN getirildi. «Yürüyüş», «Çark-Başak» Partinin yayın organları.

Yürüyüş dergisinde, Galip TEKİN imzası ile yayınlanan bir yazıda şöyle deniyor:

«... Kapitalist gelişme sürecinin temel niteliği dengesizliği. Herşeyden önce farklı firmaların farklı bi-

çim ve hızlarda gelişmesinde ortaya çıkıyor bu den-
gesizlik. Her kapitalistin mümkün olan en yüksek
kârı elde etmeye çalışması ve bunun sonucu olan
rekabetçi mücadele, bu eşitsiz gelişme eğiliminin
ana nedenleri.» (141)

«... kimilerin sorunu ele alış biçimi de burjuvazinin
işini kolaylaştırıyor. Bunlar, örneğin, sömürünün in-
sanlar arasındaki ilişkilerin bir türü olduğunu, coğra-
fî bölgelerin birbirini sömüremeyeceğini unutarak,
Batı'nın Doğu'yu sömürmesinden söz ediyorlar. İrk-
ların fizyolojik açıdan birbirlerinden ayrıldığını, oysa,
sömürmenin sınıfsal bir olgu olduğunu, bu nedenle
de fizyolojilerin birbirlerini sömürmesinin söz konu-
su olamayacağını unutarak, bir ırkın diğerini sömür-
düğünü söylüyorlar. Temeldeki olgunun kapitalizmin
eşitsiz gelişme yasası olduğunu ve ırkçı şöven poli-
tikaların egemen sınıfların elinde kapitalizmin başa-
rısızlığını örtmede etkin bir silâh olarak kullanıldığı-
nı unutup, Güney-Doğu ve Doğu'nun geri kalmışlığını
ırkçılık ve şövenizmden kaynaklandığını ileri sürü-
yorlar. Bu tür yorumların ve bunlardan çıkarılan so-
nuçların, toplumun hangi kesiminin işine yaradığını
son yılların olayları açık-seçik ortaya koydu.» (142)

Galip TEKİN de Türkiye'yi milleti ve ülkesi ile bölün-
mez bir bütün sayıyor. Aynı militarist-sömürgeci burjuva-
zisi gibi. Türkiye'yi aynı ulustan sayınca, «milletiyle bir
bütün» görünce, sömürgeciliği görmek ve göstermek te
mümkün değildir. Sömürgeciliği gizlemek, her halde

(141) Galip Tekin, Bölgesel Dengesizlik Kapitalizmin Ürünüdür. *Yürüyüş* Sayı : 49, 16 Mart 1976, s. 8.

(142) Galip Tekin, A.g.m., s. 9, Ayrıca Bk. *Yürüyüş*, Kapitalist Sana-
yileşmede Bölgesel dengesizlik; *Yürüyüş*, sayı : 23, 16 Eylül 1976,
ss. 8-9.

emekçi yığınların yararına değildir. Emekçi yığınların gerçeğe, nesnel gerçeği bilmeye ihtiyaçları vardır. Nesnel gerçeklerin anlatılmasından korkan burjuvazidir. (143)

Galip TEKİN, Kürdistan'la ilgili nesnel gerçeği zaman ve mekân boyutu içinde anlatmaktan kaçınıyor. Hem de, bu kaçışın emekçi yığınların lehine olduğunu ima ediyor. Militarist-sömürgeci burjuvazi başka türlüünü mü yapıyor?

Bir takım kişilerin, coğrafi bölgelerin birbirini sömürdüklerini iddia ettikleri belirtiliyor. (144) Halbuki Kürdistan'la ilgili olarak söylenenlerin muhtevası bu değildir. Bu, Kürtlerin söylemediği, fakat yazarın söyletmek istediği bir şey, kendi sübjektif görüşü ve ürünü. Portekiz coğrafi bölgesi Angola Coğrafi bölgesini sömürüyordu, denmiyor. Angola Portekiz'in sömürgesiydi, deniyor, bu kadar açık.

(143) Bu doğruyu Behiçe Boran da dile getiriyor. «Obektif tesbit bir tarafın işine gelir, öbür tarafın işine gelmez. Taraflardan biri gerçeğin, doğrunun ortaya çıkmasından, bilinmesinden yanadır, diğeri değildir...kaldı ki bilim adamı bilimsel çalışmalarından çıkan sonuçları kabullenmek ve ona göre tavır almak zorundadır. Fikir dürüstlüğü, bilimsel cesaret bunu gerektirir» (Bilim Adamının Sorumluluğu, *Yürüyüş*, sayı: 50, 23 Mart 1976, s. 2).

Burada şu noktayı da hemen belirtelim ki, bu temel doğrular sadece bilim yönteminin ilkeleri olarak kalamaz. Bunlar aynı zamanda mücadeleleri verilmesi gereken temel doğrulardır. Öte yandan gerçek somut kabul edilmeden, anlatılmadan bilimsel bilgi üretmekte mümkün değildir.

(144) Yazarın, «birtakım çevreler»i açıkça belirtmemesi büyük bir sakıncadır. Yazar, suçladığı kişilerin veya çevrelerin kendisiyle ilişki kurma, tartışma olanağını sağlamalıdır. Bu bakımdan bu çevre veya kişilerin, fikirleriyle, yazdıklarıyla açıkça belirtmelidir. Aksi halde, yapılan iş, «kaçakçılık»ı ifade eder. Zira, «ortadan» laf edince, bunu, hiç kimse kendi üzerine almayabilir. Veya «şu mu, bu mu» diye tereddütler doğabilir. Halbuki esas olan tartışmaktır. Bunun için de, «birtakım çevreler» gibi müphem kavramlar kullanmayıp açık olmak gerekir.

Burada da Kürdistan'ın sömürge olduğu söyleniyor, hem de uluslararası bir sömürge. Yazarın görevi, bu görüşe katılmıyorsa, Kürdistan'ın sömürge olmadığını anlatmak olmalıydı. Yazar, «Coğrafi bölgelerin birbirlerini sömürmesi», «ırkların birbirini sömürmesi» gibi nesnel muhtevası olmayan kavramlarla temel sorunu gizlemeye çalışıyor. «Türk Toplumunu, Türk işçisi» gibi kavramları sık sık kullanan Yürüyüş Dergisi «Kürt» sözünü kullanmaktan, niçin, bilinçle ve ısrarla kaçıyor! Veya «Türkiye Toplumunu», «Türkiye halkı», «Türkiye işçisi» gibi sahte kavramlar kullanıyor. Şu örneğe bakalım:

«... Kızıltepelili olan Ağa bu baskınlarını yürütürken, her zamanki mezhep ayırımından da yararlanma çabasında. Yasince Köylüleri Süryani. Süryani oldukları için de AP'li diğer köylülerin desteğini sağlama ya çalışıyorlar.» (145)

Kürt kelimesini kullanmaktan ısrarla kaçınan yürüyüş yazarları Süryani kelimesini neden bu kadar rahatlıkla kullanabiliyorlar? Nedeni gayet açık. Militarist-sömürgeci burjuvazi ve Kemalistler bu kelimenin kullanılmasından hiç rahatsız olmazlar da ondan.

TİP Genel Başkanı Behice BORAN da eski görüşlerini aşağı yukarı tekrarlamaktadır:

«... Türkiye'de Doğu ve Güney-Doğu bölgelerinin durumu, bir taraftan kapitalizmin eşitsiz gelişme kanunu'nun bir neticesidir, diğer taraftan şöven milliyetçiliğine kendini kaptırmış olan burjuvazinin güttüğü baskıcı, ayırım gözetici politikanın bir sonucu-

(145) Yürüyüş, Tahrikçilikte İşbölümü Sürüyor, Yürüyüş, Sayı: 80, 19 Ekim 1976, s. 12.

dur. Bu her iki duruma karşı da mücadele vermek gerekir.» (146)

Burada, kapitalizmin eşitsiz gelişme kanununa bir etken daha ilâve edilmektedir. Fakat, sözü edilen şöven milliyetçiliğin zaman ve mekân boyutu içindeki gelişimini ve işlevini anlatmaktan yine kaçınılmaktadır. Toplumlar hakkında ve toplumların gelişim doğrultusu hakkında bilimsel bilgi sahibi olmak ve bilime dayalı politikalar saptamak için ise, toplumları zaman ve mekân boyutunda ele almaktan başka hiçbir yol yoktur.

V. SONUÇ

Bilimin temel özelliği olgusal olmasıdır. Bilim yöntemini, dünyayı kavramak ve anlamak için kullanılan din, mitoloji, felsefe, sanat, edebiyat gibi öteki yöntemlerden ayıran temel fark budur. Olgulardan hareket etmeyen hiçbir önerme bilimsel değildir. Olgular aracılığı ile denetlemeyen hiçbir hipotez veya teori kabul edilemez. Olgular belirli bir zaman boyutu içinde ele alınır. Olguların, öteki olgularla ilişkisi ve bütünlüğü içinde ele alınması mekân boyutu ile ilgilidir. Zaman içinde, değişimler süreci içinde ele alınması ise, zaman boyutu ile ilgilidir. Toplumlar hakkında bilgi edinmenin yolu da budur. Zaman ve mekân

(146) Behice Boran, Sömüren ve Ezen Sınıf Herzaman Bir Sosyal Sınıftır, *Yürüyüş* sayı: 52, 6 Nisan 1976, s. 16, Ayrıca Bk. Behice Boran, Burjuvazinin Hesapları ve TIP, *Yürüyüş* sayı: 55, 27 Nisan 1976, ss. 8-9.

boyutuna ilişkin olmayan tahliller toplumlar hakkında bilgi vermezler.

Bilim, olgulardan herhangi birini keyfî olarak gizleyemez. Görmemezlikten gelemmez. Belirli bir olguyu, resmi ideoloji öyle istiyor, diye, öteki olgularla meydana getirdiği bütünsel yapıdan koparıp tecrid edemez. Aksi halde yapılan tahlil eksik, hattâ yanlış olur. Bunun gibi herhangi bir toplum yapısı hakkında bilgi edinirken, o toplum yapısını belirleyen temel öğeleri de ortaya koymak gerekir. Bunun için de geçmişin bilinmesi zorunluluktur. Bugün, ancak, geçmişin bilinmesiyle anlaşılabilir. O halde, geçmişte olup bitenler anlaşılmadan, bugün değerlendirilemez. Olgular, toplumlar, köklerinden kopmuş bir şekilde ele alınamaz. Bu da eksik ve yanlış bir tahlil olur.

Bu araştırmada Cumhuriyet tarihinin çok önemli bir olgusu üzerinde durulmuştur. Bu, Kürtlerin, kitleler halinde mecburî iskâna tâbi tutulmaları, yani sürgüne gönderilmeleri ile ilgilidir. Bu, Türkiye'deki özellikle Kürdistan'daki sınıfsal ilişkileri, kapitalizmin gelişmesi sorunlarını derinden etkilemiş bir olgudur. Çünkü uzun bir zaman süreci içinde uygulanmıştır. Cumhuriyetin ilânından itibaren, bütün Tek Parti döneminde, bu uygulama vardır. Bilim, bu olguyu, öteki olgularla bütünlüğü içinde, yani hem mekân, hem de zaman boyutunda kavramak zorundadır. Öteki olgulardan nasıl etkilendiğini, onları nasıl etkilediğini, bütün çeşitlilikleriyle, çelişme ve değişimleriyle, iç ve dış dinamikleriyle kavramak durumundadır. Bunun temel hareket noktası ise, gerçek somut olan Kürt ulus olgusunun kabulüdür. Bu kabul yapılmadan, yani gerçek somut kabul edilmeden, «Türkiye'nin sınıfsal yapısı», «Türkiye'de kapitalizmin gelişmesi», «Kürdistan'da kapitalizmin gelişmesi», «Bölgeler arası dengesizliğin gelişmesi», «Doğu'nun geri kalması», «Doğu'nun geri bırakılması» gibi konuları açıklığa kavuşturmak mümkün değildir. Gerçek somut kabul

edilmeden, gerçek somut gizlenerek, gözardı edilerek somut gerçeğe, (nesnel gerçeğe) ulaşılamaz.

Halbuki, bu araştırmada, bütün belgeleriyle açıkça görüldüğü üzere, Türkiye’de, bu temel ilkelere kati surette dikkat edilmemiştir. Üniversite mensupları, bilgi üreten öteki merkezler, kendilerini «Marksist» olarak tanımlayan ve «Marksist yöntemi» kullandığını ifade eden yazarlar olguları dikkate almayan, onları gizleyen, gözardı eden bir tavır içine girmişlerdir. Olgulardan kopuk bir bilgi üretmişlerdir. Bu elbette bilimsel bir tutum değildir. Demek ki Türkiye’de, yazarların, üniversitenin sandığının aksine bilim yöntemi uygulanmamıştır. Devlet tarafından, üniversitelere, sol akım üzerine empoze edilen Resmî İdeolojinin sunduğu bilgiler, bilimsel bilgi olarak kabul edilmiştir. Bu kurumlar, bu ideolojinin yapıcılığı ve yayıcılığı görevlerini yürütmekten başka bir iş yapmamışlardır.

Toplumsal olguların bazılarını bilimsel olarak bakmak, bazılarını ise, dikkat etmemek, resmî ideolojinin emrettiği gibi düşünmek diye bir durumdan da söz edilemez. Olgulardan sadece birine bile, bilimsel olarak bakmak engellenince, o olgunun ilişkiler içinde bulunduğu bütün de kavranılamaz. Olgulardan birinin «tabu» olarak tutulması, öteki olgulara bilimsel olarak yaklaşmayı da engeller. Olguların birbirleriyle, etki-tepki ilişkileri içinde olduğunu, herhangi bir olgunun, öteki olguları etkilediği gibi onlardan etkilendiğini de hiçbir zaman unutmamak gerekir.

Bu bilimsiz ve yöntemsiz tutumun, günümüzde politik hayata yansıyan biçimi, kendisini «özgürlükçü» ilân eden CHP Genel Başkanı Bülent ECEVİT’in, «Halklara Özgürlük» gibi demokratik bir slogana karşı, bir parti militanı gibi şiddetle saldırıda bulunmasıdır. Sömürgeciliği, ırkçılığı ve anti-demokratik tutumu ile açık açık övünmesidir. Aslında bir MİT raporu olan «CHP Gençlik Kolları Rapo-

ru» gibi bir raporun sahibi veya sorumlusu olmasına rağmen, zindanlarda, mahkemelerde, varlık mücadelesi veren devrimci, demokrat ve yurtsever unsurları kışkırtıcılıkla suçlamasıdır.

KISALTMALAR

AÜHF	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
DDKD	: Devrimci Demokratik Kültür Derneği
DDKO	: Devrimci Doğu Kültür Ocakları
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
İÜHF	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İÜİF	: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi
SBF	: Siyasal Bilgiler Fakültesi
TBMMZC	: Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi
TİTE	: Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü
TODAİE	: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5 — 7
GİRİŞ	9 —
BİLİMSEL BİLGİYE VE BİLİM YÖNTEMİNE DUYULAN İHTİYAÇ	11 — 114
I — Resmi Devlet İdeolojisinin denetimindeki bilim	12
II — Bilimsel bilgiye duyulan ihtiyaç	22
III — Bilim yöntemine duyulan ihtiyaç ...	29
IV — Kürt sorununa yaklaşım biçimi	37
V — Resmi Devlet İdeolojisi (Kemalizm) ile bilim ilişkileri	44
VI — CHP'nin bilim anlayışı, «Bilim» adı altında «Bilim» düşmanlığı	55
VII — Özgürlükçü demokrasi adı altında «Halklara Özgürlük» düşmanlığı ...	60
VIII — CHP olgulara neden bilimsel bir açıdan yaklaşmıyor?	88
KÜRTLERİN MECBURİ İSKÂNI	115 — 247
MECBURİ İSKÂN OLGUSUNA NASIL BAKILDI?	117
I — İskân kanunu hakkında görüşler ve eleştiriler	118 — 125

A — Ord. Prof. Dr. ÖMER CELÂL SARÇ	119
B — ERDOĞAN BAŞAR	125
II — Olgu I: MECBURİ İSKÂN (SÜRGÜN) KANUNU	132 — 190
A — Kanun maddeleri	132
B — Kanunun Gerekçesi, «Esbabı mucibe lâyihası» ...	155
C — Mecburi İskân Kanununun TBMM.de görüşülmesi	164
D — Mecburi İskân Kanununun uygulaması, Yönetmelikler, Kararnameler	177
E — İskân Kanununun yapıldığı sırada bürokratik ilişkiler ve Türkiye'nin dış dünya ile bağlantıları	186
III — Doç. Dr. TANER TİMUR'un İskân Kanunu hakkındaki görüş ve eleştirisi	191 — 202
IV — Mecburi İskân olgusu karşısında kapitalizmin eşitsiz gelişimi ne demektir?	203 — 244
A — Doç. Dr. BEHİCE BORAN'ın görüşü ve eleştirisi	204
B — Toplumsal ancak «değişim» içinde yeni zaman ve mekân boyutu içinde kavranabilir ...	229
C — Yeni TİP'in «kapitalizmin eşitsiz gelişimi» görüşü	240
V — S O N U Ç	244 — 247